

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd 10.

ÅREN

1901—1905.

VÄRMLANDS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Värmlands län har under de fem år, denna berättelse omfattar, icke undergått någon förändring till sina i föregående berättelse beskrifna *gränser* och *areal*.

En del *områdesregleringar* hafva under perioden kommit till stånd. Genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 19 sept. 1902 hafva vissa ägofigurer af frälsäteriet Våxnäs i Karlstads landsförsamling blifvit från och med år 1904 i administrativt, kommunalt och judiciellt hänseende öfverflyttade till Karlstads stad. Genom nämnda öfverflyttning har stadens område tillökats med en areal af 28 har 7·13 ar, och är i följd häraf minskningen af Karlstads landsförsamlings område lika stor.

Genom nådiga brefvet den 25 augusti 1905 har förordnats, att hemmanet Mickelsön n:o 1 om $\frac{1}{4}$ mantal i Grums socken och härad skulle från och med år 1906 i kommunalt och kyrkligt hänseende samt i jordeboken öfverföras från

Grums till Eds socken. Hemmanet består af en vid inloppet till Grumsfjärden belägen ö och är numera medelst väg förenadt med den del af fastlandet, som tillhör Eds socken.

Den under år 1843 påbörjade och af Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref och utslag den 9 augusti 1849 stadfästade gränsregleringen mellan å ena sidan Dalby och å den andra Norra Finnskoga och Södra Finnskoga socknar har under den tilländalupna perioden omsider nått sin slutliga fullbordan därigenom, att Eders Kungl. Maj:t genom nådigt utslag den 6 sept. 1905 i hufvudsakliga delar godkänt upprättadt förslag till skattläggning af de ägor, hvilka genom ifrågavarande reglering öfvergått från Dalby socken till Norra och Södra Finnskoga socknar. På grund af denna gräns- och skattereglering har från följande hemman inom Dalby socken öfverflyttats nedanstående hemmantal till socknarne Norra och Södra Finnskoga, nämligen:

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-62.
1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.....	1.
2. Invånare.....	7.
Tab. A. Municipalsamhällen i Värmlands län vid 1905 års slut.....	7.
Tab. B. Folkmängden i Värmlands läns fögderier och städer åren 1900 och 1905...	7.
Tab. C. Immigrationen till och emigrationen från Värmlands län åren 1901-1905...	8.
Tab. D. Emigrationen från Värmlands län åren 1881-1905.....	8.
Tab. E. Medlemsantalet i frikyrkoförsamlingar i Värmlands län år 1905.....	9.
Tab. F. Nykterhetsföreningar i Värmlands län 1905.....	10.
Tab. G. Vid underdomstolar i Värmlands län för brott eller förseelser mot strafflagen sakfällda åren 1901-1905.....	10.
Tab. H. Antalet för brott och förseelser sakfällda personer vid underdomstolarna i Värmlands län i förhållande till hela riket under åren 1901-1905.....	10.
Tab. I. Antal fångar i Värmlands länsfängelse tillkomna åren 1901-1905.....	11.
Tab. J. Sockenbibliotek i Värmlands län år 1905.....	12.
Tab. K. Statsanslag till skytteväsendet i Värmlands län 1901-1905.....	15.
Tab. L. Skytteverksamheten i Värmlands län åren 1900-1905.....	15.
Tab. M. Lagsökningsmål i Värmlands län åren 1901-1905.....	17.
Tab. N. Exekutiva fastighetsauktioner i Värmlands län åren 1901-1905.....	17.
3. Näringar.....	18.
Tab. O. Antalet utfärdade debetsedlar å kronoutskylder (inkl. arrendebelopp m. m.), debiteradt belopp samt uppbördsresterna i förhållande till debiterade beloppet inom Värmlands län åren 1901-1905.....	18.
Tab. P. Summarisk redogörelse för landtbruksingenjörens verksamhet i Värmlands län åren 1901-1905.....	19.
Tab. Q. Skörden i Värmlands län åren 1901-1905.....	20.
Tab. R. De allmänna skogarnes i Värmlands län areal år 1905.....	24.
Tab. S. Å de allmänna skogarne i Värmlands län afverkadt eller försåldt virke åren 1901-1905, i kubikmeter.....	24.
Tab. T. Från allmänna skogar inom Värmlands län influtna skogsmedel åren 1901-1905, i kronor.....	24.
Tab. U. Uddeholms aktiebolags hela afverkning å egna skogar inom Värmlands län åren 1901-1905.....	26.
Tab. V. Uddeholms aktiebolags afverkning af sågtimmer inom Värmlands län åren 1901-1905.....	26.
Tab. X. Uddeholms aktiebolags kolningar och skogsodlingar åren 1901-1905.....	26.
Tab. Y. Dödade rofdjur samt utbetalade skottpenningar i Värmlands län åren 1901-1905.....	28.
Tab. Z. Husdjur dödade af rofdjur i Värmlands län åren 1901-1905.....	28.
Tab. Å. Bergshandteringen i Värmlands län åren 1901-1905.....	31.
Tab. Ä. Järnmalmsuppföringen i Värmlands län åren 1901-1905.....	31.
Tab. Ö. Utfärdade mutsedlar i Värmlands län åren 1901-1905.....	32.
Tab. Aa. Arbetsskyldighetens fullgörande å utmälen i Värmlands län åren 1901-1905.....	32.
Tab. Ab. Tillverkning af tackjärn och direkt från masugn framställt gjutgods i Värmlands län åren 1901-1905.....	32.
Tab. Ac. För masugnarnes behof tillverkade träkol i Värmlands län åren 1901-1905.	32.
Tab. Ad. Vid masugnarne i Värmlands län förbrukade träkol åren 1901-1905.....	33.
Tab. Ae. Gjutgods framställt efter tackjärns omsmältning i Värmlands län åren 1901-1905.....	33.
Tab. Af. Tillverkning af smältstycken, räskenor, bessemer- och martingötmetall, skrotadt gjutgods af smidbart järn och stål samt blåsstål eller oräckt brännstål i Värmlands län åren 1901-1905.	34-35.

	Sid.
3. Näringar.(Forts.).	1.
Tab. Ag. Begagnade verk och ugnar för beredande af smidbart järn och stål i Värmlands län åren 1901-1905.....	35.
Tab. Ah. Stång-, fason- och finjärn af välljärn, götmetall och brännstål jämte andra gröfre tillverkningar af smidesjärn och stål i Värmlands län åren 1901-1905.....	35.
Tab. Ai. Tillverkning af järn- och stålmanufaktur i Värmlands län åren 1901-1905...	36.
Tab. Ak. Den i Värmlands län åren 1901-1905 tillverkade järn- och stålmanufacturens beskaffenhet.....	36.
Tab. Al. Motorer använda vid bergs- och brukshandteringen i Värmlands län åren 1901-1905.....	36.
Tab. Am. Vid bergs- och brukshandteringen i Värmlands län använda arbetare åren 1901-1905.....	37.
Tab. An. Olycksfall vid bergs- och brukshandteringen i Värmlands län åren 1901-1905.....	37.
Tab. Ao. För bevilning uppskattad inkomst vid grufvornas drift i Värmlands län åren 1901-1905.....	37.
Tab. Ap. För bevilning uppskattad inkomst af järnverkens drift i Värmlands län åren 1901-1905.....	38.
4. Kommunikationer och varuutbyten.....	38.
Tab. Aq. Järnvägstrafik i Värmlands län åren 1901-1905.....	41.
Tab. Ar. Telegraf- och telefonväsendet i Värmlands län åren 1900-1905.....	42-43.
Tab. As. Vänerns seglationsfonds ställning åren 1901-1905.....	44.
Tab. At. Till Karlstads tullkammardistrikt införda vissa hufvudsakliga varor åren 1901-1905.....	45.
Tab. Au. Trafik och inkomster vid Karlstads hamn åren 1901-1905.....	46.
Tab. Av. Trafik och inkomster vid Kristinehamns hamn åren 1901-1905.....	47.
Tab. Ax. Trafik och inkomster vid Arvika hamn åren 1901-1905.....	47.
Tab. Ay. Försäljning af brännvin och andra spirituösa drycker i Värmlands län åren 1900-1905.....	48.
5. Kameralförhållanden.....	49.
Tab. Az. Värmlands läns landstings finanser åren 1901-1905.....	49.
Tab. Aå. Kommunala lån i Värmlands län åren 1901-1905.....	50.
6. Politi.....	51.
Tab. Aä. Från landtränteriet af statsmedel utbetalda lönetill-skott åt lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor inom Värmlands län åren 1901-1905.....	52.
Tab. Aö. Antal lärjungar vid de allmänna läroverken i Värmlands län åren 1901-1905.....	52.
Tab. Ba. Några uppgifter om Värmlands läns och Kristinehamns enskilda banker samt Aktiebolaget Filipstads bank från slutet af åren 1901-1905.....	58.
Tab. Bb. Sparbankerna i Värmlands län åren 1901 och 1905.....	59.
Tabellbilagor.....	63-85.
Tab. 1. Folkmängden i Värmlands län åren 1901-1905.....	63.
Tab. 2. Allmänna vägar och skjutsning i Värmlands län åren 1901-1905.....	64.
Tab. 3. Hemman och lägenheter samt stadsjordar m. m. i Värmlands län år 1905.....	66.
Tab. 4. Egendomar af fideikommissnatur i Värmlands län år 1905.....	67.
Tab. 5. Egendomar tillhörande inhemska aktiebolag, i Värmlands län år 1905.....	68.
Tab. 6. Egendomar tillhörande främmande maktens undersåtar, i Värmlands län år 1905...	73.
Tab. 7. Fromma stiftelser, stipendiefonder, pensionsanstalter, icke registrerade sjukkassor samt därmed jämförliga inrättningar i Värmlands län, år 1905.....	76.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd 10.

ÅREN

1901—1905.

VÄRMLANDS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Värmlands län har under de fem år, denna berättelse omfattar, icke undergått någon förändring till sina i föregående berättelse beskrifna *gränser* och *areal*.

En del *områdesregleringar* hafva under perioden kommit till stånd. Genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 19 sept. 1902 hafva vissa ägofigurer af frälsäteriet Våxnäs i Karlstads landsförsamling blifvit från och med år 1904 i administrativt, kommunalt och judiciellt hänseende öfverflyttade till Karlstads stad. Genom nämnda öfverflyttning har stadens område tillökats med en areal af 28 har 7·13 ar, och är i följd häraf minskningen af Karlstads landsförsamlings område lika stor.

Genom nådiga brefvet den 25 augusti 1905 har förordnats, att hemmanet Mickelsön n:o 1 om $\frac{1}{4}$ mantal i Grums socken och härad skulle från och med år 1906 i kommunalt och kyrkligt hänseende samt i jordeboken öfverföras från

Grums till Eds socken. Hemmanet består af en vid inloppet till Grumsfjärden belägen ö och är numera medelst väg förenadt med den del af fastlandet, som tillhör Eds socken.

Den under år 1843 påbörjade och af Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref och utslag den 9 augusti 1849 stadfästade gränsregleringen mellan å ena sidan Dalby och å den andra Norra Finnskoga och Södra Finnskoga socknar har under den tilländalupna perioden omsider nått sin slutliga fullbordan därigenom, att Eders Kungl. Maj:t genom nådigt utslag den 6 sept. 1905 i hufvudsakliga delar godkänt upprättadt förslag till skattläggning af de ägor, hvilka genom ifrågavarande reglering öfvergått från Dalby socken till Norra och Södra Finnskoga socknar. På grund af denna gräns- och skattereglering har från följande hemman inom Dalby socken öfverflyttats nedanstående hemmantal till socknarne Norra och Södra Finnskoga, nämligen:

	Till Norra Finnskoga socken. Mantal.	Till Södra Finnskoga socken. Mantal.
Af 1 mtl Branäs Norra	—	880/000
» 1 » » Södra	—	880/000
» 1/3 » Fläskremma	20/000	—
» 1 » Gunneby	515/000	157/000
» 2/3 » Hole	40/000	—
» 1 » Likenäs	—	158/000
» 2/3 » Lillbergsgården	—	110/000
» 1 » Långaf	—	109/8840
» 1 » Möre	—	253/000
» 1 » Persby Norra	281/3840	103/3840
» 2/3 » Slättne	65/000	34/000
» 1/3 » Stommen	39/000	34/000
» 1/2 » Sysseleback	105/000	24/000
» 2 » Transtrand	—	472/000
» 1/2 » Uggenäs	—	95/000
» 1/3 » Vingäng	—	1/288

Innebörden och verkan af denna gränsreglering belyses bäst däraf, att enligt det af 1906 års lokala taxeringsmyndigheter uppgjorda förslag till fördelning af gällande taxeringsvärden å de jordbruksfastigheter, som af regleringen berörts, Dalby socken därigenom fått vidkännas en förlust i fastighetsvärden af 1,086,100 kronor, däraf fastigheter om ett sammanlagdt taxeringsvärde af 510,600 kronor tillförts Norra Finnskoga socken och fastigheter med taxeringsvärde af tillhoppa 575,500 kronor öfvergått till Södra Finnskoga socken.

Ecklesiastik indelning. Med ecklesiastikåret 1900—1901 kunna Norra Råda och Sunnemo socknar med Gustaf Adolfs kapell anses hafva upphört att tillhöra Ekshärads pastorat, sedan Eders Kungl. Maj:t, med anslutning till nådiga brefvet den 13 april 1883 angående delning af dåvarande Ekshärads pastorat uti nådigt bref den 8 febr. 1901 förklarar, att nyssberörda skilsmässa finge på vissa angifna villkor gå i verkställighet den 1 maj sistnämnda år. Genom inköp af boställen åt kyrkoherden i Norra Råda församling och åt kapellpredikanten i Gustaf Adolfs kapell samt Eders Kungl. Maj:ts godkännande af dessa köp enligt nådigt bref den 8 mars 1901 hade de föresatta betingelserna uppfyllts.

I *judiciellt hänseende* är länet fortfarande indeladt i 7 domsagor, hvarjämte länets tre städer, Karlstad, Kristinehamn och Filipstad, stå under egen jurisdiktion. Nya tingshus hafva under perioden tagits i bruk i Karlstad för Mellansysslets tingslag och domsaga och i Seffe för Näs tingslag af Södersysslets domsaga.

Den under år 1900 gjorda framställning från Järnskogs och Skillingemarks socknar i Nordmarks härad, att de, som i ecklesiastikt hänseende tillhörde Köla pastorat, äfven i judiciellt och administrativt afseende måtte öfverflyttas till Jösse domsaga och fögderi, har af Eders Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 1 november 1901 afslagits.

Äfven länets *administrativa indelning* är oförändrad, hvadan länet fortfarande är fördeladt i 7 fögderier och 19 länsmansdistrikt, hvilka under perioden icke undergått några förändringar till sin sammansättning. 2 landsfiskalsdistrikt

finnas i länet, men bestridas från och med år 1905 landsfiskalsbefattningarna i båda distrikten af en och samma person, tillika kronolänsman. Från och med den 1 september 1903 har en extra länsman varit stationerad i Charlottenberg i och för vederbörligt behandlande af från Norge utvisade och till polismyndigheten å nämnda ort öfverlämnade svenska lösdrivvare och understödstagare. Denne extra länsman har aflönats af statsmedel. Med bidrag af anslaget för särskild polisstyrka på landet hafva varit i länet anställda följande antal *extra polismän*, nämligen år 1901 13, år 1902 14, år 1903 20, år 1904 22 och år 1905 23. Vidkommande *fjärdingsmannabestyrets utgörande* jämlikt lagen den 29 september 1899 har här i länet så ordnats, att i 68 socknar finnes anställd 1 fjärdingsman i hvar socken, i 19 socknar 2 fjärdingsmän och i 3 socknar 3 eller flere fjärdingsmän. Någon sammanslagning af smärre socknar till gemensamt fjärdingsmannadistrikt har icke förekommit. Hela antalet fjärdingsmän i länet uppgår i följd häraf till 118 stycken.

Länets indelning i afseende å de *allmänna skogarnas förvaltning* har icke under perioden undergått någon förändring. För tillsynen af enskildes skogar i enlighet med lagen angående vård af enskildes skogar den 24 juli 1903 verkar från och med år 1904 inom länet en särskild skogsvårdsstyrelse.

Länet tillhör i fråga om *bergshandteringen* fortfarande Västra bergmästaredistriktet.

Med afseende å *fiskeriadministrationen* tillhör länet, enligt reglementet för statens fiskeriintendenter den 18 november 1904, Mellersta distriktet, omfattande Älfsborgs, Skaraborgs, Värmlands och Örebro län. Vid periodens slut var fiskeriintendent för detta distrikt ännu icke tillsatt, utan handhades fiskeriintendentsgöromålen af fiskeriintendenten i Östra distriktet. För länets lokala fiskeriförvaltning redogöres i annat sammanhang.

I och för *landtmäteriväsendet* voro vid femårsperiodens slut inom länet anställda 1 förste landtmätare, 6 kommissionslandtmätare och 2 vice kommissionslandtmätare.

Vidkommande organisationen af *tullstaten* i länet må omförmålas, att gränsbevakningen, som förut sorterat direkt under tullkammaren i Karlstad, från och med år 1905 ställts under en särskild chef, gränsbevakningschefen, och samtidigt förstärkts till sitt antal.

Med afseende å *hälso- och sjukvården* är länet, som i sin helhet utgör tjänstgöringsområde för en förste provinsialläkare, uppdeladt i 9 provinsialläkaredistrikt. Dessutom funnos vid periodens slut 11 extra provinsialläkaredistrikt, hvarjämte städerna Karlstad, Kristinehamn och Filipstad utgjorde hvar sitt särskilda distrikt för där stationerade stadsläkare.

Provinsialläkaredistriktet hafva under perioden icke undergått någon förändring och omfatta således fortfarande: Karlstads distrikt: Karlstads, Kils, Grums och Våse härad; Filipstads distrikt: Färnebo och Nyeds härad samt Älfdals härad Nedre tingslag; Nedre Fryksdalens distrikt: Fryksdalens härad Nedre tingslag med station i Sunne; Öfre Fryksdalens distrikt: Fryksdalens härad Öfre tingslag med station i Torsby; Silbodals distrikt: Nordmarks härad med station i Ärjeng; Näs distrikt: Näs härad med station i Seffe;

Dalby distrikt: Älfdals härads Öfre tingslag med station i Dalby; Arvika distrikt: Jösse och Gillbergs härad med station i Arvika; Visnums distrikt: Visnums och Ölme härad med station i Visnum.

De *extra provinsiallökaredistrikten* utgjorde vid periodens slut följande:

Arvika distrikt, omfattande Arvika köping, med station därstädes; Gillberga distrikt, bestående af Gillberga, Långseruds och Stafnäs socknar af Gillberga härad, med station i Gillberga; Uddeholms distrikt, omfattande Älfdals härads Nedre tingslag med undantag af Sunnemo socken samt södra delen af Norra Råda socken, med station vid Uddeholm; Molkoms distrikt, omfattande Nyeds och Älfsbacka socknar af Nyeds härad samt Öfre och Nedre Ulleruds socknar af Kils härad, med station i Molkom; Järnskogs distrikt, bestående af Järnskogs, Skillingemarks och Östervallskogs socknar af Nordmarks härad samt Köla socken af Jösse härad, med station i Skönnerud; Charlottenbergs distrikt, omfattande Eda och Gunnarskogs socknar med Bogens kapell af Jösse härad, med station i Charlottenberg; Kils distrikt, bestående af Stora Kils och Frykeruds socknar af Kils härad samt Nors socken af Grums härad, med station i Kil; Glafva distrikt, bestående af Glafva socken i Gillbergs härad, med station i Västra Knoll; Töcksmarks distrikt, omfattande Töcksmarks och Västra Fågelviks socknar af Nordmarks härad, med station i Töcksmark; Ransätters distrikt, bestående af Ransätters socken af Kils härad samt Sunnemo socken och södra delen af Norra Råda socken till och med hemmanen By, Nybacka samt Östra och Västra Skymnäs i norr af Älfdals härads Nedre tingslag, med station vid Munkfors; samt Malsjö distrikt, omfattande Grums, Borgviks och Eds socknar af Grums härad samt Värmskogs socken af Gillbergs härad, med station i Malsjö.

Af dessa hafva Ransätters distrikt (k. brefvet den 31 dec. 1902) och Malsjö distrikt (k. brefvet den 22 sept. 1905), inrättats under nu ifrågavarande femårsperiod. Statsbidrag hafva under perioden utgått till hvartera af Järnskogs och Charlottenbergs distrikt med 1,000 kr. om året och till Töcksmarks distrikt med 750 kronor årligen.

Inom länet finnas två *länsveterinärdistrikt*, omfattande, jämlikt Eders Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse den 4 januari 1902, det ena Älfdals och Fryksdals fögderier, med benämning Värmlands Norra länsveterinärdistrikt och station i Torsby, det andra öfriga delar af länet med benämning Värmlands Södra länsveterinärdistrikt med station i Karlstad.

Dessutom finnas tio af landstinget och hushållningssällskapet aflönade *distriktsveterinärer*, för följande distrikt: Älfdals härads Öfre tingslag med station i närheten af Dalby kyrka; Älfdals härads Nedre tingslag med station i närheten af Norra Råda kyrka; Fryksdals härads Nedre tingslag med station i Sunne; Nordmarks härad med station i Årjeng; Gillbergs härad samt Borgviks socken af Grums härad med station vid Högsäter; Näs härad och Eds socken af Grums härad med station i Seffe; Färnebo härad med station i Filipstad; Visnums, Ölme och Väse härad med station i Kristinehamn; och Nyeds härad samt Ransätters,

Öfre och Nedre Ulleruds socknar af Kils härad med station vid Molkom.

Länet är fördeladt på två *folkskoleinspektionsdistrikt*, af hvilka, jämlikt nådiga brefvet den 11 nov. 1904, det ena omfattar Kils, Älfdals, Visnums, Nyeds, Fryksdals och Nors kontrakt och det andra, förutom den del af Älfsborgs län, som tillhör Karlstads stift, Jösse, Nordmarks och Gillbergs kontrakt.

I afseende å *representation i Riksdagen* har länet i Första kammaren under åren 1900—1904 haft 8 ledamöter, men efter nämnda tid allenast 7 samt i Andra kammaren under hela perioden 10 ledamöter. Af länets domsagor har allenast en, Östersysslets, varit delad i 2 valkretsar, den ena omfattande Färnebo härad och den andra Ölme, Visnums och Väse härad. Karlstads stad utgör egen valkrets, medan städerna Kristinehamn och Filipstad varit, jämte staden Askersund i Örebro län, förenade till en valkrets. Inom samtliga valkretsar i länet har det omedelbara valsättet begagnats.

För länets *naturbeskaffenhet* finnes fullständigt redogjort i Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse för åren 1881—1885, till hvilken berättelse Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande sålunda får i denna del hänvisa.

Rörande *temperaturförhållanden* inom länet är intet anmärkningsvärdt för perioden att anteckna. Huru den synnerligen rikliga *nederbörd*, som utmärkte sommaren och hösten 1902, menligt inverkat på länets skördeförhållanden, får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande tillfälle att i annat sammanhang öfvermäla.

Karlstads stad har äfven under denna period varit i stark utveckling. *Folkmängden*, som under perioden 1891—1895 ökades med 1,298 personer och under perioden 1896—1900 med 2,037 personer, har under nu förevarande femårsperiod 1901—1905 ökat med 2,965 personer och belöpte sig vid 1905 års slut till 14,834 kyrkoskrifna personer, medan den mantalsskrifna folkmängden vid sistnämnda tid uppgick till 15,081 personer. *Stadsplanen* har utvidgats genom införlifvande med densamma af områdena Viken, Kvarnberget och Sjötullsängarna; och är under utredning en ytterligare utveckling af denna plan, afseende reglering af den till staden förlagda delen af säteriet Våxnäs. Emellertid fortfar det oregelbundna bebyggandet utanför stadens planlagda område. Billigare markpris och obundenhet af byggnadsordningen locka till ett sådant bebyggande, utan att frånvaron af gatubelysning, vatten- och afloppsledning synes därifrån afskräcka. Dylika förstäder finnas vid Hagaborg och Klaravik inom stadens område, hvarjämte åtskillig byggnadsverksamhet jämväl förekommer på andra stadsområden utanför den reglerade stadsplanen.

Den tvist mellan staden och innehafvare af *donationsjord*, som antyddes i förra femårsberättelsen, har anhängiggjorts, men har gått staden emot såväl vid den särskilda rådhusrätten som i Svea Hofrätt. Tvisten är vid periodens slut beroende på Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning.

Byggnadsverksamheten har under perioden utmärkt sig för stor liflighet, i det att ett flertal stora stenhus uppförts samt andra sådana påbyggt. Inom de nyare stadsdelarna

har tillkomsten af trähus varit ganska anseelig. Oaktadt denna byggnadsverksamhet befinna sig hyrorna i ett hastigt och oafbrutet stigande, hvartill såväl de alltjämt stegrade tomtvärdena som de höjda prisen på byggnadsmaterialier och den fortgående ökningen af arbetslönerna bidragit. Med folkökningen har bristen på goda arbetarbostäder blifvit alltmer kännbar. En af stadsfullmäktige tillsatt kommitté har också haft denna fråga under utredning och föreslagit såväl anordnande och upplåtande af vissa kvarter till byggnadsplatser, afsedda för egna hem, som uppförande genom stadens försorg af lämpliga och sunda arbetarbostäder. De sålunda väckta frågorna hade emellertid vid periodens slut icke föranledt något kommunalrepresentationens beslut. Fastigheternas i staden *taxeringsvärde*, som vid periodens början uppgick till 14,100,600 kronor, hade vid dess slut stigit till 24,411,100 kronor eller med nära 75 %. Såväl stegringen af hyrorna som den starka ökningen af livsmedelsprisen under senare åren har medfört, att staden Karlstad numer är en mycket dyr ort. Åtgärder till vinnande af ökad tillförsel af livsmedel till staden måste därför anses särskildt påkallade och hafva äfven enskildt dryftats. Några offentliga åtgärder härför äro dock icke att för perioden omförmåla.

Under nu ifrågavarande period hafva afsevärda utvidgningar af *gasverket* och *gasrörnätet* samt af *vattenledningen* och *vattenledningsnätet* ägt rum, och hade vid 1905 års slut *gasrörnätet* en sammanlagd längd af 18,570 meter samt *vattenledningsnätet* en längd af tillsammans 18,680 meter med 150 brandposter. Afloppsledningen hade samtidigt en längd af tillhoppa 13,455 meter.

Elektrisk belysning är införd i staden från Dejevors vid Klarälven belägna kraftstation, ungefär 30 kilometer från staden. Anläggningen var dock vid periodens slut icke fullbordad och för sitt ändamål tagen i anspråk.

I och med tillkomsten af *Karlstad—Munkfors järnväg*, i hvilket företag staden tecknat aktier till ett sammanlagdt belopp af 750,000 kronor, har rörelsen i staden vunnit ett beaktansvärdt uppsving. *Sjötrafiken* på Karlstad har också varit i jämn stegring; *hamninkomsterna*, som år 1900 uppgingo till 34,449 kronor, hade år 1905 stigit till 49,039.48 kronor. Till mötande af den ytterligare rörelse, som emottas, sedan nyssnämnda järnväg kunnat tilldraga sig trafiken i den omfattning, som förväntas, har en betydande *hamn-anläggning* utanför Kanikenäset under perioden påbörjats. När denna för stadens förhållanden storartade och dyrbara anläggning, för hvilken kostnaderna icke oväsentligt ökats genom ett under byggnadstiden inträffadt kajras, blifvit fullbordad, bör staden för lång tid framåt vara väl rustad till mottagande af den alltjämt växande *sjötrafiken* på hamnen. De moderna lossnings- och lastningsanordningar, som i sammanhang med den nya hamnbyggnaden beslutits till utförande, böra kraftigt medverka till rörelsens i hamnen utveckling. Genom kungl. brefvet den 25 maj 1905 har stadens *hamnområde* blifvit bestämdt och därvid väsentligen utsträckt. Hamnområdet omfattar numera det Klarälven och Hammarösjön tillhörande vattenområde, som begränsas i norr af en rät linje dragen från öster till väster tvärs öfver Klarälven efter stadsområdets gräns straxt norr om

Borgmästareholmen; i väster af en rät linje, dragen från sydligaste spetsen af den stadens område tillhöriga s. k. Lötudden tvärs öfver den till Skoghall ledande Klarälfgrenen till Hammarölandet; i söder af Hammarön; och i öster af en rät linje, dragen från nordligaste udden af Tynäs å Hammarön till sydligaste udden af fastlandet vid Välsviken.

Under år 1905 har beslutats upprätta en *kommunal arbetsförmedlingsanstalt*, hvars arbetsförmedling är kostnadsfri.

Det *allmänna hälsotillståndet* har under perioden varit tillfredsställande utan några mera omfattande epidemier. Frågan om ett slakthus för staden har förfallit, och den under flera år behandlade frågan om en saluhall var vid periodens slut ännu oafgjord. I en del större nybyggda hus har vattenklosettsystemet i förening med septic tanks kommit till användning.

Stadens *ekonomiska ställning* är god, och kommunalutskylderna hafva ej under perioden väsentligt förhöjts, ehuru staden befinner sig i ett utvecklingsskede, som föranledt, att en mängd kommunala behof på snart sagdt en gång gjort sig gällande. Häraf har emellertid blifvit en följd, att stadens skulder, som vid periodens början utgjorde 753,610 kronor 26 öre, vid dess slut stigit till 2,729,751 kronor 45 öre.

För det storartade *lasarett*, som under perioden tillkommit för länet och är beläget å stadens område vid Kristinedal, lämnas några uppgifter i annat sammanhang.

Folkmängden i *Kristinehamn* har under perioden ökat med 1,119 personer eller från 6,775 personer år 1900 till 7,894 år 1905.

Byggnadsverksamheten har under den tid, denna berättelse omfattar, varit rätt liflig, i synnerhet å områden utanför stadsplanen, där en mängd mindre boningshus uppförts för en eller två familjer, hvarigenom bildats rätt många egna hem. Nästan hvarje ordentlig arbetare, som samlat några hundra kronor, har — meddelar magistraten — kunnat för detta belopp köpa sig en byggnadsplats med något jordområde och sedan med lån på fastigheten af sparbanken eller de tre enskilda banker, hvilka hafva kontor i Kristinehamn, uppföra en mindre byggnad för sig och några rum till uthyrning. Där hälsa och krafter stått bi, har han sålunda kunnat arbeta sig upp till en oberoende ställning. Då dessa mindre byggnader i allmänhet ligga spridda, skall någon olägenhet af denna byggnadsverksamhet utanför det reglerade stadsområdet icke hafva uppstått, utan densamma allenast varit till nytta och trefnad.

Den i förra berättelsen omförmålda planen på en *vattenledning* från sjön Vänern med afloppsledningar har öfvergifvits och i stället beslut fattats om anläggande af en vattenledning från källor norr om staden. Vattnet är grundvatten från Sandköping m. fl. orter utefter Mora—Vänerns järnväg, och ledningen arbetar med självtryck. Högreservoaren rymmer 800 kubikmeter och har ett största vattendjup af 4.25 meter. Reservoarens medelhöjd är 28.8 meter öfver högsta brandposten och 42.6 meter öfver lägsta brandposten. Längden af hufvudledningen från Sandköping till stadens rörnät är 8,500 meter, och rörnätets längd är 12,158 meter, hvadan totala längden af hufvudledning med rörnät upp-

går till 20,658 meter. Antalet brandposter är 112. Afloppsledningens längd är 13,200 meter. Kostnaden för vatten- och afloppsledningen utgjorde vid 1905 års slut 508,951 kronor, häri inbegripet högreservoaren och pumpstationen för afloppsledningen. Härtill komma emellertid utgifterna för inköp af jordegendomar med grundvattensområden samt lägenheten Landa, förvärfvad för afloppsledningens framdragande och för pumpstationen, omläggning med järnrör af den 1849 byggda källvattenledningen från Västra fältet och diverse anskaffade inventarier, maskiner m. m. för arbetet, hvilka sammanlagda utgifter belöpt sig till 61,049 kronor. Totalkostnaden för vatten- och afloppsledningen uppgår således till 570,000 kronor. Arbetet påbörjades i slutet af april 1904 under antagen särskild arbetschef. Servisledningarnas indragande påbörjades i maj 1905 och voro vid nämnda års slut inledningar gjorda i 245 hus. Vattnet är af mycket god beskaffenhet med en temperatur af maximum + 12° C. och minimum + 4° C. Vattenafgiften är bestämd till 2 kronor per rum och 20 öre per kubikmeter efter vattenmätare. Sådana mätare äro insatta på 10 ställen. Brandstodsbolagens tarifförening har godkänt anläggningen för eldsläckningsändamål och beviljat en afsevärd nedsättning i brandstodsafgifterna.

En annan sedan längre tid i Kristinehamn sväfvande fråga, nämligen angående innehafvarnes af *donationsjorden* ställning och skyldighet att särskildt bidra till stadens utgifter, har under perioden fått sin lösning. Den 5 sept. 1900 beslöto stadsfullmäktige, bland annat, att en afgift af 60 öre för 1,000 kronors taxeringsvärde skulle årligen under 30 år utgå af all fastighet inom gamla stadsdelen, för hvilken erlättes bevilning till staten; att en afgift af likaledes 60 öre för 1,000 kronors taxeringsvärde skulle årligen under 30 år utgå af sådana hus, belägna å all slags jord, för hvilka bevilning till staten erlättes; att af all slags jord utom gamla staden, för hvilken bevilning till staten erlättes, skulle årligen i all framtid till stadskassan ingå en afgift af 6 kronor för 1,000 kronors taxeringsvärde, utan förbehåll om afgiftens användande, hvaremot af de afgifter, som inflyta enligt de föregående punkterna, skulle bildas en fond endast för gatu- och vägunderhåll; att staden skulle, från och med året efter det ofvannämnda beslut vunnit laga kraft och godkännande, öfvertaga tomtägarnas skyldigheter att bygga och underhålla gator och vägar, med undantag allenast af skyldigheten att renhålla gator och gångbanor, hvilken skyldighet skulle åligga husägarna, hvar framför sin tomt; att de 1831 och 1863 träffade öfverenskommelserna om fördelning på särskilda fastigheter af vissa onera skulle upphävas, i följd hvaraf såväl tomtägarna skulle befrias från gatu- och vägbyggnadsskyldighet, med ofvannämndt undantag, och skyldigheten att bekosta inkvartering, som ock jordägarna från skyldigheten att betala afgift till fattigvården, dock att tomtägare i ny stadsdel skulle, då gata första gången fullständigt ordnades, bidra en hvar för sin tomt med visst belopp; att i mån nuvarande jordområden utom staden tagas i anspråk för den utlagda stadsplanens genomförande, dessa jordars ägare skulle inträda i samma skyldigheter och rättigheter som tomtägarna i den äldre staden, dock med iakttagande af den skyldighet, som åläge

tomtägarna vid gators upptagande i ny stadsdel; samt att, efter antagande och fastställande af förenämnda afgifter och öfriga villkor, stadsfullmäktige förbunde sig såväl att afstå från vidare anspråk på särskild inkomst eller annan fördel af fastigheterna inom staden såsom donerade som ock att hos Kungl. Maj:t söka tillstånd att, då område inom eller utom stadsplanen tidigare upplåtits till enskilde personer, men ovisst kunde vara, huruvida upplåtelse skett med ägande- eller nyttjanderätt, medgifva, att innehafvarne finge till fastigheten njuta full äganderätt.

Dessa stadsfullmäktiges beslut blefvo den 13 december 1901 af Eders Kungl. Maj:t fastställda på det sätt, att staden finge med de särskilda innehafvarne af den till staden donerade jorden träffa aftal på de villkor, som innefattades i samma beslut. Då det emellertid visade sig, att öfverenskommelse icke kunde i någon större utsträckning åstadkommas enligt det förra beslutet och Eders Kungl. Maj:ts fastställelse därå, beslöto stadsfullmäktige den 21 oktober 1904, med frångående af sina förut fattade ofvannämnda beslut: att från och med år 1906 all beskattning såväl till underhåll som till öfriga stadens kommunalutgifter skulle i vanlig ordning uttaxeras efter bevilning, dock att renhållning af stadens gator fortfarande skulle åligga tomtägarna. Efter fastställande af detta senare beslut genom nädiga brefvet den 12 maj 1905 har skattefrågan af donationsjorden blifvit löst så, att staden såsom sådan utan ersättning afstått från alla rättigheter mot innehafvarne af donationsjorden.

Staden *Filipstad* har under den period, hvarom här är fråga, sett sin *folkmängd* ökad från 3,554 mantalsskrifna personer vid periodens början till 3,885 vid dess slut eller med 331 personer, hvilken ökning med 32 personer understiger ökningen under närmast föregående period. I senaste femårsberättelsen omnämndes, att, sedan staden öfvertagit gatuunderhållet, en välbehöflig omläggning af stadens *gator och torg* tagit sin början. Detta arbete har under nu ifrågasvarande period slutförts. Den för staden viktigaste fråga, som under samma period blifvit väckt, är den om *stadsplanens utvidgande* med ett område, som, beläget norr om den nuvarande planen, omfattar en areal större än denna. Förslag härutinnan äro uppgjorda och i princip antagna af stadsfullmäktige, hvadan det är att förvänta, att denna fråga inom den närmaste framtiden vinner sin lösning. En afsevärd del af det område, som den nya stadsplanen omfattar, har under år 1905 för stadens räkning förvärfvats. Större delen af den gatujord, som erfordras för den gamla stadsplanens fullständiga genomförande, är också af staden inköpt, i hvad, den förut varit i enskild ägo; och hafva i följd häraf gatuarbetena i staden nått en afsevärd omfattning under perioden.

Arvika köping har äfven under denna period varit stadd i rask och jämn utveckling. *Folkmängden* har under perioden ökat med 848 personer och utgjorde vid dess slut 3,931 personer. Sedan *stadsplan* blifvit af Eders Kungl. Maj:t enligt nädigt bref den 25 augusti 1899 fastställd å de från hemmanen Vik och Solberga införlifvade områdena samt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 23 juli 1900 fastställt tomtindelning för de nya delarna af köpingen, utgjorde köpingens hela planlagda område 72 hektar 26 66

ar, indeladt till 307 tomter, däraf 85 hufvudtomter. Enligt nådigt bref den 9 juni 1905 fastställdes regleringsplan för stadsdelen Nyckelmyren, hvarigenom ytterligare 78 byggnadstomter erhållits, så att tomternas hela antal i köpingen vid 1905 års slut utgjorde 385. Såväl samtliga nämnda 78 tomter som större delen af tomterna å de öfriga nya områdena äro s. k. halftomter, afsedda till billiga byggnadsplatser för arbetare, som önska skaffa sig egna hem. En stor del af fabriksarbetarne har också under senare åren förvärfvat sig egna bostäder. För att dels kunna förhindra oregelbunden byggnadsverksamhet invid köpingen och dels erhålla nödig mark för eventuella nya tomtregleringar har köpingen år 1903 inköpt säteriet Vik om sammanlagt 256,70 hektar. Hufvudgården och de närmast köpingen belägna delarne äro utarrenderade, men en betydlig del af egendomen har styckats i smålotter om 1 till 25 hektar hvardera, hvilka försålts till företrädesvis arbetare från köpingen. Under femårsperioden har *byggnadsverksamheten* i köpingen varit liflig. Antalet nybyggnader utgör 110 boningshus, 24 fabriker och 80 uthus eller därmed jämförliga byggnader. Taxeringsvärdet å »annan fastighet» utgjorde år 1901 2,772,000 kronor och år 1905 4,372,000 kronor, utvisande således den betydliga stegringen af nära 60 %. Af nu meddelade uppgifter synes framgå, att köpingen genom jordförvärf och utläggande af nya tomter väl sörjt för att byggnadsverksamheten skulle kunna utveckla sig ohämmad och i sund riktning. Detta oakadt har väster om köpingen uppkommit en förstad i det till hemmanet Solberga hörande *Hagaområdet*, där under senare åren uppstått en liflig men okontrollerad byggnadsverksamhet. Vid slutet af år 1905 voro därstädes uppförda ett 60-tal boningshus, mest arbetarbostäder med därtill hörande uthus, af hvilka byggnader mer än hälften tillkommit under de senaste fem åren. Haga, som den 31 december 1905 hade 585 invånare, tillhör i kommunalt hänseende Arvika landsförsamling. Frågan om detta områdes införlifvande med köpingen har vid olika tillfällen varit föremål för de kommunala myndigheternas behandling, men ej ännu slutligen afgjorts, antagligen beroende på den kostnad, en reglering af området enligt byggnadsförfattningarna för stad ansetts skola medföra.

För åstadkommande af bättre trafikförhållanden vid *hamnen* har byggts en ny hamnkaj, som genom två järnvägsspår står i direkt förbindelse med järnvägsstationen; och har i sammanhang härmed genom den nya kajmuren och utfyllningen skapats betydligt större upplagsområde och lättare trafikförhållanden än förut. Kostnaden för dessa arbeten, 75,000 kronor, har till största delen bestridits af besparade hamnavgifter. Köpingens *vattenledning*, som den 31 december 1900 hade ett bokfördt värde af 243,029 kronor 47 öre, har under femårsperioden utvecklats, så att dess bokförda värde den 31 december 1905 utgjorde 340,470 kronor 9 öre.

Elektricitetsverket, som äges af ett enskildt aktiebolag, omfattar en högspänd elektrisk ledning från vattenfallet vid Sälboda i Gunnarskogs socken om 450 hästkrafter samt sekundär station inom köpingen med transformatorer och akkumulatorbatteri jämte reservmaskiner. Anläggningen har tillökats med en ny elektrisk ledning från Jössefors vatten-

fall om 500 hästkrafter, hvaraf 200 hästkrafter redan tagits i bruk. Bokförda värdet af ledningar och maskiner, som den 31 december 1900 uppgick till 165,180 kronor, har ökats till 223,965 kronor vid samma tid år 1905. Då orsaken till köpingens lifliga utveckling, särskildt i industriellt hänseende, hvarom längre fram meddelas några uppgifter, är att till stor del söka i den elektriska kraft, som stått industrien i samhället till tjänst, må här meddelas, att priset på elektrisk ström för kraft och ljus inom köpingen och närmaste omnejd är 90 kronor per hästkraft för kraft, samt för ljus 9 kr. till fabriker, 6—12 kr. för bostäder och 10-80 kr. för butiker, allt för år och lampa om 16 normalljus.

Brand- och polisväsendet i köpingen har under perioden omorganiserats, hvarvid det s. k. Karlstadssystemet kommit till användning. Polismännen äro således jämväl brandsoldater. Förutom fiskalen i köpingen, som äfven är brandchef, består den fasta kåren af 6 man, hvaraf en tjänstgör som korpral och förste konstapel. Dessutom äro anställda 4 man med skyldighet att vistas å brandstationen om nätterna. Reservkåren består af 20 man — industriarbetare från köpingen —, hvilka äro skyldiga att efter alarmsignal genast inställa sig för öfning eller eldsläckning samt åtnjuta dels en mindre årlig ersättning, dels ock särskild godtgörelse för verklig tjänstgöring. Brandtelegraf är anordnad och en större byggnad för polisverkets och brandkårens räkning har uppförts. Denna byggnad inrymmer jämväl lokaler för de kommunala myndigheterna samt bostadsvåning för fiskalen-brandchefen. Årliga kostnaden för brand- och polisväsendet uppgår till 11,500 kronor.

Kyrkliga förhållanden. Då köpingens hastiga tillväxt nödvändiggjort anställande af ytterligare en prästman inom Arvika pastorat, hvartill köpingen hör i ecklesiastikt hänseende, har enligt nådigt bref den 31 december 1901 medgifvits, att en pastoratsadjunktur, med tjänstgöring hufvudsakligen inom Arvika köping, finge inrättas i pastoratet. På framställning har Eders Kungl. Maj:t enligt nådigt bref den 22 december 1905 äfvenledes förordnat, dels att de hemmansdelar, som utgöra Arvika köpings område, skulle från Arvika socken utbrytas i jordeboken och därstädes sammanföras till en ny socken, benämnd Arvika köping, dels ock att sistnämnda socken skulle från och med den 1 maj 1906 tills vidare utgöra en från Arvika landsförsamling afskild församling inom Arvika pastorat. Tillika hafva åtgärder vidtagits för att köpingen skulle få egen kyrka. Så har vid upprättandet af den för köpingen senast fastställda stadsplan afsatts plats för kyrka äfvensom tomt till prästgård, hvarjämte på enskild väg sedan år 1896 insamlats medel till en fond för ny kyrkobyggnad, hvilken fond vid slutet af år 1905 uppgick till omkring 30,000 kronor.

Seffle köping, som genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 25 november 1881 erhöll köpingsrättigheter, var redan vid denna tid en betydande plats, som därefter varit stadd i jämn utveckling. Folkmängden, som vid periodens början uppgick till 1,440 personer, utgjorde vid dess slut 1,731 personer. Förstäderna Höglunda, Villan och Sundsborg, samtliga belägna i By socken, hafva tillsammans ett invånarantal, som icke mycket understiger köpingens. Taxeringsvärdet å fastigheter inom köpingen, hvilket vid

nu förevarande periods början utgjorde 1,148,200 kronor, hade genom en rätt omfattande byggnadsverksamhet stigit till 2,037,500 kronor vid 1905 års slut eller med omkring 77 %.

Med afseende å bildande af *municipalsamhällen* meddelas följande:

Enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 25 febr. 1901 och den 31 december 1904 hafva fastställts Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes utslag den 15 oktober 1900 och den 31 december 1903, hvarigenom förordnats, att hälsovårdsstadgans för riket bestämmelser rörande stad, äfvensom byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skulle i tillämpliga delar gälla inom visst område vid Kils järnvägsstation. Den 20 mars 1905 har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande utfärdat särskilda stadgar för *Kils municipalsamhälle*.

Sedan Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande genom utslag den 11 juni 1904 förordnat, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer samt hälsovårdsstadgans för riket bestämmelser rörande stad skulle från och med år 1905 i tillämpliga delar gälla för visst område invid Sundsvik i Sunne socken, har detta beslut fastställts genom nådiga brefvet den 16 december 1904, och äro särskilda stadgar för Sundsviks municipalsamhälle af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande utfärdade den 9 mars 1905. Jämlikt

nådiga brefvet den 30 december 1905 har på vederbörandes framställning medgifvits, att benämningen å ifrågavarande municipalsamhälle finge ändras till *Sunne municipalsamhälle*.

Genom nådigt bref den 18 november 1904 har fastställts Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes utslag den 31 december 1903, hvarigenom förordnats, att hvad i hälsovårdsstadgan funnes stadgadt om stad skulle i tillämpliga delar gälla för visst område vid Åmots järnvägsstation; hvarefter Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 20 mars 1905 utfärdat särskilda stadgar för *Åmots municipalsamhälle*.

Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har vidare genom utslag den 26 juni 1905 förordnat, att hälsovårdsstadgans bestämmelser för stad skulle i tillämpliga delar gälla för visst område vid *Charlottenbergs järnvägsstation*, men har nådig fastställelse å detta beslut först åkommit efter utgången af den period, som denna berättelse omfattar.

Vid periodens slut voro på pröfnings beroende frågor om bildande af municipalsamhällen dels vid *Forshaga* och *Klarafors* fabriksamhällen med närmaste omgifningar i Grafva socken, dels ock vid *Haga* utanför Arvika köping.

Nedanstående *tabell A* meddelar närmare uppgifter om nuvarande municipalsamhällen i länet.

2. Invånare.

Länets *folkmängd*, som enligt mantalslängderna utgjorde vid 1900 års slut 254,085 personer, uppgick enligt samma längder, på sätt *tabell 1* utvisar, vid 1905 års utgång till 255,327 personer, däraf 124,216 man och 131,111 kvinnor. Folkmängden har således under perioden ökat med 1,242 personer, under det att för perioden 1896—1900 ökningen utgjorde 1,187 personer, samt under perioden 1891—1895 en minskning af folkmängden med 710 personer ägde rum. Nedanstående *tabell B* lämnar en jämförelse af folkmängden efter mantalslängderna för hvarje fögderi och stad vid början och slutet af nu förevarande period. Af tabellen framgår, att folkmängden å landsbygden i allmänhet minskats med undantag för de fögderier, Mellansysslets och Älfalds,

där länets storindustri hufvudsakligen bedrifves. Den rätt starka folkökningen i städerna har dock åstadkommit, att folkmängden i hela länet under nu ifrågavarande period företett någon ökning. Minskningen af folkmängden är mest kännbar i de västra gränsocknarna, särskildt vidkom-

Tab. A. *Municipalsamhällen i Värmlands län vid 1905 års slut.*

Municipalsamhälle.	Areal. Har.	Folk- mängd.	Fyrktal för			Datum för kungl. bref afseende		
			jord- bruks- fastig- het.	annan fastig- het.	in- komst.	bygg- nads- stadgan.	brand- stadgan.	hälso- vårds- stadgan.
Kil	59:500	500	—	2,099	19,291	31/12 1904	31/12 1904	22/2 1901
Sunne	107:946	1,001	1,419	4,225	23,421	18/12 1904	18/12 1904	31/12 1904
Åmot	78:500	254	213	498	3,261	—	—	18/11 1904
Charlotten- berg	120:600	753	344	1,939	17,213	—	—	2/2 1906

Tab. B. *Folkmängden i Värmlands läns fögderier och städer åren 1900 och 1905.*

	Vid slutet af år		Tillväxt under perioden.	Minskning under perioden.
	1900.	1905		
<i>Å landsbygden:</i>				
Östersysslets fögderi	45,165	44,285	—	880
Mellansysslets >	37,239	37,823	584	—
Södersysslets >	28,121	27,908	—	213
Nordmarks >	22,006	20,623	—	1,383
Jösse >	32,275	32,179	—	96
Älfalds >	30,451	30,786	335	—
Fryksdals >	36,603	34,930	—	1,673
<i>I städerna:</i>				
Karlstad	11,927	15,081	3,154	—
Kristinehamn	6,744	7,827	1,083	—
Filipstad	3,554	3,885	331	—
Summa	254,085	255,327	5,487	4,245
Alltså ökning utöfver minskningen	—	—	1,242	—

mande en del små kommuner. Folkmängden har sålunda under perioden nedgått: i Lekvattnets kapell från 999 till 848, i Nyskoga kapell från 639 till 573, i Bogens kapell från 368 till 319, i Gräsmarks socken från 4,096 till 3,807, i Östmarks socken från 4,409 till 4,147 o. s. v. En bidragande orsak till denna folkminskning äro de ansenliga kommunalutskylder, som utgå i nämnda socknar. Sällan går uttaxeringen per fyrk under 1 krona och i några socknar har den till och med ofta utgjort omkring 2 kronor per fyrk. Särskildt är fattigvårdstungan mycket tryckande, hvadan statens mellankomst till utjämning i högre grad än hittills af fattigvårdstygerna kommunerna emellan vore påkallad och välkommen. Förbättrade kommunikationer skulle också utan tvifvel verka till gagn för nu förevarande orter och kunna hämma den tillbakagång, hvari gränstrakterna i rätt stor omfattning för närvarande befinna sig.

Befolkningsförhållandena i allmänhet ställa sig också mindre gynnsamma i länet. *Nativitetsöfverskottet*, hänfördt till medelfolkmängden på tusen invånare, utgjorde således för länet i jämförelse med för hela riket:

	För länet.	För hela riket.
År 1901	8·85	10·98
» 1902	10·59	11·11
» 1903	7·67	10·61
» 1904	8·11	10·46
» 1905	7·95	10·04

Ungefär enahanda proportion visar sig med afseende å *födelsestatet* (antalet levande födda på hvarje tusental af medelfolkmängden), som under ifrågavarande period utgjorde:

	För länet.	För hela riket
År 1901	24·66	27·03
» 1902	24·92	26·48
» 1903	23·33	25·70
» 1904	24·04	25·75
» 1905	23·56	25·66

Jämväl *äktenskapsfrekvensen* i länet uppvisar mindre gynnsamma siffror i jämförelse med riket i dess helhet. På hvarje tusental af medelfolkmängden utgjorde sålunda äktenskapsfrekvensen:

	För länet.	För hela riket.
År 1901	5·72	6·07
» 1902	5·62	5·96
» 1903	5·29	5·78
» 1904	5·45	5·85
» 1905	5·27	5·85

Dödligheten är inom länet icke högre än för riket i allmänhet. På hvarje tusental af medelfolkmängden utgjorde antalet dödsfall inom länet i förhållande till riket:

	För länet.	För hela riket.
År 1901	15·81	16·05
» 1902	14·33	15·37
» 1903	15·66	15·09
» 1904	15·93	15·29
» 1905	15·61	15·62

De ogynnsamma befolkningsförhållandena i länet hafva sin hufvudsakliga grund i den alltjämt fortgående *emigrationen*.

Nedanstående *tabeller C* och *D* upptaga siffrorna för emigrationen från länet såväl under nu förevarande period som under de närmast föregående. Tabellerna utvisa, att emigrationsfloden, som under åren 1896—1900 varit jämförelsevis liten, åter börjat svälla och uppnått ungefär samma siffror som för åren 1891—1895. En afsevärd minskning af de till Norge utflyttade gör sig emellertid gällande för den period denna berättelse omfattar.

Med afseende å yrkesfördelningen af emigranterna utvisa tillgängliga uppgifter, att ungefär hälften varit jordbruksarbetare samt att af den andra hälften cirka $\frac{2}{3}$ äro att hänföra till andra arbetare af olika slag och $\frac{1}{3}$ till tjänstefolk.

Orsakerna till emigrationen från länet äro uppenbarligen desamma, som gälla för landet, i öfrigt, främst de ekonomiska utsikterna eller förhoppningarna att i främmande land vinna en säkrare och hastigare ekonomisk förbättring i lefnadsvillkoren, än hvad fosterlandet hittills kunnat erbjuda. Vidare medverka utan tvifvel en del orsaker af social och politisk natur, tydande på att folket i allmänhet icke finner tillräcklig trefnad och utrymme för sina anlag i hemlandet. En del yngre män emigrera också för värnpliktens skull;

Tab. C. *Immigrationen till och emigrationen från Värmlands län åren 1901—1905.*

År	Immigranter från			Summa immigranter.	Emigranter till			Summa emigranter.
	Amerikas Förenta Stater.	Norge.	andra länder inom och utom Europa.		Amerikas Förenta Stater.	Norge.	andra länder inom och utom Europa.	
1901 .	297	317	28	642	1,664	362	40	2,066
1902 .	267	197	32	496	2,895	286	27	3,208
1903 .	255	274	37	566	3,026	235	33	3,294
1904 .	326	360	33	719	1,387	240	40	1,667
1905 .	329	364	34	727	2,052	208	41	2,301
Summa	1,474	1,512	164	3,150	11,024	1,331	181	12,536

Tab. D. *Emigrationen från Värmlands län åren 1881—1905.*

Summa för åren	Emigranter till			Summa.
	Amerikas Förenta Stater.	Norge.	andra länder inom och utom Europa.	
1881—1885	13,030	1,943	246	15,219
1886—1890	15,054	1,512	247	16,813
1891—1895	10,640	1,727	178	12,545
1896—1900	5,106	2,528	255	7,889
1901—1905	11,024	1,331	181	12,536
1881—1905	54,854	9,041	1,107	65,002

åtminstone kan efter år 1901 en bestämd ökning af de yngre åldersklasserna bland emigranterna förspörjas.

Antalet *immigranter* (till länet från utlandet återinflyttade) under nu ifrågasvarande period framgår af ofvannämnda tabell C.

I detta sammanhang må omnämnas, att antalet från Norge hemsända svenskar, som förpassats vidare till sina hemorter inom detta eller andra län, utgjorde:

	Män.	Kvinnor.	Barn.	Summa.
År 1901	116	26	8	150
» 1902	129	29	20	178
» 1903	98	14	5	117
» 1904	174	16	7	197
» 1905	131	19	9	159
Summa	648	104	49	801

utvisande en ökning från föregående period, därunder hela antalet hemsända utgjorde 695, af 106 personer.

Då jordbruket i Älfdals och Fryksdals härad, om ock under perioden stadt i ett glädjande framsteg, fortfarande är mindre lönande och i allt fall icke af befolkningen omfattas med samma intresse som skogsbruket och dess binärningar, söka sig särskildt de yngre arbetarne fortfarande till de platser i andra delar af landet, där större skogsafverknings- och timmerflottningsarbeten förekomma. Med den lifliga verksamhet, skogsbruket inom länet företer, och de ökade tillfällen till arbetsförtjänster, som vid de under perioden ansenligt utvidgade industriella verken i hemorten företett, har dock den förr så vanliga företeelsen, att yngre arbetare från nämnda trakter af länet, efter upprepade besök vintertiden i Dalarna och Norrland, där slagit sig ner såsom bofasta, blifvit mindre allmänt förekommande.

Den vanliga utvandringen vintertiden till andra orter har sina orsaker mera i den hos befolkningen ännu gängse föreställningen om ett lättare och bättre aflönadt arbete å andra platser i landet än i verkligt behof. Värmländingarna, särskildt från Älfdalen och Fryksdalen, äro fortfarande eftersökta för timmerdrifningsarbeten i mellersta delarna af vårt land.

Det allmänna hälsotillståndet inom länet under perioden kan betecknas som godt. Åtskilliga epidemiska sjukdomar, såsom mässling, scharlakansfeber, difteri och kikhosta samt framför allt influensa, hafva visserligen årligen uppträdt å olika orter inom länet, men de hafva dock icke gifvit rum för mera utbredda eller elakartade epidemier. Akut barnförlamning har under perioden uppträdt, såvidt känt är, första gången jämväl här i länet; dock har det öfvervägande antalet sjukdomsfall varit af lindrigare beskaffenhet och icke kvarlämnat svårare bestående förlamningar. 1901 anmärktes sjukdomen hufvudsakligen i Molkoms distrikt (16 fall); under år 1905 förekom den å spridda ställen rundt om i länet med tillsammans 62 fall. Ett par fall af spetälska hafva under perioden konstaterats i Fryksdalens och Uddeholms distrikt.

De *frireligiösa rörelserna* hafva företett rätt stor liflighet. Vidstående tabell E upptager antalet frireligiösa i länet år 1905.

843. K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1901—1905. Värmlands län.

I föregående berättelse intogs en fullständig redogörelse för antalet *bönehus* i länet. Under nu förevarande period har antalet sådana ökats med 44 stycken och utgjorde vid 1905 års slut tillsammans 238, däraf 19 för metodistförsamlingar och 32 för baptistförsamlingar. Af de öfriga ägdes det vida öfvervägande flertalet af evangeliskt-luterska missionsföreningar. Bönehusens taxeringsvärde uppgick år 1905 till ej mindre än 925,420 kronor.

I Karlstad finnes dessutom en *mosaisk församling*, som äger egen kyrkolokal därstädes, taxeringsvärderad till 26,300 kronor.

Frälsningsarmén har under perioden fortsatt sin verksamhet utan att dock förete ökad anslutning eller liflighet. I städerna har denna rörelse bedrifvit en förtjänstfull social verksamhet bland den fattigaste befolkningen.

Under perioden hafva ingåtts 203 *borgerliga äktenskap*, däraf i städerna 27 och på landet 176.

Nykterhetsrörelsen har under perioden företett ökad anslutning, och ett lifligt agitationsarbete med föredrag, möten m. m. visar denna folkrörelses lifskraft. Allt mer tränger också den öfvertygelsen igenom, att man kämpar fåfängt mot fattigdom, brott och andra olyckor, som hemsöka befolkningen, om man icke kan kraftigt hämma rusdrycksmissbruket. Vårt folks framtid beror i icke ringa grad på möjligheten att frigöra det från det slafveri, hvori rusdryckerna i tyvärr allt för stor utsträckning bundit detsamma. Antalet nykterhetsföreningar i länet och deras medlemsantal år 1905 framgår af här intagna tabell F (sid. 10). Tabellen utvisar, att antalet medlemmar i nykterhetsföreningar i länet, som vid periodens början utgjorde 13,759 personer, vid dess slut uppgick till 18,451 personer, utvisande således en tillökning af 34 %. S. S. U. H. (*Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbund*) var i Karlstad vid början af år 1901 representeradt af två lokalföreningar, den ena vid folk-

Tab. E. Medlemsantalet i frikyrkoförsamlingar i Värmlands län år 1905.

Föggeri eller stad.	Evangelisk-luterska missionsförsamlingar.	Baptistförsamlingar.	Metodistförsamlingar.	Summa.
Östersysslets föggeri	1) 2,843	418	248	3,509
Mellansysslets »	2,499	886	334	3,719
Södersysslets »	2) 707
Nordmarks »	1,440	48	—	1,488
Jösse »	1,549	179	—	1,728
Älfdals »	2) 585
Fryksdals »	1,165	86	—	1,251
Karlstads stad	664	306	138	1,108
Kristinehamns »	700	83	196	979
Filipstads »	3) —	102	160	262
Summa	.	.	.	15,336

1) Här ingå »adventist» och »frikyrkoförsamlingar».

2) Specifikation i olika församlingar ej erhållen.

3) »Waldenströmare» skola finnas till »icke ringa antal», men närmare uppgifter hafva ej erhållits.

skolelärareseminariet och den andra vid allmänna läroverket. Under perioden har tillkommit en förening vid stadens elementarskola för flickor. Under perioden 1901—1905 har det sammanlagda medlemsantalet i dessa föreningar varit lägst 76 och högst 221, med bestämd tendens till ökning. Föreningarna hafva arbetat för sina idéer inom kamratkretsen genom att på sina sammanträden förehafva diskussioner och föredrag i nykterhetsfrågor och andra allmännyttiga ärenden samt öfver hufvud genom att göra sina sammankomster så angenäma och omväxlande som möjligt. För att vinna större sammanslutning sinsemellan hafva i regel anordnats månatliga gemensamma högtidssammanträden med föredrag,

diskussioner, deklamationer, sång, musik o. d. Gemensamt hafva föreningarna också upprättat ett för medlemmarna tillgängligt lånbibliotek. Jämval i Filipstad finnes en underafdelning af S. S. U. H.

Oaktadt det lifliga nykterhetsarbetet har antalet för *fylleri sakfällda* inom länet icke minskats under perioden. Detta antal utgjorde år 1901 1,098, år 1902 1,307, år 1903 1,224, år 1904 1,358 och år 1905 1,379; siffrorna förete således en bestämd stegring. Under det antalet fylleriförelser inom länet på 10,000 invånare utgjorde för perioden 1891—1895 högst 21 och för perioden 1896—1900 högst 42, uppgick samma antal under nu ifrågavarande period år 1901 till 42 (för hela riket 80), år 1902 till 52 (för hela riket 78), år 1903 till 49 (för hela riket 78), år 1904 till 52 (för hela riket 81) samt år 1905 till 54 (för hela riket 91), allt på 10,000 invånare.

Antalet *sakfällda för öfverträdelse af förordningarna angående tillverkning af brännvin, angående försäljning af*

Tab. F. Nykterhetsföreningar i Värmlands län 1905.

Fögderi eller stad.	Goodtemplarorden.		Blåbands- och andra nykterhetsföreningar.		Summa medlemmar.
	Antal loger.	Antal medlemmar.	Antal loger.	Antal medlemmar.	
Östersysslets fögderi . . .	38	1,609	35	2,080	3,689
Mellansysslets » . . .	30	1,510	18	1,173	2,683
Södersysslets » . . .	21	761	14	907	1,668
Nordmarks » . . .	9	336	10	723	1,059
Jösse » . . .	28	1,609	15	1,189	2,798
Älfdals » . . .	26	2,142	13	1,038	3,180
Fryksdals » . . .	9	436	7	316	752
Karlstads stad . . .	2)	1,008	2)	338	1,346
Kristinehamns » . . .	4	909	1	47	956
Filipstads » . . .	2	200	1	120	320
Summa		10,520		7,931	18,451

¹⁾ Dessutom ca 800 blåbandister, hvilka utgått ur förbundet, men fortfarande äro absolutister och arbeta för nykterhetsverksamhetens utbredning.

²⁾ Antalet loger och föreningar ej uppgifvet.

Tab. H. Antalet för brott och förseelser sakfällda personer vid underdomstolarna i Värmlands län i förhållande till hela riket under åren 1901—1905.

År.	Inom Värmlands län.			Inom hela riket.			Länets sakfällda personer	Länets folk-mängd
	Å lands-bygden.	I städerna.	Summa.	Å lands-bygden.	I städerna.	Summa.		
1901	1,088	1,184	2,272	22,414	58,837	81,251	2.80	4.93
1902	1,078	1,395	2,473	20,242	56,069	76,311	3.24	4.90
1903	982	1,404	2,386	19,733	57,051	76,784	3.11	4.86
1904	1,022	1,546	2,568	18,639	57,346	75,985	3.38	4.85
1905	783	1,542	2,325	21,282	66,509	87,791	2.65	4.82

Tab. G. Vid underdomstolar i Värmlands län för brott eller förseelser mot strafflagen sakfällda åren 1901—1905.

Å r.	Antalet sakfällda för grofve brott.	D ä r a f f ö r							Antalet sakfällda för ringare brott.	D ä r a f f ö r						Antalet sakfällda för förseelser.	Däraf för fylleri.
		brott mot offentlig myndighet.	förfalskning.	dråp, mord och vållande till annans död.	grofve mishandel.	barannord, fosterfördrifning m. m.	mordbrand.	stöld och rån.		brott mot offentlig myndighet.	fridsbrott.	mishandel.	sedlighetsbrott (utom fylleri).	snatteri.	bedrägeri.		
1901	66	10	1	4	10	6	—	25	336	87	45	136	19	34	1	1,139	1,098
1902	84	19	9	1	12	4	1	28	331	129	32	110	18	13	14	1,354	1,307
1903	86	7	4	3	20	3	—	46	355	147	32	133	15	15	7	1,268	1,221
1904	65	11	3	1	9	4	1	24	401	203	34	108	21	29	1	1,415	1,358
1905	69	16	3	2	3	3	2	34	290	131	31	89	27	7	1	1,420	1,379
Summa	370	63	20	11	54	20	4	157	1,713	697	174	576	100	98	24	6,596	6,366

brännvin m. m. och angående försäljning af öl m. m. inom länet under perioden framgår af följande siffror:

	Tillverkning af brännvin.	Försäljning af brännvin m. m.	Försäljning af öl m. m.
År 1901	1	14	27
» 1902	—	15	31
» 1903	—	17	39
» 1904	1	12	41
» 1905	—	14	39

Till belysande af brottsligheten inom länet lämnas här i tabellerna G och H (sid. 10), uppgift dels å vid underdomstolarna i länet för brott eller förseelser mot strafflagen sakfällda personer under åren 1901—1905, dels ock å antalet vid nämnda domstolar under samma tid sakfällda personer i länet jämfördt med samma antal för hela riket.

De meddelade tabellerna utvisa, att brottsligheten i länet i allmänhet är ringare än för riket i dess helhet. Vidare torde böra fästas uppmärksamheten vid den ökning, som brotten mot offentlig myndighet uppvisa under perioden, och hvilken måste betraktas såsom ett utslag af det själfsvåld och den ordningslöshet, till hvilka ungdomen, särskildt i städerna, hemfallit. Ett visst sammanhang torde dock här finnas med ökningen af antalet fylleriförseelser. Vid anhållandet för fylleri gör den anhållne ofta våldsamt motstånd mot ordningsmakten.

Här nedan intagna tabell I anger antalet fångar i Värmlands länsfängelse under åren 1901—1905.

Med afseende å folklynnnet har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande intet att tillägga utöfver hvad i föregående berättelse uppgifvits.

Befolkningens bildningstörst och läslust är alltjämt i stigande. Det lifliga folkbildningsarbete, som utmärker den

Tab. I.

Antal fångar i Värmlands länsfängelse tillkomna åren 1901—1905.

	År 1901.		År 1902.		År 1903.		År 1904.		År 1905.			År 1901.		År 1902.		År 1903.		År 1904.		År 1905.	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
<i>Fångar, häktade för:</i>																					
Våld å tjänstemän m. m.	16	—	8	—	8	—	4	—	7	—	Hemfridsbrott, skadegörelse och andra brott	4	—	7	2	11	2	8	2	9	1
Hemfridsbrott	5	—	7	—	4	—	12	—	6	—	Summa	22	—	31	3	17	3	21	5	27	1
Förfalskningsbrott	1	—	2	1	3	—	4	1	3	—	<i>Fångar, inkomna att undergå fängelsestraff i brist af tillgång till böter, ådömda för:</i>										
Mened	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	Misshandel m. m.	43	—	56	4	41	2	43	2	41	5
Mord och dråp	1	—	1	—	3	1	3	—	1	—	Djurplågeri	4	—	1	—	—	—	1	—	—	—
Fosterfördrifning och barnamord	—	8	—	4	—	5	—	3	—	3	Fylleri	189	—	139	1	141	1	130	—	194	—
Misshandel och bruk af lifsfarligt vapen	10	—	14	—	23	—	6	—	4	—	Snatteri	4	—	4	1	1	2	3	5	—	2
Våldtäkt	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Oloflig brännvinsförsäljning	7	—	5	2	3	—	4	1	1	—
Sedlighetsbrott	4	—	5	1	2	—	3	1	—	—	Oloflig försäljning af vin och öl	2	—	1	1	2	—	3	—	2	—
Mordbrand	—	—	1	1	—	—	1	—	7	1	Värnpliktsförseelser	12	—	7	—	9	—	14	—	6	—
Olofligt tillgrepp	32	5	34	2	40	8	31	1	45	1	Summa	261	—	213	9	197	5	198	8	244	7
Rån	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	<i>Fångar häktade för lösdrifveri och bettande</i>	1) 136	1) 29	1) 117	1) 32	1) 45	1) 6	29	2	15	2
Bedrägeri	3	—	9	—	4	—	6	1	6	—	Däraf dömda till tvångsarbete enligt lagen ¹² / _e 1885:										
Rymning, skadegörelse m. m.	9	—	13	—	5	—	1	—	4	—	Förut hållna till straffarbete	9	—	1	—	2	1	2	—	1	—
Summa	86	13	94	9	93	14	72	7	83	5	Förut icke hållna till straffarbete	18	2	8	2	8	3	5	1	2	2
Däraf dömda till:											På grund af fattigvårdsförordningen	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—
Straffarbete	40	9	49	6	45	9	35	4	39	3	Barn	1) 10	1) 8	1) 13	1) 16	1) 2	—	—	—	1	—
Fängelse	5	1	12	—	12	—	9	1	10	1	Transportfångar	35	6	40	10	31	13	53	13	37	8
<i>Nykomna fångar, dömda till fängelse för:</i>											Summa fångar	2) 584	2) 56	2) 563	80	2) 417	2) 41	2) 412	2) 36	2) 460	23
Misshandel, våld å tjänstemän m. m.	15	—	18	—	4	—	11	—	16	—											
Dråp, fosterfördrifning, barnamord	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—											
Olofligt tillgrepp	2	—	6	—	2	—	2	3	2	—											

¹⁾ 1901 och 1902 samt en kort tid af 1903 införfassades till länsfängelset från Norge utvisade personer, hvaraf de höga siffrorna förklaras.

²⁾ I slutsummorna ingå från andra fångelser öfersända:

1901	32 män	2 kvinnor	(från Göteborg).
1902	54	—	(» » och Falun).
1903	32	2	(» »)
1904	37	3	(» »)
1905	50	—	(» »)

nuvarande tiden öfverallt i landet, har icke kunnat undgå att jämväl beröra länet. Antalet med statsmedel understödda *föreläsningföreningar för arbetsklassen* utgjorde vid periodens slut 10 med ett sammanlagdt årligt statsunderstöd år 1905 af 3,175 kronor, men har efter denna tid ansenligt tillväxt.

Antalet *sockenbibliotek* (folk- och församlingsbibliotek) inhämtas af nedan intagna *tabell J*. Af tabellen framgår, att åtskilliga sockenbibliotek ännu finnas i länet, men kunna

de sägas föra ett tynande lif. De motsvara ej heller i någon mån de anspråk, som böra ställas på ett modernt bibliotek af än så blygsamma dimensioner. En förändring till det bättre torde dock komma att inträffa efter tillkomsten af statsanslag till församlings- och kommunbibliotek i enlighet med kungl. kungörelsen den 16 juni 1905. Redan under nämnda år inrättades nämligen församlingsbibliotek och föreningsbibliotek i åtskilliga kommuner i länet. Att döma af det antal boklån, som förekom redan under första

Tab. J.

Sockenbibliotek i Värmlands län år 1905.

Socken.	Antal band.	Underhållssätt.	Begagnande.	Socken.	Antal band.	Underhållssätt.	Begagnande.
Ölme	425	Årsafgift 1 kr.	18 boklån af 3 personer.	Kila	336	Anslag af kommunen 30 kr.	217 boklån.
Varnums ¹⁾	140	Ingen årsafgift eller anslag.	25 »	Huggenäs	75	D:o d:o 39 kr.	757 »
Väse	202	D:o d:o.	42 »	Silbodals	275	Uppgift saknas.	Uppgift saknas.
Östra Fågelviks	25	D:o d:o.	Ej begagnadt.	»	128	D:o. (Goodtemplarbibliotek.)	» »
Brattfors	223	Anslag af kommunen 75 kr.	89 boklån.	Blomskogs	200	Uppgift saknas.	» »
Kroppa	380	Halfva hundskatten anslagen.	460 » af 125 pers.	Trankils	380	D:o d:o.	» »
Lungsunds	300	Anslag af kommunen 75 kr.	136 » af 35 »	Holmedals	90	D:o d:o.	Ej begagnadt.
Gåsborns	552	Tillfälliga anslag af goodtemplarloger och kommunen.	212 » , biblioteket fördeladt på Gustafström, Ålfsjöhyttan o. Gåsbornshyttan.	Västra Fågelviks	281	D:o d:o.	» »
Nordmarks	456	Anslag af kommunen.	470 boklån af 175 pers.	Töcksmarks	380	D:o d:o.	655 boklån.
Rämens	1,050	D:o. Lesjöfors aktiebolag och aktiebolaget Råmen—Liljendahl.	625 »	Östervallskogs	65	D:o d:o.	Nybildadt hösten 1905.
Färnebo	1,100	Anslag 30 kr, af hvar af socknen och Filipstads stad.	855 »	Järnskogs	255	D:o d:o.	Anlitas mycket litet.
Grafva	813	100—150 kronors anslag af hundskattemedlen.	Har mycket begagnats.	Skillingemarks	66	D:o d:o.	» » »
Karlstads	280	Ingen afgift eller anslag.	Ej begagnadt på 15 år.	Köla	524	Årsafgift 50 öre: anslag.	Begagnas flitigt.
Hammarö	170	75—100 kronors anslag af hundskattemedlen.	Begagnas rätt flitigt.	Eda	350	Anslag.	125 boklån.
Frykeruds	258	Tillfälliga anslag af kommunen.	Uppgifter saknas.	Ny	206	Underhålles ej.	Begagnas ej.
Stora Kils	203	Anslag af kommunen 15 kr.	» » »	Gunnarskogs	100	D:o.	» »
Nedre Ulleruds	600	100 kronors anslag af hundskattemedlen.	» » »	Bogens	38	D:o.	» »
Öfre »	370	25 kronors anslag af kommunen och 25 öres årsafgift af personer, som använda biblioteket.	» » »	Älgå	225	Tillfälliga anslag af kommunen.	Begagnas rätt flitigt.
Ransiters	332	Anslag af kommunen 75 kr.	» » »	Arvika	270	D:o d:o.	350 boklån.
Grums	300	D:o d:o 50 kr.	Begagnas rätt flitigt.	Brunskogs	300	Mindre årligt anslag.	100 »
Nors	300	Ingen afgift eller anslag.	Användes litet.	Mangskogs	163	D:o d:o.	Begagnas litet.
Segeerstad	100	D:o d:o.	» » »	Boda	109	Ingen afgift eller anslag.	Begagnas ej.
Borgviks	330	D:o d:o.	Begagnas flitigt.	Sunne	885	135 kr. anslag af kommunen.	1,392 boklån.
Gillbergu	375	Anslag af kommunen.	207 boklån.	Östra Emterviks	448	35 » d:o d:o.	147 »
Svanskogs	235	D:o d:o.	» » »	Västra »	380	75 » d:o d:o.	Begagnas rätt flitigt.
Glafva	800	D:o d:o.	» » »	Lysviks	190	Tillfälliga bidrag.	160 boklån.
Värmskogs	166	Tillfälliga bidrag.	68 »	Gräsmarks	500	Ingen afgift eller anslag.	Begagnas ej.
Stafnäs	468	D:o d:o.	Flitigt begagnadt.	Fryksände	450	62 kr. ränta å donation.	390 boklån.
Millesviks	35	Ingen afgift eller anslag.	Begagnas ej.	Lekvattnets	202	Årsafgift 50 öre.	Begagnas obetydligt.
Ölseruds	23	D:o d:o.	» » »	Östmarks	200	D:o d:o.	» »
Södra Ny	35	D:o d:o.	» » »	Hvitsands	500	Hundskattemedlen anslagna; 2 öres afgift för boklån.	1,000 boklån.
Bro	267	D:o d:o.	204 boklån.	Norra Finnskoga	99	Anslag af kommunen 30 kr.	25 »
				Södra »	186	Ingen afgift eller anslag.	Begagnas obetydligt.
				Dalby	250	Tillfälliga anslag.	» »
				Norra Ny	120	D:o d:o.	» »
				Ekshärads	139	Ingen afgift eller anslag.	» »
				Norra Råda	592	Tillfälliga gåfvor.	» »
				Sunnemo	202	D:o d:o.	» »
				Gustaf Adolfs	—	Under återupprättande.	—

¹⁾ Varnums socken har dessutom 4 af enskild person skänkta folkbibliotek om 970 band, hvilka underhållas af ingenjör O. Platens fond å 8,000 kr. (boklån 1905: 1,302).

året af de nyorganiserade bibliotekens tillvaro, skola dessa bibliotek på ett helt annat sätt än de gamla sockenbiblioteken kunna fylla sin bildningsspridande uppgift. Härtill kommer tvifvelsutän att bidraga ej blott det lämpligare litteratururval, som med statsanslaget kan erhållas, utan äfven den på åtskilliga orter tillämpade lyckliga idén att uppdelade församlingsbiblioteket i olika serier och placera dem i skolhusen under tillsyn och vård af vederbörande lärare. Därigenom komma biblioteken närmare folket, så att förmedling af boklån kan ske utan nämnvärdt besvär. Då de olika serierna dessutom omväxlande hysas i det ena och det andra skolhuset, komma i sinom tid alla bibliotekets böcker att bli tillgängliga vid hvarje skolhus i församlingen.

Ett kraftigt folkbildningsarbete bedrifves af flertalet nykterhetsföreningar; och de bibliotek, som dessa föreningar samlat, äro ofta icke obetydliga samt i allmänhet flitigt tagna i bruk. Så omfattade Karlstads goodtemplarlogers bibliotek år 1905 400 nummer; och uppgick boklårens antal nämnda år till 2,700 st. Flera dylika bibliotek åtnjuta statsbidrag. Särskildt torde böra omnämnas såsom en nyhet för nu ifrågakvarande period de af Sveriges storloge för I. O. G. T. anordnade »studiecirklar», hvilka vunnit snabb utbredning. Af de 118 cirklar, som från arbetsåret 1902—1903 bildats i landet, och hvilka år 1905 inköpt litteratur af olika slag för öfver 6,000 kronor, funnos 22 i Värmland, med ett inköpt bokvärde af 1,500 kronor; och stod länet på detta område främst i riket. Studiecirkeln förenar i ett läsecirkeln, folkbiblioteket och föreläsningföreningen. Hvarje år inköpes ett antal böcker, som cirkulera bland medlemmarna; vid årets slut läggas böckerna till logens bibliotek, så att de alltjämt äro tillgängliga för dess medlemmar. Minst en eller två gånger i månaden anordnas föreläsningar eller diskussioner, som förmedla ett lättare inträngande i eller en djupare förståelse af den cirkulerande litteraturen. Det värdefullaste i denna nya folkbildningsorganisation torde vara, att den tvingar medlemmarna till ett verkligt själfbildningsarbete, på samma gång den sätter medlen för ett dylikt arbete i deras händer. De genom eget arbete och egen eftertanke inhämtade kunskaperna blifva, om än svårare och långsammare att förvärfva, personlighetens egendom på ett helt annat sätt än de af annan person preparerade och meddelade. Föreläsningarna och diskussionerna i cirkelarna sörja för, att kunskapssökandet ej blir alltför svårt, och att faran för ensidig uppfattning af det lästa aflägsnas.

Den i föregående berättelse omnämnda läsestugan i Karlstad har under perioden fortsatt och ytterligare utvecklats sin verksamhet. Läsestugan håller öfver ett 40-tal tidningar, representerande olika politiska åskådningar från yttersta högern till socialdemokratien, och 4 tidskrifter. Läsestugans bibliotek räknar öfver ett 300-tal inbundna samt en del icke bundna böcker. Bokförrådet har företrädesvis erhållits genom inköp under förmedling af studentföreningen Verdandis folkbiblioteksbyrå, men till en mindre del äfven genom gåfvor. Biblioteket, som utlämnas icke till hemlån, utan endast till läsning på stället, har dock icke begagnats i någon större omfattning. Tidningsläsningen har däremot varit mycket lifvig och antalet besök öfverstiger i genomsnitt 100 om dagen. Den verkan, läsestugan utöfvat såsom

nykterhetskafé, har vunnit ganska mycket erkännande både af stadens invånare och af landtbor, som besöka staden. Läsestugan har åtnjutit anslag af staden (minst 800, högst 1,400, f. n. 1,200 kronor per år). Af de till åtgärder mot rusdrycksmissbruket afsatta 5 procent af stadens andel i spritbolagets årsvinst har beslutits använda erforderliga medel till inrättande af en andra läsestuga inom samhället, ett beslut som vittnar om den allmänna uppfattningen af läsestugans nytta för nykterhetsverksamheten. Läsestugans (och hädanefter läsestugornas) angelägenheter handhafvas af en styrelse, hvilkens medlemmar, till bestämdt antal för hvardera läsestugan, utsetts af stadens nykterhetsvänners centrala kommittéer, af arbetareföreningen, af arbetarekommunen och af stadsfullmäktige, hvilka senare också utse revisorer för granskning af läsestugans räkenskaper.

Det största biblioteket i länet är *Karlstads läroverksbibliotek*, hvilket vid periodens slut uppgick till omkr. 27,000 nummer, utvisande en ökning under perioden af 1,580 nummer. Dessutom finnes vid läroverket ett lärjungebibliotek om närmare 400 band, hvilket är flitigt anlitat af skolans alumner.

Ett folkbildningsändamål fyller äfvenledes Värmlands naturhistoriska och fornminnesförenings samlingar, hvilka, jämte Karlstads allmänna läroverks samlingar, numera kallas *Värmlands museum*. Tillökningen af museet har under perioden varit rätt betydlig; särskildt är detta fallet med den kulturhistoriska afdelningen, som 1901 tog i anspråk allenast ett rum, men för närvarande fyller 4 rum, af hvilka ett är afsedt för föremål från den värmländska finnbygden. Dessa samlingar hafva ända från sin tillkomst och till senaste åren varit tillgängliga för allmänheten allenast en gång om året, nämligen vid läroverkets vårexamen. Sedan 1902 hållas samlingarna emellertid tillgängliga en timma i hvarje vecka mot en afgift af 10 öre för hvarje person. Att museet verkligen fyller en uppgift, framgår däraf, att under de tre sista åren medeltalet af besökande varit 1,932 personer om året. Till museets utveckling hafva i hög grad bidragit de anslag, som museet numera åtnjuter. År 1903 erhöill det nämligen af Värmlands läns landsting ett årligt anslag af 300 kronor, hvilket med år 1905 höjdes till 500 kronor. Af Karlstads stad har museet år 1905 likaledes erhållit ett anslag af 500 kronor. Föreningens kassa, som den 1 juli 1901 uppgick till 3,024 kronor 5 öre, utgjorde den 1 juli 1905 2,399 kronor 22 öre. Från och med sistnämnda år har föreningen börjat utgifva årliga publikationer.

Tidningsspridningen ökas alltjämt i länet, och man håller allmänt, äfven å landsbygden, egna tidningar. Då det synes vara af ett visst intresse erfaras, hvilka tidningar äro de mest spridda bland allmänheten, har länsstyrelsen därom infordrat uppgifter från samtliga postanstalter i länet; och afse de här nedan meddelade siffrorna de från samtliga postanstalter i länet, med undantag af ett litet fåtal, inkomna uppgifter å prenumerantantalet för en del tidningar under år 1905, i sammanhang hvarmed må anmärkas, att en del prenumerations för en månad, hufvudsakligen december månad, häri ingår. Antalet prenumeranter utgjorde å:

Aftonbladets halfveckouplaga	11,584
» andra upplagor	453
Karlstadstidningen, alla upplagor	5,604
Stockholmstidningen, do	5,239
Nya Värmlandstidningen	4,659
Ansgariiposten, alla upplagor	4,014
Värmländingen	2,674
Vårt land, alla upplagor	2,631
Svenska morgonbladet, alla upplagor	2,229
Göteborgs handels- och sjöfartstidning, veckouplagan	1,424
» » » » , vanliga upplagan	680
Svenska dagbladet, alla upplagor	1,376
Dagens nyheter, »	521
Nya dagligt allehanda och Stockholmsbladet, alla upplagor	509
Stockholms dagblad	251

Betydelsen af åtgärder i syfte att dana vår ungdom till ett sedligt och fysiskt starkt släkte har allt mera erkänts. Många frestelser af olika slag omgifva de unga, när de träde ut i världen; den tid, som förflyter mellan skolgångens i folkskolorna afslutning och vinnande af anställning i yrken och befattningar, lämnar ofta alltför lätt utrymme för skadlig sysslolöshet. Flertalet nykterhetsföreningar hafva därför bildat särskilda *ungdomsloger* och ungdomsföreningar i syfte att i tid undandraga de unga från rusdryckernas inflytande. Dessa logers verksamhet är i det hela af enahanda art som nykterhetsföreningarnas i allmänhet. Jämväl de frireligiösa samfundet hafva allmänt särskilda sammanslutningar, riktade på ungdomens vård och uppfostran.

Den religiöst-sedliga rörelse, som under namn af *kristliga föreningar för unga män och unga kvinnor* (K. F. U. M. och K. F. U. K.) redan under flera år verkat jämväl i vårt land, har inom länet fem underafdelningar. Afdelningarna af K. F. U. M. i Karlstad och Kristinehamn hade vid periodens slut följande medlemsantal: i Karlstad 44 aktiva, 74 passiva och 21 understödjande medlemmar och i Kristinehamn 70 aktiva, 89 passiva och 42 understödjande medlemmar. Afdelningen af K. F. U. K. i Karlstad ägde vid samma tid 101 medlemmar. På landsbygden finnes en afdelning af K. F. U. M. i Molkom med 19 medlemmar. Nämnda föreningar hafva bibliotek och lärum med tidningar och tidskrifter i allmänhet i förening med nykterhetsservering. Religiösa föredrag, sång och musik upptaga hufvudsakligen tiden af föreningssammanträdena. Föreningarna äro för sitt bestånd hufvudsakligen beroende af enskild offervillighet. Liksom flertalet nykterhetsföreningar och religiösa samfund hafva dessa ungdomsföreningar i stor utsträckning anlitat »basarer», »marknader» o. d. till vinnande af medel för sin verksamhet.

Den rörelse, som, från början utgående från Dalarna, benämnes »*ungdomsrörelse*» och har till syfte att vid ett och annat tillfälle samla ungdom från olika trakter till möten, där upplysande föredrag å olika områden hållas, omväxlande med utflykter i nejden, dans, sång m. m., har jämväl nått länet under perioden. Dyliga möten hafva hållits i Filipstad och Seffe, några af mötena för ungdom från hela länet, andra åter för den kringliggande traktens ungdom allena.

Ett viktigt led i ungdomens fostran till ett kraftigt släkte är *idrotten*, som under perioden vunnit en allt större anslutning öfver allt i länet. Intresset för olika slag af idrott har visat sig i den mängd föreningar, som för sådant ändamål bildats, och för hvilka någon redogörelse här torde vara påkallad. Med största intresset omfattad är onekligen skidsporten, som numera kan sägas hafva genomträngt hela samhället och med lifaktighet idkas af alla klasser och åldrar. Värmlands-Dals skidlöpareförbund har vunnit en betydande anslutning, och under detta förbund hafva flerstädes bildats skidklubbar, såsom Filipstads skidförening, Arvika skidklubb, Munkfors skidklubb, Hagfors skidklubb, Sunne skidklubb, Lesjöfors-Rämen-Nordmarks skidklubb och Gåsborns skidklubb. Karlstadskretsen af idrottsföreningen Kamraterna, hvilken krets år 1905 räknade 155 medlemmar, och idrottsföreningen Göta i Karlstad idka också med iver och framgång skidsport. De allmänna nationella skidtävlingarna höllas för första gången i länet år 1904 i Filipstad. Förträffliga skidbackar äro anordnade i Filipstad och Karlstad. Jämväl fotbollssporten har med stigande intresse omfattats och idkas särskildt med framgång af idrottsföreningen Kamraterna i Karlstad och af Filipstads idrottsförbund. Det sistnämnda förbundet har haft förmånen af ett godt idrottsfält, hvilket upplåtits i närheten af sjön Daglösens västra strand. I Karlstad gör sig däremot bristen på ett lämpligt idrottsfält kännbar. Jämväl den fria idrotten, gymnastiken och skridskoåkningen, äro flitigt omhuldade af de olika sammanslutningarna i länet för idrott. Segelsporten omfattas med alltjämt stigande intresse, och de segelsällskap, som finnas i Karlstad, Kristinehamn och Arvika, hafva under perioden nått en afsevärd utveckling. Allt allmännare hafva moderna båttyper anskaffats, och de årliga kapp- och prisseglingarna hafva hertill verksamt bidragit. I allmänhet utlottas ock årligen bland segelsällskapen särskildt byggda tidsenliga segelkuttrar. Vid Lundsbergs privatskola för gossar har jämväl roddsport idkats; och är idrotten vid denna skola i allmänhet föremål för stor uppmärksamhet och lifligt intresse.

Det *frivilliga skytteväsendet* har under perioden haft att glädja sig åt en stadigt fortgående utveckling. Med undantag af år 1903, då en mindre tillbakagång inträdde, har det vid slutet af föregående period nyvaknade intresset varit i oafbruten stegring. Skytteföreningarnes antal har ökats från 70 vid periodens början till 131 vid dess slut. Antalet aktiva medlemmar var 1905 7,100 mot 3,644 år 1900. Denna framgång för rörelsen torde närmast vara att söka i det allt kraftigare understöd, som från staten, landsting, kommuner och enskilda kommit denna fosterländska rörelse till del.

Statsanslagets belopp och fördelning framgå närmare af *tabellen K* å följande sida.

Af länets landsting har skytteförbundet från och med år 1904 årligen erhållit ett anslag af 500 kronor till inköp af 6.5 mm. gevär att utgå såsom pris vid förbundstäffingarna. H. K. H. Kronprinsen har äfven för hvarje år till sistnämnda täffingar såsom pris lämnat ett 6.5 mm. gevär. Aktiebolag och större arbetsgifvare hafva i allmänhet frivilligt bidragit till uppförande af skjutpaviljonger m. m.

samt upplåtit fri mark till skjutbanor. I sistnämnda hänseende hafva äfven mindre jordägare visat erkännansvärdt tillmötesgående. Af än större betydelse är det årliga understöd, hvaraf en del skytteföreningar äro i åtnjutande. Bland understödsgifvare förtjäna särskildt nämnas: Brattfors, Färnebo, Glafva, Grums, Kila, Kroppa och Nedre Ulle-ruds socknar samt Uddeholms, Forshaga, Glafva och Hill-ringsbergs aktiebolag, äfvensom ägarna af verken vid Len-nartsfors, Töcksfors och Långbanshyttan.

Det ökade antalet skytteföreningar, jämte förbundsom-rådets vidsträckthet, har nödvändiggjort en decentralisation af skytteväsendets ledning, för hvilket ändamål införts en indelning i åtta kretsar, hvar och en under en särskild kretsstyrelse. Dessa kretsar omfatta, med några få afvi-kelser, krets I: Grums, Karlstads, Kils och Nyeds härad, krets II: Väse, Ölme och Visnums härad, krets III: Fryks-dals härad, krets IV: Färnebo härad, krets V: Älfvals hä-rad, krets VI: Jösse härad, krets VII: Nordmarks härad och krets VIII: Gillbergs och Näs härad.

De vid periodens slut befintliga skytteföreningarna i länet voro på följande sätt fördelade:

inom Färnebo härad		13 föreningar,	däraf	5 nybildade	under perioden
> Ölme	> 2	>	>	—	>
> Väse	> 5	>	>	3	>
> Visnums	> 6	>	>	4	>
> Nyeds	> 3	>	>	1	>
> Karlstads	> 6	>	>	2	>
> Kils	> 8	>	>	2	>
> Grums	> 6	>	>	2	>
> Gillbergs	> 13	>	>	10	>
> Näs	> 9	>	>	6	>
> Nordmarks	> 13	>	>	3	>
> Jösse	> 13	>	>	4	>
> Fryksdals	> 19	>	>	13	>
> Älfvals	> 15	>	>	6	>

Summa 131 föreningar, däraf 61 nybildade.

Vid skjutöfningar och täflingar har den fältmässiga skjutningen alltmer vunnit insteg. Precisionstaflorna hafva fått träda tillbaka, särskildt inom andra och tredje skjut-klasserna, för figurtaflor, fasta, rörliga eller försvinnande. Därmed har gifvetvis också den frivilliga skjututbildningen såsom länk i fosterlandets försvar väsentligen ökat i värde. Under periodens tvenne sista år hafva de årligen återkom-mande förbundstäflingarna varit förlagda till Värmlands regementets skjutbanor å Trossnäs. Vintern 1905 hölls den första för hela förbundet gemensamma täflingen i fältskjut-ning.

I den af Värmlands läns hushållningssällskap år 1903 anordnade hundraårsutställningen i Karlstad (se vidare un-der jordbruket) deltog skytteförbundet i egen paviljong med en rikhaltig utställning af vapen, standar, skyttepris och allt slags skjutmateriell.

För skytteverksamheten i öfrigt lämnas närmare redo-görelse i här nedan intagna tabell L.

Redan under föregående period vidtogos af skytteför-bundet åtgärder för införande af målskjutning med sa-

Tab. K. Statsanslag till skytteväsendet i Värmlands län 1901—1905.

År.	Skytteförbundet.			Skytteföreningarna.		Summa. Kronor.
	Till sekreterare- rearfvode.	Till omkost- nader för förbunds- täflin- garna.	Till pris vid förbunds- täflin- garna.	Till understöd och fri ammunition.	Till skjut- banor.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
1901	—	1,429	1,072	11,756	2,060	16,317
1902	320	482	1,927	13,834	6,208	22,771
1903	370	403	1,633	12,586	4,004	19,001
1904	365	546	1,747	16,938	4,830	24,426
1905	659	759	2,045	21,670	3,529	28,662
Summa	1,714	3,624	8,424	76,784	20,631	111,177

Tab. L. Skytteverksamheten i Värmlands län åren 1900—1905.

År.	Antal föreningar.	Antal medlemmar.					Medlemmarnes fördelning inom olika klasser.				Antal under året inskrifna medlemmar.			Antal anslagsberättigade medlemmar.	Antal lossade skarpa skott.	Antal deltagare i förbunds-täflingarna.	Antal 6,5 mm. mausexgevär.		
		Under värnplikts- åldern.	Värnpliktige och mil-itärer i tjänst.	Frikallade och öfre värnpliktsåldern.	Summa.	Passiva.	Rekrytklassen.	1:a klassen.	2:a klassen.	3:e klassen.	Under värnplikts- åldern.	Värnpliktige och mil-itärer i tjänst.	Frikallade och öfre värnpliktsåldern.				Summa.	Medlemmars.	Föreningarnas.
		1900	70	1,153	2,077	414	3,644	280	1,110	1,862	376	296	882				1,326	442	2,650
1901	90	1,624	2,911	613	5,148	409	1,120	2,995	586	347	1,008	1,379	255	2,642	3,242	358,336	511	232	
1902	100	1,811	2,991	642	5,444	486	992	3,293	803	356	895	767	128	1,790	3,439	365,983	731	.	
1903	105	2,025	2,793	761	5,579	608	906	2,699	1,309	496	942	501	113	1,556	3,862	358,042	480	.	
1904	115	2,598	3,055	764	6,417	636	1,200	2,950	1,432	726	1,209	864	164	2,237	4,334	424,514	811	.	
1905	131	3,040	3,268	792	7,100	615	1,392	3,145	1,682	881	1,609	836	118	2,563	5,152	506,113	701	448	

longsgevär i länets folkskolor. Under den gångna perioden har uppmärksamheten härpå alltjämt varit fast och förnyade ansträngningar i sådant syfte gjorts, hvilka visserligen icke öfverallt lyckats nedbryta inrotade fördomar, men kunnat glädja sig åt förhållandevis goda resultat. Äfven till denna skytteförbundets verksamhet har landstinget lämnat sitt understöd genom ett anslag af 500 kronor för hvartera af åren 1904 och 1905. Sistnämnda år kunde för första gången en allmän täflingskjutning för Värmlands folkskolebarn anordnas i Karlstad, hvori omkring 200 barn under ledning af sina lärare deltog. Det lifliga intresse, som härvid lades i dagen, ingifver goda förhoppningar om framgång för denna för skytteväsendets utveckling betydelsefulla sak.

Arbetarrörelsen, särskildt anslutningen till *fackföreningarna*, har under perioden nått alltjämt ökad utbredning bland industriens och yrkenas arbetare. Någon rörelse till sammanslutning af jordbruksarbetarne i länet har hittills icke försports. Fackföreningarna och deras medlemssiffror vid 1905 års slut voro följande:

	Antal medlemmar.		Antal medlemmar.
Kakelugnsmakarförbundet:		Murarförbundet:	
afdelning i Karlstad	15	afdelning i Karlstad	72
» i Arvika	15	» i Kristinehamn	40
Kakelarbetarförbundet:		Måleriarbetarförbundet:	
afdelning i Björkenäs	8	afdelning i Kristinehamn	25
» i Filipstad	18	Murerihandtlangarförbundet:	
Bokbinderiarbetarförbundet:		afdelning i Karlstad	30
afdelning i Karlstad	14	Järnvägsmanufakturförbundet:	
Gjutareförbundet:		afdelning i Kristinehamn	130
afdelning i Karlstad	60	Järn- och metallarbetarförbundet:	
» i Kristinehamn	43	afdelning i Karlstad	210
» i Arvika	17	» i Kristinehamn	122
Typografiförbundet:		» i Arvika	43
afdelning i Karlstad	44	» i Munkfors	325
» i Kristinehamn	24	» i Lesjöfors	28
» i Arvika	16	» i Hagfors	200
» i Filipstad	10	» i Storfors o. Nykroppa	80
Skomakeriarbetarförbundet:		» i Rottneros ¹⁾	200
afdelning i Karlstad	10	Träarbetarförbundet:	
» i Arvika	9	afdelning i Karlstad ¹⁾	61
Skrädderiarbetarförbundet:		» i Kristinehamn	23
afdelning i Karlstad	62	» i Arvika	83
» i Kristinehamn	25	Transportarbetarförbundet:	
» i Arvika	25	afdelning i Kristinehamn	34
» i Filipstad	15	Glasarbetarförbundet:	
Läderarbetarförbundet:		afdelning i Eda	74
afdelning i Karlstad	33	Grof- och fabriksarbetarförbundet:	
» i Arvika	11	afdelning i Klarafors	400
Bleck- och plåtslagarförbundet:		» i Persberg	55
afdelning i Karlstad	15	Bageriarbetarförbundet:	
» i Kristinehamn	9	afdelning i Karlstad	20

¹⁾ Troligen uppdelad på flere fackföreningar.

	Antal medlemmar.		Antal medlemmar.
Sägverks- och brädgårdsarbetarförbundet:		Mekaniska hjälparbetare ¹⁾	56
afdelning i Karlstad	18	Guldlistarbetare ¹⁾	36
» i Munkfors	76	Bryggeriarbetare ¹⁾	11
Maskinist- och eldareförbundet:		Liljedahls glasarbetares fackförening	74
afdelning i Karlstad	12		
Textilarbetarförbundet:			
afdelning i Karlstad	28		
		Summa	3,064

Med afseende å denna tabell anmärkes, att klassificeringen, i följd af bristfälliga primäruppgifter, möjligen ej är i alla detaljer exakt. Flertalet föreningar äro såsom sådana anslutna till socialdemokratiska arbetarpartiet; äfven i de föreningar, hvilka icke proklamerat dylik anslutning, tillhöra åtskilliga enskilda medlemmar detta parti. Sammanlagda antalet medlemmar i fackföreningar, hvilket vid föregående periods slut angafs till 772, hade vid utgången af år 1905 ökat till ej mindre än 3,064.

Socialdemokratiska ungdomsklubbar funnos vid periodens slut i Karlstad (83 medlemmar), Kristinehamn (141 medlemmar), Molkom (40 medlemmar), Arvika (40 medlemmar), Munkfors (181 medlemmar) och Seffe (57 medlemmar). Några *ungsocialistiska sammanslutningar* hafva, så vidt känt är, icke bildats i länet.

Arbetsinställelsernas (*strejkernas*) antal har under perioden varit jämförelsevis litet, och hafva därvid inga ordningen störande uppträden förekommit. Af större betydelse och omfattning hafva de *lockouter* varit, som inom den mekaniska verkstadsindustrien igångsatts, år 1903 under omkring 1 månad och år 1905 under något mer än 5 månader. Dessa hafva hufvudsakligen berört den stora mekaniska verkstaden i Karlstad med dess filial i Kristinehamn. Bland öfriga arbetsinställelser märkes strejken vid Arvika verkstäder år 1901, däri ungefär hälften af den då till 120 personer uppgående arbetsstyrkan var inblandad. Arbetet pågick under strejken i ungefär samma omfattning som förut med hjälp af de icke strejkande arbetarne samt nyantagna arbetare. Hälften af de strejkande återtogos i arbetet på de gamla villkoren. Under 2¹/₂ månader af år 1904 pågick strejk af hela personalen, 93 man, vid Östlind & Almqvists orgel- och pianofabrik i Arvika. Strejken bilades genom ömsesidiga eftergifter. Orsakerna till dessa bägge strejker uppgåvos hafva varit arbetarnes fordran på högre aflöning samt fackföreningarnas sträfvan att erhålla större inflytande på ledningen af fabriksverksamheten.

Sjukkasväsensdet har icke vunnit den anslutning i länet, hvaraf denna viktiga understödsverksamhet är förtjänt. Troligen är lagstiftningen i detta ämne icke af den smidiga natur, som erfordras för utvecklingen af en dylik själfhjälpsverksamhet, liksom också statsanslaget torde vara för lågt och kanske ej heller väl afpassadt. Under perioden har i Karlstad och Filipstad icke någon ny sjukkasse inregistrerats, medan hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande inregistrerats 12 nya sjukkassar samt hos magi-

¹⁾ I följd af bristfälliga uppgifter kan fullständig klassificering under förbund ej lämnas.

straten i Kristinehamn 1 dylik. Hela antalet icke upplösta sjuk-kassor i länet var vid periodens slut 33, nämligen: registrerade hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande:

Rottneros fabrikers sjuk- och begravningskassa (bildad 1892), Segerstads allmänna sjuk- och begravningskassa (1893), Varnums sjelfhjälpsförening (1894), Arvika allmänna sjuk- och begravningskassa (1895), Nykroppa sjukhjälpssällskap (1899), Björneborgs arbetares sjukhjälp- och begravningsfond (1899), Skattkärrs ångsågs sjuk- och begravningskassa (1899), Sunne allmänna sjuk- och begravningskassa (1899), Stömne bruksarbetares sjuk- och begravningskassa (1899), Långbanshytte arbetares sjuk-kassa (1900), Munkfors arbetarförenings sjuk-kassa (1901), Sjukhjälp-föreningen vid Storfors (1902), Agnhammars arbetares sjuk- och begravningskassa (1902), Hillringsbergs arbetares sjuk-kassa (1902), Lesjöfors arbetares sjuk- och begravningskassa (1902), Sjuk- och begravningskassan »Absolutisten» (1903), Len-nartsfors arbetares sjukhjälp-kassa (1903), Munkfors nya sjuk-kassa (1903), Seftle arbetarförenings sjuk- och begravningskassa (1903), Koppoms sjuk-kassa (1903), Hundramannaföreningen vid Storfors (1904) och Slottsbrons sulfittfabrikers arbetares sjuk- och begravningskassa (1904);

registrerade hos magistraten i Karlstad:

aktiebolaget Karlstads mekaniska verkstads arbetares sjuk- och begravningskassa, Allmänna sjuk- och begravningskassan i Karlstad, De kristnas sjuk- och begravningskassa i Karlstad, Goodtemplarnes i Karlstad sjuk- och begravningskassa »Hjälpsamheten», Karlstads arbetarförenings sjuk- och begravningskassa, Karlstads nationalgoodtemplarnes sjuk- och begravningskassa »Vårt värn»;

registrerade hos magistraten i Kristinehamn:

Kristinehamns hundraförenings sjuk- och begravningskassa, arbetarförenings i Kristinehamn sjuk- och begravningskassa, Kristinehamns goodtemplarnes sjuk- och begravningskassa, Kristinehamns verkstads arbetspersonals sjuk- och begravningskassa;

samt registrerade hos magistraten i Filipstad:

Filipstads allmänna sjuk- och begravningskassa.

Antalet föreningar för ekonomisk verksamhet i länet har under nu ifrågavarande period ansevärt tillväxt, hufvudsakligen genom den stora mängd landtmannaföreningar, som tillkommit, och för hvilka å annat ställe i denna berättelse (under 3, näringar, jordbruket) lämnas en närmare redogörelse. Totalantalet registrerade föreningar i länet var vid periodens slut 95, däraf 40 utan personlig ansvarighet och 55 med begränsad personlig ansvarighet. Förutom landtmannaföreningarna märkas 15 konsumtions- och handelsföreningar, 20 byggnadsföreningar, 12 mejeriföreningar o. s. v.

Till belysande af den allmänna ekonomiska ställningen i länet under femårsperioden meddelas följande uppgifter.

Antalet lagsökningsmål, däri betalning ålagts, samt utdömdt belopp framgår af nedan intagna tabell M; tabell N redogör för de exekutiva fastighetsauktionerna under samma period.

Belysande för den ekonomiska ställningen i länet är också den stadiga ökningen af antalet insättningar i bankerna inom länet. Under hänvisning till den närmare redogörelse, som innehålles under afdelningen kreditanstalter, torde i detta sammanhang allenast böra omförmälas, att i Värmlands enskilda banks och Kristinehamns enskilda banks

Tab. M.

Lagsökningsmål i Värmlands län åren 1901—1905.

År.	Öfverexekutor i Värmlands län.		Öfverexekutor i Karlstad.		Öfverexekutor i Kristinehamn.		Öfverexekutor i Filipstad.		S u m m a.	
	Antal mål, däri betalnings-skyldighet ålagts.	Utdömdt belopp. Kronor.	Antal mål, däri betalnings-skyldighet ålagts.	Utdömdt belopp. Kronor.	Antal mål, däri betalnings-skyldighet ålagts.	Utdömdt belopp. Kronor.	Antal mål, däri betalnings-skyldighet ålagts.	Utdömdt belopp. Kronor.	Antal mål, däri betalnings-skyldighet ålagts.	Utdömdt belopp. Kronor.
1901	192	132,875	6	12,681	7	735	14	15,729	219	162,020
1902	231	130,437	13	1,620	6	1,613	2	130	252	133,800
1903	223	135,464	19	39,421	5	789	1	55	248	175,729
1904	170	110,850	22	6,282	8	373	5	9,089	205	126,594
1905	176	191,126	20	49,834	11	6,125	5	567	212	247,652
Summa	992	700,752	80	109,838	37	9,635	27	25,570	1,136	845,795

Tab. N.

Exekutiva fastighetsauktioner i Värmlands län åren 1901—1905.

År.	Länsstyrelsen.		Magistraten i Karlstad.		Magistraten i Kristinehamn.		Magistraten i Filipstad.		Kronofogden i Östersysslets fogderi.		Kronofogden i Mellansysslets fogderi.		Kronofogden i Södersysslets fogderi.		Kronofogden i Nordmarks fogderi.		Kronofogden i Jösse fogderi.		Kronofogden i Älfvals fogderi.		Kronofogden i Fryksdals fogderi.		Summa.	
	Antal.	Kr.	Antal.	Kr.	Antal.	Kr.	Antal.	Kr.	Antal.	Kr.	Antal.	Kr.	Antal.	Kr.	Antal.	Kr.	Antal.	Kr.	Antal.	Kr.	Antal.	Kr.	Antal.	Kr.
1901	4	68,700	1	30,000	—	—	—	—	1	630	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3,300	9	102,630
1902	4	12,190	—	—	—	—	—	—	—	3	13,400	1	2,000	1	800	—	—	1	540	4	14,125	14	43,055	
1903	8	98,800	4	42,100	—	—	—	—	—	1	3,000	2	2,300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	146,200
1904	3	7,130	3	24,500	1	2,100	1	6,500	1	50,250	—	—	—	—	2	3,180	1	8,500	—	—	4	9,905	16	112,065
1905	6	38,380	7	44,350	1	700	2	24,285	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2,010	—	—	1	1,210	18	110,935
Summa	25	225,200	15	140,950	2	2,800	3	30,785	2	50,880	4	16,400	3	4,300	3	3,980	2	10,510	1	540	12	28,540	72	514,885

å depositionsräkningar insatta medel under perioden ökats med ett belopp, för den förra af i rundt tal 11,549,450 kronor och för den senare af omkring 3,658,929 kronor, hvarjämte i länets sparbanker inestående medel ökats från 12,556,896 kronor år 1901 till 15,408,423 kronor år 1905.

I viss mån af intresse för länets allmänna utveckling i ekonomiskt hänseende torde också vara den uppgift å antalet utfärdade debetsedlar å kronoutskylder, debiteradt belopp samt uppbördsresterna i förhållande till debiterade beloppet, som meddelas i *tabellen O* här nedan.

3. Näringar.

A) **Jordbruk och boskapsskötsel.** Med afseende å jordbrukets allmänna ställning inom länet hänvisas till föregående femårsberättelse; och äga de i denna meddelade områden om jordbruket fortfarande sin giltighet.

Länets *hushållningssällskap* har alltjämt ägnat en erkännansvärd omvårdnad åt jordbrukets förkofran. Omfattningen af sällskapets verksamhet, så vidt den afser anvisande af medel för vissa bestämda ändamål, framgår af följande för år 1905 upprättade utgiftsstat:

	Kronor.
Afföningar och hyra	4,300
Anslag till hushållsgillen	675
Landbruksingenjörens verksamhet	1,500
Jordbrukskonsulenter och undersökningar vid kemiska anstalten	3,500
Landtmannaskolan i Molkom	1,000
Föreläsningkurser för jordbrukare	400
Kemiska anstalten i Molkom, jämte viss del af undersökningar därstädes	2,900
Frökontrollanstalten i Molkom	500

Tab. O. Antalet utfärdade debetsedlar å kronoutskylder (inkl. arrendebelopp m. m.), debiteradt belopp samt uppbördsresterna i förhållande till debiterade beloppet inom Värmlands län åren 1901—1905.

År.	Antal utfärdade debetsedlar.	Debiteradt belopp. Kronor.	Vid uppbördsstämmorna		Procenttal af	
			oguldnade debetsedlar. Antal.	oguldet belopp. Kronor.	oguldnade debetsedlar.	oguldet belopp.
<i>Landsbygden:</i>						
1901	60,794	937,001	14,967	69,596	24.62	7.43
1902	61,188	855,705	15,076	63,742	24.64	7.45
1903	61,705	919,093	14,452	77,628	23.42	8.45
1904	61,752	945,549	14,904	97,757	24.13	10.34
1905	62,209	962,435	14,745	77,850	23.70	8.09
Summa	307,648	4,619,783	74,144	386,573	24.10	8.36
<i>Städerna:</i>						
1901	7,413	172,187	2,358	14,579	31.81	8.47
1902	7,729	162,639	2,831	16,083	36.63	9.89
1903	7,880	210,251	2,924	14,903	37.11	7.09
1904	8,267	228,301	2,976	17,379	36.00	7.61
1905	8,642	241,599	3,113	21,718	36.02	8.99
Summa	39,931	1,014,977	14,202	84,662	35.57	8.34

	Kronor.
Kontrollassistentkurs	250
Utsädesföreningen i Svalöf	500
Mosskulturföreningen	800
Landtmannaföreningar	650
Studieresor för mindre jordbrukare	1,250
Premiering af mindre jordbruk	1,500
Jordbruksstatistiken	250
Statspremiering af hästar	10,850
Undervisning i hofbeslag	500
Värmlands trafvarsällskap	300
Lönebidrag till distriktsveterinärer	1,800
Kreatursförsäljningars ordnande	600
Premiering af nötboskap	8,000
Ladugårdsskötarenskola	600
Ladugårdsskötarens belönande	300
Afvelscentra	250
Mejeriväsendet	3,900
Smörpremieringar och smörprofningar samt kommitterade för svensk smörnotering	650
Räntor och omkostnader för tjuvföreningar	1,000
Svenska Ayrshireföreningen	200
Fjäderfäafvelsföreningen	400
Trädgårdsskötselns befrämjande	4,000
Fiskerinäringens do	2,000
Biskötselns do	500
Skogvaktare- och kolarenskola	750
Husslöjdens befrämjande	2,667
Premier vid landbrukskolan i Varpnäs	600
Till gäldande af bristen i kostnader för 100-årsutställningen	2,114
Afskrifning å inventarier	250
Inköp af böcker	200
Förvaltningsutskottets resekostnader	700
Trycknings- och annonskostnader	3,000
Afsättning till kostnader för allmänna landbruksmöten	750
Afsättning till bestridande af kostnader för blifvande utställningar	3,000
Ränta, amortering, skatter m. m. för gården i Karlstad	11,425
Skolkökskurser å länets landsbygd	400
Egnahemslånerörelsen	1,700
Diverse utgifter och behof	3,229
Summa kronor	86,610

Till täckande af sällskapets utgifter lämnar andelen af brännvinsförsäljningsmedlen hufvudsakliga bidraget; varande detta bidrag för år 1905 beräknadt till 73,600 kronor.

Landbruksingenjörens verksamhet har under femårsperioden omfattat de förrättningsföremål som äro summariskt upptagna i här intagna *tabell P* (sid. 19). -

För några af de viktigare eller nya ändamål, som hushållningssällskapet under femårsperioden främjat genom anslag, lämnas här följande närmare redogörelse.

Till *agronomiska undersökningar* har under åren 1901—1904 anvisats årligen 2,000 kronor och för år 1905 1,500 kronor. Antalet rekvisitioner från enskilda för dylika undersökningar har för hela perioden uppgått till 160. Arbena hafva hufvudsakligen omfattat uppgörande af förslag till indelning för omloppsbruk, täckdikningsarbeten samt vattenlednings- och odlingsföretag af olika slag.

För att hos befolkningen verka för ett förbättrat och lönande jordbruk hafva under nu ifrågavarande period varit anställda särskilda *jordbrukskonsulenter*, under åren 1901 och 1902 två, men under de följande åren allenast en. Hushållningssällskapets anslag för jordbrukskonsulenternas verksamhet utgick år 1901 med 3,000 kronor, åren 1902 och 1903 5,000 kronor hvarterda året, och åren 1904 och 1905 2,000 kronor om året. Konsulenternas verksamhet har omfattat alla delar af jordbrukshushållningen. De regelbundet återkommande föredragen hafva varit nöjaktigt besökta af en intresserad landtbefolkning, som efter föredragens slut fått redogöra för sin uppfattning af ortens jordbruksförhållanden, hvarefter slutligen särskilda råd och anvisningar af konsulenten meddelats den enskilde jordbrukaren. En sida af jordbrukskonsulenternas verksamhet, som förtjänar särskild uppmärksamhet, är anordnande af s. k. fältförsök, hvilka hastigt vunnit erkännande inom länet. Fältförsök hafva utförts dels i mera allmänna drag, planlagda af centralanstalten för hushållningssällskapets lokala fältförsök, dels med speciell hänsyn till länets egna kulturförhållanden, ordnade af konsulenterna och bekostade af hushållningssällskapet. Särskild uppmärksamhet har af konsulenterna ägnats åt handeln med kraftfoder, artificiella gödningsämnen och gräsfrö; och hafva sträfvandena härvid hufvudsakligen gått ut på att för befolkningen framhålla vikten och betydelsen af kontrollanalysering af utsädesvarorna vid länets *kontrollanstalt i Molkom*. Denna anstalts verksamhet under perioden framgår närmare af följande uppgifter:

År.	Antal frökontrollundersökningar.	Antal undersökningar vid kemiska laboratoriet.
1901	436	599
1902	241	606
1903	3,639	515
1904	411	483
1905	388	440

Att under år 1903 ett så ofantligt stort antal frökontrollanalyser ägde rum, berodde på hushållningssällskapets beslut att i följd af svårigheten att af länets svaga skörd år 1902 erhålla grobart utsäde, lämna länets jordbrukare tillfälle att kostnadsfritt erhålla analyser af sina utsädesvaror. I allmänhet hafva analyserna af utsädet gifvit nedslående resultat; särskildt har så varit fallet med de prof, som anstalten själf låtit uttaga å skilda håll, hvilket allt bestyrker den erfarenhet, som sedan länge vunnits, att i en landsdel som Värmland, där skörden ofta utfaller ojämnt och säden i vissa trakter allmänt når en mindre fullkomlig mognad, särskild vikt måste läggas vid utsädesvarornas analysering. Icke blott underhållig grobarhet och renhet utan äfven i många fall oriktig ursprungsbeteckning hafva konstaterats. Detta senare förhållande tyder på medvetet oriktiga uppgifter från försäljarnes sida, visserligen icke oftast från den siste försäljarens, utan från den, som försett de mindre affärsmännen med utsädesvarorna. Att utreda dessa förhållanden från deras första ursprung och förebringa bindande bevisning för det olagliga handlingssättets beifrande möta dock oftast så stora svårigheter, att den enskilde ytterst sällan inlåter sig på en tvist vid domstol. Tyvärr utgör detta förhållande ett ganska godt skydd för det fortsatta bedrifvandet af handel med underhålliga foder-, gödnings- och utsädesvaror. Förutom de särskilda årliga anslag, som af hushållningssällskapet anvisats till kontrollanstalten i Molkom, bekostar sällskapet hälften af utgifterna för undersökningar af från jordbrukare inom länet insända prof samt hela undersökningskostnaden för prof, som insändas af jordbrukskonsulenterna.

Tab. P. Summarisk redogörelse för landbruksingenjörens verksamhet i Värmlands län åren 1901—1905.

År.	Laga syn- förrätt- ningar.	Andra förrätt- ningar.	U p p r ä t t a n d e a f f ö r s l a g t i l l :										Under ingenjörens ledning för året torrslagd areal		Summa redo- visad areal.	Andra förrätt- ningar.	
			Indel- ning till om- lopps- bruk.	Ägas- vatt- ning.	Täck- dik- ning.	Vattenafledning och öppen afdikning.							Till- samt- mans.	genom täck- dik- ning.			genom vatten- afledning och öppen afdik- ning.
						För min- skande af frost- ländig- heten.	För jords odling eller förbättrande eller för vinnaude af ny jord.					Summa.					
							Odlad jord.	För odling afsedd äng.	Äng, som ej afses för odling.	Land- vii- ning.	Annan mark.						
Antal.	Antal.	Har.	Har.	Har.	Har.	Har.	Har.	Har.	Har.	Har.	Har.	Har.	Har.	Har.	Har.	Har.	Dagar.
1901	—	85	521	—	425	—	1,029	70	—	—	7	1,106	2,052	—	65	2,117	96
1902	—	39	592	—	459	25	300	45	35	4	—	384	1,460	104	70	1,634	21
1903	—	69	356	—	281	10	350	60	10	—	—	420	1,067	163	55	1,285	14
1904	3	36	256	—	111	—	326	156	16	—	—	498	865	54	11	930	17
1905	5	13	30	—	90	40	375	—	—	75	20	470	630	—	—	630	1
Summa	8	242	1,755	—	1,366	75	2,380	331	61	79	27	2,878	6,074	321	201	6,596	149

Landbruksskolan å Varpnäs, till hvilken staten bidrager med ett årligt anslag af 4,000 kronor, medan hushållningssällskapet under perioden anvisat årligen 600 kronor till premier och böcker åt obemedlade och förtjänta lärlingar, har haft följande elevantal (samtliga frielever): år 1901 12, år 1902 11, år 1903 12, år 1904 12, år 1905 15.

Landmannaskolan i Molkom, som af hushållningssällskapet understöds med ett årligt anslag af 1,000 kronor, har haft ett elevantal af år 1901 12, år 1902 7, år 1903 11, år 1904 likaledes 11 och år 1905 18.

Inseende den vitala betydelsen för jordbruket att vidtaga åtgärder till det mindre jordbrukets höjande, har hushållningssällskapet under perioden anvisat medel till studieresor för mindre jordbrukare, till föreläsningkurser för mindre jordbrukare samt till premiering af mindre jordbruk. Studieresorna hafva omfattats med stort intresse och utan tvivel redan gifvit uppslag till förbättringar i jordbruksskötseln, som lofva godt för framtiden. Deltagarnes antal i dessa studieresor har, utom ledaren, varit år 1902 9, år 1903 11, år 1904 likaledes 11 och år 1905 10. Resorna hafva omfattat besök vid framstående jordbruk och försöksanstalter i Skåne, Västergötland och Östergötland samt i Danmark. De föreläsningkurser, hvilka från och med 1904 anordnats för mindre jordbrukare, och till hvilka jordbrukare, innehafvande en areal af under 40 hektar, afgiftsfritt haft tillträde, hafva varit rätt flitigt besökta: år 1904 af 40 ordinarie deltagare samt omkring 150 tillfälliga deltagare i vissa serier af föredrag eller enskilda föreläsningar samt år 1905 af 30 ordinarie elever och omkring 100 tillfälliga deltagare. Utan gensaga torde dessa undervisningskurser, förlagda till olika orter i länet, mera än de flesta andra af stat och institutioner vidtagna åtgärder för jordbrukets höjande bidra till att hos den mindre jordbrukaren väcka uppmärksamhet på nödvändigheten af en planmässig rationell skötsel af jord och kreatur samt äfven i någon mån att sprida kunskap om, huru härvid lämpligast bör förfaras. Till premiering af mindre jordbruk har för hvart af åren 1903, 1904 och 1905, utom bidrag af statsmedel, af hushållningssällskapet anvisats 1,500 kronor. År 1903 utdelades 4 andra och 6 tredje pris, år 1904 respektive 5 och 17 och år 1905 5 andra och 9 tredje pris.

Intresset för bildande af landtmannaföreningar, åsyftande att genom sammanslutning af jordbrukare till gemensamma inköp af gödnings-, foder- och utsädesvaror bereda de olika orternas landtmän tillfälle att erhålla billiga och fullgoda varor, har fortfarande varit lifligt. Antalet registrerade landtmannaföreningar var vid 1905 års slut 41. Under år 1904 bildades Värmlands läns landtmannaföreningars centralförening med begränsad personlig ansvarighet, hvilken förening har till ändamål att befrämja till densamma hörande landtmannaföreningars (lokalaföreningars) intressen; sålunda, bland annat, att för lokalaföreningarna inköpa fodermedel, gödslingsämnen, utsäde, spannmål, frövaror, landbruksmaskiner och förnödenheter, hörande till ett rationellt jordbruk med dess binärningar, samt att, likaledes för lokalaföreningarna, försälja af landbruket och dess binärningar erhållna produkter, som i större skala kunna afyttras, såsom säd, frö, rotfrukter, smör och ägg m. m. För centralaföreningens förbindelser ansvarar hvarje dess medlem (lokalaförening) med, utöfver insatsen, 25 kronor för hvarje medlem, som lokalaföreningen äger enligt senast, jämlikt lagen om föreningar för ekonomisk verksamhet till länsstyrelsen ingifna förteckning. I centralaföreningen, som först med år 1905 kunde börja sin egentliga affärsverksamhet, hade vid nämnda års slut ingått 25 lokalaföreningar med ett sammanlagdt medlemsantal af 1,757.

Under samma år omfattade affärsförmedlingen inköp af 2,172,700 kg. gödningsämnen, 15,144.5 hl. kalk, 1,241,029 kg. foderämnen och 109,403 kg. utsädesvaror. Hela varuomsättningen uppgick till ett värde af 286,973 kronor 40 öre, hvarå en bruttovinst af 5,595 kronor 62 öre uppkom, medförande, efter adrag af omkostnader och räntor, en nettovinst af 2,404 kronor 5 öre. Vid förmedlingen af varor till lokalaföreningarna pålades 1 % provision, hvaraf 0.4 % återgäldades med nettovinsten. Centralaföreningens förvaltningskostnader måste således anses mycket små och föreningens verksamhet förtjänt af all framgång.

I likhet med hvad i föregående femårsberättelser ägt rum tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande att i nedanstående tabell Q, grundad på länsmännens årsväxtrapporter och hushållningssällskapets uppgifter till jordbruksstatistiken, redogöra för skörden af säd och rotfrukter

Tab. Q.

Skörden i Värmlands län åren 1901—1905.

Å r.	Hö från odlad jord.	Hvete.	Höstråg.	Korn.	Hafre.	Blandsäd och vicker.	Ärter.	Potatis och andra rotfrukter.
	Deciton.	Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.
1901	2,340,800	11,100	560,500	14,200	1,366,600	7,600	6,200	1,128,500
1902	1,838,030	9,100	516,800	10,600	1,505,200	1,100	—	1,072,500
1903	2,159,300	9,900	548,200	16,800	1,559,900	3,600	6,700	1,629,600
1904	1,156,550	10,500	447,900	13,600	963,900	3,000	5,700	940,200
1905	1,320,200	11,700	612,000	16,200	1,604,800	5,700	7,200	1,724,500
Summa	8,814,880	52,300	2,685,400	71,400	7,000,400	21,000	25,800	6,495,300
Medeltal för åren 1901—1905	1,762,976	10,460	537,080	14,280	1,400,080	4,200	5,160	1,299,060
„ „ „ 1896—1900	2,171,770	11,568	487,016	15,588	1,348,135	7,802	7,001	1,290,732
„ „ „ 1891—1895	2,689,110	13,004	419,759	20,161	1,505,923	12,564	10,077	1,072,625

i hektoliter samt af hö på odlad jord uti deciton under åren 1901—1905.

Då 1902 års skörd i länet, liksom å en del andra trakter i landet slog fel och dugligt utsäde till 1903 års sådd allenast i mycket ringa omfattning förefanns, ansåg Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förhållandena med nödvändighet påkalla ett kraftigt ingripande till den jordbrukande befolkningens hjälp. Härvid syntes nödigt att företrädesvis inrikta sträfvanterna på beredande åt den jordbrukande befolkningen i de norra delarna af länet tillgång till dugligt utsäde för 1903 års vårsådd. För erhållande af medel härtill beslöts att i första rummet anlita de till omkring 86,000 kronor uppgående s. k. gåfvomedelsfonderna, utgörande besparingar, som uppkommit å under tidigare nödår skänkta medel till de norra och nordvästra socknarna af länet. Sedan hushållningssällskapetets förvaltningsutskott tillsatt en nämnd att tillhandagå Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande med inköp af utsädesvaror, meddelade Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i skrifvelse den 5 november 1902 de kommuner, som kunde blifva delaktiga af gåfvomedlen, och hvilka företrädesvis ansågos i behof af bemedling för anskaffande af utsädesvaror, nämligen socknarna Norra Finnskoga, Södra Finnskoga, Nyskoga, Norra Ny, Ekshärad, Dalby, Östmark, Hvitsand, Lekvattnet, Gräsmark och Bogen, att Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande beslutit vidtaga åtgärder för att disponera medel af nämnda fonder till utsädesvaror. Medlen skulle utgå i form af räntefria lån att, under vederbörande kommuns å kommunalstämma utfästa ansvarighet, återbetalas med $\frac{1}{3}$ den 2 januari 1904, $\frac{1}{3}$ den 1 juli 1904 och $\frac{1}{3}$ den 2 januari 1905. Tillika och då det uppgifvits, att jämväl för den mera burgna befolkningen svårigheter skulle uppstå att anskaffa behöfligt vårutsäde, ansåg sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande böra lämna de jordbrukare inom ofvannämnda socknar, som saknade dugligt utsäde, men vore i den ekonomiska ställning, att de förmådde vid mottagandet kontant betala utsädet, tillfälle att erhålla dylik vara genom Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes förmedling. I följd häraf och sedan vederbörande kommuner å kommunalstämmor iklädt sig påfordrad ansvarighet för återbetalning af de medel, som kunde från gåfvomedelsfonderna disponeras, blefvo, efter det jämväl Gunnarskogs och Lysviks socknar tillerkänts enahanda förmåner beträffande erhållande af utsäde på afbetalning som de förut omförmälda socknarna, följande myckenheter utsädesvaror tillhandahållna nämnda kommuner, nämligen: mot räntefria lån ur gåfvomedelsfonderna 336,650 kg. hafre, 5,542 kg. korn, 58 tunnor potatis och 22 kg. gräsfrö; samt mot utfäst kontant likvid 411,924 kg. hafre, 303 kg. korn, 45 tunnor potatis och 28 kg. gräsfrö.

Innan upphandling af utsädesvarorna skedde, fingo de personer, som önskat bemedling till anskaffande af utsäde, men utfäst sig att kontant betala varorna, utfärda skuldförbindelser, enligt formulär, angående återbetalning i penningar af dessa varors värde, för hvilkas inköp medel anlätades af tillgängliga fonder eller af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande tillfälligt upplånades. Dessa förbindelser blefvo sedermera genom kronobetjäningens försorg

vederbörligen indrifna, utan att mot någon gäldenär exekutiva åtgärder behöfde vidtagas.

De af kommunerna utfärdade reverserna å utsädesspannmål hafva likaledes å de olika afbetalningsterminerna vederbörligen guldits.

Såväl från den insamling, som öfverallt inom landet under åren 1902—1903 ägde rum till lindrande af den genom 1902 års felslagna skörd flerstädes uppkomna bekymmersamma ställningen för jordbruksbefolkningen, som genom gåfvor från enskilda personer, kommuner, bolag m. fl. inflöto till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande rikliga medel för de nödlidande inom Värmland. De kontanta belopp, som sålunda hopsamlats, uppgingo till sammanlagdt 45,566 kronor 81 öre, häri inberäknadt det belopp, 18,000 kronor, som genom den under nämnda år verkande centrala nödhjälpskommittén ställdes till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes förfogande. Af ofvannämnda belopp användes 26,264 kronor 75 öre till inköp af utsädesvaror, som kostnadsfritt utdelades till behöfvande jordbrukare inom länets olika delar, samt 12,900 kronor till lindrande, enligt kommunernas ompröfvande, af förefintlig nöd bland befolkningen, hvarjämte 750 kronor disponerades såsom bidrag till allmänna arbeten för beredande af arbetsförtjänst å ett par orter. Återstående beloppet är af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande besparadt till en fond för understöd åt behöfvande »Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes nödhjälpsfond». För ofvannämnda 26,264 kronor 75 öre inköptes 165,064 kg. hafre, 434 kg. korn och 57 $\frac{1}{2}$ tunnor potatis, hvilka utsädesvaror sålunda kostnadsfritt kommit de mest behöfvande småjordbrukarne inom länet till del. Den under år 1903 af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande inköpta utsädeshafren var af nordtyskt ursprung och betingade ett pris af 12.35—13.75 kr. per 100 kg. Detta utsäde, hvars grobarhet garanterades till minst 95 %, och hvars vikt skulle utgöra minst 52.5 kg. per hl., gick väl till och befanns sålunda för orten lämpligt.

Nötkreatursskötseln har på många sätt understöds af hushållningssällskapet. Under åren 1901 och 1902 har sällskapet sålunda importerat 37 fullblods ayrshiretjurar, hvilka sedermera på goda betalningsvillkor till jämförelsevis billiga pris afyttrats till jordbrukare i länet. Bildandet af tjurföreningar har under perioden fortgått och af hushållningssällskapet understöds med räntefria lån. Sedan år 1892, då hushållningssällskapet först började lämna understöd åt dylika föreningar hafva 102 tjurföreningar bildats och varit i verksamhet under längre eller kortare tid. Vid 1905 års slut funnos inom länet 32 tjurföreningar.

Till premiering af nötkreatur har hushållningssällskapet anvisat årligen 8—9,000 kronor, hvarjämte statsanslag för nämnda ändamål af 4,000—4,200 kronor om året varit att tillgå. Åtgärderna för nötboskapspremieringen hafva medfört, att boskapsskötselns förbättring blifvit för hvarje år alltmera märkbar i fråga om bättre exteriör hos djuren; men kan man i allmänhet ej fälla samma omdöme beträffande djurens mjölkningsförmåga. För ett genomförande af den synpunkten, att premieringsnämnderna vid bedömandet hufvudsakligen borde fästa sig vid djurens afkastningsförmåga med hänsyn till mjölkkvantitet och smörfett, är en

kraftig uppblomstring af kontrollföreningar oundgänglig, af hvilka föreningar säker kännedom om djurens beskaffenhet i nämnda hänseende kan vinnas. Hushållningssällskapet har också visat sig behjärta detta genom att understödja och befordra tillkomsten af dylika kontrollföreningar. Vid 1905 års slut voro också 11 sådana föreningar i verksamhet.

Sedan den under åren 1891—1899 upprätthållna ladugårdsskötareskolan af brist på elever upphört, gjordes under åren 1904 och 1905 ånyo försök med anordnande af en dylik, förlagd till landtbruksskolan vid Varpnäs och understödd af hushållningssällskapet. Elevantalet var under båda åren allenast 3 stycken, och försöken kunna således ej heller denna gång anses hafva varit framgångsrika. Under åren 1903—1905 hafva medel af hushållningssällskapet anvisats till utdelning af belöningar för långvarig och trogen ladugårdstjänst.

För *mejerihandteringens* befrämjande har hushållningssällskapet verkat i flera riktningar. En särskild mejerikonsulent har sålunda jämväl under den period, denna berättelse omfattar, varit anställd i länet. Mejerihandteringen kan anses hafva under perioden gjort goda framsteg dels genom tillkomsten af flere andelsmejerier, dels ock genom ökad smörtillverkning och förbättrad kvalitet hos smöret. De ogynnsamma förhållanden, som under ett par år af perioden varit rådande med afseende å foderskörden, hafva dock gifvetvis medfört en tillfällig nedgång såväl i smörets myckenhet som i dess beskaffenhet. Vid periodens slut voro 10 andelsmejerier i länet i verksamhet. Under samma tid hade 2 förutvarande sådana nedlagts. Vid 1905 års slut voro dessutom i verksamhet 22 herrgårdsmejerier och 10 uppköpsmejerier. Vid mejerierna användes 33 separatorer och 4 radiatorer. Osttillverkningen inom länet är fortfarande af liten omfattning och motsvarar icke på långt när länets behof. Mejeriskolan vid Billinge har, efter denna egendoms försäljning, den 1 november 1905 flyttats till egendomen Norum i Nyeds socken.

Den värmländska *hästafveln*, som inom länet omfattas med stort intresse, gör fortfarande glädjande framsteg. I länet finnes för närvarande ett afsevärdt antal såväl beskällare och afvelsston som ock lofvande unghästar. Att denna lyckliga förändring till det bättre uppmärksammas äfven af utom länet bosatta hästuppköpare, bevisar det stora antal spekulanter, som från skilda delar af landet infinna sig vid de regelbundet återkommande af hushållningssällskapet anordnade hästmarknaderna i länet, särskildt de i Karlstad och Arvika. Till hästpremiering hafva betydande medel af sällskapet anvisats, år 1901 9,000 kronor, åren 1902 och 1903 10,000 kronor för hvartera året, år 1904 9,000 kronor och år 1905 11,000 kronor.

Sedan den fasta hofbeslagsskola för länet, som under flera år varit i verksamhet, befunnits icke fylla ändamålet, anslogs först 1902 medel till en kringresande instruktör i hofbeslag. Men då ej heller denna anordning visade sig fullt lämplig, hafva medel under senare åren anvisats till stipendier för elever från länet, som genomgått hofbeslagskurs vid veterinärinrättningen i Skara.

Till Värmlands trafvaesällskap har under perioden ut-

gått vissa anslag, under villkor att allenast afvelsdjur deltog i traftållingarna.

Under år 1902 uppfördes för en kostnad af 15,000 kronor permanenta *kreatorsstallar* i Karlstad, hvilkas utrymme under kreatursmarknaderna varit fullständigt upptaget och hvilka verkat gagneligt för dessa marknaders vederbörliga ordnande.

Intresset för *trädgårdsodling* har fortfarande varit lifligt inom länet. I främsta rummet har trädgårdsodlingen främjats af Värmlands läns trädgårdsförening, till hvilkens understödjande hushållningssällskapet anvisat medel. En förste länsträdgårdsmästare och två andre länsträdgårdsmästare hafva under perioden varit anställda och flitigt tagits i anspråk af allmänheten. Under perioden hafva från föreningen kostnadsfritt utdelats till personer inom länet tillsammans 8,867 fruktträd, 1,633 parkträd, 11,037 bärbuskar, 4,085 parkbuskar, 36,460 häckplantor samt 1,271 fleråriga köksväxt- och prydnadsplantor. På Värmlands gartnersällskaps initiativ och med understöd från länets trädgårdsförening hafva undersökningar pågått, rörande hvilka fruktsorter som kunde anses lämpligast för olika delar af länet. Genom upprepade fruktutställningar under åren 1900—1902 med deras olika klimatiska förhållanden har vunnits ett ganska rikt material för utbildandet af en på erfarenhet grundad åsikt i detta hänseende. Det har här af framgått, att vissa delar af länet, såsom Gillbergadalen och södra delen af västra Värmland, väl lämpa sig för fruktodling i större skala, hvilket äfven framgår af de uppgjorda fruktlistorna, där t. ex. Gottlands stenkyrkeäpple, som eljest anses såsom en mycket ömtålig frukt, upptagits bland de för dessa delar af länet lämpliga sorterna.

Med afseende å de värmländska *torfmossarnas* storlek och beskaffenhet hänvisas till föregående femårsberättelse. Intresset för torfmosseodlingen har under de senare åren alltjämt ökats. Från det att under periodens första år allenast en eller annan ägare af mossar påkallat biträde af svenska mosskulturforeningens kulturingenjör, undersökte denne år 1905, på rekvisition af 30 mossägare, 725 hektar torfmarker, däraf 315 har odlade mossar (280 har af bättre och 15 har af sämre beskaffenhet), 230 har odlad torfjord (hvaraf 110 har för odling lämplig och 120 har olämplig mark) samt 130 har torfströmossar. Vid besöken togos till undersökning 11 prof af odlingsjord och 8 af torfströ. De i föregående berättelse omförmälda mossodlingsföretag hafva under perioden fullföljts och i allmänhet gifvit mycket goda resultat. Flera torfströfabriker hafva under de år denna berättelse omfattar tillkommit, och för bedrifvande af dylik fabrikation i större utsträckning äro, bland annat, fyra aktiebolag bildade, nämligen Sunnemo torfströaktiebolag, Gersby torfströaktiebolag, Ruds torfströaktiebolag och Skrufstads torfströaktiebolag.

År 1903 anordnade hushållningssällskapet till högtidlighållande af sällskapets 100-åriga verksamhet en större till Karlstad förlagd *länsutställning*, jubileumsutställningen. Denna utställning omfattade dels en landbruksutställning under tiden 19—21 juni 1903 — maskiner af alla slag kvarstodo öfver 24 juni — dels ock en industriutställning under tiden 19 juni—7 juli. Landbruksutställningen var förlagd

till egendomen Våxnäs invid Karlstad samt industriutställningen å Malmtorget i stadsdelen Klara, helt nära landtbruksutställningen. Utställningen i sin helhet rönt en storartad anslutning från hela länet och måste anses i hög grad representativ för länets alla näringar och industrigrenar. Så voro utställda: af hästar 192 nummer, af nötkreatur 381 nummer och af får, svin och fjäderfån 74 nummer. Åkerbruks-, mejeri- och trädgårdsprodukter räknade 120 nummer, bergsbruk, skogsskötsel, torf- och tegelindustrien 46, fiskeriväsendet 64, jordbruksmaskiner 28 samt industri och hemslöjd 407 nummer. Utställningen af nötkreatur öfverträffade förväntningarna och utvisade, att länet på detta område gjort högst betydande framsteg. Järn- och ståltillverkningens alster från så representativa verk och bolag som Uddeholm (Munkfors, Hagfors), Storfors, Lesjöfors m. fl. hade väl försvarat sin plats på hvilken världsutställning som helst. Allmänhetens tillslutning till utställningen blef så betydande — inkomsterna för inträdesbiljetter till utställningen belöpte sig till omkring 55,000 kronor — att ehuru utgifterna uppgingo till öfver 108,000 kronor, bristen på hela utställningen allenast utgjorde omkring 4,500 kronor.

En anslående minnesfest till firande af hushållningssällskapets hundraårsdag afhölls under stor tillslutning å allmänna läroverkets högtidssal den 20 juni 1903.

Slutligen torde i detta sammanhang någon uppmärksamhet böra ägnas åt den del af hushållningssällskapets verksamhet, som afser dess förmedling af *egnahemslån*.

Den 24 november 1904 beslöt hushållningssällskapet att i enlighet med nådiga kungörelsen den 17 juni 1904 förmedla egnahemslån och uppdrogs åt sällskapets förvaltningsutskott att fastställa stadgar för och i öfrigt ordna egnahemslånerörelsen inom länet. I sammanhang med fastställandet af dylika stadgar beslöt därefter förvaltningsutskottet att öfverlämna nämnda uppdrag åt en för detta ändamål af förvaltningsutskottet tillsatt egnahemsnämnd, bestående af 5 personer.

För år 1905 — egnahemsnämndens första verksamhetsår — begärdes och erhöles statslån, för utlämnande af egnahemslån inom länet, till belopp af 150,000 kronor, däraf 100,000 kronor för jordbrukslägenheter och 50,000 kronor för bostadslägenheter. Antalet af till egnahemsnämnden under år 1905 ingifna låneansökningar utgjorde 93 om ett sammanlagdt lånebelopp af 169,172 kronor. Däraf afsågo 76 ansökningar om tillhoppa 142,272 kronor jordbrukslägenheter och 17 ansökningar om 26,900 kronor bostadslägenheter.

På dessa ansökningar beviljade egnahemsnämnden 50 lån om sammanlagdt 74,050 kronor, däraf 41 lån om 61,750 kronor för jordbrukslägenheter samt 9 lån om 12,300 kronor för bostadslägenheter.

Af de beviljade lånen utlämnades före 1905 års slut 3 lån för jordbrukslägenheter till sammanlagdt belopp af 4,000 kronor.

B) Skogshushållning och trävarurörelse. Beträffande de *allmänna skogarne* i länet hänvisas till å följande sida intagna *tabell R*, innehållande de allmänna skogarnes i länet areal år 1905, *tabell S*, upptagande det under perioden å dessa skogar afverkade och försålda virke och *tabell T*,

meddelande uppgift å de skogsmedel, som influtit från de allmänna skogarne under nu förevarande period.

Då de allmänna skogarnes areal vid periodens början var 61,350·57 har, utgör ökningen genom inköp 2,728·91 har. Närmare uppgifter om inköpta kronoparker och tilläggsmarker till sådana lämnas under afdelningen kameralförhållanden i denna berättelse. Ökningen af kronoparker är under nu ifrågavarande period vida mindre än under den närmast föregående, då 8,843·50 har inköptes. Som de allmänna skogarne utgöra icke fullt 5 % af länets hela skogsareal, måste det vara önskvärdt, att inköp af skogsmarker till kronoparker sker i större omfattning än hittills. I ett län som Värmlands, där skogsbruket är af sådan betydelse för befolkningen och industrien, borde staten utan tvifvel vidtaga kraftiga åtgärder till utvidgande af sina kronoparker och därmed i sin mån bidraga till en rationell skogsvård och ett uthålligt skogsbruk. Den från de allmänna skogarne afverkade och försålda kubikmassan uppgår för hela perioden till 250,256·96 kubikmeter mot 222,868·01 kubikmeter under närmast föregående period. Den årliga afkastningen per hektar skogsmark uppgår således till omkring 0·8 kubikmeter — en siffra, som, i sig otillfredsställande, har sin förklaring af, att åtskilliga kronoparker vid deras förvärf af staten varit hårdt medtagna. I följd af de i allmänhet gynnsamma konjunkturerna å trävarumarknaden under perioden hafva emellertid de influtna skogsmedlen visat en kraftig tillväxt under perioden eller från 434,719 kronor 64 öre under åren 1896—1900 till 827,223 kronor 91 öre för åren 1901—1905. Dessa siffror ådagalägga äfven, att sättet för skogsafkastningens tillgodogörande vunnit i intensitet.

I föregående femårsberättelse har lämnats en närmare redogörelse för arealen af i *enskildes ägo varande skogar* i länet. Vid nu ifrågavarande periods slut kan under enskild äganderätt varande utmarker i länet beräknas uppgå till något öfver 95 % af länets hela utmarks areal. Huru stor del af de enskildes skogsmarker, som från skogshushållningssynpunkt kan anses såsom produktiv, är Eders Kungl. Maj:s Befallningshafvande icke i tillfälle att exakt angifva. Länets skogsvårdsstyrelse beräknar emellertid approximativt, att hvitmossar och annan ofruktbar mark skola upptaga omkring 17 % af hela utmarksarealen i länet.

Värmlands skogsmarker äro af vidt skilda slag och lämna därför högst väsentligt olika virkesafkastning. Å ena sidan finnas vidsträckta marker så dåliga och så otillfredsställande bevuxna, att skogsproduktionen å dem är ingen eller ringa; å andra sidan finnas skogar, byggda t. ex. på de för skogsvegetationen gifvande bergarterna hyperit, diorit och diabas, där tillväxten hos väl uppdragna och skötta bestånd närmar sig maximum för tillväxt i svenska skogar.

Att exakt beräkna den afverkning, som för närvarande försiggår å de värmländska skogarna, är förenadt med så mycket större svårighet, som beräkningen af en så viktig faktor som förbrukningen af husbehovsvirke näppeligen är möjlig att verkställa med någon större noggrannhet. Skogsvårdsstyrelsen har emellertid gjort ett försök att uppskatta den årliga afverkningen i Värmlands län och därvid kommit till följande resultat:

Till sågtimmer för export	530,000 kbm.
» pitprops	240,000 »
» trämassetillverkning	600,000 »
» träkol	400,000 »
» järntillverkningen dessutom	180,000 »
» husbehof, såsom vedbrand, byggnadsvirke, stängsel m. m.	1,150,000 »
Summa	3,100,000 kbm.

Under antagande att häraf 3,040,000 kbm. tages från enskildes skogar, skulle en årlig afverkning per hektar produktiv skogsmark i enskildes ägo af 2·52 kubikmeter fast massa kunna beräknas.

Vid bedömning af virkestillväxten å de enskildes skogsmarker i länet har man för närvarande allenast att hålla sig till sannolikheter. 1896 års skogskommitté beräknade

Tab. R.

De allmänna skogarnes i Värmlands län areal år 1905.

Revir.	Kronoparker.		Utarrenderade kronoegendomars skogar.		Civila bostadsboställens skogar.		Ecklesiastika boställens skogar.		Allmänna inrättnings skogar.		Till bergshandteringens understöd anslagna skogar.		S u m m a.	
	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.
Älfalds	1	595·59	1	69·96	4	30·97	15	15,466·31	2	637·81	5	1,684·14	28	18,484·78
Karlstads	9	14,735·59	20	2,551·79	3	357·17	49	8,729·98	2	2,606·12	—	—	83	28,980·65
Arvika	9	5,378·52	22	4,087·11	—	—	41	7,126·08	1	22·34	—	—	73	16,614·05
Summa 1905	19	20,709·70	43	6,708·86	7	388·14	105	31,322·37	5	3,266·27	5	1,684·14	184	64,079·48
» 1900	17	16,883·89	49	7,161·93	7	388·14	110	31,088·72	6	4,143·75	4	1,684·14	193	61,350·57

Anm. Genom inköp år 1904 hafva till Vassgårdas kronopark lagts 950·79 hektar och år 1905 73·42 hektar, eller tillsammans 1,024·21 hektar.

Tab. S. Å de allmänna skogarne i Värmlands län afverkadt eller försåldt virke åren 1901—1905, i kubikmeter.

År.	Från kronoparker eller boställsskogar, af hvilkas afkastning medel ingå till statsverket.			Från ecklesiastika skogar, af hvilkas afkastning medel ingå till prästerskapets löneregleringsfond.			För ecklesiastika boställenas skogsfond.			Åt utsyningsberättigade eller byggnadsskyldige till prästgårdar eller kyrkas byggande.			Å till bergverkens understöd anslagna skogar.	Till Älfalds pastorats regleringsfond.	Summa.
	Älfalds revir.	Karlstads revir.	Arvika revir.	Älfalds revir.	Karlstads revir.	Arvika revir.	Älfalds revir.	Karlstads revir.	Arvika revir.	Älfalds revir.	Karlstads revir.	Arvika revir.	Älfalds revir.	Älfalds revir.	
1901	1,098·00	5,214·25	8,431·75	8,149·00	2,241·85	2,951·34	285·00	1,625·08	82·27	911·00	7,262·82	1,084·78	2,243·00	10,104·00	51,684·14
1902	1,051·00	7,813·57	12,301·00	7,900·00	2,509·61	6,155·91	8·00	4,195·92	359·50	1,007·00	3,785·22	1,544·90	2,914·00	7,962·00	59,507·63
1903	1,169·00	6,422·05	6,333·25	6,220·00	4,983·21	7,367·05	—	945·12	1,457·63	249·00	2,014·68	1,036·34	2,265·00	5,996·00	46,458·33
1904	433·00	3,393·66	7,766·20	5,359·00	2,813·40	5,141·10	—	2,464·45	790·60	161·00	2,459·10	1,122·90	2,471·00	3,593·00	37,968·41
1905	562·00	6,881·11	14,098·40	6,151·00	2,739·39	7,095·40	239·00	3,596·30	341·20	196·00	4,030·85	1,382·80	2,355·00	4,970·00	54,638·45
S:a 1901—1905	4,313·00	29,724·64	48,930·60	33,779·00	15,287·46	28,710·80	532·00	12,826·87	3,031·20	2,524·00	19,552·67	6,171·72	12,248·00	32,025·00	250,256·96
» 1896—1900	5,161·00	18,036·06	41,276·05	32,959·00	24,820·85	23,388·50	—	6,985·14	2,698·18	1,281·00	8,618·11	3,855·12	13,011·00	40,778·00	222,868·01

Tab. T.

Från allmänna skogar inom Värmlands län influtna skogsmedel åren 1901—1905, i kronor.

År.	Till statsverket.			Till prästerskapets löneregleringsfond.			Till de ecklesiastika boställenas skogsfond.			Till Älfalds pastorats löneregleringsfond.	Summa.
	Älfalds revir.	Karlstads revir.	Arvika revir.	Älfalds revir.	Karlstads revir.	Arvika revir.	Älfalds revir.	Karlstads revir.	Arvika revir.	Älfalds revir.	
1901	3,053·56	31,412·60	26,299·05	10,150·11	10,860·19	4,646·44	206·20	8,893·80	231·37	19,727·73	115,481·05
1902	3,421·54	39,817·76	44,478·59	33,265·22	6,736·17	20,707·72	30·00	18,008·75	210·00	24,937·98	191,613·73
1903	1,474·96	43,344·21	37,024·01	7,449·25	23,779·57	30,981·97	—	8,098·20	2,365·56	19,784·02	174,301·75
1904	4,254·28	29,624·60	29,321·78	16,139·37	14,495·45	20,488·16	—	14,776·00	3,581·02	21,321·79	154,002·45
1905	2,536·00	36,865·11	67,648·89	15,499·01	8,504·35	23,565·63	660·00	19,515·50	166·50	16,963·94	191,924·93
Summa 1901—1905	14,740·34	181,064·28	204,772·32	82,502·96	64,375·73	100,389·92	896·20	69,292·25	6,554·45	102,735·46	827,323·91
» 1896—1900	9,511·38	39,396·95	145,239·91	55,877·48	29,271·23	37,589·63	1,056·82	2,894·01	1,496·24	112,385·99	434,719·64

afkastningsförmågan hos den produktiva skogsmarken i Värmland till 2.5 kubikmeter per hektar under förutsättning af rationell skogsskötsel, hvarvid kommittén likväl tillägger, att den angifna siffran snarare är för låg än för hög. Skogsvårdsstyrelsen i länet anser jämväl, att den nämnda siffran är något för låg, då den bättre skogsmarken inom länet har rätt stor utsträckning och normalskog å sådan mark bör lämna för våra skogsförhållanden jämförelsevis hög medelafkastning. Såsom allmänt omdöme om länets skogar torde kunna sägas, att skogsmarkerna med undantag af en del af de nordligast belägna, äro jämförelsevis väl bevuxna med yngre skogar, som sålunda lämna rätt hög medeltillväxt.

Skötseln af länets skogar i allmänhet lämnar utan tvifvel åtskilligt öfrigt att önska. Så länge verklig brist på skog ej förelegat och skogsägarna ej vetat, hvad en ordnad skogshushållning innebär, har en rationell skogsskötsel näpeligent varit att förvänta. Å de skogar, som innehafvas af de större bolagen och industriella företagen, är skogshushållningen emellertid allmänt god och väl ordnad. Skötseln af hemmansskogarne lämnar däremot ofta mycket öfrigt att önska. En förbättring härutinnan är dock skönjbar och kommer förvisso att framdeles blifva än märkbarare, sedan de nya skogslagarna och länets skogsvårdsstyrelse fått verka en tid.

Från länets skogar afsättes virket i stort sedt för närvarande i form af timmer, trämasseved, pitprops, träkol och brännved. Till timmer apteras gröfre virke ned till 15' x 5" å 6" stockar, till trämasseved ved till 3 1/2" å 4" i topp å 6 å 15 fots längd, till props ned till 2 1/2" å 3" i topp å 6 å 15 fots längd, till kol och brännved hufvudsakligen affall efter andra afverkningar och rester af skogsbestånd efter timmer- eller trämassevedsafverkningarna. Enbart eller hufvudsakligen timmerafverkningar förekomma i Bogens, nordvästra delen af Gråsmarks och vissa delar af Södra Finnskoga socknar, från hvilka trakter virket hufvudsakligen går åt Norge.

Trämassevedshuggningar äro allmänna i hela länet med undantag för nyssnämnda delar.

Pitpropsafverkningen har hufvudsakligen tagit fart i skogsområdet närmast Vänern samt omkring sjöarna Glafs-fjorden och Värmelen. I Klarälfsdalen och i Fryksdalen är den mindre allmän än trämassevedshuggningen. Med hänsyn till kostnaderna för pitpropsens transport i flottleder eller å järnväg har denna afverkning icke under perioden tilltagit.

Kolning af skogsved är allmän inom bruksdistriktet i Östra Värmland och mer eller mindre spridd efter stambanan nordväst om Kil och efter Bergslagsbanan öster om Kil. Jämväl i en del andra trakter förekommer kolning, men mera sporadiskt.

De delar af länet, där skogarne för närvarande anlitas hårdast, äro Näs härad och Gillbergs härad med undantag af Långseruds och Svanskogs socknar. I vissa trakter i södra delen af Nordmarks härad samt å de områden, som, förutom Näs härad, angränsa Vänern, synes äfven öfverafverkning äga rum.

Ett stort hinder för skogsåterväxten i länet är det vidt-omfattande kreatursbetet å skogsmarkerna.

I föregående femårsberättelse lämnades en ingående redogörelse för *träcellulosafabrikerna* och *träsliperierna* i länet. Flere dylika fabriker hafva under perioden ansenligt utvidgats. Framför allt är detta förhållandet med sulfittfabrikerna vid Klarafors och Forshaga, af hvilka särskildt den förstnämnda, efter det den år 1905 härjats af våld, undergått en betydande utvidgning och modernisering. Jämväl träsliperierna vid Lennartsfors och Töcksfors hafva under perioden utvidgats, liksom ock enahanda fabrik vid Koppom. Å sistnämnda plats har under åren 1904 och 1905 dessutom anlagts en ny sulfittfabrik. Vid Borgviks bruk har år 1903 färdigbyggts ett träsliperi. Det i allmänhet gynnsamma prisläget under perioden å trämassa, särskildt den kemiska, har medfört, att denna industri vid utgången af perioden befinner sig i en gynnsam och fortgående utveckling. På sätt af längre fram meddelade tabeller framgår, utgjorde värdet af länets trämassefabrikation år 1901 9,547,262 kronor, år 1902 8,564,298 kronor, år 1903 8,702,374 kronor, år 1904 8,918,323 kronor och år 1905 9,849,136 kronor. I hvad omfattning denna för vårt land viktiga industri är koncentrerad i Värmlands län, framgår däraf, att år 1905 hela rikets tillverkning af trämassa hade ett värde af 52,759,160 kronor, hvadan således länets tillverkning härutinnan uppgick till nära 19 % af hela rikets.

Tillverkningsvärdet vid *sågverk och hyflerier* i länet uppgick år 1901 till 8,690,390 kronor, år 1902 till 8,070,360 kronor, år 1903 till 8,514,151 kronor, år 1904 till 8,638,071 kronor och år 1905 till 7,766,992 kronor.

Från länets största skogsägare, *Uddeholms aktiebolag*, inkomna uppgifter angående bolagets verksamhet med afseende å skogsskötseln torde förtjäna ett allmännare intresse hvadan dessa uppgifter, sammanförda i *tabellerna U, V och X* (sid. 26), här meddelas.

Åtgärderna för ordnandet af länets *flottleder* på ett af det alltjämt ökade flottgodset påkalladt sätt hafva under perioden fortgått; och lämnas här nedan redogörelse för de hufvudsakliga beslut, som under åren 1901—1905 härutinnan meddelats af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande.

Regleringsutslag för allmän flottled hafva meddelats rörande följande vattendrag:

	Beräknad reglerings- kostnad. Kronor.
1) från Getkärn och Skåresjön genom sjöarne Hvittsjön, Battnerkärn, Östen och Strömsjön samt mellanliggande älfvar till Stora Lee jämte bivatten	28,495.97
2) Silbodalsälven från Växlunda kärn till Väster Silea	8,086.00
3) från och med Lilla Krokjärn till Stora Lee jämte bivatten	16,754.75
4) från Långkärn (Lössbykärn) till Stora Lee	1,703.00
5) från Blomsjöarna till Lelången och Oleruds vattendrag från Oleruds-sjön till Lelången	1,836.00
6) Björka älf	17,900.00
7) Ljusna älf med Mangslälven samt Röjdälven med Viggülven	101,486.00

Sedan frågan om reglering af vattendraget från Utgårdssjön vid gränsen mot Norge förbi Sälboda till Glafs-fjorden, *hvårom utslag meddelats under nästföregående pe-*

Tab. U. Uddeholms aktiebolags hela afverkning å egna skogar inom Värmlands län åren 1901—1905.

År.	Afverkning af växande skog i kubikmeter, fast mått.									Torrt virke.	
	Såg- och byggnads-timmer.		Pappersgran.		Telegraf-stolpar, sliprar, slanar.	Bränn- och pinnved.	Kolved.	Diverse.	Summa råvirke.	Stubbar.	
	Stycken.	Kbm.	Stycken.	Kbm.	Kbm.	Kbm.	Kbm.	Kbm.	Kbm.	Kastar.	Kbm.
1901	159,695	54,634	295,499	32,208	3,515	115,150	136,321	6,307	348,135	33,451·0	43,487
1902	145,638	49,651	297,406	33,299	3,489	112,509	144,278	6,467	349,693	30,001·0	39,002
1903	150,638	44,759	280,208	28,569	2,337	102,895	143,948	6,152	328,660	26,580·0	34,555
1904	148,281	47,144	324,325	31,850	2,226	116,745	136,248	4,726	338,939	18,050·5	23,466
1905	161,608	51,942	379,228	38,909	2,191	127,303	141,463	6,367	368,175	15,545·0	20,207
Summa	765,860	248,130	1,576,666	164,835	13,758	574,602	702,258	30,019	1,733,602	123,627·5	160,717
Medeltal	153,172	49,626	315,333	32,967	2,752	114,920	140,452	6,003	346,720	24,725·5	32,143
%	—	14·32	—	9·48	0·80	33·15	40·51	1·74	100·00	—	—

Tab. V. Uddeholms aktiebolags afverkning af sågtimmer inom Värmlands län åren 1901—1905.

År.	Afverkning å egna skogar.						Afverkning af köptimmer.					
	Sågtimmer.	Summa längdfot.	Summa diameter-tum i topp.	Medelstockens dimensioner i engelskt mått.		Gran-procent.	Sågtimmer.	Summa längdfot.	Summa diameter-tum i topp.	Medelstockens dimensioner i engelskt mått.		Gran-procent.
				Pot.	Tum.					Pot.	Tum.	
Stycken.	Svenska fot.	Svenska verk-tum.	Pot.	Tum.	Stycken.	Svenska fot.	Svenska verk-tum.	Pot.	Tum.			
1901	122,269	2,554,051	1,146,882	20·35	9·14	32·84	105,204	2,224,564	978,424	20·60	9·06	44·51
1902	116,945	2,467,277	1,103,261	20·56	9·19	37·66	61,933	1,276,655	580,903	20·08	9·14	56·43
1903	125,135	2,622,878	1,153,711	20·41	8·98	26·82	43,173	843,861	396,806	19·04	8·95	46·71
1904	130,026	2,664,579	1,222,067	19·96	9·16	35·14	74,788	1,423,707	682,727	18·55	8·89	41·62
1905	137,301	2,804,709	1,226,900	19·90	8·71	25·35	23,166	441,008	215,346	18·54	9·06	43·81
Summa	631,676	13,113,494	5,852,821	—	—	—	308,264	6,209,795	2,854,206	—	—	—
Medeltal	126,335	2,622,699	1,170,564	20·24	9·04	31·39	61,653	1,241,959	570,841	19·36	9·02	46·46

Tab. X. Uddeholms aktiebolags kolning och skogsodling åren 1901—1905.

År.	K o l n i n g a r .								S k o g s o d l i n g a r .								
	Antal kol-milor.	Kolvedens kubik-innehåll i löst mått. Kbm.	Erhållna kol. Hl.	Kostnad i sin helhet.			Kostnad pr		Skogsodlad areal. Hektar.	Fröutsäde.			Kostnad.			Kost-nad pr hektar. Kr.	Frö-åtgång pr hektar. Kg.
				Kol-ningen. Kr.	Fors-lingen. Kr.	Summa. Kr.	heкто-liter. Öre.	stor-stig å 40 hl. Kr.		Tall. Kg.	Gran. Kg.	Summa frö. Kg.	Så-nings-arbete. Kr.	Frö. Kr.	Summa. Kr.		
1901	1,520	290,971	1,379,334	162,345	120,945	283,290	20·54	8·22	1,536·67	649	726	1,375	6,868	7,464	14,332	9·33	0·89
1902	1,533	289,834	1,497,988	178,787	133,159	311,946	20·82	8·33	1,201·89	443	595	1,038	6,355	6,550	12,905	10·74	0·86
1903	1,500	291,791	1,384,068	165,075	127,078	292,153	21·11	8·44	1,520·29	584	635	1,219	6,948	8,409	15,357	10·10	0·80
1904	1,577	293,263	1,397,367	170,530	126,736	297,266	21·27	8·51	1,357·80	538	531	1,069	6,603	6,699	13,302	9·80	0·79
1905	1,543	289,478	1,382,091	191,904	146,620	338,524	24·49	9·80	1,561·06	525	762	1,287	8,798	7,543	16,341	10·47	0·82
Summa	7,673	1,455,337	7,040,848	868,641	654,538	1,523,179	—	—	7,177·71	2,739	3,249	5,988	35,572	36,665	72,237	—	—
Medeltal	1,535	291,067	1,408,170	173,728	130,908	304,636	21·63	8·65	1,435·54	548	650	1,198	7,114	7,333	14,447	10·06	10·83

Anm. Dessutom har Uddeholms bolag under år 1905 verkställt utdikningar i skogsområde för 15,000 kr.

riod, blifvit återförvisad till Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, har därom under innevarande femårsperiod meddelats *nytt utslag*.

I särskilda återförvisade delar hafva *nya regleringsutslag* meddelats

rörande Bada älf,
rörande vattendraget från och med Ösjön genom Gatuvattnet öfver Järnsjön och därifrån genom Snarkilsälven till Öster Silen,
rörande Ufåns vattendrag med biflöden och
rörande vattendraget Lilla Krokkärn—Stora Lee med bivatten.

Till allmän flottning hafva under perioden upplåtits:

Tåsa älf, Rottna älf, Norsälven, Ufån, vattendraget Ösjön—Järnsjön—Öster Silen, flottleden Silbodalsälven—Väster Silen, vattendraget Blomsjöarna—Lelången med Oleruds vattendrag.

Nya *flottningsreglementen* hafva fastställts för:

Rottnaälvens	flottningsförening
Silbodalsälvens	„
Blomskogs	„
Norsälvens	„
Åsebyälvens och Järnskogs	„

hvarjämte *ändringar* fastställts: Klarälvens (Tåsa- och Ufå-vattendragen) och Lillälvens flottningsföreningars *reglemente*.

Följande här förut omnämnda *flottleder* äro *icke fullständigt reglerade*:

Badaälven,
vattendraget Utgårdasjön—Glafsforden med bivatten,
vattendraget Getkärn och Skåresjön—Stora Lee med bivatten,
vattendraget Lilla Krokkärn—Stora Lee med bivatten,
vattendraget Långkärn (Lössbykärn)—Stora Lee,
Björka älf,
Ljusna älf med Mangsälven samt Röjdälven med Viggälven.

Under perioden hafva, utom i ofvan angifna fall, väckts *fråga om upplåtande till allmän flottled eller reglering af äldre flottledsbestämmelser* rörande:

- 1) vattendraget från Värmelen förbi Borgviks bruk till Vänern,
- 2) vattendraget från Tannsjön och norska gränsen genom Sundhagsforsen till Asksjön och från Nordsjön och norska gränsen genom Hångstadfors till Asksjön samt vidare från Asksjön förbi Skillingsfors till sjön Björklången äfvensom från Hälgesjön till Björklången; och
- 3) vattendraget från Björklången genom sjöarna Vadjungen, Hugn och Räncen till Nysockensjön vid Åmot;
- 4) Letälvens vattensystem förbi Letafors till Klarälven och
- 5) Lillälvens vattendrag (omändring af flottningsrännan).

Ett stegradt intresse för *skogsodling* har under perioden framträdt. Under åren 1901—1904 hafva länets landsting och hushållningssällskap för detta ändamål anvisat 2,000 kronor hvardera om året, hvarförutom af statsmedel utgått under år 1901 2,943 kronor, under åren 1902 och 1903 4,000 kronor för hvardera året och under år 1904 3,971 kronor. Antalet plantörer har varierat mellan 9 och 12; den sammanlagda skogsareal, som kultiverats, utgjorde år 1901 731·95 har, år 1902 801·6 har, år 1903 946·3 har och år 1904 1,080·5 har, utvisande en stegring af öfver 100 % mot under föregående period.

Med år 1905 har länets *skogsvårdsstyrelse* trädt i verksamhet. Skogsvårdsstyrelsen har till sitt biträde anställda en länsjägmästare och 4 länsskogvaktare, de senare med hvar sitt tjänstgöringsområde, omfattande, Norra bevak-

ningsdistriktet: Älfalds härad och Fryksdals Öfre tingslag; Sydöstra distriktet: Kils, Karlstads, Nyeds, Färnebo, Väse, Ölme och Visnums härad; Västra distriktet: Näs, Gillbergs och Nordmarks härad. Under år 1905 voro anställda 24 plantörer att, jämte länsskogvaktaren, tjänstgöra såsom förman vid skogskulturarbeten.

Då styrelsen ansett sin förnämsta uppgift ligga i ett befrämjande af den enskilda skogshushållningen genom utbildning af kunskap i skogsskötsel, har styrelsen, förutom det upplysningsarbete som länsjägmästaren och hans underordnade utöfvat i skogsmarkerna, låtit kostnadsfritt sprida lämpliga broschyrer om skogsodling och om skogens vård, hvarjämte såväl ledamöter af styrelsen som länsjägmästaren å olika ställen i länet hållit föredrag dels i ändamål att för allmänheten förklara den nya skogslagens fordringar, dels ock för att lämna råd och upplysningar om skogens rätta behandling och vård.

Under år 1905 inkommo till skogsvårdsstyrelsen 257 ansökningar om bidrag till skogsodling, i och för hvilka kulturer inköpts 648 kg. tallfrö och 1,045 kg. granfrö jämte ett mindre antal plantor. I följd häraf blefvo under nämnda år 1,644 har skogsmark kultiverade. En plantskola anlades på våren 1905 i Återslöf i By socken invid Seffle. Redan på hösten samma år uppskattades plantantalet i skolan till 1,251,000 tallplantor, 1,284,000 granplantor och 8,000 plantor af utländska barrträd (i och för försökskulturer). Som svårigheter redan första året mötte att erhålla fullgodt frö från växtort och läge, öfverensstämmande med klimat och jordmåner inom länet, vidtogos under år 1905 förberedande åtgärder för uppförande af en fröklängningsanstalt samt för anläggande af ytterligare en plantskola. Dessa förlades till ett inköpt område invid Deje station, hvilken plats måste härför anses synnerligen lämplig, då kottinsamlingsområdet med de goda kommunikationerna blir vidsträckt och tillräckligt för länets behof. Samtidigt fattades beslut om anställande af nödigt antal kottuppköpare. 22 olika skogsägare hafva under år 1905 erhållit biträde af länsjägmästaren och länsskogvaktarne för sina skogars skötsel och vård.

Styrelsens uppgift att utöfva uppsikt öfver den nya skogslagens efterlefnad har under det första året af styrelsens verksamhet hufvudsakligen gått ut på att orientera länsjägmästaren och länsskogvaktarne inom länet och dess bevakningsområden. Länsskogvaktarne hafva sålunda besökt skogarne inom sitt distrikt och tagit del af därstädes förekommande större afverkningar, hvarigenom såväl goda upplysningar erhållits som råd kunnat meddelas och uppmärksamhet fästas å skogsvårdsstyrelsens verksamhet. Beskrifningar öfver besiktigade hyggestrakter, som af olika skäl ej komma att skogsodlas år 1906, hafva af länsskogvaktarne under år 1905 inlämnats till ett antal af 147, af hvilka 35 härröra från afverkningstrakter, uppkomna sedan den nya skogslagen trädt i kraft. Styrelsen har sålunda sin uppmärksamhet riktad å de afverkningar, som äfventyrat återväxten och hvilka enligt skogslagen måste åtföljas af skogskultur.

Sådana skogsvårdskommittéer, som omförmälas i § 5 af nådiga förordningen om skogsvårdsstyrelser den 24 juli 1903, hafva under år 1905 bildats allenast i 6 kommuner, näm-

ligen i Norra Ny, Östmarks, Frykeruds, Värmskogs, Sille-
ruds och Botilsäters socknar. De medel, skogsvårdsstyrel-
sen under år 1905 haft till sitt förfogande, uppgingo till
72,073.53 kronor, däraf styrelsens andel i af Statskontoret
fördelade skogsvårdsafgifter 30,700 kronor och styrelsens an-
del i skogsvårdsafgifter influtna före 1 oktober 1905 35,305
kronor. Utgifterna för tjänstemän, resor, skogsfrö, plantor,
plantkola, hyror m. m. hafva belöpt sig till 33,582.17 kro-
nor, hvadan en behållning uppstått af 38,491 kronor 36 öre.

Under åren 1901—1904 hafva medel af Hushållnings-
sällskapet anvisats till en *skogsingenjör*, nämligen år 1901
500 kronor samt åren 1902—1904 250 kronor om året. Den-
nes verksamhet har emellertid varit af helt ringa omfatt-
ning.

Med år 1901 trädde en till Lervik invid Persberg be-
lägen, för Värmlands och Örebro län gemensam *skogvaktare-
och kolareskola* i verksamhet. Under perioden har hvar-
dera länet årligen bidragit med ett anslag af 1,500 kronor,
hvaraf, hvad Värmlands län beträffar, landstinget och hus-
hållningssällskapet anvisat hälften hvar. Skolan, som fyllt
ett verkligt behof och varit flitigt besökt, har af Järnkön-
toret årligen erhållit ett afsevärdt anslag.

C) *Rofdjurs utrotande, jaktvård m. m.* Af *rofdjur*
hafva hvarken björn, varg eller lo, såvidt känt är, dödats
inom länet under perioden. Ett eller annat exemplar af
sistnämnda djurslag torde tillfalligtvis någon gång uppe-
hålla sig i länets nordligare skogstrakter. Räfven är öf-
verallt allmän. Länets landsting har utbetalt skottpenningar
för räf med 3 kronor, för berguf med 3 kronor och för duf-
hök med 2 kronor samt för kråka med 10 öre. Med år 1904
hafva skottpenningar för räf endast utbetalts för djur, som
dödats under tiden 1 april—31 oktober, hvilket gifvetvis
haft till följd, att antalet räfvar, för hvilkas dödande skott-
penningar utbetalts, ansevärdt minskats.

Tabellerna Y och Z innehålla upplysning om antalet
under perioden dödade rofdjur inom länet, för hvilka skott-
penningar utbetalts samt om antalet husdjur, dödade af
rofdjur.

Länets förnämsta *villebråd* är älgen, som förekommer
allmänt, särskildt i länets östra och norra delar. Älgjakten
idkas också i betydande omfattning under därför tillåten
tid. Under åren 1901 och 1902 hade landstinget anvisat
300 kronor för hvartera året för älgpolis inom Älfdals re-
vir. Från och med 1903 ersattes detta anslag med anvi-
sande af 100 kronor såsom belöning åt den, som upptäcker
och leder i bevis oloflig älgjakt. Hare och skogsfågel äro
näst älgen de villebråd, som äro föremål för mesta upp-
märksamheten, och är tillgången på dylikt vildt medel-
måttig i därför lämpliga delar af länet. Rapphöns före-
kommer i mindre utsträckning på några ställen i de syd-
ligare delarna af länet. Tillgången på gräsand har något
minskats, men är fortfarande rätt god omkring Vänern.

D) *Fiske.* Tre *öfveruppsyningsmän* och fiskeriinstruk-
törer hafva under perioden tjänstgjort inom länet; indelnin-
gen i distrikt har varit densamma som förut eller Visnums
härad ett distrikt, Ölme och Väse härad samt den öster om

Klarälven belägna delen af Karlstads härad med Hammar-
ön ett distrikt och länets öfriga delar ett distrikt. Dess-
utom har för tillsyn af fisket i Gullspångsälven och Årås-
viken af Vänern en biträdande fiskeriuppsyningsman under
större delen af perioden tjänstgjort inom nämnda område.

Enligt öfveruppsyningsmännens årliga berättelser till
länets fiskeristyrelse visar sig fiskarebefolkningen mycket
laglydig och rättar sig efter lämnade föreskrifter. Härifrån
är dock ett undantag att göra för Gullspångsälven och
Åråsviken, i hvilka vattendrag årligen ett större antal be-
slag måst göras af på fridlyst område eller under förbjuden
tid utlagd redskap. Flertalet fiskare därstädes skola vara
bosatta i Amnehärads socken i Västergötland.

Vid femårsperiodens början funnos inom länet 2 *lax-
odlingsanstalter*, en vid Gullspång och en vid Jössefors. An-
stalten vid Gullspång nedlades dock redan sommaren 1902,
sedan därifrån utsläppts våren 1901 omkring 130,000 lax-
yngel i Gullspångsälven och omkring 20,000 laxyngel i
Klarälven samt våren 1902 cirka 50,000 laxyngel i Gull-
spångsälven. I anstalten vid Jössefors inlades hösten 1901
25,000 laxrom från Gullspång, hvaraf endast 12,000 yngel
utkläcktes, hvilka våren 1902 utsläpptes; våren 1903 utplan-
terades 10,000 laxyngel från Jössefors, hvarefter denna an-
stalt såsom ej längre användbar nedlades. Då laxodlings-
anstalten vid Gullspång upphörde att användas, enär den
var aldeles förfallen, och Skaraborgs läns hushållningssäll-

Tab. Y. Dödade rofdjur samt utbetalade skottpenningar i
Värmlands län åren 1901—1905.

År.	Räfvar.	Järf- var.	Mår- dar.	Örnar.	Ufvar.	Hökar.	Kråkor.	Skottpenningar af	
								stats- medel. Kr.	lands- tings- medel m. m. Kr.
1901 . . .	2,273	—	—	1	10	330	4,006	366	7,946
1902 . . .	2,235	—	10	2	10	290	4,474	2,244	5,883
1903 . . .	2,083	—	15	—	11	427	4,240	—	6,401
1904 . . .	929	—	—	2	—	307	800	—	2,014
1905 . . .	882	1	—	1	11	478	246	—	2,359
Summa	8,402	1	25	6	42	1,832	13,766	2,610	24,103

Tab. Z. Husdjur dödade af rofdjur i Värmlands län åren
1901—1905.

År.	Nötkreatur.	Får.	Fjäderfån.	Skadan beräknad i penningvärde. Kronor.
1901	—	279	3,221	4,672
1902	—	262	4,118	5,458
1903	—	228	3,254	4,365
1904	—	224	2,848	4,061
1905	3	193	2,725	4,039
Summa	3	1,186	16,166	22,595

skap beslutit att vid Gullspång uppföra en ny tidsenlig anstalt, beslöt Värmlands fiskeristyrelse att anlägga ny laxodlingsanstalt vid Klarälven. Efter noggranna undersökningar af olika platser befanns Sandgrund invid Karlstad, hvarest behöfligt vatten kostnadsfritt erhöles från stadens därinvid belägna vattenledningsverk, lämpligast. Anstalten förlades därför till denna plats och blef färdig på hösten 1904. Kostnaden för anläggningen hade då uppgått till 4,500 kronor. Samtidigt inlades i anstalten lax- och sikrom, men på grund af Klarälfsvattnets dåliga beskaffenhet misslyckades romkläckningen, så att våren 1905 endast omkring 45,000 laxrom kunde utläggas i Klarälven och cirka 2,500 st. sikryngel utsläppas i sjön Långban. Omfattande åtgärder vidtoges emellertid år 1905 för vattnets ytterligare filtrering och syrsättning och inlades samma års höst cirka 105,000 laxrom och cirka 100,000 sikrom; och har anstalten sedermera visat sig fungera till belåtenhet. Af enskilda fiskodlingsanstalter finnas inom länet 2, nämligen dels en mindre laxkläckningsanstalt vid Dejevors, dels ock den i föregående femårsberättelse omnämnda karpodlingsanstalten vid Långbanshyttan, anlagd 1894, från hvilken senare karp fortfarande sprides inom och utom länet.

I de af Värmlands och Älfsborgs läns norra hushållningssällskap anordnade *älledarna* vid Trollhättan hafva fångsterna utgjort:

	Antal ålyngel.	Häraf på enskildes rekvisition utplanterade i Värmland.
År 1901	c:a 510,000 st.	c:a 6,200 st.
» 1902	» 31,500 »	» 6,000 »
» 1903	» 93,000 »	» 21,700 »
» 1904	» 60,000 »	» 5,500 »
» 1905	» 700,000 »	» 52,000 »

Större delen af det fångade ålynglet har utsläppts i Göta älf ofvan Trollhättefallen. Det har redan visat sig, att då ålyngel blifvit insatta i vattendrag, där ål förut ej funnits och förhållandena i öfrigt varit lämpliga, tillväxten varit så hastig, att man redan på 3—5 år fått ett gifvande ålfiske. Många enskilda hafva gjort afsevärda uppoffringar för inplantering af ål, och har fiskeristyrelsen sökt sätta priset på ynglet så lågt som möjligt för rekvisiterna.

Under perioden hafva en stor mängd risvasar genom uppsyningsmännens försorg eller med deras biträde blifvit utsatta.

Fiskeriuppsyningsmännens rapporter för de olika åren under femårsperioden angifva följande ungefärliga siffror för värdet af fiskfångsten i länet:

År.	Lax. Kr.	Annan fisk. Kr.	Summa. Kr.
1901	61,409	311,410	372,819
1902	64,228	265,630	329,858
1903	88,440	311,945	400,385
1904	126,980	337,028	464,008
1905	134,828	333,032	467,860
Summa	475,885	1,559,045	2,034,930

I jämförelse med de i föregående femårsberättelse meddelade uppgifter för fiskfångsten utvisar inkomsten af lax-

fisket en betydande stegring, medan värdet af annan fiskfångst är ungefär enahanda som under närmast föregående år. Den ökade inkomsten af laxfisket torde hafva sin hufvudsakliga grund i de stigande prisen på denna omtyckta fisksort. Den mest betydande delen af laxfångsten exporteras till utlandet. De ofvan meddelade uppgifterna om värdet af länets fiske äro gifvetvis mycket ofullständiga, då från större delen af länets mindre fiskevatten uppgifter icke meddelats. Med säkerhet kan inkomsten af fisket i länet uppskattas till omkring 500,000 kronor om året. Såsom generellt omdöme om fisket i länet under nu ifrågavarande period kan sägas, att fisket varit medelgodt, dock klagas öfver att gösen i Vänern, särskildt i de östra delarna, minskas på ett oroväckande sätt.

Rörande antalet *fiskredskap* och dessas värde hafva följande uppgifter meddelats af länets fiskeristyrelse:

År.	Notar. Antal.	Nät. Antal.	Ryssjor. Antal.	Annan redskap. Antal.	Värde i kronor.
1901	215	16,255	19,131	7,159	219,825
1902	200	14,340	19,580	7,682	196,285
1903	221	17,663	22,513	6,785	223,438
1904	256	20,206	24,373	7,573	252,135
1905	245	18,810	23,368	8,061	261,325

Antalet *fiskare* och af dem använda *båtar* samt dessas värde framgå af dessa uppgifter:

År.	Antal fiskare.	Däraf vid Vänernsfisket.	Antal båtar.	Båtarnas värde i kronor.
1901	1,104	510	925	23,635
1902	1,062	572	824	24,315
1903	1,063	577	907	24,515
1904	1,093	572	1,009	39,835
1905	1,014	511	946	42,280

De för Vänern uppgifna fiskarena torde i allmänhet vara verkliga yrkesfiskare, som hafva fisket till sitt hufvudsakliga lefvebröd; de inom andra delar af länet bosatta fiskarena bedrifva däremot i allmänhet fisket allenast som binäring.

Hufvudsakligen från Karlstad, men äfven från Kristinehamn och Åmål, har en betydande *afsändning af fisk* från Värmland ägt rum både för inrikes behof och för export till utlandet. Fiskhandlarnes i Karlstad och Kristinehamn ungefärliga omsättning uppgifves sålunda:

	År 1902. Kr.	År 1903. Kr.	År 1904. Kr.	År 1905. Kr.
i Karlstad	61,850	154,680	196,010	212,630
däraf för export . . .	—	109,380	126,010	132,630
i Kristinehamn	29,660	28,195	35,725	36,750
däraf för export . . .	—	4,000	5,725	5,750

Ehuruval vid en del trämassefabriker ett minskadt utsläppande af *föroreningar* i vattendragen kunnat konstateras, måste det dock fortfarande framhållas, att dessa fabriker synas vara till afsevärd skada för fisket.

Frågan om nya *fiskestadgars* utfärdande för länet, hvilken fråga under en följd af år varit föremål för utredning, har under perioden delvis fått sin lösning genom de af

Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 31 december 1903 utfärdade stadgar, nämligen: 1:o särskilda bestämmelser för laxfisket i Klarälven och tillgränsande delar af Vänern; 2:o särskilda bestämmelser för laxfisket i Jösseforsälven och närmast därintill belägna vattendrag; 3:o särskilda bestämmelser för laxfiske i öfriga ensamt inom Värmlands län befintliga laxförande fiskevatten; 4:o särskilda bestämmelser för annat fiske än laxfiske i de ensamt inom Värmland befintliga fiskevatten; och 5:o särskilda bestämmelser om kräftfångst i ensamt inom Värmlands län belägna sjöar och vattendrag.

Vid periodens slut voro upprättade förslag till nya fiskestadgar jämväl för de vattendrag, som äro gemensamma för Värmlands och andra län, om hvilka förslag underhandlingar mellan vederbörande länsstyrelser fördes.

E) Bergs- och brukshandtering. Bergshandteringens allmänna resultat under perioden framgå af *tabell A* (sid. 31), som lämnar en summarisk öfversikt af denna näring. Det framgår häraf att brytningen af järnmalm ökats under perioden, utan att dock uppgå till den kvantitet (85,460 ton i medeltal), som utmärkte åren 1891—1895. Tackjärnstillverkningen har under perioden hållit sig vid ungefär samma tontal som under föregående 15 år, dock med en minskning under år 1904. Jämväl tillverkningen af smältstycken, råskenor, göt m. m. har varit någorlunda konstant under de senaste 15 åren, med en bestämd och afsevärd ökning för år 1905. Ungefär enahanda är förhållandet med tillverkningen af stång-, fason- och finjärn samt stål. Tillverkningen af manufakturver vid järn- och stålverken är i oafbruten stegring. Då medeltalet ton under åren 1891—1895 uppgick till 5,885, har det för nu ifrågavarande period ökats till 10,523. I allmänhet kan konstateras en bestämd ökning af bergshandteringens produkter genom de förbättrade konjunkturen, som inträdde vid slutet af förevarande period.

I *tabellerna A, Ö och Aa* (sid. 31—32) lämnas uppgifter angående *järnmalmstillverkningen* i länet, angående antalet utfärdade *mutsedlar* och angående *arbetsskyldighetens fullgörande å utmälen*, allt afseende åren 1901—1905.

Tabell Ab (sid. 32) lämnar för hvarje masugn i länet närmare uppgifter angående *tackjärnstillverkningen*. Antalet masugnar, som vid periodens början uppgick till 18, var vid dess slut 17, i det att en masugn vid Gammelkroppa år 1905 ej var i bruk.

För masugnarnes behof tillverkade *träkol* och där förbrukade *träkol* framgå af *tabellerna Ac och Ad* (sid. 32—33). Förbrukningen har under periodens olika år varit ungefär enahanda med undantag för år 1904, då omkring 500,000 hektoliter mindre *träkol* togos i användning.

I *tabellen Ae* (sid. 33) meddelas, specifikt för hvarje verk, uppgift å det *gjutgods* som framställts efter tackjärns omsmältning. Några anmärkningsvärdare skillnader för de olika åren förekomma icke med afseende å denna tillverkning. I allmänhet har Finshyttan och Hagfors ökat sin tillverkning, medan Nykroppa och delvis Charlottenberg och Borgvik uppvisa något nedgående tillverkningar. I jämförelse med föregående period är *gjutgodsproduktionen* i det hela något mindre under de år, denna berättelse omfattar.

Tabellen Af (sid. 34) upptager de olika verkens tillverkning af *smältstycken, råskenor, bessemer- och martingötmetall, skrotadt gjutgods af smidbart järn och stål samt blåsstål eller oräckt brännstål*. Tillverkningen utvisar en ökning vid periodens slut mot vid dess början af öfver 10,000 ton, ehuru vid Björneborg numera ej förekommer nu förevarande tillverkning. Största relativa ökningen faller här på Brattfors och Hagfors, medan Charlottenberg uppvisar den största nedgången. Ökningen för Hagfors beror af den betydligt större tillverkningen af ovälld martingötmetall samt skrotadt gjutgods.

Antal begagnade verk och ugnar för beredande af *smidbart järn och stål* framgår af *tabell Ag* å sid. 35.

Tabellen Ah å samma sida angifver tillverkningen under perioden af *stång-, fason- och finjärn* af välljärn, götmetall och brännstål *jämte andra gröfre tillverkningar* af smidesjärn och stål, *tabellen Ai* (sid. 36) tillverkningen af *järn- och stålmanufakturver*. Denna senare tillverkning har icke obetydligt ökat i värde under perioden eller från 3,606,430 kronor år 1901 till 5,348,007 kronor år 1905. Hufvudsakliga ökningen faller på Munkfors (968,198 kr.), Storfors (344,576 kr.) och Lesjöfors (209,900 kr.).

Om den tillverkade *järn- och stålmanufakturverns* närmare beskaffenhet uppvisar *tabell Ak* (sid. 36). De manufakturver, som hufvudsakligen uppvisa ökad tillverkning under perioden, äro hästkosöm och broddar (ökning 1905 från 1901 c:a 116 ton), dragen tråd (ökning c:a 1,465 ton), kallsvetsadt och kalldraget järn och stål (ökning c:a 1,604 ton), rör af smidbart järn och stål (ökning c:a 1,136 ton), harffjädrar (ökning c:a 360 ton), diverse järnmanufakturver (ökadt värde 1905 mot 1901 165,415 kr.). Minskad tillverkning har hufvudsakligen inträdt med afseende å linor (minskning 1905 mot 1901 77 ton) och järnvägsvagnsfjädrar (minskning ca 381 ton).

Tabellen Al (sid. 36) redogör för antalet *motorer*, använda vid bergs- och brukshandteringen. Ångmaskinernas antal har allenast ökats med 2 vid periodens slut mot vid dess början, men det antal hästkrafter, dessa maskiner utveckla, var år 1905 573 mot 296 år 1901. Effekten af vattenhjul och turbiner är också större vid periodens slut eller 13,800 hästkrafter på 224 turbiner mot år 1901 12,851 hästkrafter på 225 turbiner. Vid slutet af perioden hafva också elektriska maskiner tillkommit, utgörande år 1905 tillsammans 34 med ett hästkraftantal af sammanlagdt 1,012, hvaraf vid Persbergs, Nordmarks, Tabergs och Finnmarkens grufvor användes 7 med 410 hästkrafter, öfverförda från Älfvestorp i Örebro län, samt vid Nykroppa bruk 27 med 602 hästkrafter.

Antalet arbetare vid bergs- och brukshandteringen i länet framgår af *tabell Am* (sid. 37), och visar sig detta antal någorlunda konstant under perioden med någon minskning år 1904, då tillverkningen i allmänhet också var mindre.

Om antalet *olycksfall* vid de näringsgrenar, hvarom här är fråga, lämnar *tabell An* (sid. 37) närmare upplysningar, och torde denna statistik få anses förhållandevis gynnsam.

Tabell Ao (sid. 37) upptager den för *bevillning uppskattade inkomsten af grufdriften* i länet under perioden.

Anmärkningsvärd är den stora nedgången af bevillningen för Persbergs och Yngshyttfältet, hvilken emellertid, på sätt framgår af *tabellen A*, icke beror på minskning i brytningen eller minskadt värde hos erhållen skrädd malm.

Tab. Å.

Bergshandteringen i Värmlands län åren 1901—1905.

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.	Åren 1896—1900.	Åren 1901—1905.
	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton i medeltal.	Ton i medeltal.
<i>Malmbrytning:</i>							
Järnmalm	78,004	85,906	84,210	84,784	85,658	78,370	83,712
Manganmalm	1,658	2,307	1,892	2,125	1,859	2,063	1,968
Kopparmalm	—	—	45	275	—	264.2	1.45
<i>Tillverkning af:</i>							
Tackjärn	52,537	53,244	52,878	47,189	55,777	55,850	52,325
Gjutgods, framställt efter tackjärns omsmältning	2,001	2,037	2,011	1,802	2,060	1,992	1,982
Smältstycken, råskenor och göt m. fl. mellanprodukter äfvensom skrotadt gjutgods af smidbart järn och stål samt oräckt brännstål	46,879	54,986	56,187	48,405	57,258	51,814	52,743
Stång-, fason- och finjärn samt stål jämte andra gröfre tillverkningar af smidesjärn och stål	35,450	40,264	38,980	36,609	41,942	40,531	38,649
Manufaktur vid järn- och stålverken	8,190	10,256	10,550	11,207	12,413	8,982	10,523

Tab. Å.

Järnmalmstillförselningen i Värmlands län åren 1901—1905.

	År 1901.		År 1902.		År 1903.		År 1904.		År 1905.						
	Antal gruf- vor.	Erhållen skrädd malm.		Antal gruf- vor.	Erhållen skrädd malm.		Antal gruf- vor.	Erhållen skrädd malm.		Antal gruf- vor.	Erhållen skrädd malm.				
		Ton.	Värde. Kronor.		Ton.	Värde. Kronor.		Ton.	Värde. Kronor.		Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	
<i>Färnebo socken:</i>															
Persbergs- och Yngshyttefältet	12	29,251	276,000	11	32,244	260,000	11	35,659	300,000	12	34,372	290,000	13	32,442	290,000
Bolandsgrufvan	1	2,104	22,593	1	3,138	32,301	1	872	8,661	—	—	—	—	—	—
Ulriksgrufvan	1	786	6,267	1	1,188	9,702	1	1,087	8,644	1	1,208	9,668	1	748	6,567
Långbansfältet	3	7,177	83,000	3	8,073	83,000	3	7,175	77,910	3	7,592	84,025	3	7,199	81,416
Stora Myssåsgrufvan	1	25	75	1	25	75	1	3	10	1	20	60	1	20	50
Nyängsgrufvan	1	2,648	26,480	1	2,373	23,730	1	1,040	9,840	1	668	5,604	1	83	830
Limkärnsgrufvan	1	3,144	31,440	1	2,312	23,120	1	983	8,760	1	68	780	—	—	—
Bergmästaregrufvan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	605	6,972	1	272	2,720
Nyårsgrufvan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	180	1,896	1	1,447	14,470
Getö Storgufva	1	3,353	44,373	1	6,092	82,386	1	5,263	68,370	1	4,419	55,987	1	3,713	47,027
Pajsbergsgufvan	—	—	—	1	15	78	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Björnkärnsgrufvan	1	14	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Gåsborns socken:</i>															
Fagerbergsgufvan	1	409	2,000	—	1) 464	2,000	—	1) 621	3,000	—	1) 453	2,300	—	1) 444	2,200
Lim- och Gustafsgufvan	—	1) 181	724	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andersbergsgufvan	1	10	—	1	90	270	1	60	360	1	50	200	1	20	120
<i>Nordmarks socken:</i>															
Tabergs grufvor	2	7,720	84,915	2	7,688	84,570	2	8,113	89,240	2	7,467	82,130	2	9,934	100,320
Nordmarks grufvor	3	4,914	49,140	3	5,693	56,930	3	6,670	66,695	4	6,621	66,215	3	8,564	77,760
Finnmossegrufvan	1	13,394	147,334	1	12,442	136,862	1	12,006	132,060	1	15,206	167,260	1	16,698	165,280
Norra Hultkärnsgrufvan	1	1,495	16,445	1	1,124	12,364	1	466	4,665	—	—	—	—	—	—
Södra Älgbergsgufvan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1,892	18,925	1	649	5,200
Älgbergsgufvan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1,557	13,860
Björnbergsgufvan	1	295	2,950	1	204	2,040	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Penggrufvan	1	646	5,168	1	120	836	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Torsbogruvan	1	488	4,880	1	2,533	20,264	1	4,073	31,290	1	3,963	30,720	1	1,868	13,076
Örgrufvan	—	—	—	1	88	880	1	89	890	—	—	—	—	—	—
Summa	34	78,004	803,854	33	85,906	831,408	30	84,180	810,395	33	84,784	822,742	32	85,658	820,896

1) Ur äldre varp.

Tab. Ö. Utfärdade mutsedlar i Värmlands län åren 1901—1905.

År.	Järnmalm.	Kopparmalm.	Blymalm.	Zink och blymalm.	Zink och kopparmalm.	Koppar och blymalm.	Silfver och blymalm.	Svafvelkis.	Summa.
1901 . . .	33	25	—	1	1	1	—	—	61
1902 . . .	50	16	—	—	—	—	—	—	66
1903 . . .	18	—	1	—	—	—	—	—	19
1904 . . .	17	1	—	—	—	—	—	1	19
1905 . . .	14	5	—	—	1	—	7	1	28
Summa	132	47	1	1	2	1	7	2	193

Tab. Aa. Arbetsskyldighetens fullgörande å utmälen i Värmlands län åren 1901—1905.

År.	Utmål med arbetsskyldigheten fullgjord genom					Utmål under hvilo- stånd.	Summa utmål.
	arbete under året			arbete under före- gående år.	erläg- gande af afgift.		
	med	utan	inom angrän- sande utmål.				
	malmfångst.						
1901	23	8	2	5	53	12	103
1902	24	8	2	8	59	6	107
1903	20	4	3	9	26	38	100
1904	18	8	3	6	10	60	105
1905	20	4	3	6	6	68	107

Tab. Ab. Tillverkning af tackjärn och direkt från masugn framställt gjutgods i Värmlands län åren 1901—1905.

	Antal begagnade masugnar.					År 1901.		År 1902.		År 1903.		År 1904.		År 1905.	
	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.
	Björneborg	2	1	1	2	2	6,951·805	613,298	4,377·095	381,999	4,257·935	322,881	4,868·750	377,973	5,248·280
Borgvik	1	1	1	1	1	3,450·465	329,500	3,379·585	257,300	2,616·250	184,500	834·195	58,955	3,664·100	275,910
Bratthors	1	1	1	1	1	1,091·600	76,412	1,103·402	77,238	1,027·535	71,927	1,220·377	85,426	1,120·355	74,193
Edevalla	1	1	1	1	1	4,106·867	269,560	4,225·354	276,600	4,761·797	313,100	4,171·006	273,700	4,336·833	305,827
Finshyttan	1	1	1	1	1	3,483·000	383,130	2,963·000	277,000	3,520·000	228,800	2,914·000	195,000	2,893·000	220,000
Gammelkroppa	1	—	1	1	—	1,471·750	132,460	—	—	1,784·700	142,776	966·017	69,328	—	—
Gustafsors	1	1	1	1	1	4,025·000	307,007	4,035·000	287,500	3,676·000	243,805	4,118·000	272,200	2,593·000	183,400
Hagfors	2	2	2	2	2	10,216·730	868,857	10,940·400	930,250	10,292·250	820,800	9,354·100	748,600	12,015·340	984,500
Långbanshyttan	1	1	1	1	1	3,100·329	224,378	2,667·360	175,268	3,232·592	212,350	4,130·247	332,711	4,023·150	323,582
Mokärnshyttan	1	1	1	1	1	2,414·500	181,717	3,647·700	255,940	3,883·000	253,170	3,735·802	243,640	3,821·955	267,800
Nordmarkshyttan	1	1	1	—	1	1,003·700	67,302	580·753	34,781	898·794	54,035	—	—	897·110	65,200
Nykroppa	2	2	2	2	2	6,817·040	631,600	10,739·699	899,975	8,820·724	744,043	6,922·955	529,283	10,970·468	798,331
Saxåhyttan	1	1	1	1	1	2,079·635	240,000	2,152·604	161,400	1,284·312	102,745	1,200·150	96,012	1,018·935	84,062
Storbrohyttan	1	1	1	1	1	1,698·079	152,828	1,924·857	128,965	2,345·121	147,742	2,247·074	152,801	2,707·421	205,764
Torskebäckshyttan	1	1	1	1	1	626·930	60,000	507·400	35,000	477·325	24,000	506·500	30,000	467·100	35,000
Summa	18	16	17	17	17	52,537·430	4,538,049	53,244·209	4,179,216	52,878·335	3,866,674	47,189·171	3,465,629	55,777·047	4,228,531
Per ton	—	—	—	—	—	—	86·38	—	78·49	—	73·12	—	73·44	—	75·81

Tab. Ac. För masugnarnes behof tillverkade träkol i Värmlands län åren 1901—1905.

	År 1901.		År 1902.		År 1903.		År 1904.		År 1905.	
	Hektoliter.	Värde. Kronor.	Hektoliter.	Värde. Kronor.	Hektoliter.	Värde. Kronor.	Hektoliter.	Värde. Kronor.	Hektoliter.	Värde. Kronor.
Björneborg	5,306	2,653	620	310	—	—	440	220	350	175
Borgvik	135,348	67,700	108,729	43,492	136,392	57,966	67,480	28,679	85,283	42,641
Bratthors	96,524	33,783	96,500	41,495	101,660	43,714	126,244	54,285	114,688	49,316
Edsvalla	60,000	30,000	60,000	30,000	73,000	36,500	36,320	19,970	39,469	23,680
Gammelkroppa	24,988	14,992	—	—	25,173	15,104	25,309	15,185	—	—
Långbanshyttan	23,000	12,880	23,037	11,518	25,267	12,633	25,267	12,633	26,765	13,272
Mokärnshyttan	302,300	75,475	343,617	103,085	299,680	89,900	287,444	86,233	287,472	85,341
Nykroppa	240,839	144,500	209,298	125,580	188,468	113,080	234,680	140,808	235,119	141,071
Storbrohyttan	41,000	22,550	50,000	23,000	50,000	23,000	50,000	23,000	42,000	21,000
Torskebäckshyttan	18,964	9,482	22,005	8,527	14,933	5,973	18,099	7,239	17,122	7,705
Summa	948,269	414,015	913,806	387,007	914,573	397,870	871,283	388,252	848,268	384,201

Slutligen meddelas i tabell A_p å sid. 38 uppgifter om den för bevillning uppskattade inkomsten af järnverkens i länet drift under nu förevarande år. En afsevärd ökning härutinnan uppvisa verken vid Hagfors och Munkfors samt vid Nykroppa och Storfors, medan betydande minskning är att anteckna för Lesjöfors, Långbanshyttan, Storbroyttan, Borgvik m. fl.

Under slutet af perioden har vid en del verk i östra och norra Värmland, egentligen Storfors och Uddeholm, användts malm från Tuollavara gruffält i Norrbotten, hvilken malm fraktats på järnväg till Narvik och därefter sjöledes till Göteborg, för att sedan antingen befordras på prämar till Kristinehamn (Karlstad eller Otterbäcken) och därifrån på järnväg till bruken eller ock med järnväg från Göteborg

föras direkt till verken. Att kunna använda Norrbottensmalm till förädling vid mellersta Sveriges järnverk är af så mycket större betydelse, som malmtillgången i mellersta Sveriges bergslag är ganska begränsad och malmen därifrån dessutom betingar högre pris. Än så länge hämmas dock användandet i större skala af norrbottensmalmen vid nu förevarande järnverk genom de dryga transport- och omlastningskostnaderna. Det är för utvecklingen af länets järn- och stålindustri därför att hoppas, att statsmakterna skola behjarta betydelsen af denna inhemska förädling af norrbottensmalmen och icke genom höga frakter på statens järnvägar genom Norrbotten omöjliggöra ökade transporter af Tuollavaramalm till järnverken i Värmland och andra trakter af Bergslagen.

Tab. Ad.

Vid masugnarne i Värmlands län förbrukade träkol åren 1901—1905.

	År 1901.		År 1902.		År 1903.		År 1904.		År 1905.	
	Hektoliter.	Värde. Kronor.	Hektoliter.	Värde. Kronor.	Hektoliter.	Värde. Kronor.	Hektoliter.	Värde. Kronor.	Hektoliter.	Värde. Kronor.
Björneborg	471,002	235,501	301,230	150,615	304,660	152,330	307,562	153,781	334,455	183,950
Borgvik	339,928	204,000	360,441	144,176	271,345	115,322	99,040	42,092	336,330	168,165
Brattfors	79,802	27,931	78,900	34,927	106,155	45,647	125,000	53,750	119,141	51,231
Edsvalla	391,579	195,790	397,035	198,518	460,073	230,036	371,020	204,060	430,000	258,000
Finshyttan	231,406	174,825	199,896	114,031	240,075	106,748	194,628	101,276	198,912	104,442
Gammelkroppa	92,220	55,330	—	—	110,364	66,218	55,308	33,185	—	—
Gustafsfors	355,392	159,926	378,586	132,504	363,859	145,500	326,058	114,100	234,433	70,330
Hagfors	887,000	399,150	943,875	377,550	825,612	330,240	785,486	314,200	879,248	351,696
Långbanshyttan	177,980	99,669	152,908	76,454	177,378	88,689	245,980	122,990	243,995	121,997
Mokärnshyttan	174,630	78,583	261,568	91,549	312,000	124,800	311,884	93,565	257,040	77,112
Nordmarkshyttan	71,666	35,833	39,533	16,600	58,173	23,300	—	—	60,253	30,000
Nykroppa	444,378	266,625	696,066	417,640	669,764	401,858	463,040	277,824	652,597	391,558
Saxshyttan	166,400	108,160	130,900	65,450	90,622	36,248	81,186	32,474	68,463	30,808
Storbroyttan	125,000	81,250	143,000	65,780	170,000	81,600	162,000	80,000	198,000	109,000
Torskebäckshyttan	46,908	23,464	38,412	14,884	35,400	14,160	36,636	14,654	41,488	18,609
Summa	4,055,291	2,146,037	4,122,350	1,900,678	4,195,480	1,962,696	3,564,828	1,637,951	4,054,355	1,966,958

Tab. Ae.

Gjutgods framställt efter tackjärns omsmältning i Värmlands län åren 1901—1905.

	År 1901.		År 1902.		År 1903.		År 1904.		År 1905.	
	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.
Björneborg	252,511	37,877	263,743	39,561	300,476	45,071	222,758	33,414	266,194	39,929
Borgvik	21,945	3,100	15,006	2,250	23,915	2,870	27,736	3,330	12,164	2,068
Charlottenberg	21,512	3,442	15,688	2,353	16,178	2,425	15,400	2,310	19,800	2,559
Edsvalla	15,000	2,000	15,000	2,000	15,000	2,000	15,000	2,000	15,000	2,000
Finshyttan	636,264	127,253	653,760	130,752	615,915	123,183	646,390	129,278	713,743	142,748
Hagfors	582,000	87,300	703,946	105,600	664,657	99,600	568,533	85,200	654,502	110,000
Lesjöfors	116,708	15,000	111,700	14,000	112,944	16,000	99,500	15,000	104,605	16,000
Nykroppa	354,795	85,150	258,611	62,070	262,098	62,904	206,461	49,550	273,870	60,251
Summa	2,000,735	361,122	2,037,454	358,586	2,011,183	354,053	1,801,798	320,082	2,059,878	375,555

Tab. Af. Tillverkning af smältstycken, råskenor, bessemer- och martingötmetsall, skrotadt gjutgods af smidbart järn och stål samt blåsstål eller oräckt brännstål i Värmlands län åren 1901—1905.

	År 1901.		År 1902.		År 1903.		År 1904.		År 1905.	
	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.
<i>A) Tillverkning af smältstycken och råskenor, ovällda och erhållna på lancashiremetod.</i>										
Borgvik	2,936 697	352,300	3,688 044	442,565	2,996 569	359,588	1,175 094	129,250	2,642 599	317,112
Brattfors	378 456	37,846	764 598	84,105	1,131 906	124,509	1,122 000	123,420	1,068 352	117,519
Charlottenberg	1,925 780	215,345	1,045 868	79,591	1,011 138	70,780	915 259	73,220	959 779	87,662
Edsvalla	3,565 018	356,500	4,383 345	438,300	4,794 654	479,400	3,557 233	355,700	3,912 150	430,335
Gustafsors	909 313	127,303	1,525 448	198,250	1,781 683	195,980	—	—	912 129	91,200
Munkfors	4,301 702	602,238	4,690 453	656,600	4,128 468	495,300	4,149 889	497,900	3,271 266	465,100
Summa	14,016 966	1,691,532	16,097 751	1,899,411	15,844 418	1,725,557	10,919 475	1,179,490	12,766 275	1,508,928
<i>B) Tillverkning af ovälld bessemergömetall samt skrotadt gjutgods af samma metall.</i>										
Björneborg	109 425	15,320	1,093 342	153,068	765 658	91,879	126 635	15,196	—	—
Hagfors	3,774 425	547,230	2,391 660	334,740	934 675	112,200	2,020 190	242,400	1,909 170	229,000
Nykroppa	2,603 241	338,420	2,596 522	259,650	2,667 615	266,761	1,588 376	142,954	4,546 632	432,373
Summa	6,487 091	900,970	6,081 524	747,458	4,367 948	470,840	3,735 201	400,550	6,455 802	661,373
<i>C) Tillverkning af ovälld martingötmetsall samt skrotadt gjutgods af samma metall.</i>										
Hagfors	6,199 030	960,845	10,466 250	1,465,240	13,978 728	1,677,500	10,875 400	1,305,000	17,295 040	2,075,400
Lesjöfors	2,532 000	253,700	3,900 600	374,300	4,086 255	391,500	4,159 700	397,000	4,009 909	384,200
Munkfors	5,729 647	901,581	5,476 316	885,840	5,137 933	783,400	4,636 041	707,800	3,675 700	580,300
Nykroppa	11,402 034	1,323,220	12,514 445	1,126,295	12,334 920	1,124,615	13,763 683	1,184,989	12,703 037	1,151,753
Summa	25,862 711	3,439,346	32,357 611	3,851,675	35,537 836	3,977,015	33,434 824	3,594,789	37,688 686	4,191,653
<i>D) Tillverkning af blåsstål eller oräckt brännstål.</i>										
Munkfors	512 355	122,965	449 280	107,760	437 090	96,000	316 370	69,600	352 745	79,200
<i>E) Hela tillverkningen.</i>										
Björneborg	109 425	15,320	1,093 342	153,068	765 658	91,879	126 635	15,196	—	—
Borgvik	2,936 697	352,300	3,688 044	442,565	2,996 569	359,588	1,175 094	129,250	2,642 599	317,112
Brattfors	378 456	37,846	764 598	84,105	1,131 906	124,509	1,122 000	123,420	1,068 352	117,519
Charlottenberg	1,925 780	215,345	1,045 868	79,591	1,011 138	70,780	915 259	73,220	959 779	87,662
Edsvalla	3,565 018	356,500	4,383 345	438,300	4,794 654	479,400	3,557 233	355,700	3,912 150	430,335
Gustafsors	909 313	127,303	1,525 448	198,250	1,781 683	195,980	—	—	912 129	91,200
Hagfors	9,973 455	1,508,075	12,857 910	1,799,980	14,913 403	1,789,700	12,895 590	1,547,400	19,204 210	2,304,400
Lesjöfors	2,532 000	253,700	3,900 600	374,300	4,086 255	391,500	4,159 700	397,000	4,009 909	384,200
Munkfors	10,543 704	1,626,784	10,616 049	1,650,200	9,703 491	1,374,700	9,102 300	1,275,300	7,299 711	1,124,600
Nykroppa	14,005 275	1,661,640	15,110 967	1,385,945	15,002 535	1,391,376	15,352 059	1,327,943	17,249 669	1,584,126
Summa	46,879 123	6,154,813	54,986 166	6,606,304	56,187 292	6,269,412	48,405 870	5,244,429	57,258 508	6,441,154

F) Fabriker, manufaktur och handverk. Fabriksverksamheten har under nu ifrågavarande period befunnit sig i en rätt liflig utveckling på sätt torde utvisas af nedanstående uppgifter, afseende länet i dess helhet.

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
<i>Antal fabriker:</i>					
Karlstad	45	50	62	62	67
Kristinehamn	32	30	29	30	31
Filipstad	18	20	19	18	20
Arvika	31	28	33	33	34
Landsbygden i öfrigt .	451	436	467	456	442
Summa	577	564	610	599	594
<i>Tillverkningsvärde i kronor.</i>					
Karlstad	5,044,318	4,680,159	4,843,957	5,324,592	5,021,812
Kristinehamn	1,368,543	1,175,619	1,235,248	1,263,770	1,172,215
Filipstad	423,879	579,649	531,577	480,274	596,439
Arvika	1,732,277	1,884,586	1,961,629	2,491,600	2,717,064
Landsbygden i öfrigt .	28,932,402	29,361,177	30,903,316	31,074,908	34,604,633
Summa	37,501,419	37,681,190	39,475,727	40,635,234	44,112,223

Tab. Ag. Begagnade verk och ugnar för beredande af smidbart järn och stål i Värmlands län åren 1901—1905.

År.	Verkens antal.	Hårdar för färsning och skrotsmältning.			Ugnar för götmetall.			Brännstålsugnar.
		Lancashire.	Skrotsmältning.	Summa.	Bessemer.	Martin.	Summa.	
1901	10	26	2	28	6	6	12	2
1902	10	25	3	28	6	7	13	2
1903	10	22	3	25	6	7	13	2
1904	9	19	3	22	6	7	13	2
1905	9	21	3	24	4	8	12	2

Då tillverkningsvärdet vid länets fabriker år 1896 var 21,680,275 kronor, har detta värde således på de senaste tio åren mer än fördubblats, ett resultat, som måste anses vittna godt om företagsamheten i länet samt i sin mån är ett vittnesbörd om det industriella uppsving, hvaråt vårt land haft att glädja sig under de senare åren.

För några af de viktigaste industrigrenarna i länet upptages här nedan tillverkningsvärdena i kronor för de olika åren af perioden, afseende hela länet:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Sågverk och hyfflerier .	8,690,390	8,070,360	8,514,151	8,638,071	7,766,992
Trämassefabriker . . .	9,574,262	8,564,298	8,702,374	8,918,323	9,849,136
Pappersbruk och pappfabriker	1,870,625	1,983,977	2,065,720	2,380,238	3,251,706
Glasbruk	1,881,413	1,695,703	1,623,078	1,311,724	1,518,216
Järn- och stålvarufabriker samt gjuterier och metallvarufabriker .	4,279,740	5,339,496	5,149,781	5,519,520	6,353,315
Tegelbruk och kakelfabriker	184,287	193,869	212,346	290,835	354,338
Kvarnar	1,168,799	1,505,615	1,329,467	1,653,366	2,767,549
Tobaksfabriker	1,348,743	1,231,324	1,531,065	1,559,322	1,506,259
Maltdrycksbryggerier .	836,374	845,169	926,941	908,132	1,005,311
Mekaniska verkstäder .	2,466,719	2,739,690	2,551,686	3,146,145	2,855,152
Instrumentfabriker, musikaliska	364,328	425,796	406,494	400,809	542,992
Ullspinnierier, blekerier, trikfabriker m. m. tillhörande textilindustrin	1,172,071	1,342,339	1,711,949	1,764,706	1,922,510
Snickeri- och möbelfabriker	499,000	827,885	760,910	1,020,101	949,519
Garfverier	416,181	383,661	354,498	447,274	467,701

Bland pappersbruken, hvilkas tillverkningsvärde ansevärt ökats under perioden, intager fabriken vid Klarafors främsta rummet. Denna fabriksanläggning har också under perioden undergått flera utvidgningar och moderniseringar.

Tab. Ah. Stång-, fason- och finjärn af välljärn, götmetall och brännstål jämte andra gröfre tillverkningar af smidesjärn och stål i Värmlands län åren 1901—1905.

	År 1901.		År 1902.		År 1903.		År 1904.		År 1905.	
	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.
Bjärneborg	627-018	188,103	988-224	296,467	692-758	207,828	793-501	258,199	884-733	265,420
Borgvik	2,744-405	411,700	3,295-337	497,710	1,362-591	204,388	1,907-800	267,088	1,564-294	231,408
Charlottenberg	1,074-539	177,299	39-874	5,582	845-411	101,450	723-881	86,862	762-634	100,375
Edsvalla	2,808-910	393,195	3,661-045	514,200	3,872-302	544,680	2,380-055	335,080	3,909-627	545,680
Hagfors	4,465-709	730,765	4,853-197	863,530	4,664-756	772,800	3,455-653	646,200	5,438-351	1,041,900
Lesjöfors	2,497-228	426,000	3,676-800	530,600	3,621-000	517,000	3,559-000	508,000	3,472-096	499,000
Munkfors	12,152-632	2,469,497	12,902-140	2,642,000	12,656-111	2,648,600	11,580-490	2,664,000	12,990-221	2,520,200
Nykroppa	9,079-935	1,521,030	10,847-179	1,565,980	11,264-828	1,633,532	12,203-578	1,665,929	12,920-377	1,754,156
Summa	35,450-371	6,317,589	40,263-796	6,916,069	38,979-757	6,630,278	36,608-958	6,431,358	41,942-333	6,953,139

Glasbruksindustrien har lidit afbräck genom den starka konkurrensen mellan glasbruken, hvilken konkurrens dock delvis blifvit ordnad på sammanslutningens väg, hvadan

gynnsammare förhållanden för denna industri torde vara att emotse.

Den afsevärda stegringen i tillverkningsvärdet för järn- och stålvarufabriker, i länet är hufvudsakligen att hänföra till Uddeholms aktiebolags verk vid Munkfors och Hagfors, af hvilka det senare ansevärt utvidgats under perioden genom anläggande af ett nytt rörvalsverk, impregneringsverk, ny mekanisk verkstad m. m.

Kvarnrörelsen i länet är likaledes stadd i ett mycket kraftigt uppsving och har särskildt Alsters valskvarn år 1904 ombyggts och betydligt utvidgats samt försetts med nytt maskineri, så att kvarnen nu kan förmala 450 tunnor spannmål om dygnet. Vid samma plats har också under perioden tillkommit en större tegelfabrik för tillverkning af såväl mur- som taktegel.

Tobaksfabrikerna förete en jämn utveckling, och äro de förnämsta fabriker belägna i Arvika, Karlstad och Charlottenberg.

Utvecklingen af den moderna verkstadsindustrien hänför sig främst till mekaniska verkstaden i Karlstad med dess filial i Kristinehamn och till verkstaden i Arvika. Den förstnämnda verkstaden, som har till specialitet tillverkning af maskiner för trämasse- och pappersbruksindustrien, hade,

Tab. Ai. Tillverkning af järn- och stålmanufaktur i Värmlands län åren 1901—1905.

	År	År	År	År	År
	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Björneborg	18,000	20,000	20,000	22,000	31,800
Borgvik	700	1,170	390	5,522	5,640
Charlottenberg	138,712	117,704	131,750	104,665	116,860
Edsvalla	6,000	6,000	5,500	5,500	5,500
Finshyttan	294,020	316,539	243,493	341,327	378,161
Hagfors	632,501	741,960	733,700	781,000	768,000
Lesjöfors	740,400	844,000	762,000	789,900	950,300
Munkfors	1,110,582	1,697,060	1,615,200	1,647,500	2,078,780
Stjärnfors	4,325	6,400	7,220	9,000	7,200
Storfors	661,190	830,850	835,088	1,111,833	1,005,766
Summa	3,606,430	4,581,683	4,354,341	4,818,247	5,348,007

Tab. Ak. Den i Värmlands län åren 1901—1905 tillverkade järn- och stålmanufacturens beskaffenhet.

År.	Spik.	Hästskor.	Träskruf.	Hästsksöm och broddar.	Dragen tråd.	Linor.	Kallvalsadt och kalldraget järn o. stål (ej tråd).	Rör af smidbart järn och stål.	Järnvägs-vagns-fjädrar.	Telefonkrok och spännhank.	Hästräfs-pinnar.	Harf-fjädrar.	Kedjor och kettingar.	Släggor och smidesstäd.	Diverse järnmanufaktur.	Diverse maskingods.	Reparationer.	Hela tillverknings värde.
	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1901 .	779 534	4 875	239 000	610 427	2,333 929	330 000	1,200 966	1,741 642	702 000	72 400	81 000	93 000	1 755	—	70,865	294,020	100,000	3,606,430
1902 .	912 302	10 810	274 597	676 337	2,898 040	295 000	1,623 211	2,670 248	492 000	1) —	95 000	305 000	3 129	63,000	231,410	316,539	106,000	4,581,683
1903 .	955 196	12 558	303 492	732 275	3,073 083	251 562	1,756 565	2,630 856	470 000	Kronor 17,000	73 000	288 000	2 935	34,000	137,550	250,493	100,500	4,354,341
1904 .	813 050	10 465	315 824	765 584	2,861 143	225 000	2,083 956	3,120 046	358 000	13,000	85 000	566 000	3 300	47,000	137,000	346,327	107,988	4,818,247
1905 .	788 943	9 197	319 837	726 288	3,798 360	253 000	2,804 506	2,877 537	321 300	17,100	58 800	453 000	2 037	62,000	236,280	380,861	111,015	5,348,007

¹⁾ Upptagna under rubriken diverse järnmanufaktur.

²⁾ Gjutgods inberäknadt.

Tab. Al. Motorer använda vid bergs- och brukshandteringen i Värmlands län åren 1901—1905.

År.	Vid grufvorna.				Vid bruksrörelsen.				Vid gjutgods- och manufaktur-tillverkning.				Tillsammans.			
	Vattenhjul och turbiner.		Ångmaskiner.		Vattenhjul och turbiner.		Ångmaskiner.		Vattenhjul och turbiner.		Ångmaskiner.		Vattenhjul och turbiner.		Ångmaskiner.	
	Antal.	Hkr.	Antal.	Hkr.	Antal.	Hkr.	Antal.	Hkr.	Antal.	Hkr.	Antal.	Hkr.	Antal.	Hkr.	Antal.	Hkr.
1901	35	430	¹⁾ 6	82	145	9,686	5	114	45	2,735	3	100	225	12,851	14	296
1902	33	435	²⁾ 6	80	146	10,298	9	409	42	2,955	3	100	221	13,688	18	589
1903	33	442	¹⁾ 5	70	145	9,838	9	409	43	2,940	3	100	221	13,220	17	579
1904	33	442	¹⁾ 4	64	146	10,213	9	409	48	3,265	3	100	227	17,920	16	573
1905	34	477	¹⁾ 4	64	140	9,773	9	409	50	3,550	3	100	224	13,800	16	573

¹⁾ Därav två fotogenmotorer med 18 hästkrafter.

²⁾ Därav tre , med 28 ,

jämte filialen vid Kristinehamn, år 1905 ett arbetareantal af 588 samt ett tillverkningsvärde af sammanlagt 1,283,250 kronor 22 öre. Med afseende å dessa siffror är dock att märka, att den år 1905 pågående lockouten i mekaniska verkstadsindustrien gifvetvis menligt inverkat på tillverkningens storlek nämnda år. Arvika mekaniska verkstad tillverkar som specialitet slättermaskiner, men äfven såningsmaskiner och plogar. Dess fabrikat har en afsevärd marknad äfven utom riket. Arbetareantalet vid fabriken var år 1905 179 samt tillverkningsvärdet i rundt tal 800,000 kronor. Bland instrumentfabriker intager Östlind & Almqvists piano- och orgelfabrik i Arvika det främsta rummet med

97 arbetare och ungefär 370,000 kronors tillverkningsvärde år 1905. Snickerifabriksindustrien har visat fortgående stegring under perioden, och äger en ej obetydlig export af snickerivaror rum. Textilindustriens framsteg under perioden är till stor del beroende på utvidgning af fabriken i Karlstad.

Staden Karlstad intager fortfarande främsta rummet bland länets städer i afseende å industrien. Några mera betydande fabriksanläggningar hafva visserligen icke tillkommit under perioden, men flere af de förutvarande hafva afsevärdt utvidgats, så att staden numera måste anses vara en industriort af betydelse. Största utvecklingen i industriellt hänseende företer Arvika köping, där en mängd specialindustrier, vittnande om lifaktighet och intresse, upp-

Tab. An. Olycksfall vid bergs- och brukshandteringen i Värmlands län åren 1901—1905.

År.	Vid grufvor.		Vid bruksrörelse.		Vid gjutgods- och manufaktur-tillverkning.		Tillsammans dödade och skadade arbetare.
	Dödade.	Skadade. ¹⁾	Dödade.	Skadade. ¹⁾	Dödade.	Skadade. ¹⁾	
1901	2	28	²⁾ 1	42	—	28	101
1902	—	39	—	49	—	40	128
1903	³⁾ 1	18	⁴⁾ 1	40	—	20	80
1904	⁵⁾ 2	19	⁶⁾ 1	53	—	20	95
1905	⁷⁾ 3	18	—	73	—	14	108
Summa	8	122	3	257	—	122	512

¹⁾ Med oförmåga till arbete under minst 14 dagar.

²⁾ Edsvalla; vid framställning af träkol.

³⁾ Taberg; genom fall i ett schakt.

⁴⁾ Mokärnshyttan; genom fall från rostuguen ned i en malmbod.

⁵⁾ Långban; genom fall i ett schakt.

⁶⁾ Taberg; genom berggras i ett arbetsrum.

⁷⁾ Nykroppa; af nedfallande göt.

⁸⁾ Persberg; af berg från ett sprängskott.

⁹⁾ Getå Storgruva; fall från stege.

¹⁰⁾ Finnossegrufvan; fall från läfven.

Tab. Ao. För bevillning uppskattad inkomst vid grufvornas drift i Värmlands län åren 1901—1905.

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Persbergs- och Yugshyttfältet	87,750	58,490	38,100	29,916	25,860
Bolandsgrufvan	—	—	6,360	—	—
Långbansfältet	16,500	16,350	15,020	3,330	16,910
Limkärnsgrufvan	24,000	19,540	—	—	—
Nyängsgrufvan			—	—	—
Fagerbergsgrufvan	1,916	207	464	1,372	1,400
Lim- och Gustafgrufvan	395	—	—	—	—
Tabergs grufvor	19,239	14,238	18,020	19,080	14,932
Finnossegrufvan	62,700	93,766	40,300	23,600	56,135
Nordmarks grufvor	—	—	—	5,940	19,664
Norra Hultkärnsgrufvan	—	3,505	—	—	—
Summa	212,500	206,096	118,264	83,238	134,901

Tab. Am. Vid bergs- och brukshandteringen i Värmlands län använda arbetare åren 1901—1905.

År.	Vid järngrufvor.				Vid andra grufvor.				Vid järnverkstäder.			Tillsammans.		
	Under jord.	I dagen.		Summa.	Under jord.	I dagen.		Summa.	Män.	Kvinnor.	Summa.	Män.	Kvinnor.	Summa.
		Män.	Kvinnor.			Män.	Kvinnor.							
1901	386	252	39	677	4	7	—	11	3,357	92	3,449	4,006	131	4,137
1902	411	257	41	709	3	1	1	5	3,253	110	3,363	3,925	152	4,077
1903	399	275	38	712	2	5	1	8	3,276	118	3,394	3,957	157	4,114
1904	379	262	29	670	2	4	1	7	3,214	124	3,338	3,861	154	4,015
1905	380	258	27	665	2	7	1	10	3,408	105	3,513	4,055	133	4,188
D ä r a f u n d e r 1 8 å r.														
1901	33	13	6	52	—	3	—	3	465	49	514	514	55	569
1902	42	17	6	65	1	1	—	2	476	72	548	537	78	615
1903	36	11	4	51	1	1	—	2	498	74	572	547	78	625
1904	26	14	2	42	1	1	—	2	494	80	574	536	82	618
1905	19	20	1	40	1	1	—	2	505	72	577	546	73	619

stätt under perioden. I förhållande till invånareantalet står denna ort också högt bland industriplatser i riket.

Utmärkande för nu ifrågavarande period är särskildt *elektricitetens allt vidsträcktare tagande i anspråk för industrien*. Ett flertal elektriska kraftstationer hafva under senare åren anlagts, hvaraf de mest betydande äro kraftstationerna vid Dejefors, som förser staden Karlstad, Klarafors fabriker m. fl. med elektrisk kraft, vid Jössefors, vid Frykfors, vid Brandströmmen i Glafva socken för öfverföring af drifkraft till Hillringsbergs öfre träsliperi, vid Sägbacka i Gillberga socken för kraftöfverföring till Kolsätters träsliperi, vid Sälboda i Gunnarskogs socken för kraftleverans till Arvika köping, elektricitetsverken vid Rottneros, Tors-

by m. fl. Från Älfvestorps kraftstation i Örebro län öfverföres, på sätt förut omförmäls, kraft till Persbergs, Tabergs och Nordmarks grufvor. Vid periodens slut voro förberedande åtgärder vidtagna af Uddeholms aktiebolag för anläggande af en större elektrisk kraftstation vid Forshultsforsen i Klarälven.

Den goda tillgången i länet på vattenkraft kommer tvifvelsutan med elektricitetens hjälp att blifva af allt större betydelse för hvarje år för länets industri, som därpå säkerligen kommer att i än större utsträckning än hittills beagagna sig.

Antalet arbetare vid fabrikerna i länet, som år 1900 utgjorde 11,265, däraf 1,542 män och 316 kvinnor voro under 18 år, uppgingo år 1905 till 12,461, nämligen i städerna 2,225, hvaraf 249 män och 70 kvinnor voro under 18 år, samt på landet 10,236, hvaraf 1,234 män och 221 kvinnor voro under samma åldersgränser.

Antalet idkare af handverk och vissa andra därmed jämförliga näringar inom länet utgjorde år 1900 1,957 män och 24 kvinnor jämte 704 manliga och 71 kvinnliga handverksbiträden. År 1905 uppgick antalet handverkare till 2,313 män och 75 kvinnor samt handverksarbetarnas antal till 998 män och 115 kvinnor.

Den bevilling, hvartill idkare af handverk och andra därmed jämförliga näringar inom länet blifvit under sista året af nästföregående och nu ifrågavarande period taxerade, utgjorde respektive 947,955 kronor och 1,338,288 kronor.

Innan Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande lämnar redogörelsen för näringarne inom länet, torde någon uppmärksamhet böra ägnas åt en näringsgren, som för den mera obemedlade landsbygdsbefolkningen spelar en icke ringa roll, nämligen *lingonplockningen och lingonexporten*. Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har sökt att härutinnan erhålla en mera fullständig redogörelse för hela den period, hvarom nu är fråga, men hafva svårigheter härför mött. Infordrade uppgifter utvisa emellertid en beräknad lingonexport under år 1905 af ej mindre än 1,262,960 kg., hvilken myckenhet kan anses hafva inbringat omkring 260,000 kronor. Det är härvid att märka, att nämnda år var mindre gynnsamt, och att det under perioden funnits år, då denna export kan skattas dubbelt högre än 1905. Lingonplockningen hör härför till de »näringsgrenar», som icke få aldeles lämnas ur sikte, när det gäller bilda sig en uppfattning af länets olika näringsfång.

Tab. Ap. För bevilling uppskattad inkomst af järnverkens drift i Värmlands län åren 1901—1905.

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Björneborg	43,500	43,600	8,081	—	—
Borgvik	52,263	—	11,855	16,044	15,820
Brattfors	7,100	1,200	3,890	6,600	2,000
Charlottenberg	10,000	5,000	5,000	5,000	5,000
Edsvalla	37,694	11,000	36,150	26,000	14,000
Finshyttan	58,777	60,652	26,352	15,906	13,000
Gustafsfors	16,000	18,000	16,700	5,500	3,580
Hagfors	79,354	173,000	130,000	102,000	152,000
Lesjöfors	87,732	3,968	36,840	21,433	8,678
Långbanshyttan	30,506	390	579	9,185	4,360
Mokärnsyttan	11,340	12,070	18,235	7,776	3,735
Munkfors	65,554	173,630	133,917	184,610	152,496
Nordmarkshyttan	5,760	—	—	—	—
Nykroppa	38,000	58,000	95,000	46,500	76,084
Storfors	26,000	22,000	33,200	41,000	40,000
Saxåhyttan	25,990	61,641	—	—	—
Stjärnfors	2,000	630	1,000	1,000	500
Storbrohyttan	22,830	6,790	2,511	—	1,390
Torsbäckshyttan	6,500	—	—	6,900	1,000
Gammelkroppa	4,000	—	1) —	1) —	—
Summa	630,900	651,571	589,310	495,454	493,643

1) Ingår i taxeringen för Nykroppa.

4. Kommunikationer och varuutbyten.

A) Landtkommunikationer. Såsom i berättelsen för femårsperioden 1896—1900 uppgifvits, utgjorde vid den periodens utgång Älfdals härads Nedre tingslag det enda väghållningsdistriktet inom länet, där *vägdning* då ännu icke påkallats enligt 1891 års väglag. Under nu ifrågavarande femårsperiod har förordnats om vägdning äfven i nämnda väghållningsdistrikt och denna vägdning fortskridit så långt, att genom laga kraftvunnet utslag afgjorts, hvilka

vägar skola i delningen ingå. Den i förra berättelsen omnämnda vägdningen inom Gillbergs härad har, efter det under perioden meddelats föreskrifter om de vägar, som skulle upptagas vid delningen, blifvit uppehållen genom flere samverkande förhållanden, bland annat till följd af framställningar om uppskof med förrättningen och besvär till högre myndigheter öfver Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes därutinnan gifna utslag och har för den skull

icke heller under perioden nått sin afslutning. Däremot hafva under perioden vägdelningarna inom Älfdals härads Öfre tingslag, Färnebo härad, Fryksdals härads Nedre tingslag, Jösse, Karlstads, Kils, Nordmarks, Nyeds och Näs härad trätt i full tillämpning. Sedan inom Nyeds härad under perioden väckts förslag om ny vägdelning hufvudsakligen därför, att, efter det den förra vägdelningen afslutats, ett större antal vägar upptagits såsom allmänna, samt behofvet af sådan ny vägdelning vitsordats af samtliga öfver förslaget hörde, har förordnats om ny vägdelning inom detta väghållningsdistrikt. Vid periodens slut befann sig denna nya vägdelning på ett mera förberedande stadium.

För *landsvägarnes och bygdevägarnes* längd inom länet, de olika vägfyrkarnes antal, den uppskattade kostnaden för vägunderhållet in natura den tid mark är bar, vägs-katten per fyrk inom de olika väghållningsdistrikten samt vägs-kassans inkomster och utgifter, allt under år 1905, äfvensom för de under perioden verkställda väganläggningar med kostnaderna därför, för skjutsanstalter och skjutslega vid 1905 års utgång samt för antalet under perioden utgångna hästar redogöres i **tabell 2**. Efter denna tabell skulle längden af allmänna vägar inom länet utgöra ungefär 333 nymil. Uppgiften torde få anses så exakt, som för närvarande är möjligt erhålla med hänsyn till att ny vägdelning icke ännu skett i alla länets väghållningsdistrikt. De under perioden nyanlagda och godkända allmänna vägarne längd uppgår till sammanlagdt ungefär 57 kilometer, hvarjämte vägar till cirka 82 kilometers längd omlagts och förbättrats.

Af nyssberörda tabell framgår vidare bland annat, att den för hela länet uppskattade kostnaden för vägunderhållet in natura den tid mark är bar år 1905 utgjort 319,357·74 kronor. Ytterligare gifver tabellen vid handen, att ersättningen till snöploglagen år 1905 utgått med 49,665·25 kronor samt att vägs-katten för samma år utgjorde för hela länet 183,411 kronor 84 öre, utvisande en afsevärd stegring mot under föregående period, då den år 1900 uppgick till 126,807 kronor. Per vägfyrk af jordbruksfastighet utgjorde vägs-katten högst 18 öre (i Fryksdals härads bägge väghållningsdistrikt samt i Nyeds härads väghållningsdistrikt) och per annan vägfyrk högst 52·5 öre (i Jösse härad) och lägst 16 öre (i Färnebo härad).

Vägarnes beskaffenhet är på sina ställen i länet mindre god, i synnerhet där körslorna äro talrika. Orsaken till vägbanans i allmänhet lösa beskaffenhet ligger väsentligt i bristen i vissa trakter på tjänligt väglagningsämne. De vägfaranes vana att köra i samma spår gör äfven, att vägarne, särskildt under våren och hösten, utmärkas af djupa körspår. Åtskilliga vägar äro också dåligt byggda från början, hvilket medför olägenheter och svårigheter för vägunderhållet.

Sedan Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande genom utslag den 19 maj 1905 förordnat, att vägsynerna skola hållas på våren i Ölme och Väse härads väghållningsdistrikt, är det allenast inom Färnebo och Visnums härad, som vägsynerna förrättas på hösten, medan i öfriga delar af länet dessa syner förrättas på våren.

De *statsanslag* som af Eders Kungl. Maj:t blifvit under

perioden anvisade *till vägarbeten* inom länet, hafva varit följande:

År 1901:

1:o) Omläggning af vägen från norska gränsen vid Medskoga till Borgrängen	28,000 kr.
2:o) Omläggning af den mellan Värnäsbron och Långviken fallande del af vägen från Kopparbergs länsgräns vid Granbergets by till landsvägen Älfdalen—Stöket invid Värnäsmon i Norra Ny socken	20,000 »
3:o) Omläggning af landsvägen mellan Väsby i Nyeds socken och södra änden af aftappade sjön Björklången	2,600 »
4:o) Tilläggsanslag till vägbyggnaden mellan Alstrum och Norra Forsnäs i Alsters socken	1,000 »

År 1902:

5:o) Omläggning af vägen mellan Jarshäckstorp och Öfverbyn i Hvit-sands socken	14,900 »
6:o) Omläggning af landsvägen mellan Väsby och Nyeds tingshus jämte förläggning af vägen från Molkoms järnvägsstation till landsvägen vid Hulteby i Nyeds socken	6,800 »
7:o) Omläggning af den mellan Backlågan i Fryksände socken belägna del af vägen mellan gränsen mot Norge vid röset N:o 81 och Torsby	17,600 »
8:o) Väganläggning mellan Skäggegård i Lysviks socken och Myra järnvägsstation i hvad afser vägen mellan Skäggegård och Löfåsen	17,600 »
9:o) Omläggning af vägen mellan Skällerud och Karlanda sockens kyrka	21,800 »

År 1903:

10:o) Omläggning af vägen mellan Snårberget i Nyskoga socken och Bjusberget inom Södra Finnskoga socken	28,400 »
11:o) Omläggning af väg mellan Bergatorpet och Gunnarskogs sockens kyrka	17,800 »
12:o) Omläggning af Lillegårdsbackarna af backarna vid Skarpeds kvarn samt Rostgropsbackarna och Tremanusbackarna i Fryksdals Nedre tingslag	7,400 »
13:o) Omläggning af landsvägen längs Klarälven vid Amnerud och Backa i Dalby socken	8,400 »
14:o) Omläggning af landsvägen på ömse sidor om bron vid Eliudbol i Norra Ny socken	3,300 »
15:o) Omläggning af backarna vid Ängarna m. fl. ställen i Gräsmarks socken	3,700 »

År 1904:

16:o) Omläggning och anläggning af ny väg mellan Skäggegård i Lysviks socken och Myra järnvägsstation (resterande anslag)	10,600 »
17:o) Omläggning och förbättring af väg mellan Gjutaregården och torpet Pörtet i Sunne socken	7,000 »
18:o) Omläggning af den mellan Asktjärnet och Grannerud belägna del af vägen från Asktjärnet till Adolfsfors i Jösse härad	13,000 »
19:o) Anläggning af tillfartsvägar till bron öfver Klarälven vid Munkfors	2,100 »

År 1905:

20:o) Omläggning af den mellan Långviken och länsgränsen belägna del af väg från Kopparbergs länsgräns vid Granbergets by till landsvägen mellan Älfdalen och Stöllet invid Värnäsmon	20,300 »
21:o) Omläggning af den mellan Grannerud och Adolfsfors belägna del af vägen från Asktjärnet till Adolfsfors	15,700 »
22:o) Omläggning och förbättring af vägen mellan Prästbol och Ekebol i Kils härad	15,800 »

Summa 283,800 kr.

Sammanlagda statsbidraget till väganläggningar inom länet under nu förevarande period utgjorde alltså 283,800

kronor. Motsvarande statsbidrag uppgingo under åren 1881—1885 till 151,432 kronor, under åren 1886—1890 till 231,900 kronor, under åren 1891—1895 till 266,200 kronor och under åren 1896—1900 till 241,000 kronor.

Oaktadt dessa afsevärda bidrag finnes det en stor mängd vägar, som ålagts vederbörande väghållningsskyldige att bygga eller förbättra, men för hvilka statsmedel icke ännu kunnat beredas. Vid 1905 års slut voro sålunda väganläggningsföretag till en sammanlagd beräknad kostnad af omkring 1,000,000 kronor utdömda, utan att statsbidrag till någon del kunnat för dessa arbeten erhållas. Detta förhållande torde tillfyllest visa, att länet är i stort behof af ökade statsanslag till vägbyggnader.

Intresset för vägarne förbättring är öfverallt i länet stort — med undantag möjligen för Färnebo härad, där de mycket backiga vägarne behöfde i stor omfattning omläggas, men där hittills väckta vägföretag i allmänhet icke erhållit tillräcklig anslutning.

Ehuru utgifterna för vägunderhållet och för vägbyggnader äro betydande å de flesta orter, äro de väghållningsskyldige allmänt beredda för alia rimliga uppoffringar till vägarne förbättrande. Detta förhållande framgår också af de många *väguundersökningar*, som årligen påkallas och för hvilka utgått statsbidrag under åren 1901—1904 med 2,000 kronor om året samt under år 1905 med 2,200 kronor, hvarjämte härför användts af länets landsting anvisade medel till ett sammanlagdt belopp för perioden af 2,465 kronor 98 öre. Ehuru så många väganläggningar finnas, till hvilkas utförande medel ännu icke kunnat beredas, har dock Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i så vidsträckt omfattning, som väguundersökningsanslagen medgifva, ansett sig böra tillmötesgå önskningarna om väguundersökningar, särskildt där dessa afsett förbättring af hittillsvarande allmänna vägar genom nedschaktning af backar m. m. Trafikförhållandena ändra sig också emellanåt, ej minst efter tillkomna järnvägsanläggningar, så att behof uppstår af vägbyggnader, hvilka hittills icke varit framträdande, och som därför behöfva tillgodoses framför en del förut såsom nödiga eller önskvärda ansedda vägar.

Följande *vägarbeten* hafva under perioden *afsynats* och godkänts:

År 1901:

- Omläggning af vägen vid Löfedsbackarna i Grafva socken;
- Omläggning af vägen öfver Aspsäteraskogen i Gillberga socken;
- Omläggning af den inom Jösse härad fallande delen af Fallebacken, belägen på ömse sidor om gränsen mellan Jösse och Fryksdals härad;
- Omläggning af vägen mellan Alström och Norra Forsnäs i Alsters socken;

År 1902:

- Omläggning af den mellan Uddhedens bro och Udden i sjön Rottnen fallande del af väg mellan Gräsmarks och Sunne socknar;

År 1903:

- Omläggning af vägen vid Lund i Väse socken;
- Anläggning af den mellan Bograngen och torpet Midten fallande del af ny väg mellan Älgsjön och Bograngen i Södra Finnskoga socken;
- Anläggning af väg mellan Brunsbergs järnvägsstation och Hortan i Brunssockens socken;
- Anläggning af den mellan Kindsjön och torpet Midten fallande del af vägen mellan Älgsjön och Bograngen;

Anläggning af den inom Fryksdals härad fallande del af vägen vid Fallebacken å ömse sidor af gränsen mellan Jösse och Fryksdals härad;

Anläggning af den mellan sjön Rottnen och Skinnargården fallande delen af väg mellan Sunne och Gräsmarks socknar;

År 1904:

Omläggning af vägen från södra ändan af aftappade sjön Björklången till hemmanet Väshy i Nyeds socken;

Omläggning af gammal och anläggning af ny väg mellan Skäggegård i Lysviks socken och Myra järnvägsstation af den inom Älfdals härad fallande delen;

Omläggning och förbättring af allmänna landsvägen längs Klarälven inom Norra Ny socken å den på ömse sidor af bron öfver bäcken vid Elindebol fallande del af samma väg;

År 1905:

Omläggning af gammal och anläggning af ny väg mellan Skäggegård i Lysviks socken och Myra järnvägsstation å den mellan Skäggegård och Löfåsen fallande delen;

Omläggning af gammal och anläggning af ny väg mellan Skäggegård i Lysviks socken och Myra järnvägsstation å den mellan Löfåsen och Älfdals härad rå belägna delen inom Fryksdals härad;

Omläggning af landsvägen mellan Väshy och Nyeds härad jämte förlängning af vägen från Molkoms järnvägsstation till landsvägen till Hultheby;

Omläggning af den mellan Backlågan och Torsby inom Fryksände socken fallande delen af vägen mellan gränsen mot Norge vid röset nr 81 och Torsby;

Omläggning af den mellan Hvittjärnsberg i Lekvattnets socken och Backlågan i Fryksände socken fallande del af vägen mellan gränsen mot Norge vid röset nr 81 och Torsby; och

Anläggning af tillfartsvägar till bron öfver Klarälven vid Munkfors.

Härförutom har till *bro öfver Klarälven vid Munkfors* anvisats statsmedel om tillhoppa 96,000 kronor, däraf till landfästen 33,100 kronor, till brons öfverbyggnad 60,800 kronor samt i tilläggsanslag 2,100 kronor. Denna brobyggnad har under perioden fullbordats och öppnats för allmän trafik. Härförutom har anvisats ett statsbidrag af 10,000 kronor till grundförstärkning af östra landfästet och ombyggnad af mellanpelaren till *bron öfver Klarälven nedanför Brattmon*, hvilket arbete äfvenledes under perioden fullbordats samt afsynats och godkänts.

Färjor finnas vid följande ställen inom länet, nämligen öfver Suttersälven (gren af Klarälven), mellan Karlstad och Hammarön, öfver Klarälven vid Olsäter, Rudstorp, Edeby, Östra Deje, Almar, Skifed, Båstad, Osebol, Fastnäs och Sälje, öfver Noret vid Skogsta och öfver sundet mellan Lidsjön och Grässjön, öfver Norsälven vid Rud och vid Utterud, öfver sundet mellan sjöarne Nedre Fryken och Mellan Fryken vid Nilsby, öfver Sundsbyundet och öfver Stora Lee i Nordmarks härad samt öfver sundet vid Slottsbron.

Afgifter för trafiken hafva under perioden upptagits enligt särskilda nådiga tillstånd vid samtliga de ofvan nämnda färjorna.

Under perioden har *omreglering af skjutslagen*, i anledning af en framställning från 1900 års landsting, ägt rum i hela länet genom särskilda af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddelade utslag den 31 december 1904 samt den 8 februari och 30 mars 1905. Härvid hafva meddelats bestämmelser om skjutsanstalternas olika beskaffenhet i länet, och till hvilka anstalter skjuts skulle utgöras från de skilda skjutsanstalterna, om indelning af hemman på olika skjutslag, där ej entreprenad kunde åvägbringas,

samt om upphörande af hållskjuts, där sådan förut varit stadgad.

Maximilegan för *skjuts*, som entreprenörerna år 1905 voro berättigade att uppbära, utgjorde 1 krona 90 öre, och minsta skjutslegan 1 krona 50 öre, hvaremot, där skjutsen utgjorts af de skjutsskyldige själfva, legan utgått med 1 krona 12 öre, allt per nymil.

Vid samtliga skjutsanstalter inom länet, med undantag af Valls och Sätersbols gästgifverier samt Åtorps, Kjellbyns och Grafås skjutsstationer, hade år 1905 *entreprenad* åstadkommit, varierande bidraget mellan högst 800 kronor och lägst 10 kronor, hvarjämte vid 1 skjutsanstalt *entreprenad* åstadkommit utan särskildt *entreprenadbidrag*.

De till *skjutsentreprenaderna* under åren 1901—1903 utgånga bidrag, hvilka utgått till hälften af statsmedel och till hälften af landstingsmedel, redovisas sålunda:

År 1901	kr. 12,874.48	År 1904	kr. 11,608.09
» 1902	» 10,464.11	» 1905	» 14,926.26
» 1903	» 14,548.03		
		Summa kr.	64,620.97

Då *entreprenadbidragens* sammanlagda belopp under föregående period uppgick till 89,705 kronor, hade bidragen sålunda för nu förevarande femårsperiod minskats med 25,084 kr. 3 öre.

De *järnvägar*, som finnas inom länet, äro nordvästra stambanan, Bergslagens, Mora—Vänerns, Östra Värmlands, Filipstads norra bergslags, Nordmark—Klarälvens, Skymnäs—Munkfors järnvägar, Nora—Karlskogabanans fortsättning till Otterbäcken samt Karlstad—Munkfors järnväg. Af dessa har allenast den sistnämnda tillkommit under perioden. Sedan Eders Kungl. Maj:t nämligen den 19 oktober 1900 beviljat koncession å en järnväg om 0.891 meters spårvidd från Karlstad till Munkfors, började arbetet med järnvägsanläggningens utförande i oktober 1901. Redan den 1 oktober 1903 kunde bandelen Munkfors—Deje öppnas för allmän trafik, och den 1 mars 1904 öppnades sträckan Deje—Karlstad. Järnvägens slutliga afsyning har dock icke kunnat äga rum under perioden, enär spåret till den nya hamnen i Karlstad vid Kanikenäset då ännu icke var färdigbyggt. Byggnadskostnaden för den 59.940 km. långa järnvägen uppgick för linje och stationer med för dessa erforderliga inventarier till 3,714,552 kr. och för rullande materiell till 573,448 kr., eller tillsammans till 4,288,000 kr., hvaraf dock 252,080 kr. 45 öre utbetalts först under år 1906. Järnvägen måste anses fylla ett viktigt trafikbehof såsom beredande en lämplig slutpunkt vid hamn af järnvägsnätet i norra Värmland. Järnvägsbolagets aktiekapital uppgår till sammanlagdt 1,550,000 kr., hvaraf 750,000 kr. tillskjutits af Karlstads stad, 602,500 kr. af Uddeholms aktiebolag, 70,000 kr. af landskommuner, som banan genomgår, samt 127,500 kr. af andra bolag och enskilda personer. Banans trafikinkomster hafva redan, på sätt närmare framgår af *tabell Aq*, visat sig mycket goda, och all anledning är att antaga, att denna järnväg skall visa sig vara en kraftig häfstång för de trakter, den genomlöper, till ökad utveckling, särskildt i industriellt hänseende.

Till belysning af *trafikens* omfattning å järnvägslinjerna Mora—Vänern, Nordmark—Klarälven och Skymnäs—Munk-

fors hänvisas till nyssnämnda tabell Aq, hvarjämte med afseende å trafiken å nordvästra stambanan hänvisas till Järnvägsstyrelsens berättelser samt rörande trafiken å Bergslagsbanan till nämnda järnvägs särskildt offentliggjorda årsredogörelser.

Intresset för *nya järnvägsanläggningar* i länet har under perioden varit lifligt. Den i föregående berättelse omnämnda planen på en järnvägsanläggning genom Fryksdalen har under perioden ryckt närmare sin lösning genom upprättade förslag till en järnväg från Torsby öster om sjön Öfre Fryken till Sunne samt därefter väster om sjöarne Mellan-Fryken och Nedre Fryken till Kils järnvägsstation å nordvästra stambanan, till hvilken järnväg en alternativ linje också stakats mellan Torsby och Sunne väster om sjön Öfre Fryken. Å denna järnvägsanläggning har under perioden sökts koncession, och var ärendet vid dess slut fortfarande beroende på pröfning. Det lifliga intresse, hvarmed en järnväg genom Fryksdalen omfattats af ortsbefolkningen, och det stöd, detta företag vunnit hos Bergslagens järnväg, gifva grundade förhoppningar, att frågan om åstadkommandet af denna för ifrågavarande trakt betydelsefulla järnväg skall kunna bringas till ett lyckligt slut.

Tab. Aq. Järnvägstrafik i Värmlands län åren 1901—1905.

Järnvägens namn.	Resande.	Befordradt gods.	Bruttoinkomst.	Driftkostnad.	Nettoinkomst.
	Antal.	Ton.	K r o n o r.		
<i>Nordmark—Klarälvens och Skymnäs—Munkfors.</i>					
År 1901	80,104	128,834	528,181	314,952	213,229
» 1902	77,345	137,719	560,435	380,900	179,535
» 1903	84,460	144,691	548,803	356,345	192,458
» 1904	81,507	130,988	384,217	331,495	52,722
» 1905	101,201	160,738	383,933	327,606	56,327
<i>Filipstads Norra bergslags.</i>					
År 1901	37,428	79,501	122,184	66,388	55,796
» 1902	34,608	82,229	124,366	66,162	58,204
» 1903	37,465	75,226	117,457	65,520	51,937
» 1904	31,804	47,367	76,116	53,334	22,782
» 1905	29,778	40,617	67,833	47,515	20,318
<i>Karlstad—Munkfors.</i>					
År 1903 (del)	13,050	10,859	36,664	23,961	12,703
» 1904	122,097	79,811	263,720	173,378	90,341
» 1905	155,934	102,645	334,347	187,937	146,410
<i>Mora—Vänerns (och Östra Värmlands).</i>					
År 1901	165,260	389,675	1,101,709	593,620	508,086
» 1902	161,459	377,752	1,062,883	578,037	484,846
» 1903	166,077	404,590	1,124,034	598,162	525,872
» 1904	175,105	404,651	1,119,623	677,634	441,988
» 1905	176,778	384,844	1,084,953	647,531	437,422

De i föregående femårsberättelse omförmälda, genom penningbidrag bland annat från Nordmarks härad möjliggjorda undersökningar rörande en järnväg Malung—Skee har genom Järnvägsstyrelsens försorg under åren 1900—1902 för rättats af ingenjören E. Vinell. Sedan Riksdagen år 1904 beviljat medel till undersökning af en statsbana mellan Gällivare eller annan plats å järnvägen genom Norrbotten genom de västra trakterna af landet till hamn vid bohuslänska kusten samt denna undersökning med flere alternativa linjer genom länet under perioden påbörjats, hafva stora förhoppningar hos inbyggarna i länets västra gränstrakter väckts om denna, den s. k. Inlandsbanans tillkomst. Uppenbart är, att en dylik trafikled skulle blifva af synnerlig betydelse för de orter inom länet, som järnvägen komme att genomlöpa och hvilka nu äro synnerligen vanlottade i kommunikationshänseende. Efter upplösningen af unionen med Norge är det också af än större vikt, att gränstrakterna genom tidsenliga och lämpliga järnvägsförbindelser bindas vid det öfriga Sverige och kunna få sina förbindelser tillgodosedda öfver svensk bygd till svenska hamnar.

Under perioden hafva inrättats följande nya *poststationer*, nämligen i Sörmark, Åsebyfors, Järpliden, Långflon (åter indragen), Fensbol, Sil, Dejefors bruk, Olsäter, Ransäter, Öfre Ullerud, Nolby, Skönerud, Edsgatan, Skifed och Ulfby. Under samma tid hafva inom länet tillkommit 12 postföringslinjer och 25 landtbrefbäringslinjer.

Med afseende å *telefonväsendets utveckling* under perioden må omförmälas, att under år 1902 tillkommit Sunne telefonstation (förut endast telegrafstation) med därunder lydande växeltelefonstationerna i Gräsmark samt i Lysvik, Torsby och Västra Emtervik, de tre senare tillika telegramexpeditioner, och att följande växeltelefonstationer till förut befintliga telegraf- och centraltelefonstationer funnos vid periodens slut, nämligen:

till Karlstads station: växeltelefonstationerna i Molkom, Nor och Kil, tillika telegramexpeditioner, samt i Grums, Fagerås och Forshaga;

till Kristinehamns station: växeltelefonstationerna i Gullspång, Rudskoga, Visnum och Väse, tillika telegramexpeditioner, samt i Nykroppa, Storfors och Ölme;

till Filipstads station: växeltelefonstationerna i Nordmark, tillika telegramexpedition, samt i Uddeholm och Råda;

till Arvika station: växeltelefonstationerna i Charlottenberg, Glafva, Köla och Åmot, tillika telegramexpeditioner, samt i Ottebol, Holmedal, Skönerud, Töckfors och Årjäng;

till Seffle station: växeltelefonstationen i Högsätters by, tillika telegramexpedition; och

till Katrinebergs station: växeltelefonstationerna i Olsäter, tillika telegramexpedition, och i Munkfors.

Dessa uppgifter utvisa den stora utveckling, som rikstelefonväsendet undergått under perioden. Än mera torde detta vara uppenbart af den här nedan intagna *tabell Ar*. innehållande redogörelser för telegraf- och telefonväsendet under nu ifrågavarande period för hela länet. Här af framgår, att vid jämförelse mellan sista året i föregående period, 1900, och sista i nu förevarande, 1905, antalet telefonapparater stigit med 109·4 %, antalet samtalsperioder mot särskild afgift med 208·8 %, antalet afgiftsfria samtal med 215·6 % samt hela inkomsten af telegram- och telefonkorrespondensen med 137·6 %. Med telefonväsendets utveckling har telegramkorrespondensen något nedgått, hvad beträffar antalet ankomna telegram, eller med 1·1 %, medan antalet afsända telegram har att uppvisa någon, om ock ringa ökning, eller 4·2 %.

B) Sjökommunikationer. Med Göteborg har jämväl under nu förevarande period en liflig samfärdsel sjöledes uppehållits såväl från Karlstad, Kristinehamn, Seffle och andra vid Vänern belägna lastageplatser som ock genom Byälven från Arvika och lastageplatsen vid Glafsforden, genom Norsälven från Edsvalla och genom Dalslands kanal från åtskilliga platser i Nordmarks härad.

Vänerhamnarna hafva ock med hvarandra stått i regelbunden ångbåtsförbindelse och på Byälvens vattendrag mellan Seffle och Arvika har äfven regelbunden ångbåtstrafik ägt rum. Jämväl turister hafva alltmer dragits till den

Tab. Ar.

Telegraf- och telefonväsendet i Värmlands län åren 1900—1905.

Station och år.	Afsända telegram.	Ankomna telegram.	Telefonbefordrade telegram.	Telegrafexpeditioner.	Växelstationer.	Telefonapparater.	Afgående samtalsperioder mot afgift.	Afgiftsfria samtal.	Inkomster. Kronor.
Karlstad 1900	13,098	14,810	4,935	43,426	3	444	37,676	543,500	35,232·06
1901	12,711	13,835	6,960	40,595	4	565	45,677	1,221,600	56,525·43
1902	12,568	13,843	7,306	41,456	5	665	60,405	1,405,100	62,098·53
1903	14,195	14,898	7,387	45,948	5	754	75,032	1,810,000	71,566·76
1904	15,325	15,234	8,212	49,778	6	943	87,964	2,595,000	81,132·51
1905	15,893	15,049	8,100	50,216	6	1,056	126,155	3,940,700	103,079·26
Kristinehamn 1900	7,724	8,684	2,568	26,991	5	317	26,253	573,100	26,601·30
1901	7,863	8,143	2,846	23,627	6	340	33,012	443,200	29,254·97
1902	6,570	6,878	2,923	19,692	6	390	42,304	657,800	33,688·76
1903	6,599	7,184	3,573	19,999	6	418	48,123	879,000	33,735·66
1904	6,967	7,971	4,278	22,123	6	457	54,580	864,900	39,491·65
1905	6,889	7,449	4,226	21,020	7	525	69,836	961,700	49,359·50

Tab. Ar. (Forts.)

Telegraf- och telefonväsendet i Värmlands län 1900—1905.

Station och år.	Afsända telegram.	Ankomna telegram.	Telefonbefordrade telegram.	Telegrafexpeditioner.	Växelstationer.	Telefonapparater.	Afgående samtalsperioder mot afgift.	Afgiftsfria samtal.	Inkomster. Kronor.
Filipstad 1900	6,616	5,608	4,479	18,804	1	220	12,482	478,900	13,837·41
1901	7,466	6,317	4,062	18,485	1	234	17,205	632,200	17,506·26
1902	7,143	6,471	4,252	18,380	1	242	22,326	443,900	19,634·40
1903	6,809	6,067	4,103	17,626	1	249	25,589	448,600	19,856·01
1904	6,782	6,244	4,369	18,038	1	260	30,326	453,800	23,120·67
1905	5,957	5,937	3,847	16,777	3	285	40,244	513,500	26,454·97
Arvika 1900	4,617	4,606	4,975	14,553	5	169	15,347	490,200	17,021·82
1901	5,272	4,922	5,808	16,397	5	182	16,902	606,400	19,311·54
1902	4,726	4,919	5,411	15,446	5	196	19,574	672,200	21,201·56
1903	5,083	5,166	6,048	16,812	5	228	22,543	737,400	22,382·63
1904	5,383	5,296	6,237	17,542	5	262	25,934	713,400	26,149·39
1905	5,290	4,875	5,985	16,895	9	300	41,503	847,500	32,645·80
Seffle 1900	1,352	1,359	1,144	4,072	1	66	11,589	104,600	6,857·89
1901	1,442	1,331	1,285	4,259	1	77	12,814	138,300	7,746·74
1902	1,429	1,427	1,112	4,192	1	85	14,258	184,000	8,775·04
1903	1,373	1,466	1,291	4,460	1	95	16,234	195,100	9,316·11
1904	1,493	1,316	1,348	4,506	1	102	17,630	184,900	10,576·07
1905	1,325	1,463	1,048	4,197	1	114	23,401	199,900	12,318·03
Katrineberg 1900	1,769	1,434	3,123	6,575	—	25	3,050	34,800	4,340·47
1901	1,823	1,580	3,124	6,778	—	30	4,254	70,300	5,260·76
1902	2,037	1,787	3,696	7,814	—	33	5,503	76,500	6,450·36
1903	2,150	1,814	3,807	8,317	1	60	7,456	111,400	8,733·77
1904	2,405	2,249	4,005	9,628	1	63	8,463	162,800	9,302·85
1905	2,223	2,250	3,694	9,407	2	96	13,106	236,900	12,587·94
Sunne 1900	2,437	2,452	2,323	7,505	—	1	—	—	1,922·30
1901	2,619	2,655	2,645	8,169	—	1	—	—	2,120·35
1902	2,261	2,249	2,036	6,929	4	167	434	—	1,975·85
1903	1,654	2,028	2,186	6,275	4	201	8,740	279,200	16,701·71
1904	1,538	1,570	1,913	5,403	4	211	10,696	297,600	14,101·25
1905	1,629	1,505	1,954	5,493	4	225	14,312	321,300	14,944·75
Hela länet 1900	37,613	38,953	23,547	121,926	15	1,242	106,897	2,225,100	105,813·25
1901	39,196	38,783	26,730	118,310	17	1,423	129,864	3,112,000	137,726·05
1902	36,734	37,574	26,736	113,909	22	1,778	164,804	3,439,500	153,824·50
1903	37,863	38,623	28,395	119,437	23	2,005	203,717	4,460,700	182,292·65
1904	39,893	39,880	30,362	127,018	24	2,298	235,593	5,272,400	203,874·39
1905	39,206	38,528	28,854	124,005	32	2,601	328,557	7,021,500	251,390·25
Ökning eller minskning från år 1900 till år 1905	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Karlstad	+ 21·3	+ 1·6	+ 64·1	+ 15·6	—	+ 137·8	+ 234·8	+ 625·1	+ 192·6
Kristinehamn	— 10·8	— 14·2	+ 64·6	— 22·1	—	+ 65·6	+ 166·0	+ 67·8	+ 85·6
Filipstad	— 10·0	+ 5·9	— 14·1	— 10·8	—	+ 29·5	+ 222·4	+ 7·2	+ 91·2
Arvika	+ 14·6	+ 5·8	+ 20·3	+ 16·1	—	+ 77·5	+ 170·4	+ 72·9	+ 91·8
Seffle	— 2·0	+ 7·7	— 8·4	+ 3·1	—	+ 72·7	+ 101·9	+ 91·1	+ 79·6
Katrineberg	+ 25·7	+ 56·9	+ 18·3	+ 43·1	—	+ 284·0	+ 329·7	+ 580·8	+ 190·0
Sunne	— 33·2	— 38·6	— 15·9	— 26·8	—	—	—	—	—
Hela länet	+ 4·2	— 1·1	+ 22·5	+ 1·7	—	+ 109·4	+ 208·8	+ 215·6	+ 137·6
Hela riket	+ 9·4	+ 6·8	+ 37·3	+ 11·0	—	+ 44·2	+ 123·2	+ 70·8	+ 57·6

vackra ångbåtsleden öfver Glafs fjorden mellan sistnämnda platser, något som i än högre grad varit fallit med Frykensjöarne. Förutom den lifliga godstrafik, som i öfrigt äger rum å sistnämnda vattendrag, har genom de vackra turistångare, som insatts mellan Sunne och Torsby, resandeströmmen alltmer dragits till den fagra Fryksdalen, och spelar därför också turisttrafiken i denna trakt en rätt afsevärd roll. Mellan Bengtsfors samt Lennartsfors, Töcksfors och Årjeng har regelbunden ångbåtsförbindelse upprätthållits.

Fråga har väckts om utsträckning af Dalslands kanal till sjön Östen, hvilken fråga resulterat i en undersökning af en dylik kanalled, hvilken blefve af icke ringa betydelse för Östervallskogs och Skillingsmarks aflägsset belägna och på kommunikationer vanlottade socknar.

En liflig förbindelse, hufvudsakligen med prämar, har upprätthållits å Klarälven mellan Karlstad samt Forshaga och Klarafors, hvaremot förbindelsen å denna älf mellan Dejefors och Munkfors är af ringa omfattning.

Mellan Karlstad och Hammarön samt vissa platser i Våse härad har en liflig trafik ägt rum, hufvudsakligen med ångslupar.

Ångbåtstrafiken å Klarälven mellan Edebäcks järnvägsstation och Dalboängen i Dalby socken jämte mellanliggande platser har, då is eller lågt vattenstånd icke hindrat, uppehållits af tvenne ångare, hvarjämte under år 1905 å samma farled insatts två motorbåtar, hufvudsakligen afsedda för bogsering af lastprämar och särskildt konstruerade med hänsyn till det ofta låga vattenståndet i älven.

Jämväl å Värmelen har ångbåtstrafik varit ordnad under perioden.

Styrelsen för *sjöfartens betryggande å sjön Vänern* har jämväl under nu ifrågavarande period vidtagit åtskilliga anordningar för tillgodoseende af den alltjämt växande sjötrafikens behof. Å flera fyrar har sålunda ändrad fyrbelysning införts för att möjliggöra äfven för seglare att under mörker och motvind kunna kryssa sig fram i vissa farleder. Under perioden har äfven på Vänern införts det rundt Sveriges kuster använda pricksystemet för utmärkande af grund, liggande i öppen sjö, i stället för det förut å denna sjö använda systemet, hvilket bibehållits vid utprickningar af farleder inomskärs.

Vänerns seglationsfond, hvilken tillgångar vid 1900 års slut uppgingo till 494,568 kr. 55 öre, hade vid periodens slut en tillgångssumma af 521,964 kr. 16 öre, utvisande således en ökning under perioden af 27,395 kr. 61 öre, i hvilket belopp ingår värdet af hus, fartyg, inventarier m. m. med 163,789 kr. 45 öre.

Den af styrelsen för fondens förvaltning afgifna redogörelse för fondens ställning samt dess inkomster och utgifter under perioden återfinnes i *tabell As*.

Trafiken å *Seffle kanal* under ifrågavarande period framgår af nedanstående tablå:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
<i>Fartyg:</i>					
Prämar antal	218	193	209	158	196
Segelfartyg >	191	232	262	228	290
Ångfartyg >	1,618	1,607	1,603	1,409	1,484
<i>Varutransport:</i>					
Järn, smidt kg.	140,830	208,860	189,920	275,695	312,949
tackjärn >	249,000	262,403	473,016	192,700	363,408
Trävaror: plank kbm.	24,668	26,075	24,349	19,158	16,790
bräder, bakar >	15,192	18,328	18,807	13,371	16,456
ved, grufstöt- tor >	72,233	83,312	68,459	72,860	59,344
timmer, bjäl- kar, sparrar >	12,178	14,875	10,655	16,863	7,031
Kalk hl.	10,155	21,603	19,816	15,411	15,779
Kalksten ton	973	1,342	1,454	1,288	1,447
Stenkol hl.	159,466	143,057	124,693	131,764	176,510
Spannmål >	2,430	7,552	21,518	45,116	24,301
Sill och fisk kg.	35,600	36,725	51,950	58,400	66,100
Trämassa ton	11,700	15,234	19,158	18,112	19,524
Piplera kg.	4,300	—	3,200	2,250	—
Takskiffer st.	—	2,000	40,350	—	31,100
Tegel >	368,415	113,300	122,500	106,950	497,130
Salt hl.	4,050	4,380	5,213	4,690	4,563
Spirituosa >	1,424	1,653	1,698	1,239	1,792
Diverse ton	3,335	3,524	4,759	5,010	5,038
<i>Kanaluppörd</i> kr.	52,434	56,169	57,938	54,269	53,328

Trafiken å *Filipstads bergslags kanal* nedgår alltjämt och användes kanalen numera nästan uteslutande för vedtransporten till Filipstad.

C) *Sjöfart och handel*. Enligt Kommerskollegii årsberättelser var antalet inom Värmlands län af svenska han-

Tab. As. *Vänerns seglationsfonds ställning åren 1901—1905.*

	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.
<i>Inkomster.</i>					
Seglationsuppbor- den	56,653.56	50,536.27	58,579.15	60,014.74	57,861.44
Räntor	13,837.16	13,878.56	14,132.88	14,163.17	13,945.54
Diverse inkomster .	92.25	87.75	95.25	263.08	306.50
<i>Utgifter.</i>					
Omkostnader . . .	42,270.65	42,123.87	49,885.88	46,484.55	71,271.33
Afskrifningar . . .	2,746.21	2,483.70	3,476.41	18,414.70	18,197.71
Årsvinst (+) eller förlust (—) . . .	+25,566.11	+19,895.01	+19,444.99	+9,541.74	—17,355.56
<i>Tillgångar vid årets slut.</i>					
Kassan	218.52	93.44	2,784.97	4,364.57	2,482.17
Giroräkning . . .	12,000.00	8,700.00	22,000.00	1,600.00	8,302.54
Depositionsräkning	132,000.00	33,000.00	33,000.00	33,000.00	4,000.00
Obligationer m. m.	220,930.00	321,390.00	320,390.00	319,390.00	268,390.00
Reverser	—	—	—	—	75,000.00
Hus, inventarier fartyg m. m. . . .	149,561.47	159,113.26	151,625.02	180,987.16	163,789.45
Summa	514,709.99	522,296.70	529,799.99	539,341.73	521,964.16
<i>Hvarifrån afgå skulder</i>	700.00	798.02	22.01	22.01	—

delsflottans fartyg om 20 ton och därutöver år 1901 36 segelfartyg om 2,070 ton och 64 ångfartyg om 8,389 ton, samt år 1905 33 segelfartyg om 1,958 ton och 66 ångfartyg om 8,756 ton.

Under perioden har trafiken från och till utlandet ansevärt stigit, hufvudsakligen hvad Karlstads hamn beträffar. År 1901 ankommo till Karlstads tullkammardistrikt direkt från utlandet 34 fartyg om 3,748 ton, medan år 1905 antalet sådana fartyg utgjorde 58 om tillhoppa 6,078 ton. Af dessa fartyg ankommo 1 från Ryssland, 27 från Danmark, 26 från Tyska riket och 4 från England, samtliga med undantag af 2 med last. En ännu ansevärd ökning har ägt rum

med afseende å trafiken från länet direkt på utlandet. Medan år 1901 de fartyg, som från länet afgingo direkt till utlandet, utgjorde ett antal af 139 med ett sammanlagt tontal af 17,142, hade antalet fartyg år 1905 ökat till mer än det dubbla eller till 283 om 32,557 ton. Af dessa fartyg afgingo 9 till Ryssland, 170 till Danmark, 65 till Tyska riket, 13 till Nederländerna, 20 till England och 6 till Frankrike, samtliga med last. Af fartygen voro, år 1905, 239 ångare. Dessa uppgifter ådagalägga, att länets varuafsändare — och är härvidlag hufvudsakligen fråga om trä, trämassa och järneffekter, men äfven om snickerivaror och glas — funnit allt mera möjligt att direkt till utlandet ut-

Tab. At. Till Karlstads tullkammardistrikt införda vissa hufvudsakliga varor åren 1901—1905.

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.		År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Band kg.	673	953	818	570	468	Natron, salpetersyra kg.	—	—	197	92,961	80,750
Benmjöl »	32,120	41,100	957	460	1,250	Oljekakor »	347,765	397,175	647,120	1,304,877	1,082,510
Brännvin och sprit:						Oljor:					
på fat: af säd ltr	888	2,312	1,712	1,558	484	fossila etc., renade . . . »	287,156	572,238	691,191	632,594	482,716
arrak »	5,595	2,170	2,118	1,477	1,457	feta, andra slag, på fat . »	26,981	842	4,590	6,192	12,615
rom »	741	—	451	821	787	Ost »	1,924	1,651	1,065	2,289	1,713
konjak »	14,055	11,414	7,046	7,789	16,334	Papper »	5,374	6,731	8,147	6,012	5,449
på andra kärl, alla slag . »	168	565	412	572	300	Potatis »	76,700	43,966	15,643	16,581	166,992
Fisk, salt etc.: sill kg.	1,800,860	1,838,881	1,028,745	851,869	487,418	Salt hl.	1,577	879	370	1,945	499
sej »	247,011	272,447	213,049	198,170	23,144	Schoddy eller konstull . . . kg.	5,695	996	5,362	5,652	120
Fläsk, alla slag »	86,729	59,371	49,085	39,392	54,387	Smör, konstgjordt »	647	574	620	497	299
Frö, klöfver- etc. »	394	474	—	8,094	393	socker:					
Färger »	1,586	342	152	43	116	raffineradt, alla slag . . . »	6,666	10,060	13,201	15,546	21,468
Garn, ull- och bomulls- . . . »	9,324	7,804	5,766	7,281	11,344	sirup och melass »	28,910	33,079	23,991	18,884	30,470
Gryn, ris- och rismjöl »	839	637	623	2,369	3,781	Spannål: omalen: hafre . . . »	31,945	125,708	140,597	212,796	9,197
Gödningsämnen, ej spec. . . . »	41,027	215,675	213,650	319,079	52,023	hvete »	216,259	337,514	591,506	1,938,392	4,029,675
Hudar och skinn:						korn »	629	310	10,254	96	882
oberedda »	356,991	350,873	337,810	500,190	403,210	majs »	545	12,288	12,811	15,955	14,861
beredda, ej pälsverk »	101,947	45,017	30,093	24,717	17,334	råg »	2,379	494,366	1,975,311	1,701,574	1,687,371
Humle »	4,911	8,973	5,787	8,053	7,096	malen: hvetenmjöl »	203,069	370,271	325,318	115,074	48,644
Kaffe »	142,537	120,021	172,574	261,046	196,337	rågmjöl »	157,568	192,464	193,192	119,641	173,398
Kautschuk, arbetad »	225	305	246	284	179	Stenkol och koks hl.	62,830	78,623	90,530	125,527	155,962
Kli »	1,334,876	2,460,699	1,295,795	1,612,515	978,015	Superfosfat kg.	29,715	274,670	224,854	15,360	15,572
Konserver »	17,194	5,995	1,002	1,665	2,323	Sy- och stickmaskiner »	4,067	3,179	3,687	35,860	39,251
Kreatur: hästar st.	319	416	788	690	469	Tobak, oarbetad »	401,831	717,716	723,455	429,441	485,971
nöt- »	6	10	13	13	21	Tråd, bomulls- »	8,472	260	9,418	8,308	6,075
svin »	55	57	58	12	30	Ull, ofärgad och färgad . . . »	797	1,552	1,605	2,700	1,697
Kött, alla slag kg.	1,195	1,471	7,918	8,064	329	Vin:					
Maskiner, redskap etc., ej spec. (ej ångmaskiner) etc. kr.	290,290	300,435	347,117	774,174	623,395	på fat »	11,091	6,892	7,542	3,996	4,145
Metaller, järn och stål:						på andra kärl:					
tack- och barlastjärn . . . kg.	1,302,103	1,609,765	1,953,700	3,122,664	3,696,738	musserande ltr	188	652	589	139	446
järnvägsskenor »	28,630	5,376	12,400	212,883	6,125	icke musserande »	764	1,203	903	839	928
balk-, hörn- etc. »	46,209	15,441	29,606	264,955	25,730	Siden, alla slag kg.	381	510	382	444	453
plåtar med tenn öfverdragna »	—	6,000	5,200	5,300	110	Väfnader:					
rör: gjutna »	5,311	740	514	4,502	6,496	bomulls- »	17,150	16,546	13,432	21,834	53,140
smidda, valsade etc. »	9,956	72,181	48,662	86,107	45,983	ylle- »	22,370	22,319	21,493	22,611	31,252
						linne- »	2,614	2,692	1,858	1,579	1,768

Anm. Uppgifterna afse dels tullfria varor, dels direkt vid ankomsten eller från transitoupplag förtullade varor samt uppläggningar å nederlag (ej förtullningar därifrån).

skeppa sina varor, ehuru fartygen måste passera Trollhättekanal, som för närvarande allenast medgifver genomsläpande af fartyg under 200 registerton. Det synes vittna godt om fartygs och besättnings duglighet, att sådana fartyg kunnat upprätthålla trafiken öfver Nordsjön och således från länets hamnar direkt afgå till England och Frankrike.

I likhet med hvad i föregående femårsberättelse ägt rum, får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddela den uppgift rörande vissa hufvudsakligen till Karlstads tullkammardistrikt *införda* varor, dels tullfria, dels direkt vid ankomsten eller från transitupplag förtullade, jämte uppläggningar å nederlag, under åren 1901—1905, som innehålles i *tabell At.*

Med afseende å tabellens uppgifter märkes den betydande minskningen i sillimporten, hvilken import så godt som uteslutande härrör från Norge, eller från 1,800,860 kg. år 1901 till 487,418 kg. år 1905, liksom den högst betydligt ökade importen af omalen spannmål (hvete och råg). Medan år 1901 allenast importerades af omalet hvete 216,259 kg. och af omalen råg 2,379 kg., var importen år 1905 af omalet hvete 4,029,675 kg. och af omalen råg 1,687,371 kg. Den ansenliga ökningen beror till rätt väsentlig del på vals-kvarnens vid Alster betydliga utvidgning. Jämval af artikeln stenkol har importen betydligt ökat, eller från 62,830 hl. år 1901 till 155,962 hl. år 1905, en följd af länets växande industri. Hufvudmängden af stenkolsbehovet torde dock fyllas genom import öfver Göteborg.

Tulluppbörden vid Karlstads tullkammare samt antalet fartyg, som till Karlstad inklererats eller utklareras, framgår af nedanstående uppgift:

År.	Tulluppbörd. Kronor.	Inklarerade fartyg.	Utklarerade fartyg.
1901	579,473.95	32	153
1902	600,484.85	50	196
1903	732,471.19	58	236
1904	813,728.11	81	239
1905	875,268.59	90	282

De sålunda meddelade siffrorna utgöra talande vittnesbörd om trafikens under perioden tillväxt.

Den staden Karlstad under ifrågavarande period tillkommande tolagsersättningen har uppgått till sammanlagdt 173,212 kr. 86 öre eller i medeltal per år 34,642 kr. 57 öre, mot under närmast föregående period 146,245 kr. 71 öre eller 29,249 kr. 14 öre om året. Med år 1905, då den nya lagen angående skogsvårdsafgifter trädde i kraft, hafva tullförvaltningarna fått sig ålagdt att debitera och redovisa dessa afgifter, hvaraf nämnda år vid Karlstads tullkammare debiterades 10,143 kr. 30 öre. Tulluppbörden inom hela Karlstads tullkammardistrikt uppgick år 1905 till 1,060,265 kr. 18 öre.

För trafik och inkomster vid *Karlstads hamn* redogöres i efterföljande *tabell Au.* Af denna tabell framgår: att antalet seglare, som anlöpte hamnen, utgjorde 219 år 1901 och 289 år 1905, mot 142 segelfartyg år 1895 och 225 år 1900; att antalet ångare utgjorde 521 år 1901 och 908 år 1905

mot 469 år 1895 och 700 år 1900. Med afseende å varutrafiken märkes särskildt den starka stegringen i stenkolsimporten eller från 18,483 ton år 1900 till 476,139 hektoliter (38,091 ton) år 1905.

Hela hamnuppbörden utgjorde år 1901 30,424 kr. 46 öre samt år 1905 49,039 kr. 48 öre. Jämfördt med år 1896, då

Tab. Au. Trafik och inkomster vid Karlstads hamn åren 1901—1905.

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
<i>Varutrafik:</i>					
Trävaror: huggna . . . kbm.	55,444	47,892	78,479	76,527	78,628
sågade . . . >	62,609	47,615	50,256	48,550	60,009
andra slag . . >	13,405	10,179	78,677	17,975	38,042
Järnvaror: tackjärn . . ton	539	658	792	976	839
gjutgods . . >	47	50	687	327	128
maskiner . . >	210	179	208	199	260
andra slag . . >	320	2,026	555	2,952	3,929
Spannmål: malen . . . >	1,765	2,721	2,780	3,640	3,014
omalen . . . >	699	1,284	886	1,480	908
Foderämnen >	837	1,582	1,459	3,203	1,767
Gödningsämnen >	599	430	597	537	515
Trämassa >	5,783	6,772	11,115	11,610	12,905
Soda och glaubersalt . . >	1,278	637	410	316	702
Tobak >	241	354	352	443	344
Salt >	753	498	633	804	549
Svafvel >	600	902	2,381	1	25
Olja >	547	602	883	1,906	1,126
Papper >	1,276	1,332	1,166	3,056	2,839
Cement >	644	1,024	1,327	2,247	2,907
Kol, stenkol hl.	220,760	226,506	310,349	379,929	476,139
Kalk >	47,708	18,608	17,490	25,583	25,218
Tegel ton	4,329	4,619	8,651	4,284	1) 867
Svafvelkis >	—	—	1,565	4,670	6,899
Kisbränder >	—	—	—	1,800	6,376
Diverse 2) >	7,216	8,022	9,034	15,647	14,398
> hl.	991	490	1,118	802	948
<i>Fartygstrafik:</i>					
Ångare antal	521	569	721	805	908
Seglare >	219	190	245	220	289
Pråmar >	1,066	830	1,013	735	932
Ångare ton	63,500	66,712	82,893	91,968	96,890
Seglare >	10,333	9,243	13,129	11,342	14,194
Pråmar >	45,618	38,559	47,519	46,209	53,926
<i>Hamnuppbörd:</i>					
Af importerade varor . kr.	12,319.21	13,682.17	18,249.47	22,002.92	22,516.45
Af exporterade > . . >	12,243.18	11,421.51	12,888.90	14,502.75	14,948.21
Af fartyg >	5,862.07	5,696.61	7,163.12	7,462.82	11,574.83
Summa uppbörd kr.	30,424.46	30,800.29	38,301.49	43,968.49	49,039.48

1) Dessutom 2,748,750 st. — 2) Oafsedt i stycken uppgifven in- och utförel af diverse varor.

Tab. Av. Trafik och inkomster vid Kristinehamns hamn åren 1901—1905.

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
<i>Varu- och fartygstafrik:</i>					
Trävaror kbm.	115,524	102,186	105,766	107,099	81,383
Trämassa kg.	7,131,271	7,986,571	7,511,786	10,442,420	8,059,100
Stenkol >	17,008,500	22,611,800	24,076,300	23,734,100	25,089,900
Stångjärn och skrot >	4,207,730	3,811,296	3,870,553	4,541,330	4,804,500
Tackjärn >	6,051,136	1,093,285	2,861,761	5,168,840	4,341,650
Malm >	2,257,400	2,232,000	4,126,100	5,886,700	15,769,970
Fartyg: ångfartyg st.	281	295	295	365	273
seglare >	444	376	454	376	468
<i>Afgifter för trafiken:</i>					
Trävaror kr.	5,776.20	5,109.30	5,288.30	5,355.15	4,069.15
Trämassa >	4,991.88	5,590.60	5,258.25	7,309.69	5,641.87
Stenkol >	1,700.85	2,261.18	2,407.63	2,373.41	2,508.99
Stångjärn och skrot >	2,524.63	2,286.77	2,322.33	2,724.79	2,882.70
Tackjärn >	1,210.22	219.05	572.35	1,033.76	868.33
Malm >	112.87	111.60	206.30	294.33	788.49
Spannmål, mjöl, specier och diverse >	7,904.53	9,651.39	10,773.41	11,636.90	10,240.32
Fartyg: ångfartyg <	1,565.50	1,689.95	1,698.90	2,080.25	1,509.67
seglare >	2,082.80	1,822.10	2,022.75	2,075.65	2,070.89
Summa kr.	27,569.48	28,741.94	30,550.22	34,883.93	30,579.91

Tab. Ax. Trafik och inkomster vid Arvika hamn åren 1901—1905.

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
<i>Varu- och fartygstafrik:</i>					
Glas: fönster- kg.	929,825	497,400	1,045,800	993,300	2,066,510
buteljer >	217,900	166,200	73,300	—	—
Papper >	68,030	168,380	98,414	57,220	74,940
Pappersmassa >	447,900	1,138,700	1,121,500	1,840,300	—
Spannmål: malen >	746,540	966,600	825,500	866,880	816,680
omalen >	124,000	191,000	398,600	1,508,067	999,135
Trävaror: sågade . . . kbm.	28,270	26,750	32,930	16,945	17,975
ved o. a. slag >	171,467	75,610	75,870	168,260	372,487
Fartyg: ångare st.	197	205	257	330	228
seglare >	13	10	9	10	12
<i>Afgifter för trafiken:</i>					
Glas: fönster- kr.	371.93	198.96	413.32	397.32	413.30
buteljer >	130.74	99.72	43.98	—	—
Papper >	68.83	213.08	135.73	74.22	107.35
Pappersmassa >	223.95	569.35	610.75	184.03	—
Spannmål: malen >	373.27	483.30	412.75	433.44	408.34
omalen >	37.20	35.73	119.58	432.42	299.74
Trävaror: sågade . . . >	339.24	321.00	395.16	203.34	215.70
ved o. a. slag >	847.02	372.27	374.33	508.49	1,130.53
Diverse >	3,555.99	3,306.07	3,561.55	3,900.05	4,734.11
Fartyg: ångare >	1,064.82	981.36	1,270.20	1,402.14	1,108.50
seglare >	24.72	25.74	20.22	18.06	20.46
Summa kr.	7,037.71	6,609.58	7,362.57	7,573.51	8,438.03

hamnuppbörden belöpte sig till 21,518 kr., uppgår ökningen på tio år till omkring 128 %.

Trafiken och inkomsten vid *Kristinehamns hamn* framgår af *tabell Av*, utvisande, att hamnafgifterna, som år 1900 belöpte sig till 23,772 kr. 67 öre, år 1905 stigit till 30,579 kr. 91 öre. Största inkomsten under perioden uppvisar år 1904 med en sammanlagd inkomst i hamnumgälder af 34,883 kr. 93 öre. Vidkommande varuinförsel märkes särskildt den ökade malmimporten beroende af norrbottenmalms införande till västra Sveriges järnverk, hvarom närmare meddelanden lämnats i annat sammanhang.

För *Arvika köping* upptager *tabell Ax* uppgifter angående hamntrafiken därstädes under nu ifrågavarande period. De meddelade uppgifterna utvisa, att fartygstafriken å Arvika icke obetydligt tillväxt. Med afseende å varuomsättningen torde vara att anmärka nedgången af artikeln pappersmassa, orsakad af denna varas förande till andra transportvägar. En afsevärd ökning företer däremot artikeln omalen spannmål, hvarjämte andra trävaror än sågade uppvisa tillväxt. Enahanda är förhållandet med fönsterglas, under det att varan buteljglas ansenligt nedgått, beroende på denna fabrikations nedläggande vid ett af distriktets glasbruk under perioden.

Antalet *handlande*, som idka grosshandel eller försälja varor i bod eller på annat upplagsställe, utgjorde, enligt Kommerskollegiets berättelser, under sista året af föregående period 903, däraf 89 kvinnor, med en betjäning af 447 män och 112 kvinnor, samt uppgick år 1905 till 1,069, däraf 139 kvinnor, med en betjäning af 547 män och 194 kvinnor. Den bevilling, som påförts dylika handlande inom länet och som år 1900 uppgick till 1,594,339 kr., utgjorde år 1905 2,024,377 kr., hvaraf belöpte sig på Karlstad 753,329 kr., på Kristinehamn 217,079 kr., på Filipstad 180,786 kr., på Arvika köping 132,490 kr., på Seffle köping 58,870 kr. och på landsbygden i öfrigt 681,823 kronor. Landthandeln har äfven under denna period tilltagit. Enligt det hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förda handelsregister har under perioden 808 nya firmor registrerats, under det 146 anmält, att de upphört med sin verksamhet.

Tillstånd att idka *gårdshandel* har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande under perioden lämnat år 1901 till 104, år 1902 till 96, år 1903 till 93, år 1904 till 95 och år 1905 till 101 personer. Tillstånden hafva afsett vissa för en hvar bestämda varor af inhemsk tillverkning.

Beträffande försäljningen af brännvin och andra *spirituösa drycker* har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i *tabell Ay* sammanfört uppgifter om antalet försäljningsställen, erlagda försäljningsafgifter och dessa afgifters fördelning. Af tabellen framgår, att hela summan af inom länet influtna brännvinsförsäljningsafgifter, hvilka under närmast föregående period uppgingo till 1,918,922 kr., för försäljningsåren 1900—1905 ökats till 2,264,962 kr. 85 öre, eller med 346,040 kr. 85 öre. Ökningen är alltså omkring 18 %.

Antalet inom länet utöfvade rättigheter till *utskänkning af vin och maldrycker* enligt nådiga förordningen den 24 oktober 1885 har utgjort, dels år 1901 och dels år 1905:

	Enl. § 2 mom. 1.		Enl. § 3.	
	År 1901.	År 1905.	År 1901.	År 1905.
Karlstad	16	13	5	5
Kristinehamn	4	4	3	3
Filipstad	5	6	4	3
Arvika	2	2	1	1
Seffle	1	1	1	1
Östersysslets fögderi	2	2	2	2
Mellansysslets »	3	3	1	1
Jösse » (oafsedt Arvika)	1	2	—	—
Älfedals »	1	1	1	—
Fryksdals »	6	6	—	—
Summa	41	40	18	16

Inom Södersysslets fögderi (oafsedt Seffle köping) och Nordmarks fögderi utöfvades ej sådan rättighet vare sig år 1901 eller år 1905.

Huru omfattande ölförbrukningen är inom länet kan icke uppgifvas. Af allt att döma har dock jämväl konsumtionen af maltdrycker stigit under perioden. På sätt i annat sammanhang uppgifves, hafva bryggerierna inom länet under femårsperioden att uppvisa stigande tillverkningsvärden. Medan bryggerinärningen under åren 1896—1900 ägde ett sammanlagdt tillverkningsvärde i länet af 3,143,807 kr., hade detta värde för åren 1901—1905 ökat till 4,521,927 kr. eller med nära 44 %. Om året 1900 jämföres med året 1905, visar sig det ökade tillverkningsvärdet för bryggerierna i länet uppgå till 168,937 kr. eller omkring

Tab. Ay. Försäljning af brännvin och andra spirituösa drycker i Värmlands län åren 1900—1905.

Försäljningsår.	Begagnade rättigheter till			Försäljningsafgifter och vinstmedel.		
	minut-handel. ¹⁾	utskänkning.		Af bolag för ständiga rättigheter.	För andra rättigheter.	Summa. Kronor.
		Ständiga. ²⁾	Tillfälliga.			
1900—01. I städerna ³⁾	4	13	5	456,368 87	721 13	457,090 00
Å landet	—	1	2	—	4,345 53	4,345 53
Summa	4	14	7	456,368 87	5,066 66	461,435 53
1901—02. I städerna ³⁾	4	13	6	427,174 42	750 00	427,924 42
Å landet	—	1	2	—	4,251 15	4,251 15
Summa	4	14	8	427,174 42	5,001 15	432,175 57
1902—03. I städerna ³⁾	4	15	4	442,241 76	562 50	442,804 26
Å landet	—	1	3	—	4,340 63	4,340 63
Summa	4	16	7	442,241 76	4,903 13	447,144 89
1903—04. I städerna ³⁾	4	15	3	464,235 46	300 00	464,535 46
Å landet	—	1	3	—	3,319 17	3,319 17
Summa	4	16	6	464,235 46	3,619 17	467,854 63
1904—05. I städerna ³⁾	4	14	7	452,679 98	318 75	452,998 73
Å landet	—	1	3	—	3,353 50	3,353 50
Summa	4	15	10	452,679 98	3,672 25	456,352 23

Försäljningsår.	Disposition af försäljningsafgifterna.						
	Statskontoret.	Städer.	Landskommuner (direkt).	Hushållningssällskapet (direkt).	Landstinget (direkt).	Provisioner.	Summa. Kronor.
1900—01	91,235 17	228,087 88	3,035 78	46,051 30	92,102 54	922 86	461,435 53
1901—02	85,413 74	213,534 26	2,969 92	43,131 15	86,262 28	864 22	432,175 57
1902—03	88,383 75	220,959 31	3,032 56	44,625 10	89,250 18	893 99	447,144 89
1903—04	92,721 27	231,803 19	2,318 96	46,691 95	93,383 83	935 43	467,854 63
1904—05	90,418 57	226,046 42	2,342 93	45,544 02	91,087 97	912 32	456,352 23
Summa	448,172 50	1,120,431 06	13,700 15	226,043 52	452,086 80	4,528 82	2,264,962 85

¹⁾ Alla öfverlätna åt bolag. ²⁾ Däraf 1 å landet med burskap eller privilegium; alla öfriga öfverlätna åt bolag. ³⁾ Inräknadt köpingarna. ⁴⁾ Däraf afgifter enligt förordn. § 17: 3 11,700 kr. året 1900—01 och 8,100 kr. öfriga år.

20 %. Att denna maldrycksproduktion nästan uteslutande förbrukas inom länet, är högst sannolikt; men jämväl bryggerier utom länet tillhandahålla härstades, ehuru i ringa omfattning, af dem tillverkade maldrycker.

Trots den lifliga verksamhet, som nykterhetsföreningarna inom länet utveckla, hvarom i annat sammanhang lämnats

närmare uppgifter, och ehuru åtskilliga restriktioner med afseende å brännvins- och ölhandeln genom myndigheternas försorg kommit till stånd, har alkoholkonsumtionen i länet under perioden ansenligt tilltagit, en kraftig maning för alla nykterhetsvänner att icke låta sig förtröttnas i sitt i sann mening fosterländska arbete.

5. Kameralförhållanden.

I tabell 3 lämnas summarisk redogörelse för hemman och lägenheter å landet, deras kamerala natur och brukningsdelar jämte taxeringsvärden äfvensom för städernas jordar, hus och tomter m. m. år 1905.

Under femårsperioden hafva följande hemman blifvit omförda från frälse till skatte natur, sedan deras räntor blifvit för statsverkets räkning inlösta: $\frac{1}{2}$ mantal Backa n:r 1 i Bro socken, $\frac{1}{3}$ mantal Boanäs n:r 2, $\frac{1}{4}$ mantal Bösseviken n:r 1 och $\frac{1}{4}$ mantal Sandviken n:r 1 i Östra Emterviks socken samt $\frac{1}{4}$ mantal Tällerd n:r 1 i Alsters socken. Sammanlagda mantalet af skatteköpta hemman utgjorde alltså $1\frac{7}{12}$ mantal.

Följande tvenne hemman hafva blifvit för kronans väkning under perioden försälda i enlighet med därom medde-

lade nådiga beslut: Mosserud n:r 1 om $\frac{1}{8}$ mantal, f. d. pipareboställe i Kils socken, enligt nådigt bref den 4 mars 1904, samt Östra Knoll n:r 1 om $\frac{1}{2}$ mantal, f. d. fanjunkareboställe i Glafva socken, enligt nådigt bref den 13 oktober 1905. Köpeskillingen för det förstnämnda hemmanet utgjorde 6,021 kr. och för det sistnämnda 46,000 kr., alltså 52,021 kr. för båda tillsammans. Under närmast föregående femårsperiod försäldes 13 kronohemman och 1 kronojord för tillhopa 153,415 kronor.

Kronoparkernas antal och areal hafva under perioden ökats genom inköp för statsverkets räkning:

dels på grund af nådiga brefvet den 25 april 1902 mot en köpeskillning af 111,000 kr. följande egendomar under Alsters bruk, nämligen: $\frac{1}{3}$ mantal frälse Öjering n:r 1, 1 mantal frälse Mosserud n:r 1, 1 mantal kronoskatte Byn n:r 1,

Tab. Az.

Värmlands läns landstings finanser åren 1901—1905.

	År 1901. Kronor.	År 1902. Kronor.	År 1903. Kronor.	År 1904. Kronor.	År 1905. Kronor.	Summa. Kronor.
Tillgångar från år 1900	—	—	—	—	—	108,073.44
<i>Inkomster:</i>						
Hyror, arrenden o. d.	644.21	500.00	300.00	—	—	1,444.21
Landstingskatt	57,682.30	62,642.62	20,119.58	22,460.24	77,512.65	240,417.39
Utskänkings- och minuteringsavgifter	126,019.42	121,432.87	116,681.76	120,376.92	126,007.47	610,518.44
Diverse	1,472.00	2,000.00	2,000.00	2,210.00	209.00	7,891.00
Förskott af förvaltare	703.34	446.52	450.65	813.20	134.99	2,548.70
Räntor	789.65	1,478.21	3,391.58	208.00	105.01	5,972.45
Lån	—	200,000.00	200,000.00	301,688.55	322,799.98	1,024,488.53
Ökad värde å tillhörigheter	—	—	369,388.34	324,682.64	357,215.45	1,051,286.43
Summa	187,310.92	388,500.22	712,331.91	772,439.55	883,984.55	3,052,640.59
<i>Utgifter:</i>						
Fattigvård, välgörenhet o. d.	152.80	123.38	113.46	119.64	144.05	653.33
Hälsa- och sjukvård	99,032.92	219,706.45	317,489.08	407,262.11	408,017.32	1,451,507.88
Undervisning	27,189.67	28,445.87	31,276.13	32,155.87	121,596.26	240,663.80
Jordbruk med binärningar	19,998.77	21,350.30	20,327.65	19,871.39	13,198.30	94,746.91
Allmän ordning m. m.	1,150.00	1,745.76	1,750.00	2,100.00	2,466.90	9,212.66
Förvaltningskostnader	6,294.64	6,550.55	9,971.98	6,960.61	8,994.13	38,771.91
Räntor	3,779.17	2,118.62	—	—	—	5,897.79
Betalning å lån	28,925.21	55,703.34	446.52	450.65	9,362.33	94,888.05
Tillgångar till år 1906	—	—	—	—	—	1,116,298.26
Summa	186,523.18	335,744.27	381,374.82	468,920.77	563,779.29	3,052,640.59

Anm. I tillgångarna ingingo fastigheter och inventarier med 83,292 kr. år 1900 och 1,114,130 kr. år 1905. Skulderna uppgingo till 110,103 kr. vid 1900 och till 1,016,074 kr. vid 1905 års slut; i sistnämnda summa ingingo amorteringslån med 491,451 kr.

¹⁹⁰⁵os. K. Majts Befallningshafvandes femårsberättelser 1901—1905. Värmlands län.

I mantal kronoskatte Backa n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal frälseäteri Gunnerud n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal kronoskatte Högåsen n:r 1, $\frac{1}{2}$ mantal kronoskatte Ringsåker och Sunnanå n:r 1, alla i Alsters socken, $\frac{1}{4}$ mantal frälse Mjölnetorp Västra n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal frälseäteri Mjölnetorp Östra n:r 1 och $\frac{1}{3}$ mantal frälseäteri Alster n:r 1, alla i Karlstads socken; dels på grund af nådiga brevet den 31 oktober 1902 mot en köpeskilling af 2,500 kr. ett till hemmansdelen $\frac{1}{8}$ mantal frälse Mosserud n:r 1 i Alsters socken hörande skogsskifte, äfvensom den å samma hemmansdel belöpande andel af det hemmanet $\frac{1}{2}$ mantal frälse Mosserud n:r 1 tillskiftade område af den s. k. Stormossen;

dels enligt nådiga brevet den 23 oktober 1903 mot en köpeskilling af 43,200 kr. en areal af 366.37 har utgörande del af hemmanen 1 mantal Kroppkärr och $\frac{1}{3}$ mantal Välsviken i Karlstads socken och gränsande till Alsters kronopark;

dels enligt nådiga brevet den 11 mars 1904 mot en köpeskilling af 140,000 kr., ofsedt $\frac{3}{16}$ mantal Ökna i Bjurkärens socken af Örebro län, $\frac{507}{600}$ mantal Södra Høje, $\frac{211}{488}$ mantal Mellan Høje, $\frac{11}{64}$ mantal Norra Høje, 1 mantal Norra Sörby n:r 1 och 1 mantal Södra Sörby n:r 1 i Varnums socken;

dels ock enligt nådiga brevet den 24 mars 1905 mot en köpeskilling af 7,000 kr. ett område om 73 har 49 ar af hemmanen $\frac{1}{2}$ mantal Norra Høje och $\frac{1}{8}$ mantal Mellan Høje i Varnums socken.

Summan af dessa köpeskillingar utgör alltså 303,700 kronor.

Enligt nådiga brevet den 1 augusti 1902 har f. d. kompaniebsbostället $\frac{1}{2}$ mantal Tostebol n:r 1 i Ny socken och Jösse härad från den 14 mars 1903 ställts under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning samt tillagts kronoparken Tostebol.

Antalet *jordafsöndringar*, som varit föremål för Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes åtgärd under femårsperioden har varit 1,229 stycken, sålunda fördelade:

År 1901	191	År 1904	253
» 1902	166	» 1905	368
» 1903	251	Summa	1,229

I jämförelse med de i nästföregående femårsberättelse meddelade uppgifter rörande afsöndringsförhållandena utvisa förenämnda siffror en betydande ökning i antalet afsöndringar. Någon specifik utredning rörande dessa afsöndringars olika ändamål låter sig icke verkställas, men torde flertalet afsöndringar hafva tillkommit för beredande af egna hem, därvid särskildt de ledigblifna soldattorpen till stort antal blifvit försälda.

Sammanlagda *fastighetstaxeringsvärdet* för länet utgjorde enligt bevillningssammandragen:

År 1901	180,853,825 kr.,	hvaraf bevillningsfria	12,981,700 kr.
» 1902	183,859,100	»	» 13,247,600
» 1903	219,846,400	»	» 14,844,400
» 1904	223,101,600	»	» 15,579,700
» 1905	228,069,800	»	» 16,305,600

Jämfördt med sista året under nästföregående period (1900), då sammanräknade fastighetstaxeringsvärdet utgjorde 178,430,100 kr., visar sig, att år 1905 samma taxeringsvärde stigit med 49,639,700 kr. eller till 228,069,800 kr. Stegringen på fem år har således varit omkring 28 %.

Taxeringsvärdena uppgingo sammanräknade till följande belopp i kr. för särskilda slag af fastigheter:

År.	Bevillningskyldig.		Bevillningsfri.	
	Jordbruks-	Annan.	Statens.	Kommuners m. f.
1900	120,964,700	44,659,900	3,758,000	9,047,500
1905	143,654,300	63,109,900	4,839,700	11,465,900

Under femårsperioden har således taxeringsvärdet å den jordfastighet, för hvilken bevilling erlägges, ökat med 18 % i fråga om jordbruksfastighet och 52 % i fråga om annan fastighet samt för den fastighet, för hvilken bevilling icke

Tab. Aå. Kommunala lån i Värmlands län åren 1901—1905.

Nådiga brevets datum.	Socken m. m.	Lånets ändamål.	Lånebelopp. Kronor.
15/1 1901	Södra Ny socken . .	Skolhusbyggnad	3,000
8/3 »	Norra Råda, Sunnemo och Gustaf Adolfs socknar	Anskaffande af kyrkoherde- och kapellpredikantsboställen	50,000
7/6 »	Ransätters socken . .	Aktieteckning i Karlstad—Munkfors järnvägsaktiebolag	50,000
» »	Kroppa »	Skolhusbyggnad, anskaffande af orgel m. m.	20,000
21/6 »	Gillberga »	Skolhusbyggnader	15,000
12/7 »	Ölme »	Anskaffande af ett skolhus	10,000
10/8 »	Ålfedals härads nedre tingslags vughållningsdistrikt	Vägbyggnader	35,000
6/12 »	Eda socken	Uppförande af lärarbostad	8,000
21/2 1902	Värmlands länslandsting	Lasarettbyggnad i Karlstad	500,000
4/4 »	Östmarks socken	Inköp af fattiggård	5,000
» »	Öfre Ulleruds socken	Skolhusbyggnader m. m.	21,000
11/4 »	Karlstads stad	Inköp af jord m. m.	1,150,000
» »	Öfre Ulleruds socken	Aktieteckning i Karlstad—Munkfors järnvägsaktiebolag	10,000
23/5 »	Mellan-Syslets tingslag	Tingshusbyggnad	100,000
4/7 »	Kristinehamns o. Varnums församlingar	Skolhusbyggnader	15,000
12/9 »	Sunnemo socken	Kyrkoreparation	4,000
19/9 »	Grafva »	Skolhusbyggnader	20,000
21/10 »	Färnebo »	Inköp af egendom till fattiggård	200,000
12/12 »	Nysunds »	Skolhusbyggnader	12,000
10/12 »	Ö:a Emterviks socken	Inköp af egendom till fattiggård	30,000
21/12 »	Norra Råda »	Skolhusbyggnader	40,000
» »	Väse »	Kyrkoreparation	6,500
4/4 1903	Frykeruds »	Reparation af skolhuslokaler m. m.	15,000
17/4 »	Näs tingslag	Tingshusbyggnad	21,000
8/5 »	Seffle köping	Inköp af jordområden	20,000
8/10 »	Visnums-Kils socken	Orgelbyggnad	5,000
10/6 1904	Karlstads landsförsamling	Folkskolebyggnader	300,000
15/7 »	By socken	Gäldande af skuld för skolhus	15,000
7/10 »	Sunnemo socken	Reparation å kyrkan och sockenstugan	7,000
27/1 1905	Kristinehamns stad	Anläggning af vatten- och aflöpsledning	700,000
24/8 »	Visnums socken	Reparation af skolhusbyggnader	5,000
5/5 »	Nyeds »	Inköp af egendom till fattiggård	50,000
29/5 »	Arvika köping	Inköp af egendom och skolhusbyggnader	150,000
27/10 »	Karlstads stad	Vattenledningsarbeten och inköp af egendomar	1,450,000
		Summa lån kronor	5,042,500

erlägges och som till allra största delen utgöres af annan fastighet, med 28·8 % i fråga om statens samt med 26·7 % i fråga om kommuners, menigheters m. fl. fastigheter.

Rörande egendomar af *fideikommissnatur* samt egendomar *tillhörande inhemska aktiebolag* och *främmande makters undersåtar* lämnas upplysningar i *tabellerna 4, 5 och 6*.

Ny *ordinarie rotering* har endast verkställts af hemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Borgerud nr 1 i Ölme socken.

Enligt landskontorets räkenskapshandlingar rörande ersättning för soldatrotar vid Värmlands regemente äfvensom Lifregementets grenadjärer utgjorde år 1900 inom länet antalet effektiva nummer vid det förra 904 och vid det senare 107, men år 1905 endast resp. 434 och 58.

Beträffande *kronodomänerna* inom länet må erinras, att deras antal, som vid slutet af sista femårsperioden antecknats till 51, med ett taxeringsvärde å jordbruksfastighet af 1,261,500 kr., och å annan fastighet af 21,000 kr., vid 1905 års slut utgjorde 41, med ett taxeringsvärde å jordbruksfastighet af 1,379,700 kr. och å annan fastighet af 17,000 kr. Kronans inkomst af arrenden från utarrenderade kronodomäner hade enligt 1905 års räkenskaper nedgått till 32,088 kr., från 35,027 kr. under år 1900.

Den år 1903 påbörjade *beskattningen af multdryckstillverkningen* hade vid 1905 års slut omfattat 14 skattepliktiga

bryggerier, hvarjämte svagdrickstillverkningen öfvervakats vid ett trettiotal skattefria bryggerier. Under tillverkningsåret 1904—05 hade den härutinnan debiterade maltskatten utgjort 39,322 kr. 70 öre för en kvantitet afverkad malt af 812,225 kg.

Beträffande *landstingets finanser och verksamhet* hänvisas till å sid. 49 intagna *tabell Az*. Såsom af tabellen framgår, hafva landstingets fastigheter under perioden ökat i värde med 1,030,838 kr. 63 öre samt skulderna med 905,971 kr. 4 öre, bäggedera hufvudsakligen en följd af den storartade nya lasaretsbyggnaden i Karlstad samt inköpet af lägenheten Älfåsen till ett skyddshem för vanartade gossar, om hvilka båda anstalter närmare uppgifter meddelas i andra afdelningar af denna berättelse. Landstingsskatten har, under femårsperioden utgått med 25 öre för hvart af åren 1901 och 1902, med 8 öre för hvart af åren 1903 och 1904 samt med 27 öre för år 1905.

Under åren 1901—1905 hafva *kommunala lån* afsedda att betalas på längre tid än 2 år, blifvit på grund af Eders Kungl. Maj:ts nådiga tillstånd upptagna till det omfång, som *tabell Aå* utvisar.

Beträffande *laga skiften* och *hemmansklyfningar* samt *landtmäteriväsendet* i öfrigt inom länet under förevarande period får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande underdånigst hänvisa till Landtmäteristyrelsens årliga berättelser.

6. Politi.

A) *Undervisningsväsendet*. På sätt förut omförmålt verka för närvarande inom länet tvenne folkskoleinspektörer, hvilkas distrikt under perioden reglerats. I följd häraf möta svårigheter att för hvarje af distrikten angifva de olika slagen af folkskolor vid periodens början och vid dess slut. En jämförelse för länet i dess helhet vinnes af nedanstående uppgift:

	Periodens början.	Periodens slut.	D ä r a f	
	Länet.	Länet.	Östra området.	Västra området.
Fasta folkskolor	154	320	291	29
Flyttande »	159	110	47	63
Fasta mindre »	43	78	68	10
Flyttande » »	19	20	14	6
Fasta småskolor	99	131	119	12
Flyttande »	203	154	84	70
Fortsättningskolor	166	228	174	54
Slöjdaafdelningar för gossar	249	353	273	80
Do » flickor	92	199	174	25

Såsom af dessa uppgifter framgår, har *folkskoleväsendet* under perioden varit stadt i liflig utveckling. Antalet fasta skolor har afsevärdt ökat, samtidigt med att de flyttande minskats. I de fattigare och mera aflägsna kommunerna är det ofta förenadt med stora ekonomiska svårigheter att erhålla tillräckligt antal fasta skolor, och där sådana kunnat

inrättas, har heltidsläsning, d. v. s. åtta månaders läsning för hvarje barn årligen, icke i allmänhet kunnat komma till stånd. I de flesta folk- och småskolor i västra distriktet är läsningen fyra månader årligen; i en folkskola samt i småskolorna inom 5 skoldistrikt i länet är lästiden inskränkt till tre månader om året.

Undervisning i huslig ekonomi har under perioden allenast varit permanent i Karlstad, Kristinehamn och Arvika, där fasta skolkök äro inrättade. I östra distriktet hafva vid större brukssamhällen, såsom Munkfors, Forshaga, Hagfors, Nykroppa, Storfors, Liljendal och Edsvalla enstaka skolkökskurser varit anordnade. Inom västra inspektionsdistriktet hafva 13 skolkökskurser i 5 skoldistrikt hållits, af hvilka kurser hvar och en pågått sex veckor och varit besökt af så många, som lämpligen kunnat mottagas. Antalet skolhus har icke obetydligt ökat under perioden. Det största af de nya skolhusen är det i Karlstad i stadsdelen Herrhagen uppförda, som inrymmer omkring 30 lärosalar och i öfrigt är utrustadt på ett fullt tidsenligt sätt. Ett inom Arvika köping nybyggdt skolhus är afsedt för praktiska öfningar och innesluter således gymnastiksal, väfsal, slöjdsal, särskild afdelning för huslig ekonomi samt lokal för bespisning af fattiga skolbarn. Jämväl det vid Stömne i Stafnäs socken nybyggda skolhuset utmärker sig för rymlighet och tidsenliga anordningar i öfrigt.

Sedan år 1898 verkar i Arvika köping en s. k. femöresförening, hvilken dagligen under 30 veckor af läsåret förser de folkskolans barn, som däraf äro i behof, med en enkel,

men riklig *middagsmåltid*. Kostnaderna för denna bespisning, hvilken numera inrymtes i särskild för densamma inredd lokal vid sidan af den egentliga skolkökslokalen, bestredos under de fyra första åren uteslutande genom frivilliga bidrag. Sedan år 1902 åtnjuter föreningen bidrag ur kommunalkassan med 500 kr. per år, medan erforderliga medel i öfrigt insamlas på frivillighetens väg. Enligt lärarpersonalens vid folkskolan samstämmiga intyg har denna bespisning icke blott bidragit att göra skolgången jämnare bland barnen från de fattigare hemmen, utan äfven gjort dessa barn mera vakna och mottagliga för den undervisning skolan meddelar.

Trädgårdsland och gymnastikredskap betraktas ännu mångenstädes som onödiga, och krafven därpå lämnas ofta utan afseende. Följden häraf är den, att ämnena trädgårds-skötsel och gymnastik i allmänhet stå ganska lågt, lägre än man, under förutsättning af intresse hos läraren, för dem kunde hafva rätt att vänta. Den uppmärksamhet, som såväl offentliga institutioner som många enskilda på sista tiden ägnat dessa ämnen, bådär dock godt för framtiden.

Lärarbristen har i vissa trakter inom Västra Värmland blifvit kronisk. I en del församlingar är det endast vid vissa rotar, som det ej lyckats anställa eller behålla ordinarie lärare, under det att svårigheter ej mött att erhålla sådana lärare vid andra rotar inom socknen. De obesatta platserna utgöra nästan utan undantag sådana med flyttande skola, dåliga lätosalar, trånga, obekväma och mången gång alldeles olagliga lärarebostäder, hvarjämte där vanligast saknas fortsättningsskola och slöjd. Då församlingarna afhjälpa dessa, främst i lärarnes ögon mycket graverande brister, så bruka svårigheterna att erhålla ordinarie lärare också i allmänhet upphöra.

Antalet lärare och lärarinnor vid länets folk- och småskolor, till hvilka lönetillskott blifvit under femårsperioden från landtränteriet utbetalda, samt lönetillskottens belopp framgår af *tabell Aä*.

De *allmänna läroverken* inom länet äro med den nya ordning, som upprättats genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga stadga för rikets allmänna läroverk den 18 februari 1905, Karlstads högre allmänna läroverk med realskola och gymnasium, realskolorna i Kristinehamn och Arvika samt samskolan i Filipstad. Antalet lärjungar i dessa framgår af *tabell Aö*.

Lärjungeantalet vid Karlstads allmänna läroverk har enligt denna tabell i årligt medeltal utgjort 443 och visar alltså vid jämförelse med föregående period, då medeltalet var 405, en ökning.

Summan af stipendier, premier och understöd, som under åren 1895—1900 utgjorde 20,044 kr. 75 öre, uppgick för nu ifrågakvarande period till 21,957 kr. 7 öre, hvaraf i stipendier 18,373 kr. 77 öre. Under år 1905 har tillkommit ett stipendium vid läroverket, nämligen det Nordenfeltska stipendiet, hvilket på sätt närmare omförmäles här nedan under Kristinehamns allmänna läroverk, öfverflyttats till läroverket i Karlstad.

Till belysande af läroverkets ekonomiska ställning har afgifvits följande redogörelse för behållningen hos läroverkets kassor den 31 december 1905:

Ljus- och vedkassa	8,280 17 kr.
Premie- och fattigkassan	678 36 »
Biblioteks- och materialkassan	1,463 63 »
Nya bibliotekskassan	14,911 86 »
Geijerska lönefonden	3,959 88 »
Jolinska stipendiefonderna	7,207 97 »
Byströmska stipendiefonden	12,714 04 »
Domkapitlets premiefond	592 62 »
Kronprinsens stipendiefond	5,233 50 »
Danielson-Löwenhjelmiska stipendiet	547 55 »
Gymnastikpremiefonden	1,787 07 »
Sundinska stipendiefonden	3,585 57 »
Aug. Kjellmans stipendiefond	1,739 43 »
Sven Hardins premiefond	358 13 »
C. H. Collvins donationsfond	8,318 29 »
C. P. Bergmans stipendiefond	2,097 78 »
C. A. Fahlgrens fond	5,899 37 »
Nordenfeltska stipendiefonden	6,500 17 »
Byggnadsfonden	4,774 27 »
Summa	90,649 66 kr.

Tab. Aä. Från landtränteriet af statsmedel utbetalda lönetillskott åt lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor inom Värmlands län åren 1901—1905.

År.	Examinerade folkskollärare och lärarinnor.				Öfriga lärare och lärarinnor.				Summa lönetillskott. Kronor.
	Ordinarie.		Icke ordinarie.		Vid mindre folkskolor, biträdande vid folkskolor.		Vid småskolor.		
	An-tal.	Löne-tillskott. Kronor.	An-tal.	Löne-tillskott. Kronor.	An-tal.	Löne-tillskott. Kronor.	An-tal.	Löne-tillskott. Kronor.	
1901	327	159,328 45	35	9,254 98	75	15,733 26	301	63,833 00	218,149 69
1902	328	193,956 45	38	12,533 79	82	17,500 03	307	65,828 40	289,818 67
1903	325	188,773 80	56	19,078 32	85	18,410 45	305	66,283 54	292,546 11
1904	324	188,033 98	70	22,775 11	95	20,183 35	305	66,150 18	297,142 62
1905	326	190,851 67	79	24,271 65	106	22,341 70	299	64,779 12	302,244 14
Summa	920	914 35	87	913 85	91	168 79	326	874 24	1,429,901 23

Tab. Aö. Antal lärjungar vid de allmänna läroverken i Värmlands län åren 1901—1905.

År.	Karlstads.		Kristinehamns.		Arvika.		Filipstads.	
	V.-t.	II.-t.	V.-t.	II.-t.	V.-t.	II.-t.	V.-t.	II.-t.
1901	411	415	97	106	109	108	71	76
1902	416	431	103	109	108	110	77	80
1903	429	455	106	104	110	100	78	76
1904	455	466	102	103	104	102	78	72
1905	468	481	103	107	102	104	72	72

Ann. Vid det högre allmänna läroverket i Karlstad aflades mogenhetsexamen år 1901 af 26, år 1902 af 22, år 1903 af 21, år 1904 af 30 och år 1905 af 35.

Medeltalet lärjungar vid *Kristinehamns allmänna läroverk* (realskola) har enligt tabell Aö varit 104. Några nya stipendiefonder hafva ej tillkommit under perioden. Däremot har läroverket måst till högre allmänna läroverket i Karlstad öfverlämna den större af sina två stipendiefonder, Nordenfeltska stipendiefonden. Anledningen härtill var den, att stipendierna enligt gåfvobrevet skulle utdelas till lärjungar på latinlinjen, hvilken linje genom 1905 års läroverksorganisation med slutet af läsåret 1904—05 bortogs vid Kristinehamns läroverk. Vid öfverlämnandet den 7 december 1905 uppgick den nämnda stipendiefonden till 6,408 kr. 8 öre.

I stipendier, premier och understöd hafva under åren 1901—1905 utdelats 1,418 kr. 75 öre, hvaraf i stipendier 940 kr.

Läroverkets kassor hade vid slutet af år 1905 följande behållning:

Byggnadsfonden	402.70 kr.
Ljus- och vedkassan	679.69 »
Biblioteks- och materialkassan	688.90 »
Premie- och fattigkassan	478.34 »
Silfverbröllopsstipendiet	1,182.29 »
Summa	3,431.92 kr.

Filipstads allmänna läroverk (samskola) har under åren 1901—1905 haft uteslutande manliga lärjungar. Antalet af dem utvisas af tabell Aö. Under perioden hafva vid läroverket utdelats såsom stipendier 2,110 kr. 48 öre, såsom premier 824 kr. 71 öre och såsom understöd 145 kr., eller tillsammans 3,080 kr. 19 öre. Inga nya stipendiefonder hafva därunder tillkommit.

Läroverkets kassors behållning den 31 december 1905 framgår af följande öfversikt:

Biblioteks- och materialkassan	5,558.58 kr.
Ljus- och vedkassan	1,829.55 »
Premie- och fattigkassan	205.42 »
Byggnadsfonden	4,293.34 »
Carl Fagerbergs premiefond	2,040.83 »
A. L. Sundqvists stipendiefond	1,561.87 »
Aug. Kjellmans stipendium	1,087.61 »
Aug. Forsbergs donation	1,058.55 »
»Rektor Ahlqvists minne»	351.52 »
A. M. Anderssons stipendium	1,002.70 »
Musikkassan	118.31 »
Makarua Bergs stipendiefond	1,041.25 »
Besparade räntefonden	26,849.66 »
Skumma	46,999.19 kr.

Antalet lärjungar vid *Arvika allmänna läroverk* (realskola) angifves i tabell Aö. I stipendier, premier och understöd har under perioden utdelats sammanlagt 602 kr. 50 öre. Inga nya stipendier hafva under de år, hvarom nu är fråga, tillkommit.

Läroverkets kassor hade vid 1905 års slut följande behållning:

Byggnadsfonden	2,124.02 kr.
Ljus- och vedkassan	1,059.70 »
Biblioteks- och materialkassan	2,422.39 »
Premiekassan	154.74 »
30-november-stipendiefonden	327.67 »
Föreningsstipendiefonden	215.13 »
Summa	6,303.65 kr.

Den i förra femårsberättelsen omnämnda *Lundsbergs privatskola för gossar* har under nu ifrågavarande period dels fortgått efter samma plan som åren närmast förut, dels ytterligare utvecklat sin verksamhet. Skolan har alltså åt gossar intill åldern för deras konfirmation sökt meddela allmänt medborgerlig bildning, på samma gång den haft till mål deras utveckling i moraliskt och fysiskt hänseende. Efter hand har inom skolan själf och af gossarnes föräldrar och andra deras gynnare framställts en önskan, att skolan måtte framföra sina elever till studentexamen. Denna fråga blef därför föremål för allvarliga öfverläggningar, hvilka ledde till det resultat, att skolan beslöt att såsom fortsättning af sin sexklassiga nederskola inrätta ett gymnasium på tre årsklasser. Hösten 1904 kom dess första ring (= skolans sjunde klass) till stånd och den därpå följande hösten dess andra ring (= åttonde klassen). Båda dessa klasser af gymnasium hafva varit tudelade i en real- och en latinlinje. Den friare studieplan, som Lundsbergs skola uppgjort för gymnasialstadiet i samband med den föreslagna nya studentexamen, måste öfvergifvas, då denna ej finge tråda i kraft förrän året 1910. Skolan fann sig därför föranlåten att under öfvergångstiden följa statens kurser inom gymnasium och som dess mål sätta gamla studentexamen. Den 14 mars 1903 förnyades af Kungl. Maj:t rätten till lönetursberäkning för lärare och lärarinnor vid skolan för en ytterligare tid af fem år. På grund af Riksdagens beslut år 1904 i afseende å de allmänna läroverkens organisation och hvad därmed ägde sammanhang kunde emellertid denna rätt ej efter sistnämnda år bibehållas. Skolan ingick därför till Eders Kungl. Maj:t med underdånig ansökan att varda ställd under Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, hvilken anhållan beviljades den 19 maj 1905. I sammanhang härmed medgaf Eders Kungl. Maj:t Lundsbergs skolans lärare och lärarinnor rätt att med afseende å tjänsteår räkna sig till godo sin tjänstetid vid skolan.

Antalet lärare och lärjungar vid skolan under senaste femårsperiod har varit:

		Antal lärare.	Antal lärjungar.	
			Höstterminen.	Vårterminen.
Läsåret	1901—02	8	59	57
»	1902—03	8	68	61
»	1903—04	8	56	59
»	1904—05	10	70	73
Höstterminen	1905	12	89	—

Sedan det sist byggda elevhemmet sommaren 1902 blifvit färdigt, förfogar skolan öfver tre sådana hem, rymmande inalles 90 gossar förutom lärare och för hemmens skötsel erforderlig personal. Samtidigt utvidgades skolhuset, så att

det skulle kunna inrymma, utom nederskolan, det påtänkta gymnasiets tre klasser.

För skolans ekonomi har dess grundläggare, grosshandlaren William Olsson allt fortfarande burit ansvaret och med stor oegennyttia och varmt intresse för skolan, dess utveckling och framgång tillgodosett alla dess behof.

Vid *bergsskolan i Filipstad* har verksamheten under nu ifrågasvarande tid i hufvudsak upprätthållits på samma sätt som under närmast föregående femårsperiod. Sålunda har undervisning meddelats å tvenne afdelningar, den ena afsedd för ynglingar, som önskat utbildas till bruksbetjänte, den andra för ynglingar, som efter genomgången kurs haft för afsikt att söka anställning som arbetare eller förmän. Antalet ynglingar, som under femårsperioden åtnjutit undervisning i skolans öfre afdelning, uppgår till 83 och i skolans nedre afdelning till 34 eller i båda afdelningarna tillsammans 117. I medeltal har skolan sålunda årligen räknat 23 å 24 elever, 17 å 18 i den högre och 7 i den lägre afdelningen.

Hvarje kurs har börjat den 1 november, såvida ej helgdag varit, och fortgått till midten af nästföljande oktober månad.

Undervisning har meddelats i matematik, fysik, oorganisk kemi, kvalitativ kemisk analys, profning af malmer och metallurgiska produkter, teoretisk mekanik, hållfasthetslära, konstruktion af enkla maskindelar, bergsmekanik och läran om kraftmotorer, mineralogi och geologi, järnets metallurgi, praktisk hyttskötsel, praktiskt smide, grufvbrytningslära, grufmätning och grufkartritning, linearritning, maskin- och ugnsrutning samt fältmätning och avvägning.

Under ifrågasvarande femårsperiod hafva förutsättningarna för skolan att kunna fylla sin uppgift i flere afseenden väsentligt förbättrats. Den utvidgning af skolans lokaler, som länge stått på dagordningen, har sålunda förverkligats. Skolan tillbyggdes nämligen år 1902. Genom tillbyggnaden erhöll läroanstalten ett större laboratorium med tillhörande vågrum för eleverna, ett mindre laboratorium med vågrum för laboratorieföreståndaren, tvenne större lärosalar samt två kapprum, ett å nedre och ett å öfre våningen. Kostnaden för tillbyggnaden uppgick till omkring 27,000 kr. och har bestridits af Järnkontoret, delägarne i Filipstads bergslags gruffondkassar samt åtskilliga bruk och andra enskilde. Filipstads stad har därjämte bidragit med ett räntefritt lån på tio år å 2,000 kr.

Vidare har skolans anslag ökat, så att det sedan den 1 oktober 1903 utgått med 19,000 kr. årligen mot förutvarande 11,500 kr. Genom denna förhöjning i anslaget har skolan bland annat kunnat binda vid sig en tredje ordinarie lärare.

Slutligen har skolan haft glädjen mottaga två stipendiedonationer å hvardera 10,000 kr. Den ena öfverlämnades till skolan af bruksägaren Johan Ekman den 29 maj 1904 och bär namnet Gustaf Ekmans minnesfond, den andra utlofvades till skolan af delägarne i storbhuset efter bergmästaren C. H. Lundström vid högtidlighållandet af skolans sjuttiofemåriga tillvaro den 14 oktober 1905, inbetalades den 4 december samma år och bär namnet bergmästaren C. H. Lundströms minnesfond.

Vid *folkskolelärarseminariet i Karlstad* hafva under perioden antalet närvarande lärjungar, antalet utexaminerade och inträdessökande samt antalet nyantagne lärjungar utgjort:

År.	Närvarande. V.-t.	II.-t.	Utexami- nerade.	Inträdes- sökande.	Antagne.
1901	95	94	26	57	22
1902	90	93	21	56	23
1903	88	92	22	54	27
1904	90	94	21	49	27
1905	91	97	20	63	26

Sammanlagda antalet närvarande utgjorde alltså 924 och utexaminerade 110, visande ett medeltal närvarande hvarje termin af 92 och ett medeltal utexaminerade af 22. Dessa siffror visa föga skiljaktigheter med föregående femårsperiod.

Till stipendier åt eleverna hafva af statsmedel utgått följande belopp:

År.	Vårterminen.	Höstterminen.	Summa.
1901	3,345	3,125	6,470
1902	3,100	3,040	6,140
1903	3,015	3,080	6,095
1904	3,115	3,094	6,209
1905	3,094	3,223	6,317
Summa kr.	15,669	15,562	31,231

För undervisningen i gymnastik är allmänna läroverkets gymnastiksal upplåten mot ersättning. Hos enskild person förhyres lokal för slöjdundervisningen.

Småskolelärarinneseminariet i Karlstad har under perioden fortsatt sin för länet behöfliga verksamhet efter oförändrad plan, så att hvarje lärokurs omfattat tre läseterminer, af hvilka vårterminen i regeln pågått 17 1/2 veckor och höstterminen 17 veckor, så att den årliga undervisningstiden utgjort 34 1/2 veckor. Nya elever mottagas hvar tredje termin efter förut aflagda inträdespröfningar. Under den femårsperiod, hvarom nu är fråga, hafva fyra gånger hållits afgangsexamen vid seminariet, nämligen vid slutet af vårterminen 1901, då 28 elever godkändes, i slutet af höstterminen 1902, då 27 elever vederbörligen utexaminerades, vid slutet af vårterminen 1904, då de utexaminerades antal var 27, samt vid slutet af höstterminen 1905 med 28 elever, hvilka alla godkändes.

Fortfarande tjänstgöra de 2 vid seminariet fast anställda lärarinnorna och med enahanda lönevillkor, som i förra femårsberättelsen uppgåfvos. Dessutom består lärarepersonalen af 3 extra lärare, hvilka tjänstgöra vissa timmar i veckan mot öfverenskommen timpenning. Efter stadgade grunder har statsbidrag årligen åtnjutits till de 2 lärarinnornas aflöning. Hvarje barn i öfningsskolan betalar en terminsavgift af 10 kronor. Landstinget har lämnat ett anslag af 6,000 kronor för hvarje lärokurs af tolf månader eller tre terminer.

Värmlands läns folkhögskola jämte den därmed förenade *landtmannaskolan i Molkom* har under nu ifrågasvarande period arbetat efter samma grunder som hittills och med i det närmaste samma lärarkrafter som under föregående femårsperiod.

Inom landtmannaskolan har verksamheten utvidgats med en kurs för utbildande af kontrollassistenter, till hvilken länets hushållningssällskap lämnat anslag. Samma korporeation har ock understött de föreläsningsskurser för mindre jordbrukare, som hållits åren 1904 och 1905. Assistentkursen har omfattat en tid af fyra veckor, föreläsningsskurserna tio å tolf dagar. År 1904 anordnade folkhögskolan s. k. sommarkurser, hufvudsakligen afsedda för lärare och lärarinnor, och deltog i dessa 230 personer, däraf 140 tillhörande lärarekåren. I öfrigt har skolan biträdt vid folkbildningsarbetet genom upprättande och ledande af Nyeds föreläsningssanstalt.

Elevantalet har utgjort:

	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.
Folkhögskolans manliga afdelning	31	40	24	18	29
Do kvinnliga	26	23	21	18	22
Landtmannaskolans ordinarie kurs	12	7	11	12	18
Kontrollassistentkursen	—	—	—	—	8
Föreläsningsskurser	—	—	—	42	30

För undervisningens upprätthållande har åtnjutits följande anslag årligen:

af staten till folkhögskolans manliga afdelning 3,000 kr., till dess kvinnliga afdelning 1,800 kr. och till landtmannaskolan omkring 2,400 kr., eller tillsammans omkring	7,200 kr.
af landstinget till folkhögskolans manliga afdelning 2,000 kr. och till dess kvinnliga afdelning 600 kr., summa	2,600 »
af hushållningssällskapet till landtmannaskolan 1,000 kr., till kontrollassistentkursen 250 kr. och till föreläsningsskurserna 300 kr., eller tillsammans	1,550 »
af kommuner och enskilda omkring	1,000 »
Summa omkring	12,350 kr.

De i föregående berättelse omförmälda planer på anskaffande af elevbostäder hafva under perioden, genom frikostiga bidrag af flera församlingar och enskilda personer samt genom bildandet af aktiebolaget Värmlands folkhögskolas elevbostäder, kunnat realiseras, hvarmed skolan kommit i åtnjutande af förmånen att kunna hysa sina elever under eget tak och själf sörja för deras utspisning. Den nyuppförda bostadsbyggnaden inrymmer rum för 40 elever, matsal, läs- och badrum samt rum för husföreståndarinna och betjäning, jämte behöfliga ekonomilägenheter och värmekammare.

Skolornas rikhaltiga undervisningsmaterieell har under perioden än ytterligare tillökats, och dess bibliotek har dels genom gåfvor, dels genom inköp uppnått 1,500 bokband.

Elevantalet sedan skolornas början har varit i folkhögskolan 890 manliga och 308 kvinnliga samt i landtmannaskolan 191.

År 1905 upprättades en *folkhögskola i Seffe*, hvilken läroanstalt nämnda år hade ett elevantal af 30. Något bidrag af stats- eller landstingsmedel var för nämnda år icke meddeladt åt denna folkhögskola.

Karlstads elementarläroverk för flickor, hvilket upprätthålles af staden Karlstad och hvars förvaltning är uppdragen åt en af stadsfullmäktige därstädes tillsatt styrelse, har under perioden varit inrymdt i sin gamla lokal, hvar-

jämte för de lägsta klasserna ett intill liggande hus förhyrts. Lärjungeantalet har utgjort:

År.	Vårterminen.	Höstterminen.	Utexaminerade.
1901	172	211	16
1902	208	233	22
1903	233	238	21
1904	237	225	18
1905	230	227	26

Medeltalet under hvarje läsår närvarande elever utgjorde således 221, hvilket visar en afsevärd stegring mot under föregående period, då medeltalet närvarande uppgick till 125 för hvarje läsår.

Skolans lokaler äro otillräckliga för det växande lärjungeantalet, och stadsfullmäktige hafva också visat sig behjerta detta förhållande genom att tillsätta en särskild kommitté för utredning och förslag till en nybyggnad för skolan.

Statens anslag till läroverket har för samtliga åren af perioden utgjort 2,350 kr. om året, och Karlstads stad har till skolan lämnat ett årligt bidrag af 3,000 kr., utgörande beräknad hyra för af staden lämnad lokal.

Kristinehamns elementarläroverk för flickor har under perioden lämnat undervisning åt följande antal lärjungar, fördelade på tre förberedande och åtta elementarklasser:

År.	Vårterminen.	Höstterminen.	År.	Vårterminen.	Höstterminen.
1901	102	102	1904	104	113
1902	101	103	1905	112	125
1903	103	103			

De förutvarande, olämpliga lokalerna hafva år 1905 utbytts mot nya, i det att nämnda år, genom bidrag från frikostiga donationer och anslag af staden, en ny tidsenlig byggnad för skolan tagits i anspråk. Denna skolhusbyggnad är belägen vid Älfkullen på en vidsträckt tomt vid Varnumsälven och fyller genom läge och anordningar alla skäligen anspråk. Den präktiga lekplanen nedanför skolbyggnaden är med sin fredade belägenhet, sin vidsträckthet och sin friska luft mycket lämplig för sitt ändamål. Skolan har i statsanslag åtnjutit 2,350 kr. läsåret 1901—02, samt 3,550 kr. under öfriga år af perioden, hvarjämte staden under åren 1901 och 1902 anvisat anslag af 1,000 kr. samt under följande år af 1,600 kr. Terminsavgifterna hafva under sista läsåret utgått med lägst 25 kr. och högst 90 kr.

Vid *Filipstads elementarskola för flickor*, hvars styrelse utses af stadsfullmäktige därstädes, har undervisning meddelats i 3 förberedande och 5 elementarklasser, och har lärjungeantalet utgjort:

År.	Vårterminen.	Höstterminen.	År.	Vårterminen.	Höstterminen.
1901	48	55	1904	59	57
1902	57	62	1905	58	59
1903	60	59			

I anslag har till skolan utgått: af staten 1,200 kr. för hvart af åren 1901 och 1902 samt 1,950 kr. för hvarje af periodens öfriga år, af Filipstads stad 1,800 kr. för 1901

och samma belopp för år 1902 samt 2,300 kr. för hvart af åren 1903, 1904 och 1905 samt af Filipstads sparbank 2,000 kr. år 1903 och 1,000 kr. för hvart af åren 1904 och 1905.

På grund af testamente af komministern J. E. Brink har den år 1889 bildade »Tjuguförsta-januari-fonden» år 1904 ökat med 1,000 kr. Rän-teafkastningen å fondens medel har vid hvarje vårtermins slut utdelats såsom premier, vanligen i form af böcker åt elever vid skolan.

Arvika elementarläroverk för flickor har under perioden haft följande antal lärjungar:

År.	Vår-terminen.	Höst-terminen.	År.	Vår-terminen.	Höst-terminen.
1901	90	86	1904	91	97
1902	87	96	1905	98	117
1903	99	88			

Statsbidraget till skolan har utgjort under hvart af åren 1901 och 1902 1,700 kr. samt för hvart och ett af de öfriga åren under perioden 2,500 kr. Köpingen har för samma tid meddelat skolan anslag af för åren 1901 och 1902 1,750 kr. samt för åren 1903, 1904 och 1905 2,350 kr. årligen. Genom gåfva har köpingen till skolan öfverlåtit ett af två tomtnummer bestående område för byggnadsplats m. m., och beräknas den årliga räntan å värdet häraf till 150 kr.

Några stipendier eller understödsmedel hafva icke tillfallit skolan under nu ifrågavarande femårsperiod.

Vid *Seffe samskola* har elevantalet utgjort:

År.	Vår-terminen.	Höst-terminen.	År.	Vår-terminen.	Höst-terminen.
1901	26	26	1904	31	32
1902	25	22	1905	37	47
1903	22	22			

Skolan har under år 1905 åtnjutit ett statsanslag af 800 kr., hvarjämte kommunen till skolan anvisat anslag åren 1903 och 1904 af 600 kr. för hvartdera året och år 1905 af 800 kr.

Samskolan i Sunne har under ifrågavarande period haft följande antal elever:

Läsåret 1901—02	41	Läsåret 1904—05	31
» 1902—03	32	» 1905—06	37
» 1903—04	33		

Till skolans upprätthållande har Sunne socken under hvart af periodens år bidragit med 500 kronor, under förbehåll af undervisning åt tre frielever årligen.

Karlstads tekniska afton- och söndagsskola har under perioden fortsatt sin verksamhet och kunnat uppvisa ökad tillslutning. Elevantalet har utgjort:

År.	Vår-terminen.	Höst-terminen.	År.	Vår-terminen.	Höst-terminen.
1901	187	156	1904	216	232
1902	164	174	1905	200	186
1903	190	206			

Medeltalet närvarande har således för hvarje termin af perioden utgjort 186, medan samma tal för nästföregående period var 114.

Skolan har under perioden åtnjutit statsanslag af 2,000 kr. om året samt ett årligt bidrag af Karlstads stad om 2,000 kr. under hvart af åren 1901—1903 samt af 2,500 kr. för hvartdera af åren 1904 och 1905.

Handtverksskolan för blinda i Kristinehamn, hvars uppgift är att meddela blinda, som uppnått aderton lefnadsår och däröfver, undervisning i för dem lämpligt yrke samt i läsning och skrifning af blindskrift, har under den gångna femårsperioden fortgått efter den ursprungliga planen. Elevantalet har utgjort:

År.	Vårterminen.			Höstterminen.		
	Män.	Kvinnor.	Summa.	Män.	Kvinnor.	Summa.
1901	27	—	27	23	—	23
1902	21	—	21	22	3	25
1903	23	3	26	25	4	29
1904	24	4	28	28	6	34
1905	28	6	34	39	—	39

Medelåldern å eleverna under perioden utgjorde 25½ år. Från skolan utgångna elever med betyg hafva varit 55; till följd af sjuklighet eller vanförhet hafva 4 lämnat skolan, hvarjämte 3 afdidit.

Med utgångna elever står skolan fortfarande i affärsförbindelser genom försäljning till dem af arbetsmaterial, hvilken försäljning uppgått till följande belopp: år 1901 till 21,956 kr. 66 öre, år 1902 till 22,843 kr. 83 öre, år 1903 till 23,509 kr. 48 öre, år 1904 till 23,319 kr. 66 öre och år 1905 till 24,138 kr. 45 öre, eller tillsammans under hela perioden till 115,768 kr. 8 öre, mot 78,196 kr. 63 öre under föregående period. Numera finnes också i Stockholm inrättad en depå för försäljning af arbetsmaterial till blinda, och är det att hoppas, att skolans försäljning härigenom åtminstone ej måtte ökas, hvilket vore till men för det egentliga skolarbetet.

Till kostnaden för skolans försäljning af materialier hafva från Blindinstitutets fonder under hvartdera af åren 1904 och 1905 utgått 1,200 kronor.

Undervisningen vid skolan är kostnadsfri. Eleverna utackorderas i hem utom skolan, och äger medellös elev att i statsbidrag uppbära 100 kr. om året såsom bidrag till utackorderingen. Denna bestrides i öfrigt af vederbörande målsman. Med Kungl. Maj:ts tillstånd bekommer elev, som utgår från skolan, utrustningsbidrag intill 150 kr. i verktyg och arbetsmaterial, och hafva sådana bidrag under perioden uppgått till 6,007 kr. 59 öre. Häri ingår dock ej utrustning till några få elever, som varit sända till skolan från Blindinstitutet i och för genomgående af slutkurs i handtverkslära.

Statsanslaget till skolan har under perioden utgjort 10,000 kr. om året, och försäljningssumman af färdiggjorda arbeten har uppgått till sammanlagdt 15,308 kr. 88 öre. Skolan ägde vid periodens slut i besparade medel 7,744 kr. 7 öre.

Den af Värmlands läns förening för sinnesslöa barns vård år 1888 upprättade *idiotskolan vid Karlstad* har i enlighet med dess af landstinget antagna stadgar varit indelad

på två afdelningar: försöksafdelningen och den egentliga skolafdelningen. I den förra afdelningen hafva barnen fått kvarstanna i högst två år, i den senare i högst sex år, allt till och med 1904 års utgång, men från och med år 1905 få barnen jämlikt kungl. kungörelsen den 10 juli 1904, med åtnjutande af statsunderstöd vistas i åtta år vid skolan, utan afseende å huruvida de äro intagna i den ena eller den andra af nämnda två afdelningar. Barn, hvilkas ålder understiger sex eller öfverstiger tolf år, få icke intagas i anstalten, och barn, som befinnes obildbart eller oförmöget till vidare utveckling, skall skiljas från skolan.

Elevernas antal har under perioden uppgått till 30, hvarjämte för närvarande 10 elever äro intagna i den arbetshemsafdelning, som från och med år 1900 varit inrättad vid skolan.

Försöksafdelningen erhåller dagligen $2\frac{1}{4}$ timmars teoretisk undervisning och $2\frac{3}{4}$ timmars handarbetsöfningar. Den egentliga skolafdelningen är indelad i två afdelningar, en lägre och en högre. I den lägre afdelningen, omfattande de mindre utvecklade barnen, meddelas dagligen $2\frac{1}{2}$ timmars teoretisk undervisning och $2\frac{1}{2}$ timmars undervisning i slöjd. I den högre afdelningen, omfattande de bättre utvecklade barnen, meddelas dagligen teoretisk undervisning i 2 timmar och slöjdundervisning i 4 timmar. I öfrigt öfvas barnen i den egentliga skolafdelningen i husliga sysslor, trädgårds-skötsel m. m. Eleverna i arbetshemsafdelningen åtnjuta för närvarande dagligen 7 timmars undervisning i slöjd och handarbeten samt deltaga för öfrigt i husliga sysslor, hvarjämte de tillsammans med den högre afdelningen undervisas i innanläsning och kristendomskunskap 2 timmar i veckan. Landstingets anslag till skolan, från början 100 kr. för hvarje i profklassen och den egentliga skolafdelningen intagen elev, höjdes fr. o. m. år 1902 till 150 kr. samt, enligt beslut vid 1905 års landsting, från och med 1906 till 200 kronor. Sistnämnda belopp betalas ock för hvarje elev i arbetshemsafdelningen. Särskilda anslag hafva dessutom af landstinget vid olika tillfällen anvisats för reparationer, förbättringar eller nya anordningar vid skolan. Af Malmö barnhusfonds medel har skolan under perioden t. o. m. år 1903 åtnjutit 750 kr. om året, men efter nämnda tid allenast 500 kr. per år. Af statsmedel hafva utgått 250 kr. för hvarje i försöksafdelningen och i den egentliga skolafdelningen intaget barn, hvarjämte 100 kr. erhållits för hvarje elev i arbetshemsafdelningen.

Under nu förevarande period har i länet tillkommit ett skyddshem för vanartade gossar, för hvilket en närmare redogörelse torde vara här påkallad.

Med föranledande af framställning från Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande uppdrog 1902 års landsting åt särskilda kommitterade att till ett kommande års landsting inkomma ej mindre med förslag till reglemente för ett sådant skyddshem för vanartade barn, som omförmåles i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902, än äfven till de öfriga åtgärder, som erfordrades för dylika skyddshems upprättande inom länet. Vid den omfattande utredning, som i anledning häraf företogs, stannade kommitterade, hvilka ansågo inrättande af ett skyddshem för vanartade gossar icke kunna

undanskjutas, vid förslag om inköp för ändamålet af viss del af den gamla bruksegendomen $\frac{1}{4}$ mantal Östanås i Älfsbacka socken. Den del af egendomen, som föreslogs till förvärfvande, utgjordes af själfva hufvudegendomen med närmast kringliggande jord om 4 har 30 ar trädgård och tomter, 32 har 8 ar åker samt 99 har 10 ar skogsmark. Å egendomen fanns, förutom rymliga ekonomibyggnader i godt skick, ett större corps de logi af trä, afsedt att inrymma skyddshemmet, och innehållande 16 rum utom kök och tamburer samt två flygelbyggnader om tillsammans 10 rum och 2 kök. Priset för egendomen utgjorde 61,400 kr., och voro de åbyggnader, som medföljde köpet, försäkrade i Allmänna brandförsäkringsverket för byggnader å landet för 44,650 kr., för hvilket belopp premierna voro för all framtid betalda.

Sedan 1903 års lagtima landsting godkänt kommitterades förslag och bekräftat köpet af nämnda egendom, förelåg till 1904 års landsting från kommitterade ett fullständigt förslag till skyddshemmens anordnande och verksamhet. I öfverensstämmelse med hvad kommitterade föreslagit beslöt ock landstinget, med godkännande af den afsöndring, benämnd Älfåsen, som i laga ordning verkstälts från stamhemmanet, af ifrågavarande inköpta egendom, att skyddshemmet skulle träda i verksamhet den 1 juli 1905 samt anvisade dels 9,975 kr. till inköp af kreatur, foder och utsädesvaror samt åkerbruksredskap och maskiner m. m., dels 4,500 kr. för anskaffande af möbler, linne, sängkläder, skol- och slöjdmateriell m. m. för till en början tjugu elever, dels ock 1,600 kr. till vissa reparationer å egendomens byggnader. Tillika antog landstinget ett upprättadt förslag till reglemente för Värmlands läns landstings skyddshem för vanartade gossar å Älfåsen, hvilket reglemente af Eders Kungl. Maj:ts fastställdes den 8 december 1904, samt godkände föreslagna lönestater för befattningshafvande vid skyddshemmet.

Den 1 juli 1905 trädde skyddshemmet också, såsom afsedt var, i verksamhet, sedan redan på våren föreståndare, husmoder, lärare m. fl. befattningshafvande tillträdit sina tjänster. Antalet barn, som vid nämnda tid mottogos, var 5, och befunnos vid 1905 års slut 13 gossar intagne i skyddshemmet. Till belysning af skyddshemmens ekonomiska förhållande meddelas här nedan följande af 1905 års landsting antagna stat för hemmet:

Utgifter:

Löner: föreståndaren 1,500 kr., husmodern 500 kr., läraren 800 kr., slöjdläraren 400 kr., fördrängen (ej vivre) 600 kr., 2 pigor 300 kr.	kr. 4,100
Lyshållning	» 150
Vivre för 15 gossar och 11 andra personer, som åtnjuta sådant	» 3,796
Kläder och skodon åt gossarne, å 50 kr.	» 750
Läkare och medicin	» 200
Skatter, pensions- och försäkringsavgifter	» 500
Böcker, undervisnings- och slöjdmateriell	» 100
Porton, tryck, papper, räkenskapsböcker	» 100
Diverse underhållsarbeten och kompletteringar af inventarier	» 100
Styrelsens resekostnader	» 800
Oförutsedda utgifter	» 254
	<u>10,850</u>

Inkomster:

Stats- och kommunbidrag	kr. 3,750
Afkastning af egendomen, hyror	1,600
Anslag af landstinget till bristers fyllande	5,500
	10,850

Genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga resolution den 26 februari 1905 har för en vid hemmet anställd examinerad folkskolelärare medgifvits delaktighet i folkskolelärares pensionsinrättning afvensom tjänsteårsberäkning.

Otvifvelaktigt är, att det sålunda tillkomna skyddshemmet, som förvaltas af en af landstinget tillsatt styrelse af fem personer, fyller ett behof inom länet, hvarom det alltjämt växande antalet skyddslingar bär vittne. Fullständig folkskoleundervisning och slöjdundervisning meddelas gossarne i hemmet, och sysselsätts dessa i öfrigt med det arbete vid jordbruket och skogsodlingen samt i trädgård, ladugård, stall o. s. v., som deras krafter medgifva dem att utföra. Den stora offervillighet, som landstinget visat för det behjärtansvärda ändamålet, är värdt allt erkännande, och varma förhoppningar knyts vid hemmets verksamhet, förhoppningar att under den allvarliga ledning, som gossarne vid skyddshemmet erhålla, dessa skola uppfostas till dugande och nyttiga samhällsmedlemmar.

Hemmets belägenhet är synnerligen lämplig — 16 km. från Molkoms järnvägsstation, i hjärtat af provinsen — och utmärkt af stor naturskönhet. En vacker trädgård och en vidsträckt park samt de rymliga, höga och ljusa rummen å det gamla herresätet bidraga till att göra hemmet i allo tilldragande och lämpligt för sitt ändamål.

B) Kreditanstalter. Sveriges Riksbanks afdelningskontor i Karlstad har under perioden haft en alltjämt stigande vinst af rörelsen. Nettovinsten utgjorde nämligen:

År 1901	91,019.40 kr.	År 1904	157,193.19 kr.
» 1902	96,614.50 »	» 1905	200,856.34 »
» 1903	115,332.69 »		

Till belysning af afdelningskontorets rörelse under femårsperioden meddelas följande tablå:

Den 31 dec.	Kassakreditivräkning.	Kassakreditivräkning till enskilda banker. § 41 Rbl.	Lån mot hypotek.	Afbetalningslån.	Diskontorade växlar.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
1901	179,334	56,124	509,480	377,904	1,666,461
1902	179,903	94,780	277,670	360,872	2,206,126
1903	114,206	108,349	169,300	330,403	2,966,769
1904	111,646	64,879	147,220	246,073	3,690,473
1905	57,104	152,000	502,960	220,385	5,914,958

Värmlands enskilda bank, som vid periodens början bedref sin rörelse, utom från hufvudkontoret i Karlstad, genom kommissionskontor i Filipstad, Arvika, Ämål, Sunne, Uddeholm och Seffle, har under perioden ytterligare öppnat bankkontor i Kristinehamn, Torsby och Årjäng. Intet förutvarande kontor har under perioden nedlagts. Bankens grundfond, som vid periodens början uppgick till 1,875,000 kr.,

har genom olika beslut under de fem år, som denna berättelse omfattar, höjts till vid 1905 års slut 4,500,000 kr. Vid samma tidpunkt uppgingo bankens reserv- och besparingsfonder till sammanlagt 3,239,356 kr. 76 öre. Medan de å depositions- och kapitalräkningar i banken inestående medlen den 31 december 1900 uppgingo till 20,084,315 kr. 52 öre, utgjorde inestående beloppet å dessa räkningar den 31 december 1905 31,633,765 kr. 97 öre. Bankens nettovinst utgjorde:

År 1901	428,788.21 kr.	År 1904	506,856.76 kr.
» 1902	427,110.12 »	» 1905	709,820.30 »
» 1903	515,767.77 »		

eller i medeltal per år 517,668 kr. 63 öre. Nettovinsten uppgick under nästföregående femårsperiod till i medeltal för år 272,957 kr. 13 öre.

Till upplysning om rörelsen vid såväl denna bank som om Kristinehamns enskilda bank och Aktiebolaget Filipstads bank meddelas i tabell Ba några uppgifter.

Växeldiskontot samt högsta inlåningsräntan hafva under perioden varit:

Växeldiskontot.		Inlåningsräntan.	
1/1 1901—21/4 1901	6 %	1/1 1901—21/4 1901	5 %
22/4 1901—8/8 1901	5 1/2 »	22/4 1901—10/1 1902	4 1/2 »
9/8 1901—10/1 1902	5 »	11/1 1902—21/10 1904	4 »
11/1 1902—13/10 1904	4 1/2 »	1/11 1904—14/2 1905	4 1/2 »
14/10 1904—14/2 1905	5 »	15/2 1905—20/9 1905	4 »
15/2 1905—21/9 1905	4 1/2 »	20/9 1905—21/12 1905	4 1/2 »
22/9 1905—11/12 1905	5 »		
12/12 1905—21/12 1905	5 1/2 »		

Tab. Ba. Några uppgifter om Värmlands läns och Kristinehamns enskilda banker samt Aktiebolaget Filipstads bank från slutet af åren 1901—1905.

Bank.	Utestående å löpande räkning.	Utestående å kreditiv-räkning.	Utestående lån.	Inneliggande diskontorade växlar.	Inneliggande obligationer.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
<i>Värmlands läns enskilda bank.</i>					
År 1901	2,032,339	1,664,997	13,614,030	6,822,265	3,962,529
» 1902	2,137,546	2,311,082	13,990,570	7,388,741	5,492,604
» 1903	3,854,065	2,605,747	15,813,470	6,633,202	5,103,706
» 1904	3,761,928	3,074,213	18,009,682	8,775,384	4,452,959
» 1905	3,740,245	3,382,433	23,387,150	8,498,221	3,869,014
<i>Kristinehamns enskilda bank.</i>					
År 1901	494,477	789,280	3,308,590	3,621,750	1,787,530
» 1902	895,695	1,034,699	3,767,125	4,745,062	2,322,376
» 1903	890,856	1,353,866	4,714,770	6,368,723	2,139,733
» 1904	1,187,966	1,742,357	5,726,093	7,453,984	1,803,353
» 1905	1,507,065	1,900,616	6,680,950	7,791,224	1,956,720
<i>Aktiebolaget Filipstads bank.</i>					
År 1904	—	57,480	482,309	473,599	—
» 1905	—	99,066	741,928	351,928	—

Kristinehamns enskilda bank, som vid periodens början hade hufvudkontor i Kristinehamn, afdelningskontor i Filipstad samt expeditionskontor i Fredriksberg, Råda, Malung och Karlskoga har under perioden öppnat nya kontor i Karlstad, Arvika, Dalby och Laxå. Grundfonden har under samma tid ökats från 1,200,000 kr. vid periodens början till 2,000,000 kr. vid dess slut. Reserv- och dispositionsfonden, som den 31 december 1900 utgjorde 325,400 kr., belöpte sig samma dag år 1905 till 800,000 kr. Nettovinsten af rörelsen under de år, denna berättelse omfattar, utgjorde:

År 1901	180,536·79 kr.	År 1904	247,789·07 kr.
» 1902	197,299·82 »	» 1905	243,427·00 »
» 1903	236,990·26 »		

För nämnda år uppgick således nettovinsten i medeltal till 221,208 kr. 59 öre, medan den för åren 1896—1900 belöpte sig till 99,300 kr. i medeltal per år.

Under den tid, som denna berättelse omfattar, har ett nytt bankbolag tillkommit i länet, nämligen *Aktiebolaget Filipstads bank*, som den 21 november 1902 erhöi nådig fastställelse å sin bolagsordning och den 21 april 1903 öppnade sin rörelse. Banken har expeditionskontor i Molkom. Bankbolagets aktiekapital uppgick den 31 december 1905 till 266,400 kr. Reservfonden var vid samma tid 8,000 kr., å depositions-, kapital- och sparkasseräkning inestodo 726,943 kr. 52 öre, och å upp- och afskrifningsräkning 106,498 kr. 18 öre.

Värmlands läns hypoteksförening hade den 31 december 1905 utestående hypotekslån till ett sammanlagdt belopp af 15,110,280 kr., hvaraf samma dag amorterats tillsammans 3,246,424 kr. 12 öre. Under de år, hvarom nu är fråga, hafva utlämnats 159 nya lån om ett belopp af sammanlagdt 889,400 kr., hvarjämte under samma tid konverterats äldre lån till ett belopp af 2,041,050 kr., å hvilka senare under perioden amorterats 139,460 kr. 52 öre.

Värmlands stadshypoteksförenings ställning framgår af nedanstående tablå öfver föreningens tillgångar och skulder vid 1905 års slut:

Tillgångar:	
Kassabehållning	1,319·15 kr.
Fordran hos Allm. hypotekskassan för verkställda amorteringar	233,523·83 »
» » delägare för amorteringslån	1,487,750·00 »
» » » » oguldna annuiteter och upplupna räntor	35,043·06 »
» » » » för lånekostnader	260·82 »
Allmänna hypotekskassans grundfundsobligationer	2,500·00 »
Inventarier	780·48 »
Giroräkning	1·22 »
Interimsräkning	575·54 »
Förskottlån och diskontlån	123,035·47 »
	Summa 1,884,789·56 kr.
Skulder:	
Till Allmänna hypotekskassan för förskottslån	105,550·00 kr.
» » » » » amorteringslån	1,165,850·00 »
» » » » » andra lån	321,900·00 »
» » » » » oguldna räntor och annuiteter	18,998·67 »
Till delägarna för verkställda amorteringar	233,515·26 »
Värmlands enskilda bank	11,729·86 »

Föreningens reservfond	19,289·45 »
Delägarnes tillskottsfond	7,546·12 »
Årets nettovinst	410·20 »
	Summa 1,884,789·56 kr.

Sparbankerna, hvilka vid periodens början voro 8, hafva under perioden ökats med 2, nämligen Ransätters sparbank, för hvilken reglemente fastställdes af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 18 juni 1902 och Lysviks sparbank, hvars reglemente stadfästades den 30 maj 1904. Angående antalet insättare, deras behållning och sparbankernas fonder under åren 1901 och 1905 hänvisas till tabellen Bb här nedan.

Vidkommande *postsparbanks* verksamhet inom länet hänvisas till nedanstående, efter styrelsens afgifna årsberättelser uppgjorda tablå:

År.	Insättningar. Kronor.	Uttagningar. Kronor.	Utfärdade motböcker.	Genom uttagning dödade motböcker.
1901	1,381,048	1,866,728	3,688	3,659
1902	1,329,568	1,624,024	3,518	3,909
1903	1,092,414	1,233,350	3,328	3,201
1904	993,182	1,211,738	3,257	2,577
1905	1,083,974	1,708,748	2,914	3,068

Antalet i omlopp varande motböcker utgjorde 31,516 i slutet af år 1901 och 30,578 i slutet af år 1905. Antalet postsparbankskontor i länet var det förra året 142 och det senare året 154.

C) **Försäkringsanstalter.** Med afseende å försäkringsanstalter och försäkringsväsendet i öfrigt i länet hänvisas till publikationer härutinnan, som utgått från civildepartementet och försäkringsinspektionen, utöfver hvilka intet särskildt är att för perioden meddela.

Tab. Bb. Sparbankerna i Värmlands län åren 1901 och 1905.

Sparbank.	År 1901.			År 1905.			
	Antal insättare.	Insättarnes behållning i kr.	Sparbankens fonder i kr.	Antal insättare.	Insättarnes behållning i kr.	Sparbankens fonder i kr.	
Karlstads	14,320	5,184,146	514,438	14,259	6,197,010	575,709	
Filipstads	5,030	2,153,238	215,367	5,047	2,397,510	252,269	
Kristinehamns	6,895	2,175,291	165,720	7,290	2,539,658	200,296	
Västra Värmlands	7,916	1,640,683	146,996	8,309	2,101,838	220,759	
Sunne	2,301	851,657	90,609	2,724	1,270,715	127,490	
Gillberga pastorats	764	299,176	15,483	844	364,057	27,504	
Östra Emterviks	575	170,002	12,459	668	212,365	21,189	
Västra Emterviks	322	82,703	3,345	431	136,603	5,220	
Ransätters	—	—	—	332	133,705	6,368	
Lysviks	—	—	—	128	54,962	4,663	
	Summa	38,123	12,556,896	1,164,317	40,032	15,408,423	1,441,467

D) **Hälso- och sjukvård.** Med afseende å länets sjukvårdsanstalter är för perioden hufvudsakligen att omförmåla det nya storartade *länslasarettet*, som tillkommit *invid Karlstad*. Ett utaf särskilda, af landstinget utsedda kommitterade upprättadt förslag till nybyggnad af lasarettet i Karlstad återremitterades vid 1900 års landsting till kommitterade för nedbringande af de föreslagna kostnaderna för byggnaden. Det af kommitterade i anledning häraf afgifna förnyade förslaget förelåg till 1901 års landsting; slutande detta byggnadsförslag på en beräknad kostnadssumma af 750,370 kr., hvarvid antogs, att försäljningen af det gamla lasarettet i Karlstad skulle inbringa en summa af 250,000 kr., hvarmed i rundt tal 500,000 kr. skulle för länet återstå att anskaffa. Landstinget godkände detta kommitterades förslag och uppdrog åt en byggnadskommitté af tre personer att i allt, som anginge den nya anläggningens åstadkommande, handla å landstingets vägnar och med dess befogenhet. Förslaget upptog lasarettets förläggande till lägenheten Kristinelund *invid Karlstad*, hvilken lägenhet på vissa villkor af staden skänktes till landstinget. Lasarettets område, som i sin helhet innehåller något öfver 15 hektar och i stort sedt bildar en rektangulär ägofigur, är beläget omkring 1½ kilometer från stadens centrum och utefter Klarälvens västra gren, skild från denna genom den från staden till Hammarön ledande landsvägen. Lasarettets belägenhet är vacker och terrängen lämplig. En vidsträckt park kommer att anordnas med anslutning till den bergiga skogsdunge, som upptar tomtens midt. Arbetet med lasarettbyggnadernas uppförande påbörjades våren 1902 och voro anläggningarna fullbordade på sommaren 1905, då inflyttningen i de nya lokalerna ägde rum i juni månad samma år.

Den storartade och tidsenliga sjukvårdsanstalten, som med planering, ledningar, utrustning m. m. betingat en sammanlagd kostnad af närmare 1,000,000 kr., består af följande byggnader: stora lasarettbyggnaden, sammanbyggd med operations- och mottagningsbyggnader, ekonomibyggnader, en isoleringspaviljong, lik- och obduktionshus, läkarebostad, sysslomansbostad med uthus, portvaktstuga, två uthusbyggnader och kolhus. Byggnaderna voro vid 1905 års slut brandförsäkrade till sammanlagdt 777,500 kr.

Ekonomi-, operations- och badafdelningarna äro tilltagna så stora, att de blifva tillräckliga äfven för en framtida utvidgning för omkring 150 patienter. Sjukhuset kan nu rymma 200 patienter, mot 108 å gamla lasarettet; dock finnes ännu icke fullständig utredning för mer än 175 patienter.

Förutom lasarettets tjänstemän, lasarettsläkare, underläkare, predikant och syssloman, utgöres personalen af 1 husmoder, 6 sjuksköterskor, 10 sköterskebiträden, 1 baderska, 1 kokerska, 2 tvätterskor, 3 köks- och 1 tvätterskebiträde, 1 vaktmästare, 2 maskinister, 1 eldare, 1 gårdskar, 1 trädgårdsräng och 1 portvakt. Denna personal har dock redan från början visat sig otillräcklig.

Lasarettet emottog år 1904 från stationsinspektoren C. A. Lindstedt en donation å 5,000 kr. till lindring af behöfvande sjukas afgift vid lasarettet samt till anskaffande af konstgjorda lemmar, bandage m. m. med företrädesrätt

för dem, som tillhöra Stora Kils socken, samt år 1905 från fördelningsläkaren C. A. Haaks storbhus en donation å 5,000 kr. till frisäng och anskaffande af konstgjorda extremiteter med företräde för frimurare.

Legosängsavgiften för sjuka, som under perioden vårdats å lasarettet i Karlstad, hafva utgått per dygn, intagningsdagen oberäknad, sålunda:

	1901—1902.	1903—1904.	1905.
Patient från länet i enskildt rum	2:00	2:00	3:00
» » » » halfensskildt rum	1:00	1:25	1:50
» » » » allmän sal	0:60	0:60	0:60
» » » » under 12 år i allmän sal	0:30	0:30	0:30
» från annan ort i allmän sal	1:00	1:00	1:00
» » » » enskildt rum	3:00	3:00	4:00
» » » » halfensskildt rum	—	—	2:00
» i därecell	1:00	1:00	1:00

Att landstinget jämväl i öfrigt väl vårdat sig om länets sjukvård torde framgå af de utgifter, som landstinget iklädt sig för hälso- och sjukvården i länet och hvilka uppgått till sammanlagdt: 99,032 kr. 92 öre år 1901, 219,706 kr. 45 öre år 1902, 317,489 kr. 8 öre år 1903, 407,262 kr. 11 öre år 1904 och 408,017 kr. 32 öre år 1905.

Sjukstugornas i länet antal har under perioden icke undergått någon förändring och finnas sådana fortfarande i Kristinehamn, Årjäng, Sunne, Torsby, Arvika, Uddeholm och Dalby.

Ett efter särskild kommittéberedning framlagdt förslag om upprättande genom landstingets försorg af ett sjukhem för *lungtuberkulösa* har landstinget för det dåvarande icke funnit böra till någon vidare åtgärd föranleda.

Apotek finnas å följande platser i länet, nämligen i städerna Karlstad, Kristinehamn och Filipstad, köpingarne Arvika och Seffle samt i Sunne, Torsby, Dalby, Uddeholm, Årjäng, Kil och Molkom samt i Visnum, Gillberga, Skönnerrud och Charlottenberg, af hvilka de 4 senast omförmålda äro medikamentsförråd. Under perioden hafva medikamentsförråden i Kil och Molkom öfvergått till själfständiga apotek.

Vid *Kristinehamns hospital* har mot slutet af perioden af staten påbörjats en större utvidgning medelst anläggande af nya paviljonger för sinnessjuka. För dessa anläggningar, hvilka vid periodens slut icke voro fullbordade, torde redogörelse komma att lämnas i en följande berättelse.

E) **Fattigvård och fromma stiftelser.** Fattigvårdssamhällena hafva ägnat allt större uppmärksamhet åt en tidsenlig fattigvård, om äfven ännu mycket återstår att önska härutinnan. Särskildt hafva *fattiggårdar* alltmerta kommit till användning. I sådant hänseende må meddelas följande uppgifter:

Inom Mellansysslets fögderi har Karlstads landsförsamling år 1902 inrättat en fattiggård för 18 å 20 personer, hvarjämte å Grafva sockens fattiggård år 1904 tillkommit en särskild barnafdelning, barnhem, med utrymme för 25 barn. Antalet fattiggårdar var vid periodens slut 9;

i Östersysslets fögderi hafva tillkommit fattiggårdar i Färnebo, Nordmarks, Nyeds och Alsters socknar, hvarjämte

ett försörjningshem upprättats i Visnums-Kils socken. Hela antalet fattiggårdar var vid 1905 års slut 12;

i Södersysslets fögderi finnes allenast 1 fattiggård, nämligen i Gillberga socken, hvilken upprättats år 1900;

i Nordmarks fögderi funnos vid periodens slut 2 fattiggårdar, en inom Järnskogs och en i Trankils socken;

i Jösse fögderi hafva fattiggårdar upprättats under perioden i Ny och Arvika socknar; fattiggårdar funnos förut i Eda och Köla socknar;

härförutom har det förutvarande fattighuset i Arvika köping ombildats till en fullständig försörjningsanstalt, där vid 1905 års slut 36 fattiga voro intagna;

i Fryksdals fögderi har 1 fattiggård tillkommit i Östra Emterviks socken med plats för 60 hjon. Förut har allenast funnits fattiggård i Fryksände socken;

med afseende å Älfdals fögderi märkes, att det i föregående femårsberättelse omförmälda ålderdomshemmet i Dalby socken, benämndt Fridhem, blifvit fullbordadt, samt att fattiggårdar vid periodens slut voro under anläggning i Norra Råda och Ekshärads socknar.

Fattigvårdsutgifterna äro i allmänhet inom länet afsevärdt betungande; särskildt är så förhållandet i de nordvästra gränsocknarne mot Norge. Uttaxeringen för fattigvården är särskildt betydande i Östmarks och Hvitsands socknar. Uppenbart är, att för en tillfredsställande fattigvård staten kraftigare än hittills måste ingripa till de mest betungade kommunernas hjälp, hvarjämte delvis förändrade bestämmelser angående fattigvårdsväsendet i allmänhet synas påkallade, innan en fullgod fattigvård kan påräknas.

Med afseende å fattigvårdsutgifterna hänvisas i öfrigt till den officiella statistiken öfver kommunernas fattigvård och finanser.

För de till Länsstyrelsen inkomna uppgifter om *fromma stiftelser, stipendiefonder, pensionsanstalter, sjukkassor och därmed jämförliga inrättningar* redovisas i **tabell 7**.

Af de i denna tabell upptagna stiftelser må här följande särskildt beröras:

Värmländska barnavårdsföreningen, som har till ändamål att bidraga till vanartade och ovärdade barns utackordering, har under perioden för ändamålet utgifvit följande belopp:

År 1901.	565-25 kr.	År 1904.	359-12 kr.
» 1902.	538-73 »	» 1905.	311-00 »
» 1903.	659-79 »		

Föreningens tillgångar, som vid periodens början utgjorde 38,012 kr. 95 öre, hade vid 1905 års slut ökats till 43,561 kr. 53 öre.

Föreningen för frigifna fångar har i understöd under perioden till 8 personer utgifvit sammanlagdt 209 kr. 29 öre. Tillgångarne, som vid periodens början utgjorde 3,308 kr. 52 öre, hade vid dess slut ökats till 4,196 kr. 73 öre.

Värmlands enskilda militärpensionskassa, från hvilken årligen utdelas underhåll till behöfvande afskedade soldater, som tjänat vid något af de inom länet förlagda regementena eller vid Värmlands fältjägarrekår, men icke erhållit pension ur Krigsmanshuskassan, hade en behållning vid periodens början af 11,089 kr. 34 öre, däraf en grundfond å 9,000 kr. och en besparingsfond af 2,089 kr. 34 öre samt vid 1905 års

utgång en behållning af 11,158 kr. 57 öre, däraf besparingsfonden utgjorde 2,158 kr. 57 öre.

Med afseende å förvaltningen af de *värmländska gåfvomedelsfonderna* har under perioden den ändring inträdt, att desamma från och med år 1904 helt öfverlämnats till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes förvaltning. Som känt är, hafva dessa fonder tillkommit genom öfverskott å vid 1851 års missväxt i länet insamlade medel. Dessa medel, år 1864 uppgående till 30,000 kr., öfverlämnades af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande nämnda år till förvaltning af landstinget; och ställdes af nämnda summa ett belopp af 10,000 kr. till landstingets disposition, att användas till bildande af arbetsinrättningar eller till utlånande för odlingars och jordförbättringars verkställande, allt inom länets norra socknar, hvaremot återstoden, ehuru af landstinget förvaltd, fortfarande skulle af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande disponeras.

Vid periodens början uppgick den fond, hvaröfver landstinget disponerade, »Landstingets gåfvomedelsfond», till 25,767 kr. 45 öre, samt den under Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes disposition ställda »Värmländska gåfvomedelsfonden» till 56,462 kr. 46 öre. De hos 15 af länets socknar utestående gåfvomedelsfonderna uppgingo vid samma tid till 141,023 kr. 52 öre. I skrifvelse till 1903 års landsting förklarade sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande villig att från den tid, landstinget kunde finna lämplig, öfvertaga förvaltningen af gåfvomedelsfonderna, såväl tillsynen öfver socknarnes gåfvomedelsfonder, i hvad denna tillsyn ankomme på landstinget, som de under landstingets förvaltning stående »Värmländska gåfvomedelsfonden» och »Landstingets gåfvomedelsfond»; och beslöt nämnda års landsting uttala, att landstinget för sin del önskade att från och med den 1 januari 1904 fullständigt befrias från, och i stället under de af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande själf angifna betingelserna, till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande helt öfverlämna den befattning med inseendet öfver de åt de norra socknarne i länet anförtrodda fonder, tillhörande »Värmländska gåfvomedelsfonden», äfvensom nämnda gåfvomedelsfond i sin helhet, som ditintills ankommit på landstinget.

Efter 1904 års bokslut och sedan revisionen af 1903 års förvaltning försiggått, mottog Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande gåfvomedelsfonderna, då uppgående till ett sammanlagdt belopp af 89,326 kr. 6 öre af landstinget. Fonderna, numera sammanslagna till en fond under benämning »Värmländska gåfvomedelsfonden», hade vid 1905 års slut en kapitalbehållning af 95,523 kr. 20 öre. De förvaltas numera af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande under tjänstemannaansvar. Frånsedt den tillfälliga användning af dessa fonder, hvarom å annat ställe i denna berättelse förmåles, hafva under perioden medlen icke tagits i anspråk utan varit i bank placerade. Socknarnes gåfvomedelsfonder, med afseende å hvilkas ställning vid hvarje års slut af vederbörande redogörare i kommunerna till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande insändas uppgifter, hade vid 1905 års slut en sammanlagd behållning af 143,587 kr. 77 öre. I utestående odlingslån voro då placerade 79,657 kr. 61 öre och i utestående andra lån 39,854 kr. 5 öre, medan i bankinrättning inestode 21,249 kr. 27 öre samt hos redogörarne

funnos ineliggande 3,274 kr. 86 öre. Den största fonden, 31,943 kr. 52 öre, disponeras af Gräsmarks socken, den minsta 803 kr. 50 öre af Norra Finnskoga socken. I länskungörelserna lämnas årligen en summarisk redogörelse för från socknarne inkomna räkenskapsutdrag öfver fonderna.

Inom länet funnos vid periodens slut följande *sockemagasinsfonder*:

Öfre Ulleruds sockens, med en behållning den 31 december 1905 af 3,797 kr., Norra Ny sockens med en behållning af 7,476 kr. 18 öre samt Nysunds sockens med en behållning af 8,064 kr. 29 öre.

Dessutom hade Botilsäters socken en magasinsfond med en behållning den 31 december 1905 af 2·6 hektoliter råg och 89·2 hektoliter hafre.

Karlstad i landskansliet och landskontoret den 4 juni 1907.

Underdånigst:

GERH. DYRSSEN.

Ture Broström.

Axel Schotte.

Tab. 1.

FOLKMÄNGDEN I VÄRMLANDS LÄN ÅREN 1901—1905.

1.		2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
		Kyrkoskrifna folkmängden (enligt prästerskapets uppgifter den 31 december).			Mantalskrifna folkmängden (enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år).										
					Hela mantalskrifna folkmängden.			Däraf fria från mantalspenningar.							
								Värfvadt manskap.		Af särskilda orsaker befriade.		Underåriga.		Summa (fria från mantalspenningar).	
		Mankön.	Kvinnkön.	Summa.	Mankön.	Kvinnkön.	Summa.	Mankön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Summa.
Landsbygden	år 1901 . .	113,841	118,361	232,202	113,507	118,217	231,724	116	6,729	13,856	44,157	42,524	51,002	56,380	107,382
	1902 . .	113,103	118,160	231,263	113,331	118,162	231,493	103	6,799	13,686	44,025	42,603	50,927	56,289	107,216
	1903 . .	112,120	117,414	229,534	112,593	117,868	230,461	75	6,659	13,608	44,132	42,657	50,866	56,265	107,131
	1904 . .	112,204	117,160	229,364	111,824	116,821	228,645	43	6,623	13,234	43,607	42,184	50,273	55,418	105,691
	1905 . .	111,660	116,825	228,485	111,775	116,759	228,534	27	6,394	12,876	43,644	42,230	50,065	55,106	105,171
Karlstads stad	år 1901 . .	5,577	6,673	12,250	5,654	6,885	12,539	5	219	680	2,285	2,191	2,509	2,871	5,380
	1902 . .	5,836	6,971	12,807	5,893	7,024	12,917	3	211	516	2,418	2,303	2,622	2,919	5,451
	1903 . .	6,214	7,335	13,549	6,233	7,676	13,909	—	193	493	2,512	2,428	2,711	2,916	5,627
	1904 . .	6,630	7,747	14,377	6,691	7,843	14,534	—	294	560	2,714	2,646	3,008	3,206	6,214
	1905 . .	6,837	7,997	14,834	6,979	8,102	15,081	—	267	575	2,815	2,680	3,082	3,255	6,337
Kristinehamns stad	år 1901 . .	3,167	3,725	6,892	3,128	3,688	6,816	—	128	309	1,178	1,155	1,321	1,463	2,777
	1902 . .	3,255	3,795	7,050	3,210	3,781	6,991	—	131	311	1,213	1,170	1,344	1,481	2,825
	1903 . .	3,298	3,813	7,111	3,266	3,797	7,063	—	119	284	1,221	1,162	1,340	1,446	2,786
	1904 . .	3,540	4,060	7,600	3,510	4,031	7,541	—	117	278	1,287	1,234	1,404	1,512	2,916
	1905 . .	3,691	4,203	7,894	3,656	4,171	7,827	—	127	269	1,327	1,308	1,454	1,577	3,031
Filipstads stad	år 1901 . .	1,656	1,975	3,631	1,632	1,922	3,554	—	71	207	583	583	654	790	1,444
	1902 . .	1,706	2,018	3,724	1,701	2,023	3,724	—	63	192	622	602	685	794	1,479
	1903 . .	1,707	2,057	3,764	1,713	2,042	3,755	—	64	192	642	606	706	798	1,504
	1904 . .	1,772	2,110	3,882	1,774	2,117	3,891	—	86	228	662	629	748	857	1,605
	1905 . .	1,776	2,153	3,929	1,806	2,079	3,885	—	81	214	669	556	750	770	1,520
Hela länet	år 1901 . .	124,241	130,734	254,975	123,932	130,710	254,652	121	7,157	15,049	48,203	46,453	55,481	61,502	116,983
	1902 . .	123,900	130,944	254,844	124,135	130,990	255,125	106	7,204	14,705	48,278	46,678	55,588	61,383	116,971
	1903 . .	123,339	130,642	253,981	123,827	131,383	255,210	75	7,041	14,574	48,507	46,853	55,623	61,427	117,050
	1904 . .	124,146	131,077	255,223	123,799	130,812	254,611	43	7,120	14,300	48,270	46,693	55,433	60,993	116,426
	1905 . .	123,964	131,178	255,142	124,216	131,111	255,327	27	6,869	13,934	48,455	46,774	55,351	60,708	116,059

Tab.

ALLMÄNNA VÄGAR OCH SKJUTSNING

a) Längd af allmänna vägar och kostnad för deras underhåll

1.	3.		4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.		14.									
	Väglängd.											V ä g f y r k a r .								Uppskattad kostnad för vägunderhåll in natura (den tid mark är bar).	Vägskatt pr vägfyrk.		
	Landsväg (med broar).	Bygdeväg (med broar).										Å jordbruksfastighet med vägunderhåll in natura.	Å ännu ej till vägunderhåll indelad jordbruksfastighet.		Å statens allmänningsskogar.	Å menigheters allmänningsskogar.	Å frälseränta.	Å annan fastighet.	Å inkomst.		Summa vägfyrkar.	Å vägfyrkar enligt kol. 4.	Å vägfyrkar enligt kol. 5-10.
Kilometer.	Kilometer.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Kronor.	Öre.	Öre.										
Färnebo härads	131-504	133-245	117,127	—	276	—	—	—	8,905	17,643	143,951	16,117-00	4	16									
Ölme »	40-524	51-622	47,011	—	—	—	29	—	874	1,128	49,042	10,012-20	4-5	12-17									
Visnums »	43-909	119-193	58,331	—	—	—	—	—	—	3,364	61,695	11,414-00	2	19									
Väse »	39-881	122-635	54,431	—	—	—	—	—	—	3,051	57,482	11,812-00	4	29-5									
Kils »	23-512	238-790	103,395	—	—	—	17	—	10,129	15,505	129,046	31,392-00	15	42									
Karlstads »	30-598	67-766	42,083	—	350	—	17	—	12,075	10,467	64,992	19,165-00	—	40									
Grums »	51-600	40-800	60,781	—	—	—	15	—	6,138	9,188	76,122	14,097-25	8	21									
Gillbergs »	101-999	99-091	107,878	7	75	—	11	—	3,679	4,330	115,980	12,410-97	5	17									
Näs »	102-136	56-051	77,095	—	—	—	32	—	6,939	11,047	95,113	22,088-72	2	28									
Jösse »	160-545	288-079	152,544	—	—	—	90	—	15,070	31,032	198,736	78,853-30	6	52-5									
Fryksdals Öfre tingslags .	83-437	82-052	58,433	—	—	—	—	—	1,992	4,575	65,000	8,899-00	18	33									
Fryksdals Nedre » . . .	104-377	176-668	106,943	—	377	—	—	—	4,092	6,557	117,969	23,437-40	18	38									
Älfdals Nedre »	113-141	153-934	104,111	1,025	1,686	—	152	—	4,752	13,787	125,513	9,468-00	12-8	21									
Älfdals Öfre »	189-000	—	140,208	—	—	—	564	7	354	4,001	145,134	16,838-00	13	14									
Nyeds härads	23-176	82-296	38,272	—	187	—	—	—	1,308	2,131	41,898	10,738-00	18	43									
Nordmarks »	136-614	246-144	153,060	—	—	—	—	—	3,086	4,273	160,419	22,614-90	7	21									
Summa å landet	1,375-953	1,958-366	1,421,703	1,032	2,951	564	370	79,393	142,079	1,648,092	319,357-74	—	—	—									
I städerna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—									

b) Väganläggningar och kostnad därfor under åren 1901—1905.

26.	27.		28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.										
	Längd af under åren 1901—1905											K o s t n a d f ö r u n d e r å r e n 1901—1905									
	Allmänna vägar.	fulländade och godkända nya vägar.										omlagda eller förbättrade vägsträckor.	fulländade och godkända nya vägar.				omlagda eller förbättrade vägsträckor.				
Af statsmedel.			Af väggassors medel.	Af andra medel.	Summa.	Af statsmedel.	Af väggassors medel.	Af andra medel.	Summa.												
	Kilometer.	Kilometer.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.										
Landsvägar	14-920	12-250	34,300	45,819	—	80,119	29,957	28,962	—	—	58,919										
Bygdevägar	41-849	69-428	79,533	56,631	—	136,164	87,900	190,429	—	—	278,329										
Städers vägar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—										
Summa	56-769	81-678	113,833	102,450	—	216,283	117,857	219,391	—	—	337,248										

2.

I VÄRMLANDS LÄN ÅREN 1901—1905.

samt väggkassornas inkomster och utgifter m. m. år 1905.

15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	1.
Väggkassans behållning (+) eller brist (-) vid årets början.	Väggkassans inkomster.				Väggkassans utgifter.					Väggkassans behållning (+) eller brist (-) vid årets slut.	Väghållningsdistrikt.
	Väggskatt.	Statsbidrag.	Öfriga inkomster.	Summa inkomster.	Förvaltningskostnader.	Ersättning till snöploglagen.	För väggars anläggning, omläggning, brobyggnad.	Öfriga utgifter.	Summa utgifter.		
Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
+ 2,346.00	7,710.00	—	266.00	7,976.00	1,011.00	4,360.00	5,411.00	4.00	10,786.00	— 464.00	Färnebo härads
+ 3,377.66	2,505.32	—	73.88	2,579.20	293.65	1,735.00	683.05	110.95	2,822.65	+ 3,134.21	Ölme »
+ 2,165.71	1,763.92	—	82.70	1,846.62	100.00	1,732.00	324.01	72.19	2,228.20	+ 1,784.13	Visnans »
— 1,172.12	4,262.03	—	73.75	4,335.78	218.01	1,984.00	310.50	146.99	2,659.50	+ 504.16	Väse »
— 42,857.71	24,690.90	20,843.77	—	45,534.67	1,481.90	6,819.74	51,955.67	6,239.42	66,496.73	— 63,819.77	Kils »
+ 2,955.00	8,436.00	—	581.00	9,017.00	592.00	1,755.00	1,375.00	2,479.00	6,201.00	+ 5,771.00	Karlstads »
+ 11,114.48	7,027.71	—	202.50	7,230.21	481.21	2,548.51	5,670.04	1,218.75	9,918.51	+ 8,426.18	Grums »
+ 3,394.90	7,171.34	—	310.06	7,481.40	724.19	3,192.84	366.57	3,563.61	7,847.21	+ 3,029.09	Gillbergs »
+ 1,991.67	6,443.39	—	—	6,443.39	331.26	3,967.00	4,987.12	230.51	9,515.89	— 1,080.83	Näs »
— 64,525.81	35,773.31	17,800.00	147.31	53,720.62	1,566.44	4,960.56	29,811.46	14,381.92	50,720.38	— 61,525.57	Jösse »
+ 44.51	8,752.62	—	2,173.73	10,926.35	649.74	2,750.00	3,445.01	1,793.74	8,638.49	+ 2,332.37	Fryksdals Öfre tingslags
+ 1,889.31	24,019.94	—	1,817.28	25,837.22	1,644.29	3,590.00	6,911.56	14,986.26	27,132.11	+ 594.42	Fryksdals Nedre »
— 1,976.00	16,247.00	—	282.00	16,529.00	722.00	1,583.00	330.00	8,897.00	11,532.00	+ 3,021.00	Älfalds Nedre »
+ 3,459.00	8,518.30	—	—	8,518.30	556.50	2,810.00	—	2,178.80	5,545.30	+ 6,432.00	Älfalds Öfre »
—	8,262.00	—	—	8,262.00	350.00	1,691.00	450.00	5,697.00	8,188.00	+ 74.00	Nyeds härads
+ 15,443.77	11,828.06	2,400.00	604.60	14,832.66	373.25	4,186.60	9,126.29	1,985.01	15,671.15	+ 14,605.28	Nordmarks »
— 62,349.63	183,411.84	41,043.77	6,614.81	231,070.42	11,095.44	49,665.25	121,157.28	63,985.15	245,903.12	— 77,182.33	Summa å landet.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	I städerna.

c) Skjutsanstalter och skjutslega vid 1905 års slut.

Skjutslega pr nymil.	37.		38.		39.		40.		41.		42.	
	Gästgifverier		Gästgifverier		Gästgifverier		Gästgifverier		Gästgifverier		Gästgifverier	
	med	utan	med	utan	med	utan	med	utan	med	utan	med	utan
	entreprenad.		entreprenad.		entreprenad.		entreprenad.		entreprenad.		entreprenad.	
	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.
1) Inom Färnebo härad, Fryksdals härads Öfre tingslag, Älfalds härad samt Filipstads stad med 1.90 kr. i maximi-lega:												
Med entreprenadbidrag 1.90 kr.	16	—	23	—	—	—	—	—	—	—	—	39
2) Inom öfriga delar af länet med 1.50 kr. i maximi-lega:												
Med entreprenadbidrag 1.50 kr.	33	—	45	—	—	—	—	—	—	—	—	78
Utan » 1.50 »	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
» » 1.12 »	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Summa skjutsanstalter	50	2	68	3	—	—	—	—	—	—	—	123
däraf: vid landsvägar . .	37	2	41	2	—	—	—	—	—	—	—	82
vid bygdvägar . .	10	—	27	1	—	—	—	—	—	—	—	38
i städer	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Anstalter för endast sjöskjuts	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1

d) Vid skjutsning utgångna hästar under åren 1901—1905.

År.	43.		44.		45.		46.		47.		48.		49.	
	1 kungs- och krono-skjuts.		Vid gästgifverier		Vid gästgifverier		Vid skjutsstationer		Vid skjutsstationer		Vid skjutsstationer		Summa utgångna hästar.	
	med	utan	med	utan	med	utan	med	utan	med	utan	med	utan	med	utan
	entreprenad.		entreprenad.		entreprenad.		entreprenad.		entreprenad.		entreprenad.		entreprenad.	
	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.
1901	17	10,487	803	5,363	361	17,031								
1902	14	9,396	809	4,524	350	15,093								
1903	9	10,497	889	5,103	260	16,758								
1904	10	10,383	711	5,002	322	16,428								
1905	7	10,947	673	4,854	289	16,770								
Summa hästar	57	51,710	3,885	24,846	1,582	82,080								

Tab. 3.

HEMMAN OCH LÄGENHETER SAMT STADSIORDAR M. M. I VÄRMLANDS LÄN ÅR 1905.

I. Landsbygden.

1.	2.				3.				4.		5.		6.		7.		8.		9.		10.		11.																		
	Kronoegendomar.										Skatteegendomar.				Frälseegendomar.		S u m m a.																								
	Under allmän disposition.					Under enskild disposition.					Antal.		Mantal.		Antal.		Mantal.		Antal.		Mantal.																				
Heimman och lägenheter upptagna i jordeboken.																																									
Kungs- och kungsladugårdar samt säterier	7	7 59				—				—		—		—		—		—		7		7 59																			
Boställen: hemman	74	49 1881				—				21		3 173 83		5		1 193		100		59 400		59 400																			
hyttor	—	—				—				4		178		—		—		4		—		178																			
lägenheter	24	—				—				8		—		2		—		34		—		—																			
Säterier och ladugårdar	—	—				—				1		1		93		94 1073		94		95 1073		95 1073																			
Rå- och rörs (insockne) hemman	—	—				—				—		—		48		14 11		48		14 11		14 11																			
Hemman	72	34 762 5321				4 14				2 259		1 248 117 62 0798		596		299 51 69 733		2 931		1 584 56 54 4478		1 584 56 54 4478																			
Hyttor	—	—				—				42		31 576		—		—		42		31 576		31 576																			
Nybyggen	—	—				—				—		—		—		—		—		—		—																			
Jordlägenheter	21	—				50				—		330		—		—		475		—		—																			
Fiskerier	—	—				1				—		—		—		—		6		—		—																			
Verk och inrättningar	—	—				—				10		—		—		—		11		—		—																			
Summa antal och nuvarande mantal	198	91 235 428 460				55 14				2 675		1 285 35 038 727		824		410 25 61 357		3 752		1 787 15 07		1 787 15 07																			
Oförmedlat mantal	—	97 172 688 860				— 14				—		1 266 31 046 400		—		430 80 64 000		—		1 795 15 87		1 795 15 87																			
12.												13.		14.		15.																									
<i>Brukningsdelar och i jordeboken ej upptagna torp.</i>												Antal.		Taxeringsvärde (i kronor) hvarför bevilling																											
Brukningsdelar, hvori hemman äro fördelade												26,137		—		—																									
Jordtorp, ej upptagna i jordeboken												3,976		—		—																									
Ryttare-, soldat- och båtsmanstorp, do												605		—		—																									
<i>Jordbruksfastighet och annan fastighet.</i>												—		141,366,500		2,911,800																									
Jordbruksfastighet												—		—		—																									
Annan fastighet:												—		—		—																									
Hus och tomter i köpingar och därmed jämförliga orter:												—		—		—																									
i Sefle köping												—		1,927,500		16,900																									
i Arvika												—		4,287,500		—																									
i Sunne												—		843,600		—																									
i Torsby												—		193,700		—																									
Lägenheter i öfrigt, hvilkas hufvudsakliga värde utgöres af åbyggnaden												—		28,447,600		86,500																									
Kyrkor och bönehus												—		—		3,680,600																									
Andra offentliga byggnader												—		—		3,704,700																									
Frälseräntor												104		155,700		—																									
Summa annan fastighet (än jordbruksfastighet)												—		35,855,600		7,488,700																									
II. Städerna.																																									
16.												17.		18.		19.		20.		21.		22.		23.		24.		25.		26.		27.		28.		29.		30.		31.	
Städer.												Tomter.		Landerrier, jordlotter eller andra brukningsdelar.		Boningshus.		Taxeringsvärde (i kronor).																							
												Bebyggda.		Obbyggda.		Nybyggda 1901—1905.		Befintliga 1905.		Jordar				Annannfastighet.				S u m m a (annan fastighet)													
												Antal.		Antal.		Antal.		Antal.		hvarför bevilling		hvarför bevilling		hvarför bevilling		hvarför bevilling		hvarför bevilling		hvarför bevilling		hvarför bevilling		hvarför bevilling		hvarför bevilling					
												erlägges.		icke erlägges.		erlägges.		erlägges.		erlägges.		erlägges.		erlägges.		erlägges.		erlägges.		erlägges.		erlägges.		erlägges.		erlägges.		erlägges.			
Karlstad												561		262		183		109		803,200		9,800		20,019,000		184,400		—		283,100		141,500		2,911,200		20,160,500		3,378,700			
Kristinehamn												331		162		548		179		650,100		55,000		7,775,900		1,000,000		—		312,000		—		505,100		7,775,900		1,817,100			
Filipstad												195		15		361		57		834,500		46,900		4,262,100		21,500		—		193,200		—		382,900		4,262,100		597,600			
Summa												1,087		439		1,092		345		2,287,800		111,700		32,057,000		1,205,900		—		788,300		141,500		3,799,200		32,198,500		5,793,400			
																				2,399,500				33,262,900				788,300		3,940,700				37,991,900							

Tab. 4.

EGENDOMAR AF FIDEIKOMMISSNATUR I VÄRMLANDS LÄN ÅR 1905.

1.	2.	3.	M a n t a l.					9.	10.	T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)					
			4.	5.	6.		8.			Antal utjordar, ångar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	11.	12.	13.	14.
					Krono.	Skatte.									
Abr. Kolmodins hustru, i Stockholm	Ulfsjö Västra, del af . . .	Ölme.	—	$\frac{1}{2}$	—	—	1	—	—	14,500	—	—	39,500		
	Bonderud, > . . .	Varnum.	—	$\frac{1}{2}$	—	—		—	—	25,000	—	—			
Anders Andersson Romans stärbhus	Ulfsjö Västra, > . . .	Ölme.	—	$\frac{1}{18}$	—	—	$\frac{11}{12}$	—	—	1,500	—	—	4,400		
	Bonderud, > . . .	Varnum.	—	$\frac{7}{12}$	—	—		—	—	2,900	—	—			
Victor Roman, i Amerika	Ulfsjö Västra, > . . .	Ölme.	—	$\frac{1}{18}$	—	—	$\frac{11}{12}$	—	—	1,500	—	—	4,400		
	Bonderud, > . . .	Varnum.	—	$\frac{7}{12}$	—	—		—	—	2,900	—	—			
Leonard Roman, i Amerika	Ulfsjö Västra, > . . .	Ölme.	—	$\frac{1}{27}$	—	—	$\frac{11}{108}$	—	—	1,000	—	—	3,000		
	Bonderud, > . . .	Varnum.	—	$\frac{7}{108}$	—	—		—	—	2,000	—	—			
J. F. Larssons dotter, i Skäringsbol	Ulfsjö Västra, > . . .	Ölme.	—	$\frac{1}{27}$	—	—	$\frac{11}{108}$	—	—	1,000	—	—	3,000		
	Bonderud, > . . .	Varnum.	—	$\frac{7}{108}$	—	—		—	—	2,000	—	—			
Charlotta Helgesson, i Vålöu	Ulfsjö Västra, > . . .	Ölme.	—	$\frac{1}{27}$	—	—	$\frac{1}{27}$	—	—	1,000	—	—	1,000		
	D:o, > . . .	>	—	$\frac{1,55}{2502}$	—	—	—	—	—	1,800	—	—	—		
Kommissionslandtmätaren J. G. Löbergs barn	Bonderud, > . . .	Varnum.	—	$\frac{1}{27}$	—	—	$\frac{251}{2502}$	—	—	2,100	—	—	3,900		
	D:o, > . . .	>	—	$\frac{7}{108}$	—	—	$\frac{7}{108}$	—	—	2,000	—	—	2,000		
Postmästare C. H. Lundströms stärbhus	Ulfsjö Västra, > . . .	Ölme.	—	$\frac{31}{2502}$	—	—	$\frac{31}{2502}$	—	—	300	—	—	300		
	D:o, > . . .	>	—	$\frac{89}{432}$	—	—	—	—	—	5,500	—	—	—		
Kommissionslandtmätaren J. Romans stärbhus	Bonderud, > . . .	Varnum.	—	$\frac{2}{27}$	—	—	$\frac{121}{432}$	—	—	2,300	—	—	7,800		
	Herzöga Norra	Grafva.	—	—	—	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	—	—	25,500	—	—	25,500		
Fru H. Sandelins arfvingar	Herzöga Norra	>	—	—	—	$\frac{1}{2}$	—	—	—	30,500	—	—	—		
	Sandbäcken Norra och Södra	Karlstads socken.	—	—	—	$\frac{1}{2}$	1	—	—	60,000	—	—	90,500		
E. G. Lidbeck	Våxnäs	>	—	—	$\frac{3133}{23040}$	—	$\frac{3133}{23040}$	—	—	18,000	—	—	18,000		
	Änkefru Natalia Rosensvärd, f. Löwenhielm	Lång	Grums.	—	—	$\frac{9}{16}$	$\frac{1}{3}$	48	—	2	170,000	3,200	300	173,500	
Löjtnant M. J. Lilliehöök	Skjönnebol	Södra Ny.	—	$\frac{1}{8}$	$\frac{23}{8}$	$\frac{25}{8}$	$\frac{51}{8}$	—	—	170,500	—	4,000	174,500		
Kapten B. J. C. Lilliehöök	Hammar	Bro.	—	—	1	$\frac{11}{2}$	$\frac{21}{2}$	—	—	100,000	—	100	100,100		
	Summa		—	$\frac{21}{8}$	$\frac{41693}{23040}$	$\frac{523}{14}$	$\frac{123613}{23040}$	—	2	643,800	3,200	4,400	651,400		

Tab. 4.

Värmlands län.

67

Tab. 5.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I VÄRMLANDS LÄN ÅR 1905.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. 5. 6. 7. M a n t a l.				8. Summa.	9. Antal ntjor- dard. ängar o. d. ej i man- tal satt jord.	10. Antal verk och inrätt- ningar (fa- stigheter i städer).	11. 12. 13. 14. Taxeringsvärdet (i kronor)				
			Krono.	Skatte.	Fr ä l s e.					Summa.	å jord- bruk- fastighet.	å annan fastighet (utom fräl- seränta).	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.								
Björneborgs järnverks aktiebolag	Skagen	Visnum.	—	1	—	—	1	8	180,000	427,600	—	—	607,600	
Bäckhammars nya aktiebolag	Jonsbol	»	—	1 $\frac{1}{4}$	—	—	1 $\frac{1}{4}$	1	172,100	120,000	—	—	292,100	
Krontorps aktiebolag	Krontorp med underlydande	»	—	5 $\frac{1}{4}$	—	1	6 $\frac{1}{4}$	—	386,200	25,000	—	—	411,200	
Aktiebolaget Träkol	Vismenüstorp	»	—	$\frac{1}{4}$	—	—	—	1	13,000	2,000	—	—	—	
	Båtsviken m. fl.	Varnum.	—	$\frac{1}{4}$	—	—	—	—	101,200	—	—	—	116,200	
Bofors—Gullspångs aktiebolag	Lökstad m. fl.	Södra Råda.	—	—	—	1	—	2	52,700	52,000	—	—	—	
	2 kolhus i Stensgård och Oleby	Fryksände.	—	—	—	—	1	—	—	3,000	—	—	107,700	
Sjöstads aktiebolag	Sjöstad Norra och Södra .	Ölme.	—	1	—	1	2	—	91,600	—	—	—	91,600	
Sanna bryggeriaktiebolag	Sanna bryggeri	Varnum.	—	—	—	—	—	1	1,500	60,000	—	—	—	
	—	Kristinehamn.	—	—	—	—	—	—	—	30,000	—	—	91,500	
Handelsaktiebolaget P. G. Jansson .	Beck el. Östra Torp m. fl.	Östra Fågelvik.	—	$\frac{1}{2}$	—	—	—	—	18,000	—	—	—	—	
	Gunnerud med underlydande	Alster.	—	1 $\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{7}{8}$	—	—	67,000	—	—	—	—	
	Alster	Karlstads lands- församling.	—	—	—	—	—	1	74,700	470,000	—	—	—	
	—	Kristinehamn.	—	—	—	—	4 $\frac{1}{4}$	—	1,200	134,000	—	—	764,900	
Blombacka aktiebolag	Bässerud	Nyed.	—	$\frac{1}{4}$	—	—	$\frac{1}{4}$	—	15,000	75,000	—	—	90,000	
Aktiebolaget Mölnbacka—Trysil	Kärn med underlydande .	»	—	3 $\frac{3}{8}$	—	—	—	1	36,000	10,000	—	—	—	
	Östana med d:o	Älfsbacka.	—	11 $\frac{201}{840}$	—	—	—	—	142,000	33,000	—	—	—	
	Mölnbacka	Nedre Ullerud.	—	2 $\frac{3}{8}$	2 $\frac{3}{8}$	6 $\frac{338}{840}$	1	3	620,200	203,000	4,300	—	—	
	Västsjö	Öfre »	—	12 $\frac{27}{840}$	1	5 $\frac{21}{840}$	2	—	429,700	900	—	—	—	
	Hult	Grafva.	—	4 $\frac{2}{840}$	1	14 $\frac{80}{840}$	—	1	208,500	164,500	—	—	—	
	Höljes	Norra Finuskoga.	—	12 $\frac{282}{33040}$	—	—	—	2	708,300	—	—	—	—	
	Ransby	Dalby.	—	24 $\frac{0}{840}$	—	—	19 $\frac{213}{84012}$	—	34,200	—	—	—	2,594,600	
Brattfors aktiebolag	Lindfors med underlydande	Nyed.	—	13 $\frac{172}{8440}$	—	—	—	2	233,800	11,000	—	—	—	
	Brattforshyttan med d:o .	Brattfors.	14 $\frac{575}{840}$	—	—	—	—	14	516,500	29,400	—	—	—	
	Geijersberg	Väse.	—	$\frac{1}{2}$	—	—	—	1	20,000	300	500	—	—	
	Dejefors bruk	Nedre Ullerud.	—	5 $\frac{80}{840}$	—	—	—	1	153,500	504,000	—	—	—	
	Arnäs	Öfre »	—	5 $\frac{28}{840}$	—	—	—	2	98,100	—	—	—	—	
	Skifed Södra	Grafva.	—	1 $\frac{0}{840}$	—	—	—	—	1,800	1,000	—	—	1,569,900	
Aktiebolaget Tidafors nya yllefabrik	Fösked	Nyed.	—	—	—	—	—	1	—	60,000	—	—	60,000	
Bergslagens järnvägsaktiebolag	1 undantag i Södra Råum	»	—	—	—	—	—	3	2,600	—	—	—	2,600	
Långbans grufaktiebolag	Långbaushyttan	Färnebo.	$\frac{1}{8}$	—	—	—	$\frac{1}{8}$	1	48,000	33,000	—	—	81,000	
Villingsbergs aktiebolag	Saxåhyttan med underly- dande	»	1944 2880	—	—	—	—	3	193,600	4,300	—	—	—	
	Örlingshyttan	Gäsbörn.	$\frac{1}{4}$	—	—	—	111 120	—	100,000	—	—	—	297,900	

Persbergs grufaktiebolag	Yugshyttan med underlydande i Härrsjöhyttan	Färnebo.	$\frac{541}{576}$	—	—	—	3	5	514,400	207,000	—	
	Hornkullen	Kroppa.	$\frac{16,147}{25,344}$	—	—	—	4	—	86,900	—	—	808,300
Persbergs sprängämnesfabriks aktiebolag	Nitroglycerinfabrik	Färnebo.	—	—	—	—	—	1	—	4,000	—	4,000
Uddeholms aktiebolag	Mokärnshyttan	Nordmark.	$\frac{11,225}{13,456}$	—	—	—	6	6	476,900	77,000	—	
	Forshyttan	Brattfors.	$\frac{274}{276}$	—	—	—	—	2	136,500	4,000	—	
	Undautag Rämshyttan	Rämen.	—	—	—	—	1	—	1,000	—	—	
	Munkfors bruk	Ransäter.	—	$\frac{2,247}{2,660}$	—	$\frac{240}{2,660}$	7	22	974,000	1,593,000	—	
	Djupdalen	Öfre Ullerud.	—	$\frac{247}{2,660}$	—	—	1	—	35,000	—	—	
	Mon Norra	Nedre »	—	$\frac{40}{2,660}$	—	—	—	1	5,000	10,000	—	
	Lunden	Hammarö.	—	$\frac{480}{2,660}$	—	—	1	2	19,200	81,000	—	
	Vidön	Karlstads landsförsamling.	—	—	—	—	1	—	11,000	—	—	
	Likenäs m. fl.	Dalby	—	$\frac{3,5674}{2,3040}$	—	—	8	3	726,900	6,400	—	
	Ambjörbytorp m. fl.	Norra Ny.	—	$\frac{1,5426}{2,3040}$	—	$\frac{888}{2,3040}$	2	3	238,000	4,200	2,800	
	Berga m. fl.	Ekshärad.	—	$\frac{9,1420}{2,3040}$	—	$\frac{11,5880}{2,3040}$	9	38	3,459,700	36,700	44,700	
	Uddeholm m. fl.	Norra Råda.	—	$\frac{9,1959}{2,3040}$	$\frac{21}{2}$	$\frac{3,15567}{2,3040}$	3	26	2,280,400	1,075,000	12,100	
	Tutemotorp m. fl.	Sunnemo.	—	$\frac{6,242}{2,660}$	—	2	—	7	901,100	7,900	4,200	
	Gustafsors m. fl.	Gustaf Adolf.	—	—	—	—	5	7	200,000	117,000	—	12,590,700
Filipstads norra bergslags aktiebolag	—	Nordmark.	—	—	—	—	1	—	1,000	—	—	1,000
Hellefors aktiebolag	Gustafström	Gåsborn.	$\frac{1}{4}$	$\frac{4,23}{32}$	—	—	10	3	541,000	42,000	—	
	Laggaresundet	Rämen.	—	—	—	—	5	—	68,800	—	—	651,800
Lesjöfors aktiebolag	Lesjöfors med underlydande	»	$\frac{1}{8}$	$\frac{4,7}{32}$	—	—	—	12	303,800	508,000	—	
	Dalkarlsjöhyttan med d:o	Nordmark.	$\frac{9}{64}$	—	—	—	—	—	72,000	—	—	
	Gåsbornshyttan med d:o	Gåsborn.	$\frac{1,925}{2,648}$	—	—	—	3	1	214,900	5,500	—	
	Långbanshyttan med d:o	Färnebo.	$\frac{161}{2,336}$	—	—	—	3	2	334,300	46,000	—	
	Gården nr 73	Filipstad.	—	—	—	—	—	1	—	3,500	—	1,488,000
Aktiebolaget Rämen—Liljendal	Rämshyttan med underlydande	Rämen.	—	$\frac{4,17}{125}$	—	—	3	6	884,400	359,600	—	
	Dalkarlsjöhyttan	Nordmark.	$\frac{6}{64}$	—	—	—	1	—	108,000	—	—	1,352,000
Storfors aktiebolag	Storfors och Gammalkroppa med underlydande	Kroppa.	$\frac{21}{2}$	—	—	$\frac{211}{2}$	35	46	1,379,800	1,345,900	—	
	Fallet m. m.	Lungsund.	1	$\frac{3,71}{144}$	—	$\frac{3,1}{48}$	37	8	953,500	57,700	600	
	Asphyttan	Färnebo.	$\frac{16491}{33600}$	—	—	—	—	1	141,300	5,000	—	
	Ömling	Ölme.	—	—	—	$\frac{1}{12}$	—	—	2,700	—	1,500	
	Spjutbäcken	Varnum.	—	$\frac{3}{8}$	—	—	—	—	80,000	—	—	
	Frälsränta af Göpåsen	Frykerud.	—	—	—	—	—	—	—	—	300	
	D:o af Rudsberg	Grafva.	—	—	—	—	—	—	—	—	300	3,968,600
Lundsbergs aktiebolag	Lundsberg o. Ackkärr med underlydande	Lungsund.	—	$\frac{21}{8}$	—	—	2 $\frac{1}{8}$	3	205,300	155,300	—	360,600
Skagersbrunns aktiebolag	Refsten	Rudskoga.	—	—	—	—	—	1	—	25,000	—	25,000
Ranåns fabriks aktiebolag	Ranåns pappfabrik	Ransäter.	—	—	—	—	—	1	—	70,000	—	70,000
Frykfors aktiebolag	Frykfors	Stora Kil.	—	$\frac{25}{260}$	—	$\frac{10}{260}$	—	3	37,000	197,000	—	
	Utterud	Nor.	—	$\frac{250}{260}$	—	—	—	—	17,900	—	—	
	Skog	Frykerud.	—	—	—	—	2	1	—	13,800	—	265,700
Väst kustens petroleumaktiebolag	Sannerud	Stora Kil.	—	—	—	—	—	1	—	5,500	—	
	Oljekällarehuset	Kristinehamn.	—	—	—	—	—	1	600	3,700	—	9,800

Tab. 5. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I VÄRMLANDS LÄN ÅR 1905.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. 5. 6. 7. M a n t a l.				8. Summa.	9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i man- tal satt jord.	10. Antal verk och inrättning- gar (fa- stigheter i städer).	11. 12. 13. 14. Taxeringsvärdet (i kronor)					
			Krono.	Skatte.	Fr ä l s e.					Summa.	å jord- bruks- fastighet.	å annan fastighet (utom fräl- seränta).	å frälse- ränta.	Summa.	
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.									
Forshaga sulfittaktiebolag	Forshaga	Grafva.	—	677 960	1	—	—	6	160,800	1,000,000	—	2,044,300			
	Ransäters bruk	Ransäter.	—	21 960	—	—	2	3	428,200	266,500	—				
	Olsäter	Öfre Ullerud.	—	1322 960	—	—	1	—	117,300	—	—				
	—	Stora Kil.	—	—	—	—	—	1	—	3,000	—				
	Åspberget	Norra Finnskoga.	—	178 23040	—	—	—	—	7,000	—	—				
	Branäs Södra m. fl.	Dalby.	—	346 960	—	—	54721 11520	—	61,500	—	—				
Linoleumsaktiebolaget Forshaga	Forshaga	Grafva.	—	—	—	—	—	1	—	256,000	—	256,000			
Färjestads bryggeriaktiebolag	Färjestad	—	—	—	—	—	—	1	—	75,000	—	195,100			
	Huset nr 28	Karlstad.	—	—	—	—	—	1	—	120,100	—				
Klarafors aktiebolag	Klarafors	Grafva.	—	134 960	—	—	—	6	14,500	2,366,700	—	2,514,700			
	Visterud	Nedre Ullerud.	—	38 960	—	—	—	—	1,200	—	—				
	Åspberget m. fl.	Norra Finnskoga.	—	2800 23040	—	—	851 2880	—	132,300	—	—				
Aktiebolaget Skåre ångsåg	Torp Östra	Grafva.	—	—	—	356 960	356 960	1	3	14,500	142,500	—	157,000		
Toleruds torfströaktiebolag	Tolerud Östra	—	—	—	—	—	—	—	1	—	10,000	—	11,000		
	Torfströfabrik	Stora Kil.	—	—	—	—	—	—	1	—	1,000	—			
Sundholmens nya aktiebolag	Östanås	Hammarö.	—	—	—	—	—	1	1	1,500	45,000	—	46,500		
Aktiebolaget Edsvalla bruk	Edsvalla bruk	Nor.	—	—	600 960	780 960	176	—	8	127,700	361,700	—	489,400		
Våxnäs bryggeriaktiebolag	Trossnäs	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2,000	—	96,500		
	Våxnäs bryggeri	Karlstad.	—	—	—	—	—	—	1	500	94,000	—			
Agnhammars bruks aktiebolag	Agnhammar	Grums.	—	—	1	—	—	—	3	115,000	58,600	—	492,100		
	Nordsjö	Öfre Ullerud.	—	417 960	540 960	—	—	1	2	140,500	500	—			
	Sandviken m. fl.	Gräsmark.	—	2150 23040	—	—	—	—	—	10,000	—	—			
	Ulfsjön m. fl.	Östmark.	—	112 1440	—	—	—	—	—	57,300	—	—			
	Mosshöjden	Hvitsand.	—	—	—	—	—	—	1	—	32,400	—		—	
	Töbacken m. fl.	Lekvattnet.	—	328 7680	—	—	—	—	—	—	9,000	—		—	
	Mackarekärn	Södra Finnskoga.	—	30 960	—	—	2297 1280	—	—	—	8,800	—		—	
Borgviks aktiebolag	Borgviks bruk	Borgvik.	—	440 960	—	2115 960	—	—	7	362,600	356,700	—	1,725,300		
	Kyrkebyn	Ed.	—	480 960	—	2160 960	—	—	—	106,000	—	—			
	Råda m. fl.	Gillberga.	—	187 120	—	13	—	—	—	210,100	—	—			
	Emnebol m. fl.	Stafnäs.	—	3	—	—	—	—	—	28,600	—	—			
	Brunskog m. fl.	Brunskog.	—	2545 960	—	480 960	—	—	15	437,000	25,300	—			
	Reinholdsfors m. fl.	Mangskog.	—	381 960	—	—	—	—	2	31,400	5,000	—			
	Björkenäs m. fl.	Boda.	—	1104 960	—	—	—	—	1	2	96,600	1,800		—	
	Hengårdstorp m. fl.	V. Emtervik.	—	387 1536	—	—	—	—	2	—	22,900	—		—	
	Stensjön	Sunne.	—	4	—	—	—	—	2	—	41,300	—		—	
	Liljedals aktiebolag	Liljedal	Ed.	—	1730 960	2360 960	2430 960	6532 360	—	4	460,000	333,500		—	793,500
	Slottsbrons sulfittaktiebolag	Strand	—	—	76 960	—	240 960	316 960	—	1	20,000	855,400		—	875,400
Kolsäters aktiebolag	Läftevad m. fl.	Gillberga.	—	13	—	13	—	—	3	131,000	61,800	—	232,300		
	Södra Björketjärn m. fl.	Långserud.	—	5483 960	—	—	21161 3200	—	1	36,500	3,000	—			

Hillingsbergs aktiebolag	Öfra Ås m. fl.	Glafva.	—	5 57. 1000	1	359 480	—	10	792,000	353,000	—	1,241,800
	Rätakan m. fl.	Långserud.	—	19 96	—	—	—	—	34,400	—	—	
	Sulerud m. fl.	Sillerud.	—	187 960	—	—	—	—	33,700	—	—	
	Barlingshult	Silbodal.	—	12 960	—	—	—	—	2,200	—	—	
	Mörtuäs m. fl.	Karlanda.	—	227 960	—	—	—	—	18,200	—	—	
	Ulfshufdane	Järnskog.	—	69 960	—	—	7157 192	—	8,300	—	—	
Glafva glasbruks aktiebolag	Halfvarnsås m. fl.	Glafva.	—	177 320	—	14	15	11	146,500	285,400	—	438,400
	Djuf	Silbodal.	—	12 960	—	—	—	—	1,200	—	—	
	Mörtuäs m. fl.	Karlanda.	—	47 960	—	—	—	—	4,000	—	—	
	Ulfshufdane	Järnskog.	—	10 960	—	—	7	—	1,300	—	—	
Sefle ångkvarns- och sågverksaktiebolag	Billerud	By.	—	—	—	—	2	2	8,000	71,000	—	104,000
	Lönnskog m. fl.	Långserud.	—	177 960	—	—	177 960	—	25,000	—	—	
Stömme bruks aktiebolag	Stömme säteri m. fl.	Stafuäs.	—	51 10	1	12	—	—	670,500	69,000	—	756,300
	Mölnarud	Långserud.	—	14	—	—	617 20	—	16,800	—	—	
Gustafsfors fabrikers aktiebolag	Bartveten m. fl.	Sillerud.	—	2335 960	—	—	1	2	286,300	200	—	495,200
	Källeboða m. fl.	Silbodal.	—	1152 960	—	—	—	—	180,900	—	—	
	Ekenäs	Blomskog.	—	128 960	—	—	—	2	16,000	10,000	—	
	Ristakan	Långserud.	—	130	—	—	3847 960	—	1,800	—	—	
Aktiebolaget Stafuäs gjuteri	Norra Klässbol	Stafuäs.	—	—	—	—	—	1	—	2,000	—	2,000
Aktiebolaget Stömme sulfidfabrik	Stömme sulfidfabrik m. m.	"	—	—	—	—	—	4	—	269,200	—	269,200
Aktiebolaget Glafva skifferberg	Bråne skifferbrott m. m.	Glafva.	—	—	—	—	—	2	—	6,500	—	6,500
Billeruds aktiebolag	Billerud	By.	—	—	—	14	—	1	15,000	701,500	—	779,300
	Mulltjärn	Östmark.	—	709 7080	—	—	2629 7680	—	—	62,800	—	
Sefle bryggeriaktiebolag	Bryggeri och tomt n:r 6 kv. 17 Ö. d.	Sefle köping.	—	—	—	—	—	1	—	54,000	—	54,000
Årjungs bryggeriaktiebolag	Högerud	Silbodal.	—	6 960	—	—	6 960	1	400	6,000	—	6,400
Trankils handelsaktiebolag	Kjellbyn	Trankil.	—	—	—	—	—	1	—	1,500	—	1,500
Koppoms pappersfabriks aktiebolag	Beted m. fl.	Järnskog.	—	49 960	—	—	—	6	4,900	264,700	—	276,500
	Boda Västra m. fl.	Skillingemärk.	—	72 960	—	—	121 960	—	6,900	—	—	
Jössefors aktiebolag	Kroun m. fl.	Järnskog.	—	111 960	—	—	—	—	46,000	—	—	581,800
	Jössefors, Palmviken m. fl.	Arvika socken.	—	184 960	—	—	—	4	18,100	196,000	—	
	Fredros, Treskog m. fl.	Gunnarskog.	—	1249 960	—	—	—	—	267,700	20,000	—	
	Hångelsvik	Ny.	—	70 960	—	—	—	1	5,500	4,500	—	
	Axland	Bogen.	—	52 960	—	—	—	—	10,200	—	—	
	Mången m. fl.	Gräsmärk.	—	1307 23040	—	—	116811 23040	—	13,800	—	—	
Skillingemärks handelsaktiebolag	Olerud	Skillingemärk.	—	5 960	—	—	5 960	1	400	3,000	—	3,400
Skällarbyns aktiebolag	—	Köla.	—	—	—	—	—	2	—	15,000	—	15,000
Eda aktiebolag	Eda glasbruk m. fl.	Eda.	—	—	—	—	—	4	39,600	135,000	—	174,600
Charlottenbergs aktiebolag	Charlottenbergs bruk m. fl.	"	—	687 960	—	—	697 960	10	87,800	200,000	—	287,800
Aktiebolaget Kroppstafors bruk	Kroppstafors bruk m. fl.	"	—	510 960	—	—	—	4	76,700	158,600	—	327,600
	D:o	Ny.	—	515 960	—	—	133 192	4	42,800	49,500	—	
Åmotsfors pappersbruks aktiebolag	Åmotsfors	Eda.	—	8 960	—	—	8 960	1	8,000	200,000	—	208,000
Aktiebolaget Åmots yllefabrik	Åmot	"	—	—	—	—	—	1	—	12,000	—	12,000
Sälboda aktiebolag	Sälboda Östra och Västra m. fl.	Gunnarskog.	—	1883 960	737 960	1	—	4	349,600	5,000	—	368,500
	Björkenäs m. fl.	Ny.	—	152 960	—	—	3137 180	—	13,900	—	—	

Tab. 5. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I VÄRMLANDS LÄN ÅR 1905.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. M a n t a l.				8. Summa.	9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i man- tal satt jord.	10. Antal verk och inrättnin- gar (fa- stigheter i städer).	11. Taxeringsvärdet (i kronor)				14. Summa.
			4. Krono.	5. Skatte.	6. F r ä l s e.					11. å jord- bruks- fastighet.	12. å annan fastighet (utom fräl- seränta).	13. å frälse- ränta.		
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	All- mänt frälse.								
Brättne bruks aktiebolag	Brättne med pappersbruk	Arvika socken.	—	250 000	—	—	250 000	—	2	20,000	190,000	—	210,000	
Arvika elektriska aktiebolag	Elektricitetsverk	Arvika köping.	—	—	—	—	—	—	2	—	31,000	—	—	
	Sälboda Östra	Gunnarskog	—	—	—	—	—	—	1	—	35,000	—	66,000	
Arvika elektriska valskvarns aktie- bolag	Kvarn	Arvika köping.	—	—	—	—	—	—	1	—	70,000	—	70,000	
Arvika läderfabriks aktiebolag	Läderfabrik	»	—	—	—	—	—	—	1	—	55,300	—	55,300	
Arvika ullspinneri- och väfveri- aktiebolag	Spinneri och väfveri	»	—	—	—	—	—	—	1	—	43,000	—	43,000	
Aktiebolaget Arvika verkstäder	Mekanisk verkstad	»	—	—	—	—	—	—	10	—	157,000	—	157,000	
Aktiebolaget Arvika kakelfabrik	Kakelfabrik	»	—	—	—	—	—	—	1	—	66,700	—	66,700	
Aktiebolaget Nordiska tapetfabriken	Tapetfabrik	»	—	—	—	—	—	—	1	—	26,000	—	26,000	
Aktiebolaget Arvika järnsängsfabrik	Järnsängsfabrik	»	—	—	—	—	—	—	1	—	11,100	—	11,100	
Ransåters aktiebolag	Brårud	Sunne.	—	475 23040	—	821 1240	15253 23040	—	—	52,400	—	2,400	54,800	
Nors järnbruks aktiebolag	Svineberg m. fl.	»	—	1751 5760	—	—	—	2	4	231,900	5,000	—	—	
	Uddheden m. fl.	Gräsmark.	—	863 5760	—	—	—	—	3	29,900	3,300	—	—	
	Eðsviken	Lysvik.	—	—	—	—	—	1	—	200	—	—	—	
	Torsby bruk m. fl.	Fryksände.	—	118827 23040	—	—	—	—	8	368,800	121,500	—	—	
	Östra Marken m. fl.	Östmark.	—	467 5760	—	—	—	—	—	77,900	—	—	—	
	Rörkullen m. fl.	Lekvattnet.	—	971 7080	—	—	—	4	1	49,300	4,800	—	—	
	Kärberget	Nyskoga.	—	728 23040	—	—	—	—	—	19,800	—	—	912,400	
Karlstads bryggeriaktiebolag	I nederlagskällare	Sunne.	—	—	—	—	31520	—	1	—	2,000	—	—	
	Huset n:r 26	Karlstad.	—	—	—	—	—	—	1	—	131,600	—	—	
	—	Kristinehamn.	—	—	—	—	—	—	1	500	37,000	—	171,100	
Aktiebolaget Sunne gjuteri och me- kaniska verkstad	Mekanisk verkstad och gjuteri	Sunne.	—	—	—	—	—	1	1	1,000	5,000	—	6,000	
Dejefors aktiebolag	Kolhus i Lånebytorp	»	—	—	—	—	—	—	1	—	1,000	—	1,000	
Aktiebolaget Bada bruk	Bada m. fl.	Fryksände.	—	317 1020	—	—	—	1	5	48,500	95,000	—	—	
	Östra Marken	Östmark.	—	27 4608	—	—	3980 23040	—	—	4,500	—	—	148,000	
Aktiebolaget Torsby bryggeri	Torsby bryggeri	Fryksände.	—	—	—	—	—	—	1	—	6,000	—	6,000	
Sörmarks handelsaktiebolag	Södra Marken	Östmark.	—	37 3840	—	—	37 3840	—	1	400	4,600	—	5,000	
Katrinefors aktiebolag	Kristinefors bruk	Hvitsand.	—	851 4608	—	—	851 4608	—	2	80,700	4,000	—	84,700	
Femtå aktiebolag	Månäs	Norra Ny.	—	—	—	—	—	—	1	—	10,000	—	10,000	
Stjerns bryggeriaktiebolag	Stjern	Norra Råda.	—	—	—	—	—	—	1	—	3,000	—	3,000	
Stjerns aktiebolag	Stjerns och Årås fabriker	»	—	—	—	—	—	—	2	—	500,000	—	500,000	
Aktiebolaget Karlstads mekaniska verkstad	Mariedal	Karlstad.	—	—	—	—	—	—	1	—	498,500	—	—	
	Mekanisk verkstad	Kristinehamn.	—	—	—	—	—	—	1	9,000	366,400	—	873,900	
Karlstads teateraktiebolag	Teaterhuset	Karlstad.	—	—	—	—	—	—	1	—	65,000	—	65,000	

Säfveåns akt . . .	Tullholmens ångsåg . . .	Karlstad.	—	—	—	—	—	—	1	—	161,900	—	161,900
Karlstads . . .	Västra Herrhagen n:r 10 .	»	—	—	—	—	—	—	1	—	148,000	—	148,000
Aktiebolaget Hallstads yllefabrik . . .	Sjötullsborg	»	—	—	—	—	—	—	1	—	131,000	—	131,000
J. P. Nyströms orgel- och piano-fabriks aktiebolag	Huset n:r 13	»	—	—	—	—	—	—	1	—	55,500	—	55,500
Aktiebolaget Karlstads snickerifabrik	Snickerifabrik	»	—	—	—	—	—	—	1	—	50,000	—	50,000
Aktiebolaget Svenska gulldlistfabriken	Gulldlistfabriken Haga n:r 5	»	—	—	—	—	—	—	1	—	125,000	—	125,000
Karlstads spinneri- och väfveri-aktiebolag	Mattfabriken	»	—	—	—	—	—	—	1	—	93,500	—	93,500
Kristinehams hotellaktiebolag . . .	Stadshotellet	Kristinehamn.	—	—	—	—	—	—	1	—	217,400	—	217,400
Nordiska aktiebolaget för elektriska anläggningar	Elektricitetsverket	»	—	—	—	—	—	—	1	—	76,200	—	76,200
Frälshingsarméns förlagsaktiebolag . . .	Frälshingsarméns hus . . .	»	—	—	—	—	—	—	1	—	26,500	—	26,500
Kristinehamns teateraktiebolag . . .	Teaterhuset	Filipstad.	—	—	—	—	—	1	—	500	—	—	27,000
Mora—Vänerns järnvägs aktiebolag . . .	Förrådshus m. m.	Kristinehamn.	—	—	—	—	—	—	1	—	37,000	—	37,000
Filipstads elektriska aktiebolag . . .	Gården n:r 16 B	»	—	—	—	—	—	—	1	2,900	39,000	—	41,900
Filipstads teateraktiebolag	» » 16	Filipstad.	—	—	—	—	—	—	1	—	31,100	—	31,100
Filipstads tobaksfabriks aktiebolag . . .	» » 56	»	—	—	—	—	—	—	1	—	8,500	—	8,500
Ångbryggeriaktiebolaget Svea	» » 61, 63, 74, 108, 109	»	—	—	—	—	—	1	4	1,900	237,300	—	239,200
Filipstads kakelfabriks aktiebolag . . .	Kakelfabrik	»	—	—	—	—	—	—	1	—	12,800	—	12,800
Filipstads träförädlingsaktiebolag . . .	Mörtkärsängan	»	—	—	—	—	—	1	2	1,400	21,000	—	22,400
Filipstads bageriaktiebolag	Bageri	»	—	—	—	—	—	—	1	—	55,000	—	55,000
Summa			11 39873193 10844300	11934177 33400	16199 390	49499 512	197 85422697 10844300	230	520	27,863,200	22,231,100	73,700	50,168,000

Tab. 5 o. 6.

Tab. 6.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE FRÄMMANDE MAKTENS UNDERSÅTAR, I VÄRMLANDS LÄN ÅR 1905.

1. Främmande maktens och undersätens namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. 5. 6. 7. 8. M a n t a l.					9. Antal ntjor- dard, ängar o. d. ej i man- tal satt jord.	10. Antal verk och inrättnin- gar (fa- stigheter i städer).	11. 12. 13. 14. Taxeringsvärdet (i kronor)			
			4. Krono.	5. Skatte.	6. Fr ä l s e.		8. Summa.			11. å jord- bruks- fastighet.	12. å annan fastighet (utom fräl- seränta).	13. å frälse- ränta.	14. Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Norge:													
C. Hjärsing	Vänersvik med underlydan- de	Ölme.	—	½	—	1	—	1	91,000	7,000	—	—	—
M. Mathiesen	Hannäs Norra, ½ Hannäs ångsåg	Stora Kil.	—	90 960	—	—	—	1	3,500	17,000	—	—	—

Tab. 6. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE FRÄMMANDE MAKTERS UNDERSÅTAR, I VÄRMLANDS LÄN ÅR 1905.

1. Främmande maktens och undersåtens namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. M a n t a l.				8. Summa.	9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	11. Taxeringsvärdet (i kronor)			
			4. Krono.	5. Skatte.	6. F r ä l s e.					12. å jordbruksfastighet.	13. å annan fastighet (utom frälseränta).	14. å frälseränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
J. Flöjbsen	Tvärdalen	Silbodal.	—	7/1000	—	—	—	—	500	—	—	—	
A. och J. Skalleborg	Holmerud	Holmedal.	—	12/1000	—	—	—	2	1,100	2,500	—	—	
M. Stang	Bön	Östervallskog.	—	22 1/2/1000	—	—	—	1	24,700	1,000	—	—	
O. Ringsby	>	>	—	8/1000	—	—	—	—	900	—	—	—	
M. Viel	Djurskog	>	—	1/2	—	—	—	1	101,400	6,000	—	—	
Petra Fougner	>	>	—	1/2	—	—	—	—	101,400	—	—	—	
J. A. Östenbyn	Strömmer	>	—	4/1000	—	—	—	—	400	—	—	—	
H. och C. A. Haneborg	Kronan	Järnskog.	—	3 1/2/1000	—	—	—	—	1,500	—	—	—	
	Gunnerud m. fl.	Skillingemark.	—	8 1/2/1000	—	—	—	—	20,900	—	—	—	
A. Fallstad	Hångstad	>	—	37/1000	—	—	—	—	3,500	—	—	—	
Syfver Larsen	Högsäter	>	—	23/1000	—	—	—	—	1,700	—	—	—	
J. H. Andresen i Kristiania	Charlottenbergs tobaksfabrik m. fl.	Eda.	—	2/1000	—	—	—	2	2,500	100,000	—	—	
Nils Dörum i Wäng	Röjdoset	Östmark.	—	28 1/2/1000	—	—	—	—	4,500	—	—	—	
Konsul P. Pedersens stärbhus	>	>	—	10/1000	—	—	—	—	5,200	—	—	—	
P. Henrikssens stärbhus i Tvångberg	Södra Röjdåsen	>	—	197/5700	—	—	—	—	8,000	—	—	—	
Skom. Per Joh. Berntsen	Åsteby	Hvitsand.	—	7 1/8	—	—	—	—	300	—	—	—	
Karelius Eriksen i Abrahamstorp	Kälkeruds utskog	Lekvattnet.	—	4/1000	—	—	—	—	800	—	—	—	
Ole Olsen Gaustarangen	Hvitteby	Sunne.	—	330 1/4	—	—	—	—	400	—	—	—	
Otto Rundfloen m. fl.	Asperget	Norra Finnskoga.	—	280/23040	—	—	—	—	34,100	—	—	—	
Knud O. Aas	Afundsåsen m. fl.	Södra >	—	180 1/2/23040	—	—	—	—	84,100	—	—	—	
Gravtergsskovens aktieselskab	> >	> >	—	154 1/2/23040	—	—	—	—	433,800	—	—	—	
Olivia Fjelstad	Djekneliden m. fl.	> >	—	144/23040	—	—	—	1	26,000	5,000	—	—	
N. Bredevold i Grættviken	Falltorp m. fl.	> >	—	183 1/2/23040	—	—	—	—	82,600	—	—	—	
Knud M. Posaasen	Hjerpliden	> >	—	300/23040	—	—	—	—	11,900	—	—	—	
Martin Kristiansson	>	> >	—	8/1000	—	—	—	—	7,700	—	—	—	
Otto Långmoen och Halfvar Kveseth	Mackarekärn	> >	—	122 1/2/23040	—	—	—	—	19,800	—	—	—	
Ole Olsen, Gräseth	> m. fl.	> >	—	102 1/2/23040	—	—	—	—	22,500	—	—	—	
Martin Knudsen	Medskogen	> >	—	418/23040	—	—	—	—	19,000	—	—	—	
L. Nikolaisen	Annerud	Dalby.	—	—	—	—	—	1	3,000	—	—	—	
Andreas Hermenrud	Hjellstad	>	—	312/23040	—	—	—	—	1,000	—	—	—	
Tellef Lassen m. fl.	Slättne	>	—	784/23040	—	—	—	—	8,000	—	—	—	
Skodtvedt	Viggen	Nyskoga.	—	227/23040	—	—	—	—	5,900	—	—	—	
Bröderna Gieberhausen	>	>	—	112/23040	—	—	—	—	2,200	—	—	—	
Henrik Nilssen, Löfhögen	>	>	—	220/23040	—	—	—	—	6,600	—	—	—	
N. Bredesen, Gru socken	>	>	—	100/23040	—	—	—	—	6,600	—	—	—	
Ole Martinus Syversen	>	>	—	210/23040	—	—	—	—	2,400	—	—	—	
Torvald Langfos	Gälserud	Sunne.	—	42/7880	—	—	—	—	2,500	—	—	—	
Lier, Warald & Bogen	Timbonäs	Gräsmark.	—	253/7080	—	—	—	1	17,300	400	—	—	
	Spättungen	Lekvattnet.	—	310/3780	—	—	—	—	16,400	—	—	—	

Arne Arnesen	Torsby	Fryksände.	—	195	—	—	—	1	9,200	6,000	—	—
Johannes Karlson	Arnsjön	Östmark.	—	7080	—	—	—	—	300	—	—	—
Löfhaugens Co	Gränsjön m. fl.	»	—	391	—	—	1	3	56,000	7,600	—	—
Per Henriksson Kramer	Holmängen m. fl.	»	—	1535	—	—	—	—	14,000	—	—	—
Ole Danielsen i Pålserud	Långerd	»	—	282	—	—	—	—	1,000	—	—	—
Herman Henriksen	Mulltjärn	»	—	11520	—	—	—	—	3,000	—	—	—
Didrik Mathiesen	Råbäcken	»	—	75	—	—	—	—	2,000	—	—	—
G. Syversætre Aasnes	»	»	—	108	—	—	—	—	1,200	—	—	—
Jakob Nilsen	Mellan Marken	»	—	23040	—	—	—	—	800	—	—	—
B. Bredesen i Kindalsrud	»	»	—	6	—	—	—	—	6,700	—	—	—
Johannes Olsen i Rybråten	»	»	—	37	—	—	—	—	600	—	—	—
Knut Knösen i Kristiania	»	»	—	1820	—	—	—	—	16,000	—	—	—
Arne Danielsen i Grue	»	»	—	47	—	—	—	—	2,000	—	—	—
P. Pedersen	Södra	»	—	51	—	—	—	—	200	—	—	—
Martin Nilsen	Östra	»	—	1280	—	—	—	—	1,700	—	—	—
J. G. Remell i Grue finnskog	»	»	—	79	—	—	—	—	2,300	—	—	—
Ove Qvale i do	»	»	—	3040	—	—	—	—	500	—	—	—
Henrik Hansen	»	»	—	1	—	—	—	—	200	—	—	—
Ole Olesen i Huseby	»	»	—	77	—	—	—	—	1,600	—	—	—
Densamme m. fl.	Viggen	Nyskoga.	—	220	—	—	—	—	3,300	—	—	—
Olof Knudsens stärbhus	Bogerud Södra	Norra Råda.	—	23040	—	—	—	—	16,100	—	—	—
Fredrikshalds saagbrugsforening	Fryksands ångsåg	Stora Kil.	—	2160	—	—	5	1	33,000	90,000	—	—
	Lustnäs under Torp	Nedre Ullerud.	—	256	—	—	1	—	2,000	—	—	—
	Elgåna m. fl.	Sillerud.	—	1196	—	—	—	—	113,900	—	—	—
	Fårskog m. fl.	Silbodal.	—	211	—	—	—	1	187,900	2,000	—	—
	Boda Lilla m. fl.	Blomskog.	—	1803	—	—	—	—	118,500	—	—	—
	Boda Västra m. fl.	Trankil.	—	2	—	—	—	—	100,800	—	—	—
	Bäckahvarf m. fl.	Holmedal.	—	1250	—	—	—	1	162,000	5,000	—	—
	Viker Västra	Västra Fågelvik.	—	60	—	—	—	—	2,400	—	—	—
	Bön Östra m. fl.	Töcksmark.	—	1302	—	—	—	—	196,600	—	—	—
	Bjurberget m. fl.	Södra Finnskoga.	—	15222	—	—	—	—	301,200	—	—	—
	Transtraud Södra m. fl.	Dalby.	—	23040	—	—	—	—	44,900	—	—	—
	Björby och Gårdsjöberg	Norra Ny.	—	534	—	—	1	—	152,500	—	—	—
	Af Björby m. fl.	Nyskoga.	—	23040	—	—	—	—	189,700	—	—	—
	Vadje m. fl.	Fryksände.	—	7553	—	—	—	—	12,800	—	—	—
	Långerd m. fl.	Östmark.	—	177	—	—	—	—	279,800	7,000	—	—
	Gunsjögården m. fl.	Hvitsand.	—	14002	—	—	—	2	256,600	3,500	—	—
	Stengårds utskog m. fl.	Lekvatnet.	—	1530	—	—	—	—	4,900	—	—	—
G. A. Devold	Huset n:r 100	Karlstad.	—	81	—	—	—	1	—	25,000	—	3,770,800
				7080					18 1022			23040
Danmark:												
Hans Pedersen	Huset n:r 21	Karlstad.	—	—	—	—	—	1	—	40,100	—	40,100
Finland:												
J. Pekkonen	Säter	Alster.	—	—	—	1/2	—	—	23,000	—	—	23,000
		Summa	—	17 1022	—	1 1/2	18 1022	22	3,508,800	325,100	—	3,833,900
				23040			23040					

Tab. 7.

FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER, ICKE REGISTRERADE SJUKKASSOR SAMT DÄRMED
JÄMFÖRLIGA INRÄTTNINGAR I VÄRMLANDS LÄN, ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
A. Å landsbygden.									
<i>a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.</i>									
Lundstedtska fonden.	Att utdela räkntan bland fattige i Ölne församling, som icke åtnjuta allmän fattigvård.	Kaptener Olof Henrik Lundstedt.	1818 ² / ₅	17	174	3,000	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Holmska donationsfonden.	D:o bland fattige inom Östra Fågelviks s:n.	Sara Maria Holm.	1871 ²² / ₅	39	40	800	—	Kommunalnämnden.	
Peterssons donationsfond.	D:o d:o.	Inspektoren N. Gust. Petersson.	1880 ¹ / ₁₁	54	75	1,500	—	D:o.	
Änkefru S. B. Geijers d:o.	D:o åt behöfvande inom Alsters s:n.	Änkefru S. B. Geijer.	1847 ¹⁰ / ₈	4	15	304	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Änkefru E. C. Rybergs d:o.	D:o d:o.	Änkefru E. C. Ryberg.	Okändt.	—	—	312	—	D:o.	
Björnska fonden.	D:o till välkände grufarbetare och deras änkor vid Persbergs, Långbanshyttans och Finsbyttans grufvor.	Teol. dr. A. F. Björnin.	1883 ¹⁶ / ₅	20	100	2,000	—	Filipstads och Färnebo kyrkoråd.	
J. P. Björns och hans hustrus donationsfond.	D:o till fattige inom Färnebo socken.	Bergsmannen J. P. Björson o. h. h. Brita.	1867 ²⁷ / ₇	48	268	6,110	—	D:o d:o.	
Berggrenska fonden.	Att bereda understöd åt sjukliga och till arbete oförmögna personer inom Brattfors, Gåsborn och Färnebo.	Brukspatron P. G. Berggren o. h. h., f. Geijer.	1850 ¹ / ₇	88	440	10,000	—	D:o d:o.	
Stina Maja Eriksdotters testamentsfond.	Årliga räkntan utdelas till behöfvande änkor inom Nordmarkshyttan.	Bergsmansdottern Stina Maja Eriksdotter.	1861 ¹⁶ / ₃	5	25	500	—	Kyrkorådet i Nordmark.	
Harboeska fonden.	Räkntan skall tillfalla Älfsbacka fattigkassa.	Hemmansäg. Erik Harboe.	1828 ²⁰ / ₂	—	11	300	—	Kommunalnämnden.	
Amalia Stenbecks understödsfond.	Att årligen lämna understöd åt 2 å 3 fattiga kvinnor inom Frykeruds s:n.	Brukspatronen Carl Herman Lennartson.	1856 ⁸ / ₂	3	64	—	—	Pastor och kyrkovårdar.	1)
Sandviksfonden.	Att understödja fattige inom d:o, hvilka ej åtnjuta understöd af allmänna fattigvården.	Hemmansäg. Erik Nilsson.	1865 ⁹ / ₁₁	66	406	10,000	—	Klockaren.	
Biskop C. H. Rundgrens gåfvomedelsfond.	Att lämna understöd åt 2 aktningvärda och torftiga personer inom d:o, hvilka icke anlitat allmänna fattigvården.	Biskopen C. H. Rundgren.	1902 ¹² / ₈	2	20	500	—	Kyrkorådet.	
Biskopinnan Charlotta Rundgrens d:o.	Årliga räkntan skall vid juletid användas till understöd åt 2 d:o d:o inom Stora Kils församling.	Densamme.	—	2	20	500	—	D:o.	
Sillénska fonden.	Att understödja »pauvres honteux» inom Silleruds s:n.	Bergsingenjör O. H. Sillén.	1901 ⁹ / ₄	4	31	1,033	—	Kyrkoherden, kyrkovården och 2 af församlingen utsedde.	
Fru Emma Bieserts understödsfond.	Årliga räkntan utdelas till fattige sjuke inom Töckemarks kommun.	Bruksägaren J. N. Biesert.	1888 ² / ₁	3	35	1,054	—	Stiftaren och hans barn.	
Rappoltska donationen.	Årliga räkntan skall tillfalla Norra Råda fattigkassa.	Kaptener J. H. von Rappolt.	Okändt.	—	5	100	—	Kommunalnämnden.	
Jonas Nilssons donationsfond.	Årliga räkntan tillfaller fattigkassan i Nedre Ulleruds s:n.	Hemmansägaren Jonas Nilsson o. h. h.	1855 ²⁴ / ₁₃	—	75	1,500	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Jöns Reselius d:o.	D:o d:o.	Inspektoren Jöns Reselius.	17..	—	37	750	—	D:o.	
Valborg Larsdotters fond.	Att lämna understöd åt fattiga personer inom Östmarks s:n, i första rummet till gifvarinnans släktingar.	Hemmansägareänkan Valborg Larsdotter.	1855 ²⁴ / ₈	—	—	172	—	Kommunalnämnden.	
Jan Johannessons i Guterud gåfvofond.	Att understödja mindre jordbrukare och arbetare, som icke åtnjuta fattigvård.	Hemmansägaren Jan Johannesson.	Okändt.	73	687	16,639	—	D:o.	
Donationen för hjälpbehöfvande i Värmskog.	Årliga räkntan skall utdelas till ekonomiskt hjälpbehöfvande medlemmar af Värmskogs församling.	Fabrikör L. M. Eriksson.	1901	67	503	12,000	—	Pastor och kommunalnämnd.	
Wermes gåfva.	Årliga räkntan användes till förplägning af fattige å fattiggården i Östra Emterviks s:n den 26 jan., 10 maj och 28 nov.	Kontraktsposten P. Werme o. h. h.	1904 ¹ / ₃	30	21	513	—	Kommunalnämnden.	
Fru Olivia Chölers minne.	Räkntan användes till gåfvor åt fattige vid julen hvarje år.	Fru Olivia Chöler, f. Flach.	1896 ⁹ / ₅	—	45	1,000	—	D:o.	
Piskators, Lyrholms, Pallins och Thybergs donation.	Årliga räkntan tillfaller Ekshärads fattigkassa.	Piskator, Lyrholm, Pallin och Thyberg.	1820 ²⁰ / ₁₀	—	—	1,849	—	D:o.	
Dahlska donationen.	D:o d:o.	Landthandlande C. G. Dahl.	1858 ² / ₁	—	—	505	—	D:o.	

Anderssonska fonden.	Räntan användes för bespisning af hjonerna å Nors fattiggård.	Godsägaren Jonas Andersson o. h. h.	1898 ²⁰ / ₆	—	20	500	—	Pastor och kommunalstäm- mans ordförande.	
von Axelsonska och Ugglaska donationsfonden.	Årliga räntan tillfaller 10 fattiga sockenbor i Ed.	General C. von Axelson och major C. F. Uggl.	1807	10	50	1,000	—	Kommunalnämnden.	
Ekeschöldska fonden.	Räntan tillfaller Eds fattigvårdsstyrelse.	Friherrinnan Gustafva Eke- schöld.	1827 ⁷ / ₁₀	—	—	5,687	—	D:o.	
b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.									
Andersson-Johanssonska sti- pendiefonden.	Årliga räntan skall utdelas till fattiga skolbarn i Ölme s:n.	A. Andersson och L. Jo- hansson.	1892 ¹⁴ / ₁₁	10	75	1,500	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Lars Olssonska fonden.	D:o d:o.	Doktor Jakob Larsson.	1893 ³⁰ / ₈	40	628	15,000	—	Kommunalnämnden.	
Frödinska lifräntefonden.	Understöd åt fattiga barn i d:o.	Komministern Sven Frödin.	1895 ²⁹ / ₇	2	15	300	—	Pastor och fattigvårdssty- relse.	
Silkestadsdonationsfonden.	Fattiga barns i Väse socken uppfostran och under- visning i yrke, för hvilket de äga anlag.	Hemmansägaren Henrik Andersson o. h. h.	1871 ²⁸ / ₁₁	1	70	5,746	—	Pastor och kyrkovårdar.	
Alsters barnhem.	Att bereda hem för fattiga vanvårdade flickor i Alsters s:n.	Fröken Eva Geijer.	1834 ¹³ / ₁	12	1,797	43,435	2,800	Särskild styrelse.	
A. C. Lexows donationsfond.	Att bekläda fattiga barn inom d:o.	Bruksägaren A. C. Lexow.	1866 ²⁰ / ₂	14	150	3,000	—	Skolrådet.	
Nilssonska fonden.	Skolväsendets i d:o befrämjande.	Postmästaren J. Nilssons änka.	1832 ⁵ / ₈	—	124	2,856	—	D:o.	
Johan Lundgrens donations- fond.	Årliga räntan användes till fattiga barns inom Fär- nebo pastorat uppfostran.	Bruksägaren Johan Lund- gren.	1786 ²⁹ / ₁₂	42	378	8,533	—	Filipstads och Färnebo kyrkoråd.	
Hanssonska beklädnadsfonden.	Att bekläda fattiga skolbarn inom Färnebo s:n.	Änkefru Britta Hansson.	1884 ¹⁵ / ₇	56	450	10,000	—	D:o d:o.	
Häradsdomarefonden.	D:o d:o i Nordmarks s:n.	Häradsdom. Sven Jansson o. h. h.	1856 ¹⁰ / ₆	5	50	1,000	—	Kommunalnämnden.	
Norderska donationsfonden.	Skolväsendets i d:o befrämjande.	Handlanden Per Norder.	1813 ³ / ₉	—	—	8,000	—	Skolrådet.	
Lidénska d:o.	Att bekläda fattiga skolbarn inom Järnskogs s:n.	Kontraktspresten Nils Li- dén.	1888 ¹ / ₃₁	—	—	1,255	—	Kyrkorådet.	
Klebergiska d:o.	Räntan af 1,000 kronor skall årligen användas till fattiga skolbarns beklädnad inom Töcksmarks s:n.	F. d. handlanden C. Fr. Kleberg.	1898 ¹² / ₄	9	40	1,003	—	Skolrådet.	
Ränksfältska fonden.	Årliga räntan utbetalas till ett fattigt skolbarn inom Algå församling.	Fouriren Nils Ränksfält.	1871 ¹ / ₃	1	5	100	—	Kyrkovården Nils Elofsson i Ränkesed.	
Rhodinska d:o.	Anskaffande af skodon åt fattiga skolbarn inom d:o.	Änkefru Olivia Rhodin.	1903 ¹ / ₁₂	2	13	306	—	Densamme.	
Gunnarskogs skolboställe.	»En skolinrättning inom Gunnarskog.»	Brukspatronen Jacob Juel.	1801 ¹ / ₅	—	50	3,000	3,000	Skolrådet.	
Lidénska fonden.	Räntan användes till understöd åt fattiga barn i folkskolan och nattvardsskolan inom Eda försam- ling.	Kontraktspresten Nils Li- dén.	1854 ⁸ / ₃	5	75	1,513	—	Kommunalnämnden.	
Lidénska skolhjälpfonden.	Till hjälp åt fattiga skolbarn inom Köla s:n.	Densamme.	»	—	—	1,037	—	Skolrådet.	
Lagerlöfska premiefonden.	Årliga räntan utdelas till ett skolbarn inom Ny församling.	Prosten Erland Lagerlöf.	Senast år 1827	1	4	100	—	D:o.	
Erik Svenssonska d:o.	D:o åt ett nattvardsbarn i d:o.	Jordbrukaren Erik Svensson.	Okändt.	1	4	100	—	D:o.	
Nils Nilssonska d:o.	D:o åt ett skolbarn i d:o.	Kyrkovården Nils Nilsson.	1884 ⁷ / ₉	—	—	70	—	D:o.	
Välgörenhetsfonden.	D:o åt d:o i Arvika s:n.	Säfsjöbolaget.	Okändt.	1	4	100	—	D:o.	
Lars Gullikssonska fonden.	Att belöna fattiga och sediga barn i folkskolan eller lärdomskolan.	Hemmansägaren Lars Gul- likssons änka Kajsa Nils- dotter.	1861 ⁵ / ₁₀	3	150	4,281	—	Kyrkoherden, kyrkovården och 2 af församlingen utsedde.	
Klebergiska d:o.	Fattiga barns beklädnad i Silleruds s:n.	F. d. handlanden C. F. Kleberg.	1898 ¹² / ₄	—	—	3,432	—	Skolrådet.	
D:o d:o.	Fattiga skolbarns beklädnad och hjälp inom Silbodals församling.	Densamme.	»	22	119	2,176	—	D:o.	
D:o donationsfonden.	Fattiga skolbarns inom Blomskogs s:n beklädnad och bespisning.	Densamme.	»	—	—	4,828	—	Kyrkostämman.	
Domerfonden.	Att lämna bidrag till fattiga barns underhåll i skola inom Norra Finnskoga s:n.	Hemmansägaren Domer Hå- kan Andersson.	1857 ¹ / ₂	—	—	477	—	Skolrådet.	
Rappoltska donationen.	Årliga räntan skall användas för inköp af läroböcker åt fattiga skolbarn inom Norra Råda s:n.	Kaptenen J. H. von Rap- polt.	Okändt.	—	10	200	—	Kommunalnämnden.	
D:o d:o.	Årliga räntan skall tillfalla den värdigaste barna- uppfostrerskan inom d:o.	Densamme.	»	1	5	100	—	D:o.	
Kamrer A. Lagergrens under- stödsfond.	Till beklädnad åt fattiga barn i d:o.	Kamrer Alexander Lager- gren.	1898 ²³ / ₁₂	3	34	2,108	—	D:o.	
J. Gabrielsson Lakes donation.	Årliga räntan tilldelas det fattigaste skolbarnet inom d:o, hvilket under året ordentligt fullgjort sin skolgång.	F. d. soldaten Jöns Gabriels- son Lake.	1884 ² / ₇	1	9	209	—	Skolrådet.	
A. H. Nilssons d:o.	Till underhåll af 2 skolpliktiga barn från hemmanet Torsby eller inom Torsby skolrote i d:o.	Bruksbokhållaren A. H. Nilsson.	1873 ⁸ / ₅	—	—	9,381	7,000	D:o.	
Bergmanska fonden.	Årliga räntan användes till inköp af kläder åt fattiga barn inom Sunne s:n.	Handlanden Otto Bergman.	1878 ¹ / ₇	17	134	3,000	—	D:o.	
Skarpeds skolrotetfond.	Till premier åt fattiga skolbarn inom Skarpeds skol- rote i d:o.	Nämndemannen Nils Nils- son.	1890 ²⁴ / ₁₀	16	9	200	—	D:o.	
John Östlings fond.	Att för årliga räntan inköpa böcker åt fattiga skol- barn inom Östmarks s:n.	Handlanden John Östling.	1886 ²⁶ / ₅	20	29	569	—	Pastor och skolråd.	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Torsby bruks donationsfond till folkskolan i Torsby.	För folkskoleundervisningen i Fryksände s:n.	Brukspatron A. G. Lefgren.	Okändt.	—	—	—	—	Pastor och skolråd.	
Warodellska gåfvomedelsfonden.	Till kläder och böcker åt fattiga skolbarn inom Grafva s:n.	Handlanden I. J. Warodell.	1863 ²⁷ / ₄	6	70	2,000	—	Pastor och kyrkoråd.	6)
Tholinska fonden.	Räntan utdelas årligen till 2 fattiga barn inom Tolleruds skolrote, Grafva s:n.	Byggmästaren Jonas Tholin.	1878 ²⁰ / ₃	2	46	500	—	Skolrådet.	
Sandtåppans flickskola vid Risberg.	Att bereda flickor från Alfdals härads nedre tingslag kostnadsfri kost och husrum samt undervisning i vanliga skolämnen och kvinnlig slöjd.	Statsrådet Jonas Wærn och Uddeholms aktiebolag.	Okändt.	24	—	23,283	—	Uddeholms aktiebolag.	
Fonden för fattiga barns uppfostran.	Att uppehålla skolor för kvinnlig slöjd inom Ransjöters s:n.	Komministern J. Edéns hustru Mathilda.	1874	—	245	7,701	—	Kommunalnämnden.	
d) Stiftelser för sjukvård.									
Järnskogs sjukhjälpfond.	Till sjukhjälp åt obemedlade inom Järnskogs s:n.	Handlanden G. Andersson.	1899 ¹⁸ / ₇	4	45	2,354	—	Kommunalstyrelsen.	
Gillberga bruuns fattigkassa.	Att utdela understöd åt fattiga, i Gillberga eller Långserud skrifna, badgäster vid Gillberga brunn.	Jägmäst. Velin och härads-höfd. K. J. Liljebjörn.	1764 ² / ₇	4	19	1,190	—	Pastor i Gillberga.	
Sjukkasen vid Liljedals glasbruk.	Sjukhjälp åt arbetare vid glasbruket.	Liljedals aktiebolag.	1890 ¹⁸ / ₂	35	1,854	14,966	—	En styrelse.	
e) Ej registrerade sjuk- och begravningskassar.									
Bäckhammars sjuk- och begravningskassa.	Att vid sjukdoms- eller dödsfall utbetala understöd åt delägare eller deras anhöriga.	Arbetare vid Bäckhammar.	1896 ² / ₁	16	317	227	—	Styrelse af 3 personer.	7)
Gammelkroppa gruf- och bruksarbetares d:o.	D:o d:o.	Gammelkroppa aktiebolag.	1884 ¹ / ₁	25	294	2,040	—	En styrelse.	8)
Dejefors d:o.	Beredande af sjuk- och begravningshjälp.	Dejefors bruksarbetare.	1888	23	421	725	—	En vald styrelse.	9)
Töcksfors arbetares sjukhjälpkassa.	Att bereda sjukhjälp.	Bruksägaren J. N. Biesert.	1882 ²³ / ₉	15	477	5,346	—	D:o.	10)
Seffle gjuteri- och mekaniska verkstads arbetares sjuk-kassa.	D:o d:o.	Fabrikör K. F. Larsson.	1901 ¹ / ₁	8	278	423	—	D:o.	
Forshaga sulfittaktiebolags sjuk- och begravningskassa.	Att lämna sjuk- och begravningshjälp samt pension åt delägare.	Brukspatronen K. af Ekström.	1899 ¹ / ₁₀	110	1,514	1,837	—	D:o af 4 personer.	11)
Grafva hundraförening.	Att lämna sjuk- och begravningshjälp åt delägare.	Arbetare vid Hults ångsäg.	1886 ²⁶ / ₉	20	311	808	—	D:o d:o.	12)
Klarafors arbetarekårs sjuk- och begravningskassa.	D:o d:o.	D:o vid Klarafors fabriker.	1898 ¹ / ₁₀	44	787	7,623	—	D:o d:o.	13)
Skäre arbetarekårs d:o.	D:o d:o.	D:o vid Skäre ångsäg.	1891 ¹ / ₄	16	283	4	—	D:o af 7 personer.	14)
Forshaga linoleumfabriks arbetares sjuk-kassa.	Att vid sjukdomsfall lämna understöd åt delägare.	D:o hos Linoleumaktiebolaget Forshaga.	1905 ¹ / ₂	16	142	576	—	Kassören A. Mattson vid Forshaga.	15)
Rottneros jordbruksarbetares sjuk- och begravningshjälpkassa.	Att lämna sjuk- och begravningshjälp åt vid Rottneros jordbruk anställda arbetare.	Bruksägaren H. E. Montgomery.	1891 ¹⁸ / ₁	53	548	1,533	—	En vald styrelse.	16)
f) Pensionsfonder.									
Löwenhielska donationsfonden.	Beredande af lifräntor.	Godsägaren Carl Löwenhielm.	1875 ¹⁸ / ₆	23	486	10,000	—	Pastor och kommunalnämndens ordförande i Nor.	
Anderssonska fonden.	D:o d:o.	Godsägaren J. Andersson och hans hustru.	1898 ²⁰ / ₆	2	42	1,000	—	Pastor och kommunalstäm-mans ordförande i Nor.	
Rudénska pensionsfonden.	Att utdela pensioner åt lärare, som äro pensionsberättigade och genom sjukdom, olyckshändelser eller utmärkt flit gjort sig därtill berättigade.	Panjunkaren E. Rudén.	1856 ¹ / ₁₁	—	—	6,507	—	Skolrådet i Gillberga.	
von Echstedtska donationsfonden.	Att med den årliga räntan bereda fattiga inom Grums s:n under året födda flieckebarn en lifränta.	Major J. von Echstedt.	1875 ²³ / ₄	12	180	4,000	—	Kommunalnämnden i Grums.	
Lindqvistska donationen.	² / ₃ af räntan insättes i lifränteanstalt till förmån för under året födda barn.	Hemmansägaren Lindqvist.	1876 ⁵ / ₇	3	15	748	—	Kommunalstyrelsen i Borgvik.	
Herta Eldins lifräntefond.	Grundplåt till en ständig fond, hvaraf räntan skall insättas i lifränteanstalt för barn från 1—15 år.	Kyrkoherden L. P. Eldiu.	1894 ²¹ / ₃	—	—	312	—	Blomskogs kommunalstämma.	

Löwenhielmiska gåfvan.	Att lämna räntan till hemmansägaren Lars Olofsson i Lillerud och efter honom åt äldsta barnet i äldsta släktledet.	Grefve C. G. Löwenhielm.	1838 ^{9/10}	1	25	500	—	Kyrkorådet i Nor.
g) Pensionskassor.								
Karlstads—Munkfors, Nordmark—Klarälffvens och Filipstads norra bergslags järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa.	Att bereda pensioner åt järnvägarnas tjänstemän och betjante samt deras änkor.	Järnvägarnes styrelser.	1883 ^{27/1}	30	5,522	294,907	—	En direktion af 3 ledamöter. ¹⁷⁾
h) Andra stiftelser och inrättningar.								
Liljestråleska donationen.	Att underhålla Liljestråleska familjegravnen på Segerstads kyrkogård, hvarefter överskottet af räntan utdelas för fattigvården inom Segerstad.	Fröken Karin M. Liljestråle.	1833 ^{16/12}	—	—	50	—	Kommunalnämnden i Segerstad.
Stenkyrkobyggnadsfonden.	För uppförande af en stenkyrka i Älfsbacka.	Hofmarskalken U. Croueborg.	1838 ^{28/7}	—	—	13,824	—	Kyrkorådet.
Anna Lovisa Berggrens stiftelse.	Till slöjdskola för flickor vid Saxån, pauvres honteux inom Filipstads stad och Färnebo socken samt stipendier vid läroverket i Filipstad.	Änkefru A. L. Berggren, f. Vetterling.	1856 ^{11/12}	—	375	7,500	—	D:o.
Järnskogs barnmorskefond.	Aflöning till barnmorska i Järnskogs församling.	Landbrukaren Olof Nilsson.	1876 ^{2/6}	1	100	2,000	—	Kommunalstyrelsen.
Olof Nilssons välgörenhetsfond.	Årliga räntan utdelas till välgörande ändamål.	Hemmansägaren Olof Nilsson i Brevik.	1899 ^{22/1}	1	16	936	—	Kyrkorådet i Ny.
Barnmorskefonden.	Aflöning af barnmorska inom Stafnäs församling.	Ett fruntimmer vid namn Råbock.	Okänt.	—	—	9,071	—	Kyrkovården Hedin Olsson i Spesserud.
A. M. Ahlströms gåffromedelsfond.	Underhåll af pastorsboställets husbyggnader i Fryksände.	Kyrkoherden A. M. Ahlström.	1867	—	—	1,947	—	Kommunalnämnden.
Fryksände sockenbiblioteksfond.	Inköp af böcker till sockenbiblioteket i d.o.	Fryksände pastoratsstämma.	1899	—	—	659	—	D:o.
Dalby kyrkas skog Näckåna.	Afkastningen användes i enlighet med kungl. cirkuläret den 29 okt. 1886 angående kyrkokassor.	Okänt.	Okänt.	—	—	17,358	—	Kyrkorådet i Dalby.
			Summa	—	1,314	22,010	663,498	12,800
B. I Karlstads stad.								
a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.								
Wibeliska donationen.	Räntan skall användas för den allmänna fattigvården.	—	—	—	75	1,667	—	Fattigvårdsstyrelsen.
Zanderska d:o.	D:o	—	—	—	68	1,500	—	D:o.
Sundbergska fonden.	Räntan skall användas till förekommande af armod och brist.	Professor P. Sundberg.	1853 ^{12/8}	—	—	41,910	43,000	D:o.
Lindqvistska donationen.	Räntan utdelas hvarje jul till sjuka fruntimmer.	Jungfru Johanna Lindqvist.	1863 ^{24/11}	3	25	550	—	D:o.
Tinglöfska d:o.	D:o till 10 gamla, fattiga och sjuka, tillhörande staden.	Änkefru Sara Kristina Tinglöf.	1861 ^{11/9}	10	153	3,386	—	D:o.
Kjellmanska d:o.	Räntan utdelas årligen till 3 ogifta, obemedlade fruntimmer.	Mamsell Johanna Kjellman.	1866 ^{7/7}	3	96	2,125	—	D:o.
Bergmanska d:o.	Räntan utdelas årligen.	Handlanden C. Bergman.	1861 ^{20/6}	8	68	1,500	—	D:o.
Wetterstenska d:o.	Räntan utdelas hvarje jul till medellösa borgaränkor och deras barn.	Ankan Kristina Wettersten.	—	8	54	1,200	—	D:o.
Maria Larsdotters julgåfvefond.	D:o till 2 gamla sjukliga tjänarinnor.	Jungfru Maria Larsdotter.	1877 ^{27/6}	2	90	2,000	—	D:o.
Anstrinska fonden.	Räntan utdelas till 5 fattiga och sjukliga personer.	Änkefru A. M. Anstrin.	1857 ^{13/6}	5	30	702	—	D:o.
Lisa Larssons donation.	Räntan utdelas hvarje påsk till medellösa kvinnpersoner.	Jungfru Lisa Larsson.	1882	32	175	3,500	—	D:o.
Clarholmska fonden.	^{2/3} af räntan utdelas till pauvres honteux.	Brukspatron C. M. Clarholm.	1842 ^{5/3}	11	213	7,200	—	D:o.
Fablgrenska d:o.	Räntan utdelas hvarje jul, i poster på minst 25 kr. till d:o.	Boktryckaren C. A. Fablgren.	1895 ^{24/2}	3	131	2,900	—	D:o.
Sjöstedtska d:o.	Räntan utdelas årligen till d:o.	Änkefru Agnes Sjöstedt.	1895 ^{2/12}	6	68	1,500	—	D:o.
D. V. Göhles fond.	Räntan disponeras efter fattigvårdsstyrelsens behag.	Bruksförvaltaren D. V. Göhle.	1897 ^{20/7}	5	45	1,048	—	D:o.
Katrina Lovisa Bergmans d:o.	Räntan användes för pauvres honteux.	Fröken K. L. Bergman.	1891 ^{9/5}	—	—	7,339	—	D:o.
A. F. Grundströms d:o.	Räntan utdelas till pauvres honteux i poster om 20 kr.	Rådmannen A. F. Grundström.	1901 ^{28/5}	14	270	6,000	—	D:o.
Pauvres-honteux-fonden.	Räntan utdelas till pauvres honteux i staden eller länet.	Insamling.	—	17	233	4,667	—	Landshöfdingen o. biskopen.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Setterbergska fonden.	Räntan utdelas till 10 å 20 personer af pauvres honteux.	Doktor Conrad Höök.	1886 17/1	20	412	10,000	—	Kommunalstyrelsen.	
Mæchels gåfva.	Räntan utdelas till 2 kvinnliga samhällsmedlemmar af pauvres honteux.	Häradshöfding och fru F. F. Mæchel.	1903 11/7	2	83	2,000	—	Stadsfullmäktige.	
Värmländska provinciallogens fattigkassa.	Att lämna hjälp till fattiga frimurare, deras änkor och barn.	—	—	40	3,715	28,158	—	Logedirektörerna.	
Odd-Fellowordens änke- och pupillfond.	Att bistå änkor och barn efter Odd Fellows i logen n:r 21 Erik Gustaf Geijer.	—	—	—	—	4,320	—	Odd-Fellowlogens drätsel-nämnd.	
Fruentimmersföreningen i Karlstad.	Att bistå de fattiga i staden.	—	—	36	205	—	—	En styrelse af 12 personer.	
5-öresföreningen.	Att hjälpa fattiga och sjuka.	—	—	—	842	11	—	Särskild styrelse.	
Fonden för Aktiebolaget Karlstads mekaniska verkstads arbetares änkor och barn.	Att lämna understöd till verkstadsarbetarnes efterlämnade änkor och barn (änka får 500 kr. och minderårigt barn 100 kf.).	Aktiebolaget Karlstads mek. verkstad.	1889	4	800	17,200	—	Aktiebolaget Karlstads mek. verkstad.	
Föreningen för pauvres honteux i Karlstad.	Att anskaffa hem eller lämna hyresbidrag åt pauvres honteux.	Flere samhällsmedlemmar.	1905 18/2	24	425	150	—	En styrelse af 7 personer.	
Karlstads köpmäns understöds-kassa.	Att lämna understöd åt behöfvande f. d. handlande, deras änkor och barn.	Karlstads handelsförening.	1850, jan.	13	730	19,510	—	D:o af 5 personer.	
<i>b) Stiftelser och invrättningar för barnavård och barnundervisning.</i>									
Värmlands läns uppfostringsanstalt för sinnesslöa barn.	Att verka för icke fallandesjuka sinnesslöa barns inom länet uppfostran.	Värmlands läns förening för sinnesslöa barns vård.	1887 10/8	40	18,394	58,079	50,062	En styrelse af 7 personer, utsedd af landstinget.	
Värmländska barnavårdsföreningen.	Att bidraga till vanartade och ovårdade barns inom länet bortackordering och uppfostran.	Landshöfding H. F. Oldevig, biskop C. A. Agardh m. fl.	1846 17/2	6	311	43,562	—	En styrelse.	
Otto Geijers beklädnadsfond.	Att gifva kläder åt fattiga folkskolebarn i Karlstad.	Kungl. sekter Otto Geijer.	1866 6/8	6	24	1,000	—	Stadsförsamlingens skolråd.	
Föreningen Jultomtarne.	Att bispringa fattiga värlartade barn inom Karlstad, företrädesvis med kläder.	Medlemmar af samhället.	1880 15/11	55	1,355	8,307	—	En styrelse af 9 ledamöter.	
Föreningen för skollofskolorier.	Att under sommaren på landsbygden anskaffa uppehälle och tillsyn åt svaga och sjukliga fattiga barn, företrädesvis från Karlstads folkskolor.	D:o.	1901 1/8	41	1,059	1,311	—	En styrelse.	
Föreningsdagens stipendiefond.	Premier vid folkskolan.	Sammanfatt af kommun och enskilde.	1864 4/11	17	85	2,309	—	Stadsfullmäktige.	
Fahlgrenska stipendiefonden.	Belöningar åt folkskolebarn.	Boktryckaren C. A. Fahlgren.	1895 24/2	207	243	5,800	—	Stadsförsamlingens skolråd.	
C. F. Göthbergs skolpremiefond.	Premier till flitiga, fattiga barn i folkskolan.	Handlanden C. F. Göthberg.	1901 26/2	41	810	9,000	—	Drätselkammaren.	
<i>c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.</i>									
Wähnermanska stipendiefonden.	Stipendier för testators släkt, dels vid skola dels vid universitet.	Kamrer P. Wähnerman.	1712 16/7	18	1,125	33,723	—	Domkapitlet.	
Romanska d:o.	D:o för studerande afkomlingar efter testators fader.	Landtmäteridirektören J. Roman.	1764 24/7	—	—	2,368	—	D:o.	
Norderska d:o.	Gratifikation till läraren i musik och sång vid allmänna läroverket.	Professor Sven Norder.	1834 9/6	1	150	4,903	—	D:o.	
Boströmska d:o.	Stipendier vid d:o.	Borgmästaren Boströms änka.	1734 18/4	2	50	1,314	—	D:o.	
E. G. Geijers stipendiefond.	D:o d:o.	Styrelsen för en minnesvård öfver E. G. Geijer.	1855 1/5	1	70	1,945	—	D:o.	
Aurénska stipendiefonden.	D:o d:o.	Komministern J. Aurén.	1846 20/7	4	165	4,511	—	D:o.	
Konung Karl XV:s stipendiefond.	D:o d:o.	Insamling genom rektor Fr. Wallin.	1860 3/5	1	20	641	—	D:o.	

Matematiska premiefonden.	Premier vid allmänna läroverket.	Insamling genom lektor G. M. von Gegerfeldt.	1860 ^{23/5}	1	50	1,938	—	Domkapitlet.
L. F. Mellqvists stipendiefond.	Stipendier vid d:o.	Kyrkoherden L. F. Mellqvist.	1863 ^{28/1}	6	35	1,015	—	D:o.
Renströmska stipendiefonden.	D:o d:o.	Grosshandlanden S. Renström.	1867 ^{27/5}	4	580	16,005	—	D:o.
Sällskapsstipendiefonden.	D:o d:o.	Ett sällskap i Karlstad.	1869 ^{8/7}	1	10	263	—	D:o.
B. A. Geijers stipendiefond.	D:o d:o.	Bruksägaren B. A. Geijer.	1873 ^{23/12}	1	115	3,209	—	D:o.
J. von Echstedts d:o.	D:o åt teologie eller filosofie studerande vid universitetet.	Majoren J. von Echstedt.	1875 ^{28/4}	3	340	9,766	—	D:o.
S. D. Mellqvists d:o.	D:o vid skola, universitet och därmed jämförliga inrättningar.	V. pastor S. D. Mellqvist.	1852 ^{21/4}	50	1,495	49,060	—	D:o.
C. O. Löwenhielms d:o.	D:o vid allmänna läroverket med företrädesrätt för adliga ätten Löwenhielm.	Godsägaren C. O. Löwenhielm.	1875 ^{15/6}	2	190	5,406	—	D:o.
A. F. Bergmans d:o.	D:o vid d:o.	Rådmannen A. F. Bergman.	1875 ^{28/4}	2	75	2,111	—	D:o.
G. Låstboms d:o.	D:o d:o.	Bruksförvaltaren G. Låstbom.	1879, jan.	—	—	6,541	—	D:o.
C. P. Bergmans d:o.	D:o d:o.	Handlanden Carl P. Bergman.	1861 ^{30/6}	1	72	2,098	—	Rektor och lärarekollegium.
Joléniska stipendieinrättningen.	Understöd åt fattiga studerande.	Rektor A. F. Wessman.	1870 ^{25/11}	2	275	7,208	—	D:o.
Byströmska stipendiefonden.	D:o d:o.	Civilingenjör Karl Byström.	1871 ^{13/9}	3	495	12,714	—	D:o.
Domkapitlets premiefond.	Bokpremier vid allmänna läroverket.	Biskop C. H. Rundgren.	1875 ^{17/9}	1	18	593	—	D:o.
Danielson-Löwenhielmska stipendiefonden.	Stipendier åt läraresöner vid d:o.	Doktor D. Danielson o. h. h.	1876 ^{1/8}	1	20	548	—	D:o.
H. K. H. Kronprinsens stipendiefond.	Stipendium åt abiturient vid d:o.	Konung Oskar II.	1877 ^{21/1}	1	200	5,234	—	D:o.
Gymnastikpremierfonden.	Gymnastikpremier vid d:o.	Värmlands förening för vapenöfning.	1879 ^{22/2}	6	60	1,787	—	D:o.
Sundinska stipendiefonden.	Stipendium vid d:o.	Bruksägaren August Sundin.	1882 ^{20/5}	1	125	3,586	—	D:o.
August Kjellmans stipendiefond.	D:o d:o.	Med. doktor August Kjellman.	1882 ^{4/11}	—	—	1,739	—	D:o.
Sven Hardins premiefond.	Premier vid d:o för skicklighet i naturalhistoria.	Delegerade för anskaffande af en minnesvård å fil. doktor Sven Hardins graf.	1886 ^{3/6}	1	10	358	—	D:o.
C. H. Collvins donationsfond.	Stipendium vid d:o och universitetet.	Godsägaren C. H. Collvin och hans fru.	1888 ^{11/6}	1	50	8,318	—	D:o.
C. A. Fahlgrens fond.	Stipendier och premier vid allmänna läroverket.	Boktryckaren C. A. Fahlgren.	1895 ^{24/2}	12	180	5,899	—	D:o.
Nordenfeldtska stipendiefonden.	Stipendier vid d:o.	Änkefru Sophie Nordenfeldt, f. Wærn.	1872 ^{12/6}	24)	24)	6,500	—	D:o.
Nya bibliotekskassan.	Inköp af böcker för gymnasiebiblioteket.	Insamling genom biskop C. A. Agardh.	1836	—	533	14,912	—	D:o.
Geijerska lönefonden.	Fyllnad af en lektorslön vid allmänna läroverket.	Bruksägaren K. F. Geijer.	1792 ^{12/5}	1	146	3,960	—	D:o.
Lidbackska stipendiefonden.	Stipendier vid d:o och understöd åt 5 fattiga änkor.	Rådmannen Paul Lidback.	1786 ^{8/3}	12	433	19,396	—	Rådmannen R. Rhodin.
Mellqvistska d:o för undervisning i slöjd.	Befrämjande af slöjdsicklighet.	Komminister S. D. Mellqvist.	1877 ^{12/3}	4	400	11,000	—	Stadsfullmäktige.
Mellqvistska d:o för goda framsteg i studier.	Stipendier för studerande vid praktiska eller s. k. lärda skolor, vetenskapliga eller artistiska akademier.	Densamme.	1874 ^{2/2}	4	400	10,400	—	D:o.
Norderska stipendiefonden.	Stipendium åt studerande vid bergs- eller teknisk skola.	Maria Tingberg, f. Salmödin.	1839 ^{15/4}	1	75	1,569	—	Länets hushållningssällskap.
Berggrenska d:o.	Understöd åt fattig studerande vid landbruksinstitut, teknisk eller annan praktisk tillämpningskola.	Bruksägaren M. Th. Berggren.	1870 ^{24/11}	1	50	1,167	—	D:o.
Amicitiafonden.	Premier åt elever vid elementarläroverket för flickor.	Ett sällskap.	1883 ^{24/2}	3	48	1,257	—	Stadsfullmäktige.
C. A. Fahlgrens stipendiefond.	Till läroböcker vid d:o.	Boktryckaren C. A. Fahlgren.	1895 ^{24/2}	30	206	5,924	—	D:o.
Fahlgrenska donationen.	Stipendier och premier vid Karlstads folkskolelärarseminarium.	Densamme.	>	3	150	6,478	—	Rektor vid seminariet.
Fahlgrenska fonden.	D:o d:o vid tekniska afton- och söndagsskolan.	D:o.	1897 ^{30/9}	11	149	6,963	—	Styrelsen för skolan.
Nilssenska d:o.	Att understödja skolan för kvinnlig slöjd.	Handlanden Nilsson.	—	16	100	5,669	—	Stadsförsamlingens skolråd.
d) Stiftelser för sjukvård.								
Sundströmska fonden.	Räntan utdelas årligen till tre obotligt sjuke handlande eller änkor efter handlande.	Handlanden C. G. Sundström.	1869 ^{2/8}	3	135	3,000	—	Fattigvårdsstyrelsen.
Mellqvistska donationen.	Räntan användes till sjukets vård vid brunns- och badorter.	Pastor L. M. Mellqvist.	1835 ^{15/8}	10	56	1,245	—	D:o.
Kajiser-Anderssons understödsfond.	Att lämna understöd vid sjukdomsfall åt Aktiebolaget Karlstads mek. verkstads arbetare.	Apotekaren L. Kajiser och fabrikören G. Ad. Andersson.	1877 ^{2/3}	3	1,006	25,338	—	Aktiebolaget Karlstads mek. verkstad.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärknin- gar.	
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.					
e) Ej registrerade sjuk- och begravningskassor.										
Aktiebolaget Svenska guldlistfabrikens arbetares sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjälp åt delägarne.	—	1899 ⁴ / ₂	15	474	419	—	En styrelse.	19)	
Karlstads spinneri- och väveriaktiebolags arbetares sjuk- och begravningskassa.	Sjukhjälp åt delägarne.	—	—	10	420	759	—	D:o.	20)	
Säfveåns aktiebolags arbetares sjuk- och begravningskassa.	Att lämna bolagets arbetare vid sågverket härstädes sjuk- och begravningshjälp.	Flere personer.	1893 ² / ₅	28	816	2,614	—	D:o.	21)	
Sjukkasen C. Forssells minne.	Att lämna arbetare vid Forssells boktryckeri sjuk- och begravningshjälp.	Boktryckaren Albin Forssell.	1900 ²⁴ / ₃	1	10	1,140	—	D:o.	22)	
Karlstads yllefabriks arbetares sjuk- och begravningskassa.	Att lämna sjuk- och begravningshjälp åt yllefabrikens arbetare.	Disponenten Oskar Kullgren.	1894 ²⁰ / ₄	43	615	1,561	—	Aktiebolaget Karlstads yllefabrik.		
f) Pensionsfonder.										
J. von Echstedts understödsfond.	Pensioner åt änkor efter prästmän, som tillhört Karlstads stift.	Major J. von Echstedt.	1875 ²³ / ₄	6	500	13,628	—	Domkapitlet.		
Änkehjälpsfonden.	Pensioner åt delägares änkor och barn.	Karlstads stifts prästmöte.	1865 ¹³ / ₈	49	1,583	25,848	—	D:o.		
Treprocentfonden.	Pensioner åt prästänkor inom stiftet.	Kungl. resolution.	1877 ²⁸ / ₁₀	49	121	3,423	—	D:o.		
Värmlands enskilda militärpensionskassa.	Pensioner åt afskedade soldater, deras änkor och barn.	Sammanskott.	1832 ¹⁷ / ₅	38	310	11,159	—	Landshöfdingen och kassaförvaltaren.		
Karlstads fabriks- och handtverksförenings pensions- o. understödsfond.	Att lämna understöd åt behöfvande fabriks- och handtverksidkare.	Flere personer.	1865 ¹⁸ / ₅	5	185	4,281	—	Karlstads fabriks- o. handtverksförening.		
Christian Brockmanns minne.	D:o d:o.	Guldsmeden Chr. Brockmann.	1881 ⁴ / ₃	5	116	4,022	—	D:o.		
Karlstads fabriks- och handtverksidkares pensionsfond.	Att inom Karlstad lämna understöd åt affidne delägares änkor och barn samt pensioner åt delägares änkor.	Handtverksidkare i Karlstad.	1847 ² / ₃	29	499	15,594	—	Fondens styrelse.		
Värmländska barnmorskornas pensionsfond.	Att lämna pensioner åt barnmorskor inom Värmlands län.	Värmländska barnmorskeföreningen.	1892 ⁴ / ₈	1	100	5,725	—	Föreningens styrelse.		
Sömmerskornas pensionsfond.	Pensioner åt ålderstigna sömmerskor i Karlstad.	Fru Hilma Nisbeth m. fl.	1897	8	232	6,193	—	En styrelse.		
g) Pensionskassor.										
Karlstads stifts läroverks änke- och pupillkassa.	Pensioner åt änkor och barn efter ordinarie ämneslärare vid läroverk i stiftet.	—	1860 ²⁷ / ₉	15	1,094	25,122	—	En styrelse af 3 personer.	23)	
h) Andra stiftelser och inrättningar.										
Bibelfonden.	Bibelspridning inom Karlstads stift.	Kungl. resolution.	1869 ²⁶ / ₈	—	—	50,742	—	Domkapitlet.		
Biskopsfonden.	Understöd åt nyinvigda prästmän i stiftet.	Biskop C. H. Rundgren.	1879 ¹ / ₂	3	300	3,729	—	D:o.		
Ahlmarkska donationen (mangelfonden).	Att betäcka förlusten på arbeten, som utföras vid Karlstads arbetsinrättning.	Grosshandlanden O. F. Ahlmark.	1869 ¹ / ₇	—	—	4,350	—	Fattigvårdsstyrelsen.		
Gratifikationsfonden.	Att belöna fattiga mödrar, som väl uppfostra sina barn.	Densamme.	1863 ¹⁰ / ₁₀	5	45	8,236	—	D:o.		
Prästerskapets understödsfond.	Understöd och hjälp till aflöning af vikarie åt behöfvande präster.	Kungl. resolution.	1881 ²⁵ / ₈	17	2,113	21,136	—	Domkapitlet.		
Värmlands läns skyddsförening för frigifna fångar.	Att från återfall i brott söka bevara fångar, som länet tillhöriga, frigifvas, genom att bereda dem möjlighet till årligt förvärf.	Landshöfding Widmark, biskop Rundgren m. fl.	1885 ³⁰ / ₁₂	2	57	4,197	—	En styrelse.		
Karlstads husbondeförening.	Att motverka fattigvården genom insättningar i lifränteanstalt m. m.	—	1880 ⁴ / ₁₀	12	300	455	—	D:o.		
Värmlands läns gåfvomedelsfonder.	Till lindrande och motverkande af nöd inom länet.	Sammanskott inom länet.	1851—52	—	—	239,111	—	Konungens Befallningshafvande.	24)	
Eneströmska fonden.	Räntan under fem på hvarandra följande år användes till något för staden gagneligt och behjärtansvärdt ändamål, som icke genom kommunalmedlemmarnes beskattning kan tillgodoses.	Lasarettsläkaren C. A. Eneström och ingenjören V. Eneström.	1898 ²⁵ / ₁ 1902 ¹⁵ / ₂	3	1,672	152,024	—	Stadsfullmäktige.		
				Summa	—	1,252	52,711	1,226,458	93,062	

C. I Kristinehamns stad.

a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.

Handelsföreningens understödsfond.	Räntan utdelas årligen vid jul till behöfvande personer inom samhället af handelsklassen.	Medlemmar af handelsföreningen.	1870 ¹⁷ / ₂	4	42	1,000	—	Kyrkorådet.
Knidstedtska donationen.	Af räntan utdelas årligt understöd till fattiga änkor inom staden.	Änkefru Greta Lisa Knidstedt.	1821 ¹³ / ₁₁	4	32	750	—	D:o.
Stedtska donationsfonden.	Räntan utdelas den 6 februari till de mest fattige i Kristinehamns och Varnums församlingar.	Fru Maria Stedt.	1798 ²⁰ / ₂	1	3	112	—	Fattigvårdsstyrelsen.
Marie Charlotte Nordenfeldts understödsfond.	Att lämna understöd åt behöfvande fruntimmer i Kristinehamn, som icke hafva understöd af fattigvården.	Stiftsfröken M. Ch. Nordenfeldt.	1867 ⁷ / ₆ och 1881 ¹⁰ / ₃ 1905 ²⁷ / ₂	10	700	15,189	—	Borgmästare, pastor och fattigvårdsstyrelsens ordförande.
Föreningen för pauvres honteux.	Anskaffande af ett hem eller dylikt åt pauvres honteux i Kristinehamn.	—	—	—	—	1,025	—	En styrelse.

b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.

Doktor C. E. Bergs minne.	Att lämna beklädnad vid jul åt behöfvande minderåriga, välartade barn i Kristinehamn.	Bildad genom sammanskott.	1879 ¹ / ₁₂	6	60	1,200	—	Fattigvårdsstyrelsen.
Fader- och moderlösa barns kassa.	Att bilda ett framtida barnhem för fattiga fader- och moderlösa barn inom Kristinehamns och Varnums församlingar.	Obekant	1762 ²³ / ₆	—	—	19,258	—	Församlingarnes kyrkoråd.

c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.

Fröken Mathilda Aspelins donationsfond.	Ökande af undervisningsmaterialier i naturlära vid Kristinehamns elementarläroverk för flickor.	Kaptenen C. L. Aspelin.	1882 ⁴ / ₁₁	—	—	268	—	Styrelsen för läroverket.
Kristinehamns sparbanks stipendiefond.	Att understödja lärjungar vid d:o.	Kristinehamns sparbank.	1885 ⁶ / ₆	2	75	1,500	—	D:o d:o.
Nordenfeldtska stipendiet.	Att understödja studerande vid Kristinehamns lägre allmänna läroverk, som läsa klassiska språk.	Änkefru Sofie Nordenfeldt, f. Wærn.	1872 ¹² / ₆	2	100	24)	—	Läroverkskollegiet.
Konung Oskars osh Drottning Sofias silfverbröllopsstipendium.	Att understödja därpå förtjänte studerande vid d:o.	Stadsfullmäktige.	1883 ¹⁸ / ₁₀	2	40	1,182	—	D:o.

d) Stiftelser för sjukvård.

Bergii donationsfond.	Årliga räntan användes till medikamenter åt stadens fattige.	Apotekaren Pehr Bergius.	1809 ²⁴ / ₅	4	15	300	—	Fattigvårdsstyrelsen.
-----------------------	--	--------------------------	-----------------------------------	---	----	-----	---	-----------------------

f) Pensionsfonder.

Marie Charlotte Nordenfeldts pensionsfond.	Att lämna årliga pensioner åt 2 behöfvande, ogifta fruntimmer af stiftarinnans släkt eller andra i Kristinehamn bosatta.	Stiftsfröken M. C. Nordenfeldt.	1867 ⁷ / ₆ och 1881 ¹⁰ / ₃	2	460	9,660	—	Borgmästare, pastor och fattigvårdsstyrelsens ordförande.
Sjömanshusfonden.	Understöd åt i Kristinehamn bosatte fattige skeppare och sjömän eller deras änkor och barn.	Samanskott af sjöfarande.	1871 ¹⁰ / ₁	3	70	1,400	—	Fattigvårdsstyrelsen.

g) Pensionskassor.

Mora—Vänerns och Östra Värmlands järnvägars pensions- samt änke- och pillkassa.	Pensioner åt afgående tjänstemän och betjante vid järnvägarne samt åt deras änkor och barn.	Mora—Vänerns järnvägs aktiebolag.	1900 ¹ / ₇	7	4,170	376,775	70,000	Järnvägarne styrelse och kassans fullmäktige.
---	---	-----------------------------------	----------------------------------	---	-------	---------	--------	---

h) Andra stiftelser och inrättningar.

Nilssonska donationsfonden.	Att understödja fattiga barn, fattiga sjuka, stadens arbetsinrättning och folkakolor.	Vågmästaren Olof Nilsson.	1849 ²³ / ₃	—	2,350	111,704	—	Af kommunen utsedd styrelse.
Summa			—	47	8,117	541,323	70,000	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.		6.	7.	8.	9.	10.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.					
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:		Anmärkingar.
D. I Filipstads stad.										
<i>a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.</i>										
Mitanders donation. Anders Hinderssons fond.	Understöd till fattige arbetare och deras änkor. D:o åt stadens fattige.	Bruksägaren Nils Mitander. Jordbrukaren A. Hindersson.	1854 ¹⁹ / ₅ 1876 ⁶ / ₅	18 15	90 75	1,500 1,500	— —	Stadsfullmäktige. D:o.		
C. O. Nysells d:o. Filipstads fruntimmers förening.	D:o åt 25 arbeterskor. D:o åt behöfvande fruntimmer.	Handlanden C. O. Nysell. Kan ej uppgifvas.	1878 ²⁶ / ₁ 1864	25 18	450 880	10,000 21,542	— —	D:o. En vald styrelse.		26)
Sundqvistska fattigvårds- och arbetsanstalten. Adolf och Sofia Bergs donation. Forsmanska d:o.	Beredande af bostäder och arbete åt fattige. Understöd åt medellöse. Till en arbetshusinrättning.	Handlanden A. L. Sundqvist o. h. h. Katrina. Adolf Berg o. h. h. Sofia. Rådman Jacob Forsman.	1879 ¹⁵ / ₂ 1883 ²⁴ / ₁₁ 1812 ² / ₃	48 1 —	26) 600 —	73,825 11,371 21,481	73,825 — 500	Fattigvårdsstyrelsen, kyrkoherden och borgmästaren. Stadsfullmäktige. D:o och kyrkoherden.		27)
<i>b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.</i>										
Makarna Bergs stipendiefond. Filipstads barnavårds- och arbetsinrättning. Fagerbergska stiftelsen. Wennerstenska donationen.	Till skodon åt barn vid folkskolan. Slöjdundervisning för flickor. 2 stipendier i folkskolan. Att uppfostra 4 fattiga barn.	Adolf Berg o. h. h. Sofia. Fruentimmer i staden. Handlanden C. J. Fagerberg. Rådman M. Wennersten o. h. h.	1883 ²⁴ / ₁₁ 1852 ²¹ / ₁₂ 1866 ²⁸ / ₁ 1791 ⁵ / ₉	— — 4 4	100 123 100 20	2,000 57,860 2,000 501	— — — —	Skolrådet. Styrelse utsedd af stadsfullmäktige. Skolrådet. Kyrkorådet.		
<i>c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.</i>										
Nils Mitanders stipendiefond. 4:de oktoberstipendiet. Hermelinska stiftelsen. K. Fagerbergs premiefond. A. L. Sundqvists stipendiefond. Kjellmanska fonden. 21:a-januarifonden. A. M. Anderssons stipendium. Aug. Forsbergs donation. Rektor Ahlqvists minne. Makarna Bergs slöjdskolofond. Makarna Bergs stipendiefond.	Stipendier. Stipendier vid elementarskolan. 3 stipendier till Filipstads skola. 2 d:o vid d:o. Stipendier vid d:o. Ett stipendium. Premier vid flickskolan. Ett stipendium. Premier och stipendier. 2 premier. Slöjdskola för gossar. 2 stipendier vid elementarläroverket.	Bruksägaren N. Mitander o. h. h., f. Sundberg. Obekant. Statssekreteraren Olof Hermelin. Handlanden C. J. Fagerberg. Bruksägaren A. L. Sundqvist. Regementsläkaren Aug. Kjellman. Tillskott af stadens innevånare. Paulina Andersson. Fil. doktor Aug. Forsberg. Flere enskilda personer. Adolf Berg o. h. h. Sofia. Desamma.	1839 ¹⁵ / ₇ 1876 ⁴ / ₁₀ 1707 ¹⁵ / ₆ 1866 ²⁸ / ₁ 1879 ¹⁵ / ₂ 1882 ⁴ / ₁₁ 1889 1892 ¹¹ / ₁₁ 1885 ² / ₃ 1895 ¹⁷ / ₂ 1883 ²⁴ / ₁₁ 1883 ²⁴ / ₁₁	2 1 3 4 1 1 23 1 1 2 — 2	55 50 48 125 62 41 64 40 41 15 — 41	1,256 1,000 970 2,000 1,500 1,000 1,539 1,000 1,000 352 10,309 1,000	— — — — — — — — — — — — —	Kyrkorådet. D:o. D:o. Läroverkskollegium. D:o. D:o. Flickskolans styrelse. Läroverkskollegium. D:o. D:o. Stadsfullmäktige. Läroverkskollegium.		
<i>d) Stiftelser för sjukvård.</i>										
Axel Nordströms minne. Adolf Bergs och hans hustru Sofias sjukhjälpkassa.	Till en sjuksköterska. Understöd åt medellösa sjuka.	Handlanden A. Nordström. Garverifabrikören Adolf Berg o. h. h. Sofia.	1894 ²⁰ / ₁₁ 1883 ²⁴ / ₁₁	1 20	600 1,093	12,142 20,342	— —	Stadsfullmäktige. En styrelse.		

f) Pensionsfonder.

Sundqvistska fonden.	Understöd åt 4 änkor.	Bruksägaren A. L. Sundqvist.	1863 ^{13/11}	4	75	1,737	—	En styrelse.
Värmlands och Dals bruksbetjäningens änke- och pupillkassa.	Pensioner till änkor och understöd till delägare.	Bergmästaren Franz von Schéele.	1826	20	1,970	63,048	—	D:o.

g) Pensionskassor.

Filipstads handverksidkares pensions- och understöds-kassa.	Pensioner åt fattige handverkare och deras änkor.	Garfverifabrikör A. Berg.	1847 ^{10/6}	26	550	13,441	—	En styrelse.
---	---	---------------------------	----------------------	----	-----	--------	---	--------------

h) Andra stiftelser och inrättningar.

Fagerbergska donationen.	Auskaffande af arbetarebostäder.	Handlanden C. J. Fagerberg.	1866 ^{28/1}	—	—	28,282	11,100	Fattigvårdsstyrelsen.
Belöningsanstalten för tjänstehjon inom Filipstads stad och bergslag.	Belöningar för långvarig och trogen tjänst.	Doktor G. W. Pallin.	1868	38	954	30,994	—	En styrelse.
		Summa	—	283	8,262	306,492	85,425	

A n m ä r k n i n g a r.

¹⁾ Donationen utgöres af frälseräntan af $\frac{1}{3}$ mtl Prästbol. — ²⁾ Årliga arrendet för fastigheten, 50 kronor, ingår i skolkassan. — ³⁾ Från och med år 1906 utdelas det belopp, hvarmed behållningen öfverstiger 1,000 kr. — ⁴⁾ Då fonden uppgår till 100 kr., utdelas årliga räntan. — ⁵⁾ Utdelning sker först, då fonden stigit till 4,000 kr. — ⁶⁾ Från fonden hafva äfven utbetalts 15 kr. för vård af donators graf. — ⁷⁾ Delägaravgifter år 1905 312.50 kr.; inkomst af ett badhus 16.55 kr. — ⁸⁾ Delägaravgifter år 1905 161 kr. — ⁹⁾ D:o 410.75 kr. — ¹⁰⁾ D:o 458 kr., räntor 255.48 kr. — ¹¹⁾ Delägaravgifter år 1905 1,744.47 kr. — ¹²⁾ D:o 450.10 kr. — ¹³⁾ D:o 1,307 kr. — ¹⁴⁾ D:o 289.75 kr. — ¹⁵⁾ Delägaravgifter jämte räntor år 1905 519.49 kr.; gåfva af Linoleumaktiebolaget Forshaga 200 kr. — ¹⁶⁾ Delägaravgifter år 1905 525.75 kr.; bidrag från

arbetsgifvaren 54.50 kr. — ¹⁷⁾ Delägaravgifter år 1905 7,393.19 kr. — ¹⁸⁾ Fonden användes till beredande af billiga bostäder åt de fattigare. — ¹⁹⁾ Delägaravgifter år 1905 399.75 kr. — ²⁰⁾ D:o 311 kr. — ²¹⁾ D:o 819.30 kr. — ²²⁾ D:o 76 kr. — ²³⁾ D:o 468.34 kr. — ²⁴⁾ Beträffande gåfvomedelsfonderna för Värmlands län se texten sid. 61. — ²⁵⁾ Då latin upphört att vara undervisningsämne vid Kristinehamns läroverk, där utdelning från stiftelsen för sista gången ägde rum år 1905, öfverlämnades stiftelsen enligt testators bestämmelse den 8 dec. 1905 till Karlstads allmänna läroverk. Vid öfverlämnandet uppgick stiftelsen till 6,408.08 kr. — ²⁶⁾ År 1905 inflöte i årsavgifter från 53 ledamöter 53 kr. — ²⁷⁾ De fattige erhålla bostad och underhåll in natura. — ²⁸⁾ År 1905 inflöte i delägaravgifter 63 kr.

